

1

Galizien im Jahre 1773.

Nach der alten Polnischen Eintheilung waren Wojwodschaften 3 Krakauer, Belzer, Roth-Reußen. Districkte 25 Lemberger, Haliczer, Tremboweler, Przemisler, Czerwonogroder, Grabowiecer, Busker, Kamenezer, Liloner, Urzendower, Krasnostawer, Zydaczower, Biecer, Wislicer, Sandomirer, Chelmer, Lcower, Belzer, Sanoker, Sandezer, Kremenitzer, Sator und Oswiezemer, Proshower, Horodloer, Sirczycer.

Paraphien 669 Städte 196, Marktflecken 137. Dörfer 6,284, Häuser 471,634

Christen: Männlich weltlich; ledige 752,850, Verheurathete 484536 Witwer 18,891 - Geistliche Pfarrer und Capellans 5248 Ordens Geistliche 2911. Weiblich: ledige 643136 Verheurathete 483285 Witwen 101,603. Nonnen 737. Juden männlich: 85,889 Weiblich 85,962 Summa 2665048

Character: Bauern 168,002 Gärtner 98008, Löhner 64,941. Kaufleute 2019 Apotheker 16 Maurer 359 Zimmerleute 516 Steinmetzen 46 Ziegeldecker 8 Ziegelbrenner 43 Rauchfangkehrer 30 Tischler 605 Drechsler 111. Lackirer 16 Schlosser 418 Glaser 205 Glasmacher 58 Pflasterer 17 Bildhauer 39 Instrumentmacher 7 Uhrmacher 31. Mahler 118 Leinwanddrucker 52. Schmiede: Gold= 159, Zirkel= 14, Huf= 1797, Nagel= 24, Messer= .... Büchsen= 126. Eisenhämmer= 138. Kupferschm. 19, Gürtler 31, Drathzieher 5, Zischmer 1238 Seidenfärber 27 Galanteriemacher 5, Wachszieher 13, Messerschmiede 23, Lebzelter 36, Bräuer 256, Seilmacher 228, Papiermacher 22 Buchbinder 50, Kotzenmacher 49, Wein= Bier= Brandwein=schenker und Wirthe 10,618, Bäcker 973, Fleischhacker 1195, Tuchmacher 63, Schneider 2837 Schuster 5513, Weber 110 Strumpfwirker 13 Handschuhmacher 2 Zinngießer 7, Glockengießer 11 Weiß= und Rothgerber 400 Musici 668 Kürschner 1750 Lederer 128, Knopf und Schnürmacher 90

Ludność Galicyi r. 1807.

C. Myslenicki	248138 dusz	
Bocheński	173762	prócz tego był w
Sandecki	178927	wschodniej Galicyi
Tarnowski	202315	jeszcze Zamojski
Jasielski	180038	cyrkuł a w Za
Rzeszowski	184336	chodniej: Krakowski
Przemyski	209255	Kielecki, Radomski
Sanocki	203811	Lubliński, Bialski
Samborski	225938	Siedlecki.
Lwowski	132374	
Zołkiewski	198220	
Brzeżański	212934	
Zloczowski	191124	
Tarnopolski	188529	
Stryjski	164436	
Stanisławowski	221633	
Zaleszczyki	212426	
Bukowina	203329.	

~~miasto Lwów 4261[illegible]~~

Drechsler 66 Zimmerer 228 Weber 17,863 Tuchmacher 462 Färber 23 Tapezierer 29, Wagner 1042, Seiler 206 Faßbinder 1425 Schwertfeger 23, Taschner 8, Sieb und Korbmacher 423 Zucker=bäcker 7. Köche 313, Perruquen Macher 6, Feld=scherer 252, Müller 4587 Fischer 125 Schiff=leute 48 Petschierstecher 7 Steinschneider 4 Brettschneider 29 Fuhrleute 237 Schulmeister 546 Bleicher 57 Kammmacher 34 Büchsenmacher 8 Sticker 2, Orgelmacher 5.

Kirchen. Katholische 1066, Unirt-griech. 2953 Juden Synagogen 244. Klöster Männer=188, Frauen=28.

Höfe: Pfarr=2410, Kirch=3114, Meyer=3255.

Mühlen: Wasser=4694, Wind=57, Bretter=259, Oel=472, Pulver=11, Papier 41.

Verschiedene: Zollstellen 483 Ziegelscheuern 266, Eisenhämmer 40, Potaschensiedereien 25, Glashütten 21. Salniter-Siedereien 11. Steinbrüche 112 Sauerbrunnen 15 Gesundheitsbäder 34, Teiche 3859 Salzpfannen kammeralische 72 adeliche 196 Bergwerken 34.

Vieh: Zug=26917, Horn=11317 Hengsten 511, Stuten 8486 Fohlen: 1jährige 3814, 2jährige 2240, 3jährige 1129.

Aussaat dem poln. Koretz zu 2 nied. östr. Metzen gerechnet: ~~[illegible]~~ Nied. östr. Metzen. Winterroggen 1148123, Sommerroggen 82563, Weitzen 415001 Gerste 793,371, Haber 1656155 Heyden 564,451, Erbsen 98322 Linsen 16370 Hirsen 772 Flachssaamen 68795, Hanf 5193, Erd=äpfeln 3130147 – Waldung nach der Peripherie nach den deutschen Meilen gerechnet. Eichen 571 Buchen 400, Birken 171 Tannen 368 Fichten 333 Gebüsch und Strauchwerk 500.

Briefe über den itzigen Zustand von Galizien Ein Beitrag zur Staatistik und Menschenkenntniss. 2 Theile Leipzig 1786. 8o.

2

Sprawy żydowskie rozstrzygają: 1 Landesrabiner 6 Landesältesten 1 christlicher
Actuar 1 christlicher Schreiber. Die Landesältesten sind in verschiedenen Kreisen
vertheilt. Amtsgegenstände u Streitigkeiten entscheidet der ~~Rabiner mit~~ Oberlandes-
rabiner mit 5 Senioren oder Landesjuristen R. 1776 było w Galicyi 35881 familij
a osób 144200 żydowskich. R. 1780 = 36362 familij 151302 osób Roku 1784 = 35964
famil R. 1776 = 36861 familij to jest do 159444 żydów. W kraju jest 244 synagog
w Brodach jest hohe Schule. Der Gebrauch des Halbmondes an den Synagogen ist einge-
stellt.
Administracyja tytuniu zaprowadzona w Galicyi 1778 najprzod puszczano ją w pacht
fabryka tytuniu była najprzod we Lwowie w byłym domu konwiktowym lecz dla
słabości budynku przeniesiona do zamku w Winnik urządzenie budynku kosztuje
39000 jest tam 36 Schneidemaschinen 1 Spinnfabrikation gewöhnlicher Magazin
für Tabakblätter u fertigen Tabak. Codocznie wyrabiają 30, 36 do 40000
cetnarów. Tytuń galicyjski 1) Zaprucki ma hochgelbliche ~~Blätter~~ minder dichte ~~[illegible]~~
Blätter zbliża się do tureckiego jak niektórzy mówią lepszy od węgierskiego i wirginskiego
robią z niego tylko tytuń rośnie w państwie Rudaiki i Minex nad rzeką Broth na gra-
nicy bukowińskiej 2) Dniestrski nad rzeką Dniester najwięcej i najlepiej w Koropcu,
Mariampolu ma długi szeroki cienkie lekkie liście podobne do wirgińskich robią z
niego tytuń, tabakę 3) Podolski rośnie na całym Podolu mianowicie nad rzeką Sereth
i w państwie Czerwonogród liście ma duże i lekkie daje najlepszą tabakę. R. 1780
wystawiono magazyny tytuniowe w Stanisławowie, Kołomyi zbudowane z drzewa
w kwadrat na 3 piętra a każdy będzie obejmował: 24000 cetnarów magazyn
w Czartkowie na 22000 znajduje się w starem zamku hrab. Sadowskiego.
Kutkorz rocznie robią do 2700 cetnarów prochu robią gruby proch za 9 fl a cienki
za 15 fl rządowi Salitry dostarcza Erarium a Siarkę z źródła w Lubieniu biorą
w Zaleszczykach była fabryka sukna za Konfederacyi ustała Papiernie w Skle, Buszku
nawarzy soli Kołoffka. Papier dowożą z Czech Morawij, Węgier. W Pokuciu i
Bełzkim wiele potażu palą, w przemyskim sieją wiele lnu, konopi len i konopie
lepsze od śląskiego. W Pokuciu bei Bajowa r. 1787 odkryto kopalnie soli. Warzon-
ki wydaje Galicyja: 1500000 czysty dochód z niej po wytrąceniu wydatków
rocznie 300000 fl Mile od Sambora 6 schwäbischen familien przywiezli z ojczyzny 17 rha-
barbarum i znacznie rozkrzewili Lwów ma 4 bramy krakowską, halicką, żółkiewską
i nową

Do Brodów przychodzą towary z frakfurta Lipska, Wrocławia towary jedwabne wełniane, niciane płócienne galanteryj norymberskie rzeczy, srebrne i złote galone towary te częścią tu ~~[illegible]~~ częścią do Polski Litwy i Ukrainy, Wołoszczyzny, Turecczyzny, Rosyi sprzedają = Z Włoch i Styryi: Kosy, korale, farbowany jedwab Z rosyi: Zwirnschnur allerlei Sorten, Kittaj, ruskie niciane towary, Hausenblasen, herbatę Radian, raka oczy i t. p. sprzedaje się do Polski, Litwy, Turecczyzny, Lipska, Wrocławia — Do Turecczyzny idą: polskie i litewskie futra, Schuppen, Iltken, Norzen, Iltis u. s. w. rosyjskie sobole, gronostaje i koty również pruski bursztyn Turecy i grecy kupcy sprzedają bawełniane, jedwabne i lite materyje garn u. Schnupftuch, türkisches Garn bawełnę sprzedają do Polski, Litwy, Galicyjskie produkta: Miód prasny, wosk, łój, salitrę zajęcze skóry, len, konopie i t. d. sprzedają do Krakowa, Wrocławia Niemiec Towary Korzenne przychodzą z Gdańska, Wrocławia, Triestu, Hamburga; cukier kawa, pieprz z Rosyi, Liwonii, sprzedają go do Polski Wołoszczyzny i Ukrainy

Co do ilości sprzedanych Artykułów wyrosi:

12000 cetn. wosku
5000 " miodu
4000 " łoju
5000 " saletry
4000 " kawy, cukru pieprzu

300000 skurek zajęczych, kosy, Korali i farbowanego jedwabiu rocznie za 200000 złł garn u. Schnupftuch za 100000 złł dawniej bywały rocznie 2 ogromne targi na Konie prowadzono najładniejsze Konie z Polski, Turecczyzny, Grecyi, Wołoszczyzny

Nagrobek w Dukli D. O. M.

Piis manibus Mariae Amaliae Comitissae de Mniszech, de religione, marito, familia, amicis optime meritae, natae clarissimis parentibus, Maria Anna Comitissa de Kolowrath & Henrico comite de Brühl primo ac intimo divae memoriae Aug III Regis Poloniae & Electoris Saxoniae Ministro, ac in eodem regno Poloniae supremo rei tormentariae magistro lectissimae ac unicae filiae

Pietate morum, simplicitate commendatissimae, gravitate animae, & constantia jucundissimae, erga pauperes, orphanosque absque ostentatione liberalissimae, ingenio, modestia, affabilitate & venustioribus corporis dotibus ornatissimae in omni scribendi genere, pluribus linguis peritissimae, illustrium sui saeculi foeminarum feliciter aemulae, dulcis patriae, & sexus sui decori.
Quae tandem immortalitatem, cui studuit, adiit Duklae die XXX Aprilis MDCCLXXII Aetatis suae XXXVI Connubii XXII anno. Si non est idem virtutis & gloriae qui vitae terminus
Vivet apud patrios, exterosque in aevum.

W Lonshama Ogrodzie: Josepho II – Romanorum Imperatori – qui – XVI. Kal. Junii MDCCLXXX – agrestis viridarii hujus – varietatem visit – probavitque. – Positum – a Franc. Lonchamps, – Leopol. Magistratus – Consiliario – VIII Maji A. D. MDCCLXXXI

Lutry mieli kościół najprzód w ~~Breshela~~ Breschela domu w tyle potem kościół kupili

Nad jezuickim klasztorem były napisy: Sedes sapientiae — Accedite et illuminamini — Dignus aperire librum et legere.

1) Granice 2) Wielkość po pokoju Presburskim 26 Grudn.
1805 miała Bukowina 172,75 □m a Galicyja wschodnia
1389 zachodnia 877,20 □ mil 3) Ziemia w Galicyj bar=
dzo urodzajna na Bukowinie tłusta 4) Wody w Buko=
winie jest kilka moczar w dolinie oraz nad Dniestrem
i Bugiem 5) Klimat w północnej ostay w Bukowinie ła-
godniejszy ch Reum. termometer. II 1.) Ludność r. 1807 w
Bukowinie 190389 Zachodn. Galic 1,288998 Wschodn.
Galic 3,454,503. Na milę □ przypada w ostatniej 2487 (po=
równać) a w Bukowinie 1106 Ludność miast: Lwów 50,000
między tymi żydów 13,000 Brody 20,000 między temi żydow
16,000 Jarosław 12,000 Czerniowce 4000 Ormianie mają
Arcybiskup w Lwowie i 8 proboszczów w Lwowie, Brzeżanach
Stanisławowie, Tyśmienicy, Łyscu, Śniatynie, Kuttach
i Horodence. Dla unitów w biskup w Czerniowcach ma
3 Kalugierów klasztory w Punta Suzawicy. Dragomitna
pod sobą, 2ad Lutrami i Superintendent. Menoniści Galicyjscy
dzielą się na Heftler i Knöpfler Szlachta w Galicyj jest
wyższa i niższa [illegible] u. Mittnerstand (Charakter mieszk
Choroby starość) Produkty masło wywożą z Galicyj, żyto oraz
Ogrodnictwo w dzieciństwie dla tego rząd postanowił. Najwięcej
i najlepsze owoce koło Wieliczki która jak ogród wygląda i
Wisła i Krakowu dostarcza owoców. W Brzeżańskim
cyrkule P. Hänsler roskazał aby każdy chłopiec chcąc iść
w śluby z lasu 10 drzewek ulepszył toż samo i dziewica, wdowa
i wdowiec musieli podwojną ilość zaszczepić. Dla tego w Oktob
rze 1800 w 7 miejscach było 582 jabłoni 354 grusze 7148
śliw 570 trześni 557 wiśni. Tabaki wyrobu r. 1804 najmniej
w Galicyj 150,000 ctr. Najlepszy tytuń galicyjski jest
Zaprater rośnie na granicy Bukowiny. Konopi w Wschod.
Galicyj naj mniej 80,000 kloben zbierają [illegible]
Wieliczka. W niektórych państwach po 30000 morgów lasu
woły najładniejsze w Stanisławowskim pędzą je. Wołoskie
jałówki. Konie dla ulepszenia sa [illegible] W
Bukowinie w Waskoutz jest wielka ces. stadnina która
dowodzi pułkownik mający pod sobą 350 ludzi. W stadzie

Część zachodnia Galicyj oddzielona Sanem od wschodniej
ma cyrkuły polskie Sanocki, Rzeszowski, Tarnowski
Jasielski, Sandecki, Bocheński, Myślenicki. góry sta
od południa mniej urodzajna ale więcej ma prze=
mysłu.

Galicyja ciągnie się wzdłuż Karpat od
zachodu na wschód południowy w długości
80 i średniej szerokości 26 mil niemiec=
kich

Nazwa Lodomeryja tylko z początku używa
na dla przyczyn politycznych, ter az po nabyciu
zachodniej galicyj znikła, tylko w tytule i
herbie używana.

Areale podług Blumenbach 1,526,12 □
mil – Gleba rozmaita na zachodzie i północy
piaszczysta wiele mianowicie nad Wisłą, Sanem tu i
owdzie moczary, im Ganzen Mittelboden
na wschodzie i połud. wschodz. tłusta i bardzo
urodzajna. Góry idące na zachód składają
się z Kalkflötz idące na wschód zaś na po
wierzchni z pokładu żółtego lub czarnego
Tu (Thon)
Ubóstwo i niewiadomość wzbraniają rolnikowi
brać z roli większy pożytek, jak tylko tyle ile potrze=
buje znajduje się w rękach żydów który plon przed
zebraniem już zakupił ma liche narzędzia na
wozie nie widać żelaza (u Rusinów) gospodarstwo
trzypolowe jednakowoż pszenica wydaje
5 żyto 6 owies i jęczmień 8 ziarno.
podług Blumenbacha cały zbiór 34,801,500
korcy, prócz tego kn. Kongie, tytuniu do
20 do 30 000 korcy tu i owdzie [illegible]
im westlichen Theile Kartoffeln.
Konie galicyjskie mały Łaby na Bukowinie
tylko gdzie jest cesarska ogiernia ładniejszy
i składne konie
Galicyja mogłaby mieć tak
jak Ukraina i Wołyń. Owiec ledwie tyle
ile w północnych Komitatach Węgier
bez znaczny chów świń kóz gęsi, przerób
stawów 3,850

na wilki i niedzwiedzie premie r. 1812 zabito
10 ~~[illegible]~~ niedzwiedzi 2046 wilka a r. 1813
9 niedzwiedzi 1409 wilków za których 5211 Reñſſ.
Guldnu zapłacono
soli kopalnej 800000 warzonki 900000 cetn.
4000 cetn. ſurowego żelaza 2500 cet. miedzi
592 Grzywien ſrebra 471 cet. glejty 451 cetn. ołowiu
Fabryki znacznieyſze tytuniu w Winnikach. Zboro-
wie ſukna manufaktury w Jaroſławiu, Zatorze i
Białej bawełny manufaktur w Naroſin, fabryki
ſkór w Brzeſku. St. Jllye, Weldzirz wielkie gor-
zelnia w Dewory fabryka Roſolisów w ~~[illegible]~~
Jarosławiu, Lwowie, Lejnik budowanie ſtatków
nad Wiſłoką Zarowbgarn manufaktur w Ede:
rowie fabryka Kremieni w Niżniowie Garbar-
nie Bomianów w Kutach, Suczawie, Tyſmienicy
Żyrcu papierni 12 blichów woſku 2 hut
ſzklannych 12 olejarni 318 | 91 ſtępmwerków
1 prochu młyn 4200 warſztatów tkaczy

Tkaczów płótna najwięcej w Białej, Kentach,
Samborw który mieście 1786 manufakturę
für Leinwaaren ausgelegt. i przez tego
Garnet manufaktur in Ederow gdzie także
jeſt Leinwandbau

Galicyja obfituje w woły, woſk, miod, żydzi ſą
Komiſſionerami handlowemi.
R. 1775 d. 11 marca zawarto traktat han-
lowy z Republiką polſką

tym jeſt 180 drogich ogierow, najpięknieyſze konie dla
dragonij wydaje i co roku koło 30 ſztuk dla Generalität.
W preſtey wojnie ſtadnina ta rocznie doſtarczała koło 6000
koni a corocznie w Bukowinie płodzi ſię do 2500 źrebiąt
polepſzonych. koń galicyjſki niewielki i piękny (góralſkie)
lecz wytrwały. Handel woſku jeſt znaczny z Mikulinieć
w Tarnopol co roku wywożą koło 1000 kamieni woſku (każdy
kamień 36 ℔) a z Pomorzan miaſteczka w Złoczowſkim
kilka ſet beczek (każda po 2½ cetn.) i tyleż wiader mio-
du. Koſzenilla galicyjſka 1 ℔ może 20 ℔ wełny ufarbić
W Zachodn. Galicyi r. 1792 było 14 Kameralnych i koło 200
dziedzicznych ſolnych panwi te wydawały więcej jak 600000
beczek warzonki (po 140 do 145 ℔) a w Kletſcha i Katſchika
(Bukow) 8 panwi wydaje rocznie 1,496,600 hurmanów
(1 hurman = 1 ℔ 12⅘ Lt.; 100 hurm. = 140 ℔) Torf koło Nie-
połomic – Burſztyn w Galicyi. Krzemienie dobre na
Podgórzu, Pokuciu i Bocheńſkim. Drewniane towary
w Kolbuſzowej; Wiśniczu, Brzeſku (fajki brzoz. korzen.
w Tarnowie koplówki) Klepki (faßdauben – Moltrow,
Schüſſeln) i inne koło Jarosławia. Fabryka tytuniu
w Winnikach co roku czyſtego dochodu 500,000 złr. i
wraz z małemi fabrykami w Zborowie i Czortkowie na
Wſchodnią Galicyę 45,000 ctn. tytuniu i 8000 cetn. tabaki
co roku wyrabia. C. K. fabryka w Jarosławiu rocznie koło
1000 ſztuk grubego ſukna dla wojſka wyrabia. Złótno
robią średnie pakowe z Złoczowſkiego żydzi do Gdańſka poſe-
łają i co roku 4–5000 ✱ hol. zarabiają. Żaglowe robi ſię ra-
ſem do 1000 bal w Złoczowſkim które żydzi zakupują i do Gdań-
ſka poſełają. Drelichy robią w Rzeszowſkim najwięcej w Nado-
wickim koło Jędrychowa gdzie rocznie na 700 warſztatach do
8–9000 ſztuk (po 60 łokci pol.) wyrabiają. Rabków (Schlag-
roſſen) używanych od żydówek ſprzedawali w Dębowcu ko-
kieł po 15 Kr. robią w Galicyj także kanafaſ. Z 40,260
ſztuk płótna polſkiego które z Gdańſka morzem do Anglij
Francyj, Hollandyj, Portugalij, Hiszpanij, Hamburgu Libeku
i t. d. r. 1802 poſzło pochodziło z Galicyj koło ⅘ części.

Wielkość Galicyi w porown. z innemi prowincyjami

a) Co do powierzchni Węgry z Kroat. i Slawon 4180 □ mil geogr

Galicyja 1,572 Siedmiogrodzka [Galax] ziem 1009 □ m

b) Co do ludności Węgry 10,472142 Galicyja 4380508

Lomb. weneckie państw. 4278902

c) co do siedlisk 1) miasta Czechy 278 Morawija 118

Galicyja 95 Węgry 62 2) miasteczka wsi Węgry 12,279

Czechy 11926 Lombard. weneck. 11434 Land ob. d. Enns 6925

Galizien 6145 Kärnthen Krain 5945

R. 1781 była długość Galicyi od Szląska aż do tureckiej Raji 74 mil niem: od południa aż do północy, od Węgier aż do ujścia Bugu 50 n. mil, cała powierzchnie 1300 □ mil

Mallet Inginieurlieutenant (r. 1773) narachował wielkość Galicyi 2,700 m.□ a Liesganing 1200 □ m. dodawszy do tego Bukowinę 178 □ m. cała wielkość wynosi 1378 □ mil

Charakter mieszkańców.

Włościanie mimo nadanych im niektórych wolności odrazu brak przemysłu i przewodzenia żydów nie dały im się wydobyć z gnuśnego stanu nędzy. Nie posiadając własności nie umiejący ją nabyć dla braku przemysłu i oszukującego żyda nie ma podobieństwa aby rychło swój byt poprawił. Chata powiększej części z drewna lub lepianka nędzna, koń lichego rodu, dobytku mało, pola mniej dobrze uprawiane jak u właścicielów. Przemysł i zysk jaki kolwiek nie jest dla niego ponętą tyle tylko pracuje ile lub przymus kontraktowy lub najgwałtowniejsza potrzeba wymaga, lepsze nabyć mienie mało go obchodzi. Święte i poświętne dni po jarmarkach i karczmach przebywać to jest najwyższy kres życzeń jego. Rzadko który do rzemiosł lub innych zarobków czuje ochotę, żołnierz z niego dobry i wytrwały. Duch religijny w nim mocny przy gorliwych i światłych proboszczach mógł by mieć wpływ na moralność.

Mieszczanin po miastach z Niemcami i Żydami pomieszany w małej się tylko liczbie utrzymuje i rzadko gdzie do znacznego majątku przychodzi. W mniejszych miastach żydom miejsca ustąpić musi. Wiele miast gdzie dawniej wstęp żydom był zabroniony teraz zaludnione są żydami; mało przemyślny i równie jak włościanin pijaństwu oddany mieszczanin ustąpić musi przed handlowo monopolicznym przymierzem żydów. Małe miasteczka z drewa większej części zbudowane każde prawie co sto lat 2 lub 3 razy zgorzała. Niedostatek bruku czyni wielkie błoto a nieochędożność żydowska czyni przykre na cudzoziemcu wrażenie.

Żydzi. Gdzie indziej są sektą religijną tu raz jak i w Polsce narodem w narodzie mającym udzielny język strój i obyczaje. Hebrajski język u nich tem co łaciński dla katolików a starosławiański dla Sławian t.j. językiem obrzędów religijnych. Potoczna mowa dzika mieszanina niemczyzny hebrajszczyzny z polszczyzną dowodzi że z zachodu żydzi do nas przybyli. Kazimierz W. wiele się do rozkrzewienia przyczynił. Dziś są szczególnym obrazem uciśnionego i

Duchowieństwo jedno z niegdyś najbogatszych w Europie tyle po różnych zmianach jeszcze posiada co wymaga przystojne utrzymanie.

Chata drzwi ledwie 3 stopy wysokie okna malutkie szyby od dymu i zakopcenia nie przejrzyste izba w 2 za niska brudna, ciemna podłoga ubita często wilgotna piec na chleb zwykle 3cią część całej izby zajmuje nalepa komin wychodzi przez dymnik i zostaje na strychu tam mieszka w wąskim ledwie 20 □ sążni obszernem miejscu 10 lub więcej ludzi 6, 8 sztuk bydła rogatego kilka świń gęsi, kur, kaczek, królików i t.p. dla tego często typhus contagiosus panuje przed oknami gnój

Górale polscy przemyślni pracowici co roku z nich tysiące (z samego Łanc. Korońskiego państwa różnie do 2000) piechotą szło do Polski do koszenia i zbiorów. Jest to lud rosły, żywy, wesoły, ciało czerstwe, władze umysłowe dobrze udolne czasem do 1/2 ósmej stopy miary dochodzą. Zbierają po polu o 2 łokcie granity i glazy aby zasiać kawałek ziemi owsem lub ziemniakami które wczesne śniegi często zbierać nie dozwalają. Lubią nad zwyczaj swą ziemię i góry; głód ich pędzi w niziny do pracy.

Pokarm wieśniaka: chleb, placek, barszcz, kapusta, grzyby, mleko czasem mięso na wiosnę przednówek głód z powodu danin pijaństwa, możniejsi mieszczanie i szlachta wykwintniej żyją mięsiwo, ryby, ptastwo jarzyny, legumina piją wino u szlachty i piwa lepsze. niektórzy z szlachty żyją nad stan aby pokazać że szlachtą wysadzić się.

R. 1790 można było rachować że każda 32 głowa był feldbauer

Podług rozporządzenia Józefa cesarza miało być w Galicji 1410 żydowskich familij przy rolnictwie osadzonych kosztem które dawniej rząd ponosił rozdzielono na gminy żydowskie każda gmina składająca się z 25, 30 lub 40 familij powinna była jedną rodzinę osiedlić i dać jej na zagospodarowanie 250 fl. Rozdzielono na cyrkuły osady w całej Galicji mieli osiedlić 1332 Ackermjuden lecz [illegible] roku znaleziono osiadłych żydów 836 to jest 451 z nich na koszta gmin a 385 o swoim koszcie

Żydzi chodzą czarno w żupanach, rabini mają długą czarną deliję jest to strój staropolski noszą pasy jarmułkę pejsy brodę wąsy lisią lub śpiczastą sobolami obszytą czapkę kobiety chodzą krasą na piersiach mają złotem wyszyty kawał brokatu na głowie bindę żydówki głowę golą. Żyd nosi długą brodę golą głowę zostawia tylko pejsy czyli icki na głowie ma jarmułkę i czapkę na koszuli nosi kaftan z przodu z jednego kawału i z tyłu z jednego składają się przy którym sznurki Zizis na to nosi czarny żupan z czarnemi axamitnemi galonami na nim pas czarny i czarną deliję z długiemi rękawami. Kobiety golą głowę na niej czepek z pstrej materyi na nim kawał muszlinu w górze wystaje dokoła binda z złotych tańcuszków i pereł na piersiach kawał brokatu do brzucha z hojnemi galony na szyi perły z złotym medalem na to noszą ~~[illegible]~~ żupan z materyi dawniej czerwonej z galonami podbity futrem spódnica zwykle z niebieskiej materyi z galonami na nogach pantofle z dużemi korkami.

U żydów są dwa wyszczególnienia 1) Reb, Reb czyli morain; tytuł ten udziela tylko Oberlandrabbiner za opłatą 1 dukata uczonym 2) Reb-Rawi czyli Chaber, nazwę tę daje kahalny rabin uczonym żydom również za opłatą, bez tych obu tytułów nie może żyd zostać duchowen (Gr. nichtbrürger) R. 1790 było karaitów do 600 głów

Bolesław Xżę Mazowieckie który r. 1320 po dzieciu Jerzym panował na Rusi sprowadził pierwszych polskich osadników na Ruś z Mazowsza.

Stany w Galicyi są następujące 1) Urzędnicy cesarscy, 2) szlachta 3) duchowieństwo 4) mieszczanie (Bürgerstand) 5) Chłopi (Bauernstand)

Herb województwa wołyńskiego był krzyż biały na nim orzeł, mundur kontusz zielony wyłogi pąsowe, żupan biały

wzgardzonego ludu ale który przez swoje rozmnażanie przemysł i bogactwa nieraz bierze górę nad właściwym krajowcem. Opłakany wstręt Polaków do przemysłu i handlu pewnie pierwszą do tego przyczyną. W czasie prześladowań innych sekt n. p. Aryanów żydzi porośli przez długi czas jednak nie wolno im było mieszkać ~~po~~ w miastach tylko w osobnych przedmieściach. Dziś się już wszędzie z Chrześcijanami pomieszali często chrześcijanie służą u żydów — Wczesne małżeństwa wykupywanie się z zaciągów wojskowych są główniejszą przyczyną nadzwyczajnego rozmnażania się ich. W miastach trudnią się ~~drobnym~~ handlem, szachrajstwem drobnym, rzemiosłami mniej wysilenia potrzebującemi n. p. krawiectwem szmuklerstwem, kuśnierstwem, blacharstwem, szklarstwem złotnictwem i t. d. Po wsiach szynkują, nie masz prawie wsi jednej karczmy w której by żyd nie był ten odziera wieśniaka bo panu drogo opłaca. Główne rysy ich: wielkie przywiązanie do powierzchownego wykonania prawideł religijnych nieustannie czuwająca chciwość do najmniejszego nawet zarobku, nadzwyczajna i odrażająca nieochędożność w jadle i napoju i odrażająca nieochędożność. Ubiór mężczyzn długa suknia z czarnej materyi, czapka futrzana żydówki po miastach od dawnego stroju się oddaliły tylko po stroju głowy ich można poznać. Bogacą się żydzi handlem przechodowym między Rossyją, Turecczyzną Niemcami ale też wielkie na nich cięży podatki.

Szlachta polska nosi dawną cechę narodową gościnność, uprzejmość odwagę niejaką rubaszność i wstręt do pracy. Podług nowego urządzenia podzielona na magnatów, średnią i drobną szlachtę. Bogata część większą część życia trawi w stolicy i intraty swe za kraj wywozi. ~~[illegible]~~ Magnaci mają upodobanie wielkie w obcych językach i zwyczajach tak że się niekiedy cudzoziemską osadą wśród rodzinnego kraju wydają. Średnia szlachta nosi prawdziwie cechę narodową siedzi to na swoich majętnościach to na dzierżawach. Gościnni od bogatszych smak do nauk kunsztów i literatury budzi się coraz bardziej między niemi. Domowe obyczaje dzisiejszych Polaków już się różnią od dawnych strój prawie całkiem zaginął stałe przywiązanie do ojczyzny ~~[illegible]~~ główną cechą. Szlachta zagrodowa potomki żołnierzy którym królowie polscy w nagrodę usług wojennych kawał pola dawali mieszkają w większych wsiach drużynie. Brak przemysłu i wolność szlachecka którą ich wiedzie do próżniactwa stawia ich co do nędzy na równym stopniu z chłopami w czym się prócz urodzenia niczem nie różnią.

zo
no
sto
An
z d
Ka
two
ten
na
pr
biał
bez
zar
z me
się m
do
żego
wsz
nie
pr
do
met
wa
ny b
mia
gal
wini
do Ba
był
go do
Dyec
nowsz
1660
ledw

Menonisci r. 1804 było ich 18 familij mieszkali w 3
nowo założonych miejscach [illegible], [illegible],
[illegible] (lub [illegible]) teraz: 4 [illegible] (?)
Anabaptyści [illegible], [illegible] najwięcej
z Mömpelgard lecz przodkowie ich pochodzą z
Kantonu Bern dlatego mleko i ser podobne do
szwajcarskich. Nie targują się tylko od razu rzetelną
cenę mówią. w [illegible] i [illegible] dzielą się
na [illegible] i [illegible] którzy noszą brodę i kaftan
przy sukni i ostrzejsi są w wykonaniu religii, noszą
białe krótkie suknie żyją bardzo skromnie prawie
bez piwa i wódki w małżeństwie zazdrośni jeżeli
zaśmieje się lub sióstrze kobieta innego to nierównie z
z mężem u stołu siadać niedają jej ręcznika którym
się małżeństwo wspólnie ucierało i nikt z całej gromady
do niej nie gada, kara ta trwa kilka tygodni dla
tego żony [illegible] spuszczają oczy gdy innego
mężczyznę [illegible] widzą. Menonitów do wojska
nie biorą bo im niewolno mieć miecza ani też
przysięgać im niewolno — Ormianów również
do wojska nie biorą.

Metropolita mołdawski mieszkał w Suczawie i dotąd pro-
wadzi tytuł Suczawskiego jest osobny fundusz religij-
ny bukowiński ~~[illegible]~~ w r. 1815
miał 30000 fl [illegible] podlega gubernium
galicyjskiemu kościołów przy zaborze było na Buko
winie 448 Na Bukowinie były i zakonnice miały suknie
do Benedyktynek podobną i zasłonę czarną taki klasztor
był w Patrance żyły w nim 14 zakonnic przeznaczono
go do skasowania

Dyecezya ruska przemyska podług relacyi Stanisława Sar-
nowskiego bisk. przemysk. Łac. do papieża Alexandra VII r.
1660 miała 3,400 parochij i 3000000 dusz teraz zaś
ledwie 700 parafij i kapelanij a 770000 dusz

3 Duchow. Łaciń 1 Arcybisk 2 biskupi 56
dekanatow 770 probostw i lokaliów 3
colleg. jezuitow 56 męskich 13 żeńskich klasztor
Duchow. Ormiań 1. Arcybisk. 2 dekanaty
8 probostw 1 klasztor żeński
Uniackie: 1 Metropolita 1 biskup. 112 de
kanatow 1532 probostw 369 lokaliów
14 męskich 2 żeńskich klasztorow.
nie uniackie 1 Biskup 8 dekanatow 174
probostw 47 lokalij 3 męskie klasztory (w któ
rych w osobnych oddziałach są kobiety klasztorne
zakonne)
Luter. 1. Superintedent 3 Seniorow 26
luterskich 3 reformick. pastorow

Król Władysław Jagiełło na prośbę Cypryana metro:
polity kijowsk. i halick. oraz Xiążąt Simeonis Loch:
wiena i Teduszka Lubartowicza potwierdził władyce
Przemyskiemu w Sandomirzu r. 1408 następujące po
siadłości w ziemi przemyskiej: Walawa, Matkowice,
Tarnawce, Gniewnowice (Gnojnice ?) Kalników,
Monasterium Chruszewice, Małe Stubienko, Maku:
niowo, 3 curiola w Wielunicach, Korostowice
(Chorośnica ?) Dziewięczyce, 6 curiola w Boniowach
(Boniowice ?) 2 curiola w Buszkowicach, 2 curio:
la w Pleszowicach, 3 curiola w Grochowcach, 2
curiola w Jaskmanicach 2 curiola w Kormanicach,
curiola w Klokowicach, et circa Przemysliam civi:
tatem nostram in sola margine Mosciska, Mo:
naster, Nikulińce, arcem versus 5 curiola, Szcze:
holzyce curiola (Szechynie ?) et w Samborach
Straszewice, Babina, Wołkowice, (Wolcza ?)
Monaster Sgo Spasa, templum monasteria Sozań
Smolnica et Ławrow, Monaster Sgo Onufrego et alia.
omnia monasteria quæ sunt sub obedientia Vladicæ
Prócz tego darował temuż biskupstwu Leon 2 łany i 4
żupy solne w wsi Basowej teraz Nahujowice zwa:
nej co Zygmunt August i Jan III potwierdził.

T. I str. 130

Fillipony podług Hacqueta zowią się także Lippowani
dla tego że ich sprzęty z drzewa lipowego są przyszli do
Bukowiny z nad czarnego morza są to pietyści Grec-
kiej religij umarłych palą codziennie kobieta z mężczyzną
kąpie się w ciepłej wodzie do roku 8 razy tylko mięso jedzą
dzieci krzczą gdy już są dorosłe żyją skromnie niewolno
im nic klnąć bić za broń łapać lub krew przelewać i wódkę
pić i t. d. (tańce, gra w karty, lub kłamstwo) żyją tajemnie wśród lasów we wsi Varnitza
alias Fontina alba. R. 1784 wybierało się do 200 familij
do Bukowiny lecz przeszkodzeni od Chana i Hospodara
przeszło tylko 24 familij gdy tym żony wydać nie chciano
musieli wrócić lecz nareszcie przyszli są na zawsze od wojska
wolni mają wolność wyznawania religij na 20 lat byli od po-
datków uwolnieni żyją z robienia płótna, powrozów i t. p.
mężczyźni mają głowy do pół golone (szyje otwarte) koszulę (długą) noszą nad spod-
nie noszą białą wełnianą kapotę (z guziczkami małemi) (po za kolana) i pas
niebieski (lub niebieski) czerwony lub czarny skórzany (nerzemienny) na nogach mają
(boty lub) chodaki z kory drzewianej; kobiety ukrywają włosy lecz
dziewczęta nie; na głowie mają bindę z złotemi pieniądzmi (czerwona)
szyja wolna koszula wyszywana (włoczką) (jedwabną) mają długą (suknią)
wełnianą z guziczkami (od góry do dołu zapięta). długie spodnie
płócienne i pończochy. Starzy ich mają jeszcze popielaty siwy
płaszcz i długą laskę.

Ormianie przybyli na Polskę i do Bukowiny gdy po śmierci Leona
III króla Ormiańskiego dwóch braci się o panowanie kłóciło a
szach Abbas król perski zawojował Armenję działo się to na
początku XV wieku. Ormianie mają płeć oliwkowatą na Bukowinie
piękne duże oczy i nos orli. Kobiety różują się i przeto prędko się
starzeją. Są spokojni skromni w handlu obrotni

Cygany są miernej wielkości mocno zbudowani, suchy, nerwisty
i mają mocne muskuły, twarz podłużna, kości policzkowe mocno
wystają oczy małe świecące, włosy czarne kręte, płeć w oliw-
kowato-brunatny wpadająca. Jest on dostatecznym w potrzebie pra-
cuje wyrabia w swoim czasie z miedzi, żelaza lub drogich
kruszców sztucznie, dzieci i żona przy tem dmą miechy. Biedniejsza
klassa cyganów na Bukowinie robi łyżki drzewiane
koszyki łykowe pudełka i inne sprzęty domowe. Panowie używają
w Bukowinie swoich poddanych cyganów za kucharzy, parobków
muzykantów, za pokojówki i mamki młode cyganki. Dzieci
cygańskie aż do 10 roku życia prawie nago chodzą mężczyźni
na Bukowinie mają wisiącą czapkę baranią, pierś zawsze otwarta
na ciele noszą koszulę a na to kaptołę (jak kirą) którą pasem skórzanym
przepasują, długie spodnie i chodzą goło lub w botach. Kobiety różne
łaty na sobie wieszają głowę zawiązują w chustkę płócienną, naj-
bardziej lubią czerwono i żółto paskowane suknie i czerwone
czyżmy

Pauszgoli głowę z przodu na głowie nosi zwykle niebies-
ką czapkę z czarnym barankiem szerokie nohawice, i
długi kabat lub kaftan lub niebieski żupan z czerwo-
nemi wyłogami i czerwony skórzany pas kobiety obwie-
zują chustką głowę białą zwie się zawicie końce nad czołem
lub w tyle czerwoną bawełną szyte. Dziewczyny plotą warkocze
lub noszą czarną aksamitną wstęgę czułko
koło szyi noszą korale, oraz gorset, białą spodnicę i
czerwono pręgatą zapaskę na wierzchu niebieski
lub zielony żupan zwany jupka, oraz pas czer-
wono pręgaty. Pokucian nosi kaftan ceglaty nogawice niebieskie szerokie na nogach kierpce pas wybijany
guziczkami na szyi wiele nosi innych krzyżyków.
Kobiety obwijają głowę białą chustkę koszulę mają koło
rękawów czerwono wyszywane na szyi wiele korali
z krzyżykami pas niebieski który z frendzlami na dół
spada spodnicę czarną i fartuch w białe i brunatne
pręgi i frendzlami na nogach chodaki

[i] trzewiki zakształt pantofli czerwone
a w zimie boty

Statystyczne obrachowanie ludn.

Najlepsze źródła są Konskrypcyja dawniej co roku a od 1829 co 3 lata odbywana, spisy Kościelne

R. 1812 było w Galicyj rolników 315471 ci mieli wołów 310758 Krów 527519 [illegible] Koni 214962 owiec wszystkich w Kraju 381108 ludności całej 3301756.

R. 1810 było miast ~~8~~ 88 [illegible] przedm. 69 miasteczek 163 wsi 5384 dom 543249 famil 776920 Ludn. swoj. 3301156 (męż. 1614453 Kob 1686703) Obc. 8657 Razem 3309813 między temi Księży 4154 Szlachty 24640 Honor. 3482 Mieszcz. 16523 Włości. 315471 Chałup. 19025 Żyd 168255 (męż. 82766 Kob. 85489) Koni 214962 ~~mut.~~ 52 woł 310758 Krów 527519 owiec 381108.–

R. 1808 oprócz miast wsi 5381 domów 538985 i 775070 stron mieszkającej ludności wszystkiej 3296660 Obcych 2535 Żydów męsk 82766 żeńsk 84489 Źrebców 16752 Ogierów 1641 Klacz 74633 Wałachów 136998 mułów 42 wołów 296472 Krów 503393 Owiec 273013.

R. 1817 prócz Bukowiny było 66 miast Król. i municypalnych 227 miasteczek 5857 wsi przeszło 3 200,000 mieszkańców

Roku 1838 miast 95 przedmieść 75 miasteczek 194 wsi 6054 attinencyj 1156 domów 660509 w nich na początku 1838 mieszkało 4570500 ludzi między temi 250196 Żydów

R. 1830 zaślubionych było w Galicyj rzymsk. i grecko kat 40050 akatol. 254 mieszanej 2442 żyd 119 obie bezżenni 29935 obie owdowieli 3582 mieszane 9481 mężczyzn do 24 lat 16840 do 30 lat 13443 do 40 lat 7526 do 50 lat 3537 do 60 lat 1233 do dalej 419. Kobiet do 24 lat 19016 do 24 l. 10463 do 30 l. 8104 do 40 l. 3982 do 50 l. 1199 od 50 dalej 234 razem 42998 o mniej o 6039 mniej jak w r. 1829. w którym summa 49037 była.

W Wadow 2942 Złocz. 2201
Bochen 1918 Lwowsk 971
Sandeck 2040 Brzez 2632
Jas. 2245 Stryjsk 2222
Tarn. 2641 Stanisław 2691
Rzesz. 2565 Kolom. 1902
Sanock 2714 Tarnop. 2271
Sambors. 2114 Czortkow 2051
Przem. 1925 Czerniow. 2856
Zołk 2049 Lwow 586
nakoniec Wojsko 74.

Urodziło się w r. 1829 do 172748 a w roku 1830 zaś 181130.

Cyrk.	Razem	męsk.	żeńsk.	męsk.	żeńsk.	nieżywych męsk.	żeńsk.	których niezapisani męsk.	żeń
		prawego		nieprawego		prawego		nieprawego	

porownanie z sławiańskiemi szczepami i Polska

Ludności podług Platera 4,000000 a zatem na milę 2600

miast 95 miasteczek 192 miejsc jarmarcznych 287 niektóre miejsca mają po 6 po 12 a nawet 16 jarmarków

W czasie zajęcia 1776 miała Galicyja bez Bukowiny lecz z cyrkułem Zamojskim 2,480,885 dusz ludności ta w 54 latach prawie się podwoiła a w ostatnich 14 latach ludności tak prędko przybywała że cała ludność po 42,93 latach znowu by się pomnożyła co roczny przyrost tak czyni więcej jak półtory procentu jeżeli niema nadzwyczajnych przyczyn n. p. zaraz W Galicyi wypadało na milę kwadratową 1818 r. 2429 = 1821 r. 2650 = 1825 r. 2773 z r. = 1826 r. 2789 = 1827 r. 2831 = 1830 r. 1832 2875 pod tem względem mniejsza jest od lombardzko-weneckiego Królestwa (4979) Morawij (4090) Czech (3885) i Arcyksięstwa Austryi z Wiedniem (2837) lecz jest dwa razy większa jak Militärgränz (1490) i Tyrol (1476) Dalmacyja (1183) = większa jak Szwecyja (366) Norwegija (161) Rossyja (660) Hiszpania (1673) Hanower (2274) Prussy (2623) Bawaryja 2796 a nawet od całego Austr. cesarstwa w którym r. 1832 na 1 milę □ wypadało 2367

Ludność kobiet przeważała roku o 2½ procentu lecz teraz spadła na 1,3 procentów jednakowoż więcej kobiet jest (cf porównać latami potem cyrkuły)

Wszędzie to jest tylko w Lombardzko weneckim Dalmacyi, siedmiogrodzkiej ziemi, Militärgränzy więcej mężczyzn. Lecz w Galicyi r. 1806 mężczyzn o 3 procenta więcej niż kobiet było. Kobiet dlatego więcej bo się wojska nie konskrybuje a wychowaności wojsko to jednako [illegible]

R. 1830 Z oprócz cudzych i wojska było w Galicyi 4,451175 dusz z tych 2,263954 kobiet i 2,187221 mężczyzn więc 76733 mężczyzn mniej bo do wojska wiele posłano. Jeżeli cała Austryja ma ludności 33,800000 więc Galicyja więcej niż ósmą część wynosi. Z innych prowincyj tylko Węgry większe bo mają 11 Milion. Lombardzko-wenec. państwo albo równe albo się zbliża, Czechy się zbliżają inne daleko mniejsze. Więc wyrosła kraje

węgierskie siedmiogrodzkie i Milit. granze 14,000000
inne do rzeszy niemieckiej należące bez Zatora i Oświęcima 10,650,000
włosko weneckie - - - - 4,750,000
galicyjskie - - - - 4,450,000

Galicyja należy do państw drugiego rzędu które od 10 do 3 mil. ludności liczą jest ludniejsza jak (w r. 1832) Szwecyja i Norwegija (3,950,500) Bawaryja (4,159230) Belgia (4021000) Portugalija (3,430,000) Sardynija (4,483000)

Roku 1789 miała Galicyja z Bukowiną 1551 □ milgeogr i 3,504,600 ludności Roku 1810 zaś 1572 □ milgeogr 3,655300 ludności

Roku 1830 rachowano w galicyi między 4,48700 ludźmi 1,017531 rodzin ([illegible]) więc po 4 4/10 dusz w jednej rodzinie. Ludność największa północno zachodniej części Roku 1827 było w Galicyi małżeństw 774[illegible] 630 = r. 1829 było 49,037, roku 1830 było 42,998; R. 1831 podczas choroby 35,302 Roku 1832 znowu się podniosły

R. 1830 składała się połowa męskiej ludności z ludzi do 18 lat od urodzenia R. 1817 liczba umarłych do ludności stała jak 1 : 34 w r. 1822 zaś 1 : 38 w Roku 1832 1 : 25 Zwykła średnica na całej [illegible] Europie prócz pomoru 1 : 35 do 36.

Roku 1830 umarło od 60 do 80 lat 20340 od 80 do 100 lat 3758 nad 100 lat 220.

Traktatem wiedeńskiem d. 3 Maja 1815 odstąpiła Rossyja nazad Austryi cyrkuły Tarnopolski i Czortkowski; oraz Podgorski i Wielicki okrąg Części oderwane z Bocheńskiego i Myślenickiego.

8

Ślubów zawarto w Galicyi r. 1817 = 27052. a roku 1822 34215.

Po cyrkułach	r. 1829	r. 1830	Cyrk.	r. 1829	r. 1830
Wadowice	3337	2942	Żołk.	2358	2049
Bochn.	2160	1918	Złocz.	2503	2201
Sand.	2298	2040	Lwow	1067	971
Jasło	2277	2245	Brzez.	2464	2032
Tarnow	2876	2641	Stryj	2222	2222
Rzeszów	2802	2565	Stanisław	3212	2691
Sanok	2736	2714	Kolom.	2504	1902
Sambor	3278	2114	Tarnop.	2153	2271
Przemyśl	2790	1925	Czortk.	2449	2051
Czernowitz	2826	2850	Lwów Stadt	630	580
Militär	55	74			

Suma 1829 = 49037 w r. 1830 = 42998

Z całej Austryi najwięcej się żenią w Galicyi, lecz zato najmniej nieślubnych dzieci na 100 dzieci 10 nieślubnych w Czechach 4 jeszcze mniej w Włoszech austr. 3 w Morawii Ilyryi. Styryi Austryi na 100 dzieci 12, -16- 20 nieślubnych.

Wielkość Galicyi r. 1825 była ~~□~~ 1548.030 jeograf. mil (dawniej źle rachowano 1518 $\frac{10}{64}$) co czyni 1480.249 austr. Ludności tego roku było 4.293,488 z wojskiem a zatem na milę wypada 2773 mieszkańców. Bez wojskowych ludność była następująca r. 1816 — 3,655285
" 1821 — 3,969717
1824 — 4 148740
1825 — 4,226969 jeżeli (z wojskiem 5,667,309
ludność tak przybywać będzie to w 42.93 latach będzie podwojna oprócz Irlandij niemasz Kraju jak Galicyja w którym by ludność postępowała tak znacznie

R. 1816 było 95 miast z 71 predmieść 191 miasteczek 5965 wsi
R. 1825 " 95 " " 75 " " 194 " 6044 "
Miasto wypada na mil 16 miasteczko na mil 8 i 4 wsi na 1 milę □
R. 1816 było 613345 domów 877663 Wohnparteyen
" 1825 " " 633709 " " 981933 " "
Więc wypada na 1 milę □ 404 domów i 627 Wohnparteyen a na jedną familię 4.30 głów

10

Wykaz ludności w. r. 1825.

Cyrkuły	Mil □	Ludność z woj.	Wypada na □ milę	Ludność cywilna bez wojskowych: Chrześcian	Żydów	
				~~303832~~	~~4432~~	308264
				~~196103~~	~~5324~~	201427
Wadowicki	65.40	313186	4818			
Bocheński	49.46	204578	4178	213919		
Sandecki	57.63	217278	3987	223919		
Jasiels:	60.42	227126	3785	253176		
Rzeszow	80.10	257189	3214	162814		
Lwowski	48.55	165321	3444	205964		
Tarnopols.	60.28	209190	3486	212140		
Stanisław	67.64	215469	3215	179150		
Kołomyjs	56.34	181930	3248	231701		
Tarnows.	93.05	235356	2530	241565		
Sanock.	101.40	245385	2429	~~240187~~		
Samborski	101.12	282415	2796	240187		
Przemys.	98.06	243984	2489	215039		
Żołkiew	97.34	218417	2251	230900		
Złoczow	90.10	234542	2606	198530		
Czortk.	64.34	175599	2057	172923		
Stryjs.	98.30	201632	2743	200592		
Brzez	111.20	203729	1835	249873.		
Bukow	147.30	261162	1783			

Ludność miast r. 1826

Brody 1515 domow 4427 familij 18318 mieszkańców bez wojskowych między temi 16315 żydów ~~[illegible]~~ między tem 559 katolików rzymsk. Greków unitow 1281 ewangel luterskich 27.

Ludność miast z r. 1826.

(między tymi żydów

Drohobycz	1600 Nr.	2345 familij	11,290 mieszkańców	3627)
Tarnopol	1177 "	2359 " "	10375	" " 4721
Sambor.	1200 "	8900		" " 1931
Stanisławów	922 "	8462		" " 3987
Przemyśl	756 "	7745		" " 1957
Złoczów	1183 "	7548		" " 1957
Czerniowce	888 "	7116		" " 1347
Kołomyja	1214 "	6959		" " 2948
Stryj	900 "	5688		" " 915
Bochnia	659 "	5529		" " 40
Rzeszów	373 "	5485		" " 2842
Brzeżany	749 "	5293		" " 1467
Tarnow	311 "	4763		" " 2700
Nowy Sądecz	452 "	4643		" " 1638
Żołkiew	605 "	4242		" " 3040
Wadowice	334 "	2570		" " żadnego
Sanok	239 "	1964		" " 723
Jasło	282 "	1755		" " 5

Czortków miasteczko 348 familij mieszk: 1596 żydów między tem 977

Ludność w Galicyj r. 1817. dusz z wojskiem 3716692 mężczyzn 1796385 kobiet 1920307 na milę □ 2,435. familij 889334 małżeństwo wszystkich ślubnych par 687301 między tymi mężczyznami 4234 xięży 31006 szlachty, 4420 urzędników, 11513 mieszczan 353419 rolników 4,795 chałupników Wohnparteyen 6295 miast 95 przedmieść 71 miasteczek 191 wsi 6009 domów 613801. Żydów 204,977 Ormianów 5800 Cyganów niemasz nad 2000 Greków najwięcej 550 Niemców 72000 głównych szkół 15/16 dziewcząt szkoł /210 trywialnych [illegible] w Gim[nazj]ach było 1814 uczniów 1651

Ludności w Galliciji w latach: 1819 | 1826

Cyrkuły	1819 mężczyzn	1819 Kobiet	1819 Razem	1826 mężczyzn	1826 Kobiet	1826 Razem
Wadowick.	128402	144707	273109	151458	163696	315154
Samborski.	117630	124746	242376	139667	144236	283903
Czerniowick.	102473	98,846	201319	135876	130080	265956
Rzeszowski:	110039	121316	231355	125845	134338	260183
Sanocki: ..	103696	112589	216285	120877	125384	246261
Przemyski: ..	104773	113029	217802	149586	124315	243901
Złoczowski: ..	100669	107189	207158	115744	119207	234157
Tarnowski: ...	95,938	106038	201976	114793	122215	237008
Jasielski: ...	93,835	101366	195201	112126	117549	229675
Sandecki: ..	89,435	101313	190748	104825	112764	217589
Stanisławowski:	88050	94056	182106	106632	110324	216963
Żołkiewski: ..	95,309	100474	195782	107194	110247	218141
Bocheński: ..	84755	94,005	108760	99640	105968	205608
Stryjski: ..	84687	90447	175134	99884	102899	202783
Tarnopolski: ..	91,581	90722	182303	105799	103494	209293
Brzeżański	83329	90873	174202	99844	102361	202205
Kołomyjski: ..	75537	81077	156614	90514	93085	183599
Czortkowski.	75150	74338	149468	90325	87473	177791
Lwowski:	67159	73176	140335	87040	85078	166118
Razem	1,781,809	1,920,307	3,702116	2,122376	2,194713	4,317089

Es verhielt sich zur ganzen Bevölkerung

a) die Zahl der Trauungen

1822 christlichen wie 1 zu 112
jüdischen " " " 2069

Im Ganzen ... 118

1830 christl. ... 98
jüdisch ... 2094

Im Ganzen ... 103

b) die Zahl der Geburten

1822 christl. ... 1 zu 24
jüdische ... 42

Im Ganzen 25

1830 christl. ... 24
jüdisch ... 44

... 23

c) die Zahl der Sterbefälle

1822 christl. ... 38
jüd. ... 45

... 38

1830 christl. ... 28
jüd. ... 39

Im Ganzen .. 28

Zu den einzelnen Kreisen zeigten sich folgende Verhältnisse

Die Zahl der	Trauungen		Geburten		Sterbefälle	
im Jahre	1822	1830	1822	1830	1822	1830
	verhielt sich zur ganzen Bevölkerung wie 1 zu					
Wadowice	116	110	23	24	37	34
Bochnia	141	111	24	24	35	23
Sandec	107	111	28	24	32	34
Jasło	118	105	24	21	35	33
Tarnow	108	90	22	22	32	22
Rzeszów	118	103	26	23	37	28
Sanok	128	94	28	23	47	34
Sambor	127	138	28	26	43	34
Przemyśl	148	130	29	26	41	29
Żołkiew	120	106	26	22	39	24
Złoczow	124	108	26	23	37	25
Lemberg Stadt	141	104	22	17	22	12
" Kreis	124	107	25	24	37	26
Brzeżan	115	103	25	23	38	29
Stryj	117	94	27	26	39	34
Stanisławow	119	84	25	24	45	35
Kołomea	108	102	23	22	39	35
Tarnopol	128	92	25	23	39	26
Czortkow	102	92	21	20	38	27
Bukowine	110	91	22	21	38	34.

Porównawcza tablicza ludzi narodzonych i Umarłych w Galicyj

Roku	Urodzonych			umarłych			więcej urodzonych (Überschuß)
	męskich	żeńskich	razem	męskich	żeńskich	razem	
1817	54,869	53140	108009	81457	76003	157460	49,451
1818	49045	48808	97853			144919	[illegible]
1819	52,575	53025	105600			174366	68,766
1820	49718	50672	100390			175333	74,943
1821.	46859	47009	93868			169701	75833
1822	53530	53[illegible]9	106929	83744	78528	162269	55346
1823	57,945	58975	116920	85612	80367	165979	49,059
1824	49535	50107	99642	92482	87231	179713	80,071
1825	53573	52578	106331	93096	87640	180736	74405
1826	61236	60360	121596	91155	85545	176700	55104
1829	74,815	73425	148240	88598	84,150	172748	24508
1830	78475	76680	155155	97839	92631	190470	35,315
			157855	168587	156442	325029	167174
1831.	~~6940~~ 81458	76397		75588	73603	149191.	30651
1832	87890 [illegible]	73201	171091				

Tablica umarłych w Galicyj

Roku	nieżywo urodzone	w wieku: do 1 roku	od 1 do 4 roku	4 do 20	20–40	40–60	60–80 (od 60 dalej)	80–100	od 100 dalej	choroba: zwyczajne	miejscowe	epidemiczne	ospa	nagle: wścieklizna	samobójcy	zabici	przez przypadek	jutty [?]	z żyjących umierał
1821.	644	28910	13799	10799	11371	16096	12375			—	—	—	1424	25	47	53	1100		42
1823	618	30971	21065	16652	13919	19623	14690			—	—	428	3928	32	80	57	1224		35
1824	653	29382 1444	~~[illegible]~~	~~[illegible]~~ 13339	~~[illegible]~~ 12031	~~[illegible]~~ 17488	13028			—	~~[illegible]~~	631	643	24	72	56	1173		41
1825	632	31788	~~[illegible]~~ 13884	12047	13299	20446	15167			97086	5229	1508	368	72	8	71	1207		40
1826	627	34441	~~[illegible]~~ 19047	15279	14584	21690	16555			106123	8074	5027	790	11	60	61	1450		35½
1830	—	39612	~~[illegible]~~ 21714	19306	22710	27495	24318			139442	8394	4908	676	11	140	68	~~[illegible]~~	27	29.
1831.	940	47067	43170	34760	63266	71140	46626			186025	15240	118474	2073	12	144	92	1904	35.	
1832.	2035	32204	25362	23620	23272	25672	15947	2986	128	117333	8596	7069	4712	8	242	106	1095	38	

12

I Podział ziemi użytecznej (wyjąwszy Bukowinę)

	Grunta Dominikalne morgi (Joch)	□°	Wolne grunta (Freye) morgi	□°	~~Rustykalne~~
Roli -	1,355,322	296 7/12	~~[illegible]~~ 281,110 ..	1098 9/12	~~[illegible]~~
między nimi stawów	. . . .		. . . . . .		
Łąk -	455,749	1464 7/12	100,984	132 3/12	
m. n. stawów	. . . .		. . . . . .		
" " ogrodów	. . . .		. . . .		
Lasów - - -	3,412,833	469 2/12	31,558 . . .	1450	
Pastwiski krzaków . . .	336,572	1264 9/12	49,264 . . .	871.	

	Grunta Rustykalne morgi	□°	Razem morgi	□°
Roli -	3,817,323	1120 11/12	5,483,756 - .	916 3/12
darunter Teiche	. . . .		. . . 17,544 . .	332 10/12
Wiesen . . .	1,203,307	1102 5/12	1,760,042 . . .	99 11/12
der. Teiche	. . . .		. . 61,009 - - -	251 2/12
" Gärten.	. . . .		. 285,522 - -	1060 5/12
Waldungen:	. 24,075	1179 10/12	3,468,467 - .	1499
Hutweiden und Gestrüppe . .	712,439	1421	1,118,277 . .	1421

II Liczba dziedziców (Grundbesitzer)
(Krom Bukowiny)

Grundbesitzer überhaupt	527195
Cameraldominien	. . . 37
Religionsfonds-dominien	. . . 14
Privatdominien	. . . 2357
Grundbezirke obrigkeiten	 2,220

III Stan bydła w Roku 1830

a) Koni

Źrebiąt jednoletnich	14,986
" dwu "	14 420
" trzy "	11,552
Ogierów . . . . -	3,524
Klacz	193,687
Wałachów	259,639
b) Rogacizny . Raz.	497,808.
Wołów	552,865
Krów	988 332
Razem	1,541,197
c) Owiec roku 1830	812,412.

IV Budynki r. 1830

miast	95
przedmieście ...	76
Märkte ...	194
wsi ...	6,050 *)
domów ..	655,442 *)
Wohnparteien	1,017,531
jüdische Partheien	51,352

*) W r. 1829 było 04 wsi mniej gdyż je teraz rozerwano [dzielono przez] Urzędnictwo

*) o 14,429 domów więcej nie[ż] [nowo zbudowanych] w r. 1829.

VI Urbarialleistungen (außer Bukowina)

1) Geldzins

a) in Papiergeld 732,106 f 21 X oder CM 292,842 f 32 X

b) in Conv. M. 61,941 f 13 X

zusammen 354,783 f 45 X!

2) in Früchten

Weizen	9,337 18/64 Korez
Korn	34,497 43/64 "
Gerste	29,689 46/64 "
Hafer	217,794 48/64 "
Heu ..	5,257 48/100 Zent
Stroh ..	210 95/100 "
Hirse ..	11 1/64 Korez
Haidekorn	604 47/64 "
Erbsen	16 29/64 "
Bohnen	6 10/64 "
Erdäpfel	1435 ... "
Mohn ...	2 59/64 "
Leinsamen	16 51/64 Korez
Hanfsamen	112 75/64 "
Hopfen ..	7505 36/64 "
Kümmel .	27 44/64 "

3) Kleingaben

a) 4füßige Thiere

Kälber	5 Stück
Widder	32 "
Lämmer	108 "
Schweine	1 "
Hasen	1 "

b) Federvieh

Gänse	26,655 Stück
Enten	14 "
Kapaune	17,989 "
Hühner	431,689 "
junge Hühner	1,579 "
Haselhühner	14 "

c) Wasserthiere

Forellen ..	113
Krebse	138 Schock

d) Erzeugnisse der Viehzucht

Butter 8 3/4 ℔, Unschlitt 903 1/2 ℔, Käse 72 ℔, Eier 2,081,295 Stück, Fleisch 50 ℔

V Frohndienste (außer Bukowina)

1) Ganz unentgeltliche Leistung in Tagen

	in Tagen	Zusammen 1) u 2) in Tagen
zu 4 Pferde	1,369,699 3/4	1,377,701 3/4
" 3 "	84,098 2/4	84,098 2/4
" 2 "	5,178,300 1/4	5,221,132 3/4
" 1 "	501,084	501,172
" 4 Ochsen	655,925	657,547
" 3 "	16,029	16,029
" 2 "	6,500,436	6,686,223 3/4
" 1 "	33,912	33,912
Handdienst	16,150,770	16,256,499 2/4
Häuslerdienste	414,148	414,148
Razem	30,904,402	31,248,463 3/4 oder pańszczyzna

2) Zum Theile entgeltliche in Tagen

zu 4 Pferde ..	8,002
" 2 "	42,832 2/4
" 1 "	88
4 Ochsen	1622
2 "	183,787 2/4
Handdienste	105,729 2/4
Razem	344,061 2/4

13

e) Erzeugnisse der Bienenzucht

Honig 2069 ℔
Wachs 242 ℔

3) Manufaktur produkte

Erzeugt aus ... Stoffe zu 1800 fl...
Aus Stoff des Auslandes ... 59,971.
Erzeugt ... 5 Brüche Leinwand 25,550

2,685,386 Brüche
~~59971~~ "
fl...

f) Sonstige landwirthschaftliche Produkte

Flachs 1,366½ ℔
Hanf 12,270½ ℔
Hanfsamen 2,007½ ℔
Leinöhl 12½ Quart
Theer 1,708 "
Kohlen 102 Korn

4) Vieh u. Bienenzucht

Stiere	2 Stück	Ziegen	7 Stück
Kühe	3 "	Borstenvieh	76 "
Widder	304 "	Bienenstöcke	11,170 "
Schafe	2776 Stück	Honig	4,175 ℔

Czeremosz Körösmező nad powierzchnię ~~morze~~ 2372' wysokie miasteczko

w roku 1836 na milę geograf kwadratową wypadało 2875 ludzi

Liczba Jurystów w Lwowie się zmniejsza

D. Franz[illegible]

Cyrkuły	Umarło 1830 ogółem		R. 1830 umarło szczególnie w wieku:							
	mężk	żensk	od ur. do 1 r.	od 1. do 4.	od 4 do 20	od 20 do 40	od 40 do 60	od 60 do 80	od 80 do 100	od 100 i dalej
Wadowicki –	4729	4846	2517	1152	1227	1444	1666	1287	277	5
Bocheński –	8967	4532	1995	1119	1124	1418	1732	1457	261	13
Sandecki –	7233	3284	1770	767	782	986	1192	978	208	18
Jasielski –	8333	3539	1953	784	775	972	1344	1140	219	22
Tarnowski –	11623	5507	2764	1280	1295	1606	2192	1499	259	15
Rzeszowski –	9542	4866	2800	1348	1196	1250	1632	1403	296	33
Sanocki –	7375	3732	1898	950	892	1080	1310	1065	278	13
Samborski –	8767	4250	1872	1195	1149	1233	1658	1296	206	8
Przemyski –	8702	4402	2135	1160	1139	1245	1650	1185	208	7
Żołkiewski –	6883	4657	2447	1465	1145	1193	1562	916	149	4
Złoczowski –	8096	4799	2308	1544	1156	1524	1678	1072	179	18
Lwowski –	3022	2041	1194	661	516	466	656	536	60	2
Brzeżański –	6632	3729	2162	991	831	917	1308	903	179	10
Stryjski –	6247	3148	1472	982	745	889	1098	893	158	10
Stanisławowski	6074	3190	1544	978	866	872	1190	840	101	4
Kołomyjski –	4879	2418	1415	628	579	663	807	703	126	2
Tarnopolski –	7687	4090	2208	1357	1141	1131	1315	763	129	9
Czortkowski –	6079	3549	1621	1195	1014	934	1280	792	150	9
Czerniowiecki	7121	4264	2235	1361	1099	1140	1295	1008	174	16
Miasto Lwów	3553	2604	1214	763	581	784	844	592	147	2
Wojsko c. k.	898	1127.	28	34.	54	963.	86	11	—	—
Razem	78475	76680	39612	21714	19306	22710	23495	20340	3758	220.

Epidemicznych najwięcej umarło Samborskim najmniej w Brzeżańskim

Ospa umarło na nią najwięcej w Sanockim.

Samobójców najwięcej przy wojsku 32 potem w Tarnopolskim 15 razem 140 w Sanockim i Czortkowskim po 1

Zamordowanych najwięcej w Czerniowieckim 16

Justyfikowano razem 27 z tych 10 w Kołomyjskim

Cyrkuły	z prawego łoża żywych urodziło się		z nieprawego żywych		nieżywych z prawego		nieżywych z nieprawego		Razem żywych urodziło się 1830 w to nie liczą się nieżywe
	męsk.	żeńsk.	męsk.	żeńsk.	męsk.	żeńsk.	męsk.	żeńsk.	
	6461	6069	347	353	75	67	11	9	13236
	4179	3899	279	286	25	24	1	—	8643
	4195	3989	476	438	35	39	6	10	9098
	5036	4798	370	376	24	13	2	—	10580
	4988	4871	453	441	34	31	6	1	10753
	5674	5308	406	437	34	22	2	3	11825
	5473	5042	301	280	7	4	15	6	11096
	5378	5132	275	258	14	10	1	2	11043
	4808	4435	305	303	23	11	3	2	9851
	4326	4013	273	266	19	13	1	1	8878
	~~[illegible]~~ 5119	4857	255	274	8	12	4	6	10505
	1977	1889	127	144	8	9	1	1	4137
	4474	4252	269	289	20	15	4	—	9284
	3787	3604	206	210	26	19	1	—	7807
	4865	4463	226	219	19	12	—	1	9773
	4328	4043	181	200	104	87	3	3	8752
	4604	4319	155	172	38	26	1	—	9316
	4574	4529	121	124	7	6	1	—	9348
	6282	5956	387	334	34	16	4	2	12959
	1160	1172	598	491	22	15	9	6	3421
	78	95	3	1.	—	—	—	—	177
	~~178748~~ 91826	~~91826~~ 86735	6013	5896	576	439	76	53	190470

R. 1831 i 1832 przez cholerę ubyło ludności.

Ludność Galicyi r. 1830	mężczyzn	kobiet	Razem	na jedną milę kwadratową wypada
Wadowice	156485	169118	325601	4978
Sambor	143918	147933	291851	~~4977~~ ~~4314~~ 2886
Czerniowce	144918	137958	288 876	1961 3328
Rzeszow	128994	137616	266604	2,530
Sanok	126084	130,433	256,517	2566
Przemysl	123088	128018	251,106	2655
Złoczow	117611	121684	239,295	2562
Tarnow	115264	123189	238,453	3932
Jasło	115664	121909	237 753	3940
Sandec	109543	117630	227 173	3344
Stanisławow	111122	115106	226,228	2234
Żołkiew	107155	110386	217,541	4314
Bochnia	103,436	109,958	213,394	2143
Stryj	103777	106953	210, ~~309~~ 680	3489
Tarnopol	105,557	104812	210 ~~714~~ 369	1885
Brzezany	103446	106266	209 ~~588~~ 712	3417
Kołomyja	94,950	97608	192 588	2934
Czortków	95,443	93357	188 800	3395
Lwów	80,818	84,026.	164 844	
Razem	2,187221	2,263954	4,451,175.	2878

W r. 1836 w całej Galicyi było 30479 cudzyców z tych (z innych miejsc tejże prowincyi, innych prowincyj i zagranicy)

a) z niemieckich prowincyj wyjąwszy Tryjestu obwód i Tyrol

16875 mężczyzn
10,265 Kobiet
razem 27143

b) z innych Węgier, Siedmiogrodzk., Militärgränze, Dalmacyi, Tyrolu, lombardsko-weneckiego państwa i obwodu Tryjestskiego

mężcz. 281
Kob. 126

27143

c) z zagranicy Ausland mężczyzn 2,268 Kobiet 661 razem 2,929
to jest 540 mężcz 4214 Kobiet

w samem Lwowie tylko było fremdlinge z tej liczby 9621 (do rachowawszy wszystkich cudzych do ludności wypada liczba w r. całej lud (czy całej Austryi)
4481,654. — Wojsko w to można wrachować 460,000 (a teraz ~~wojsko liczy~~ jaki stan ?.) Co się ~~ludności~~ ilości Kobiet tyczy to Sandecki Cyrkuł ma ich najwięcej (0) 3,758 przynajmniej więcej — ~~najwięc~~ mężczyzn ilość przeważa w Czerniowieckim, w Czortkowskim i Tarnopolskim

W r. 1830. mężczyzn

od ~~do~~ urodzenia do lat	15.	943741
mającej lat 14 . .	16.	— 41136
	17	— 41668
(militärpflichtige Jahr 19 Lebensalter)	18	— 36999
	19	— 28559
	20	— 19,801
	21	— 17161
	22	— 15655
	23	— 13270
	24	— 12589
	25	— 14448
	26	— 13320
	27	— 11289
	28	— 8,668
	29	— 8,372

z całej męskiej ludności przenoto wano do broni 7 44 prozent

W roku 1830 umarło 155155 ludzi ~~[illegible]~~ z tych mężczyzn 78475, kobiet 76680

urodziło się mężczyzn 97,839 kobiet 92631 razem 190,470.

na Bukowinie dopiero 1829 zaprowadzono rekrutacyję.

~~Urodzonych w Samborskim 22800 Tarnopolski 21053 najwięcej najmniej Lwowski 7907 Kolomyjski 10145 Lwów~~

Spostrzeżenia

r. 1831. Urodzonych najwięcej w Wadowickim 13168
potem Bukowina 12107 Sandeckie 8844 najmniej
Lwowski 3105 Lwów 2739 Zołkiewski 6627. nieprawego
łoza w Lwowskim 866 Złoczowskim 869 Wadowickim
765 najmniej w Czortkowskim 196 Lwowskim obw 177
Tarnopolskim 293. Żydów urodzonych w Galicyi 4851.
Umarło Żydów 19940 nieżywo urodzonych najwięcej
w Wadowickim Złoczowskim we Lwowie 42.
Najwięcej umarło w Samborskim 22800 Złoczowskim 21079
Tarnopolskim 21053. w Lwowie 9936 najmniej Lwowski
7907 Kolomyjskim 10145 nad sto lat umarło najwięcej
Tarnopolski 41 Sandecki 39 Najmniej Lwowski i Brzeżański
po 4. Zarazy najwięcej w Samborskim, Stryjskim najmniej
w Wadowickim Ospa najwięcej Tarnopolski Lwów Samobójstwa
najwięcej Kolomyjski 12 Samborski 9 Lwów 6 najmniej na Bukowinie
~~Czortkowski~~ i Zabici najwięcej na Bukowinie 11 Bocheńskim
9 nic w Sandeckim Lwowskim, Brzeżańskim Czortkowskim
Ślubnych par w Galicyi ~~2317~~ 35502 żydów mię dzy temi 1946o
najwięcej mężczyzn się żeni do 24 lat Kobiét najwięcéj do 20 lat.

Die Bevölkerung in Galizien

Galizien hatte im Anfange des Jahres 837 eine einheimische Bevölkerung von 4.660.089 Seelen, welche folgendermaßen in die Kreise vertheilt waren:

Im Kreise	Bochnia	214393	Seelen
	Brzezan	212 336	"
	Bukowina	316. 422	"
	Czortkow	195. 284	"
	Jaslo	248. 084	"
	Kolomea	207. 381	"
	Lemberg	169535	"
	Przemysl	243448	"
	Rzeszow	277227	"
	Sambor	293. 330	"
	Sanok	268,091	"
	Sandec	236. 974	"
	Stanislau	234. 820	"
	Stry	220175	"
	Tarnopol	201666	"
	Tarnow	234003	"
	Wadowice	337640	"
	Zloczow	236014	"
	Zolkiew	214824	"

Bei der gewöhnlichen Annahme von 1548 geographischen Quadratmeilen als Oberfläche Galiziens kommen auf jede dieser Meilen über 2948 Menschen. Doch sind einzelne Kreise weit stärker bevölkert als andere. 2 Kreise haben mehr als 5000 Seelen, 3 mehr als 4000 Individuen, 6 Kreise mehr als 3000, wieder 6 Kreise mehr als 2000 Seelen, endlich 2 Kreise gar weniger als 2000 Seelen auf 1. geog. Q. Meile. Der bevölkertste Kreis Wadowice hat 5440 Köpfe, während die Bukowina nur 1679 Menschen d. i. noch nicht ein Drittel so viel auf einer geog. Quadratmeile enthält.

Vergleicht man die Volkszahl von 1833 mit der von
1837 so findet man eine Zunahme von
18345 Seelen, was aber so viel besagt:
in jedem der drei Jahre 834. 835. 836 hat die Be-
völkerung auf eine Million um 14269 Köpfe zuge-
nommen oder um fast 1½ auf 100 jährlich. (Bei den
Juden insbesondere diese Zunahme etwas geringer)
Da aber nach den ämtlichen Ausweisen der Ueber-
schuß der Geburten über die Sterbefälle 187594 Seelen
beträgt, so erhellet nun die geringe Zahl von 1249 –
welche in der Conscription nicht ausgewiesen ist –
Das Verhältniß des weiblichen Geschlechts
zu dem männlichen Geschlecht zeigt ein des
weiblichen einen Ueberschuß von 3412 Köpfen
Das Verhältniß der ganzen Bevölkerung
zu den Personen israelitischer Religion
steht wie 17 : 1. Während im Wadowicer
Kreise nicht die 50 Person zu den
Juden gehört, im Sandecer beiläufig
die 46 so ist im Zloczower Kreise –
(wegen Brody) die 8, und im
Lemberger Kreise (wegen ihrer
zahlreichen Gemeinde in der Haupt-
stadt) gar schon die 7te Person
zur jüdischen Religion gehörig

Lemberger Zeitung

19

Auszug aus dem

Orts=Summarium deß J.

Seelenbetragt

des männlichen Geschlechts	606
des weiblichen "	547
Männl: Geschl: Juden	6
Weibl: Geschl: Jüdinnen	8
Zusammen	1167 Seelen

No 182. Lapadów-Zaciemne-Suworogi

Ostrowiec ~~Dorf~~ Meyerhof.

No. 7. galic:

W galicyi iest razem osobatych – – – – – – – – – – 4,763,661 8 o/2

między temi znayduie się 2,335553 Męż. 2,428,108 kob. a zatem 092,555 kobiet więcey, wypada więc na 100 Męż. 104 Kob.

w tey ich razem osobatych 4,783 księży 32,212 Szlachty 5,395 urzędników i honorowych 1,935 artystow fabrykantow i Rękodzielnikow

W powyższey ludności znayduie się rz. kat. 2,094,440

gr. uniat. –	2,077,995.
g. nieunit. – –	209,327.
armianow – –	5,793.
evangelik.	28,128.
reformowan.	1,892.
menonitow.	226.
filiponow – – –	2,258.
karaimow – – –	254.
Żydow – – –	283,345.

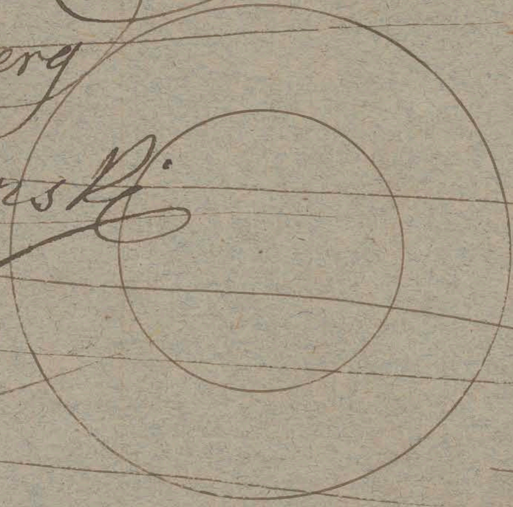
— Domow w Galicyi – – – 687,396.

koni – – – – –	562,187.
wołow – – –	563145.
krow – – –	100592.
owiec – – –	1466,170

między temi mery nos. do 800,000

Lemberg

Jablonski

Galicyja ma ~~[illegible]~~ pola ornego	5,780,629	□ morgow
lasow - -	4,250,404	
łąk . . -	2,068887	
pastwisk	1,361,430	
Winnic	30	
Wogole	13,461,380	□ morg

Podług oszacowania i wymiaru na których się podatki stałe opierają w Galicyi cała posiadłość dominialna przynosi rocznego dochodu po odtrąceniu 50 procentu na koszta uprawy w polach a 20 proc. w łąkach:

W polach	2,355,891	Ztr.	M.K
w łąkach	657,310	"	"
w pastwiskach	205,328	"	"
w lasach	959,452	"	"
w pożytkach urbaryjalnych	4,651,461	"	"
Razem	8,829,442	Ztr.	M.K.

Odtrąciwszy od tego podatki stałe

gruntowy . . .	664,610 fl	24 xr	M.K.
urbaryjalny . . .	572,285 "	33 "	"
razem	1,236,895 f.	57 "	"

pozostanie czystego dochodu rocznego 7,592,545 f. 3 xr. C.M. Czy co pomnożywszy przez 2 czyli 5% od 100 uczyni wartość dóbr Galicyi w kapitale 151,850,929 Ztr. M.K.

Galicyja płaci podatku gruntowego 2851246 fl 48 xr CMze Domowego 583948 fl 5/11 xr CMze. Zarobkowego od żydów i chrześcijan 149419 fl 24 xr. Żydowskiego ~~[illegible]~~ 647483 fl 5 3/4 xr. Spadkowego ZR 117966 fl 32 xr CMze Razem 4,350063,149 Podatek stanowy wynosi do tego 26000 ZłR.. Prócz tego dochody kamery z akcyzy, tytuniu stępla 8,920,755 Ogółem wypada 13,296 818 fl 49 xr.

Wydatki:

Utrzymanie sądów Kryminalnych	97,015 f.
Dom poprawy	339 "
Dom robot publicznych	341 "
Zakłady naukowe . . .	476,941 "
Drogi	177,567 "
Zakłady dobroczynne	137,813 "
Koszta zarządu Krajem (administr.)	3,040,276 "
Koszta wydobycia soli	688,690 "
Utrzymanie górnictwa . . .	211,149 "
Razem . .	4,830,132 "

Odtrąciwszy to od dochodu pozostanie czysty dochód 8,946,755.

Rys statystyczno-geograficzny Galicyi Austryjackiéy skreślony przez M. W.

Służmy poczciwéj sławie, a jako kto może
Ku powszechnemu dobru, niechaj dopomoże.
Kochanowski

Poznań Druk W. Stefańskiego. 1842.

8° str. 111 od str (105–111 przypisy smaczne)

Galicyja składa się z większej części Małopolskiej w której te były województwa I) Krakowskie z powiatami krakowskim, szczerzeckim, sandeckim, bieckim, czchowskim które to powiaty zwano Podgórzem oraz z xięstwami oświecimskim i zatorskim II) części Sandomirskiego czyli powiat pilznieński III) Województwo Ruskie z ziemiami: lwowska, żydaczowska, przemyślska, sanocka, i halicka w której powiaty były: halicki, trębowelski i kołomyjski (Pokucie) IV) (większa część) Województwo Bełzkie z powiatami: bełzki, buski, lubaczewski V) mała część województwa wołyńskiego VI) mała części województwa ~~[illegible]~~ podolskiego mianowicie powiat czerwonogrodzki.

Grunta orne zajmują	5, 770, 090	morgów kwadratowych
Winnice	30	
Łąki	2, 067, 829	
Pastwiska	1, 061, 487.	
Lasy	4, 250, 364	
	13, 449, 740.	

Landes-Summarium

vom Jahre 1843.

Des in den nachbenannten 19 Kreisen erhobenen Bevölkerungs- und Viehstandes.

Namen der Kreise	Numero und Namen der Werbbezirks-Regimenter wohin sie gehören	Sectionen	Anzahl der Städte	Vorstädte	Märkte	Dörfer	Häuser	Wohnparteien	Classification des männlichen Geschlechts: Geistliche	Adeliche	Beamte und Honoratioren	Gewerbsinhaber, Künstler, Kunstzöglinge u. Akademiker	Bauern	[illegible]	Landwehrmannschaft	Nachwuchs: Von der Geburt bis 15 Jahren	Im Alter von 16 Jahren	17 Jahren	18 Jahren	In keine der vorigen Rubriken gehörige, und ihrer Qualification nach Anwendbare, Vorgemerkte zum Dienst, für die Armee: Zeitlich Befreite	Stellungspflichtige Altersklassen 1	2	3	4	5	6
Wadowicer	56 Fürstenwärther	10	11	2	2	340	46819	80189	209	332	266	59	14093	53193	681	73307	3509	3160	3252	364	3386	2039	1625	1329	1072	939
Bochniaer	20 Hohenegg / 57 Michalevits	3 / 3	5	1	9	377	31291	55038	148	573	317	30	10307	30594	337	48619	2538	2354	2596	232	2031	1869	1357	1344	1183	1153
Sandecer	20 Hohenegg	7	8	„	5	387	32211	57199	193	463	193	82	15791	34917	218	54535	1544	1695	1970	183	1826	1487	1324	999	884	649
Tarnower	57 Michalevits	7	3	3	11	468	34479	62389	241	641	237	„	13759	31916	370	53502	3064	2155	2185	160	2474	1495	1527	1626	1303	958
Jasloer	12 E.H. Wilhelm / 40 Koudelka	3 / 3	6	1	11	373	34157	60547	174	443	169	19	13533	39659	264	55980	2624	2996	2493	120	2302	1284	1195	880	905	567
Rzeszower	40 Koudelka	7	4	„	13	334	43457	71785	182	344	200	49	20010	35824	697	64572	2732	2507	2749	188	2057	1420	1573	1392	1168	889
Sanoker	12 E.H. Wilhelm	7	10	2	10	434	37364	69466	286	993	172	17	22407	36288	129	59959	2711	2736	3025	114	2708	1410	1429	1204	1071	604
Przemysler	10 Mazzuchelli	7	5	8	12	373	38442	63362	375	606	268	233	21372	34086	169	52726	2334	2359	2131	93	1941	1227	1082	1235	859	928
Zolkiewer	10 Mazzuchelli / 15 Bertoletti	3 / 3	4	„	17	267	36806	56353	229	512	189	19	23575	25283	284	45439	1906	1798	1878	147	1490	1346	968	834	672	634
Lemberger	30 Nugent	5	4	10	2	173	21124	42420	706	1718	1521	766	12236	24337	189	35587	1518	1559	1550	88	1420	920	814	705	556	524
Zloczower	15 Bertoletti	7	6	5	20	325	36312	59990	251	902	274	6	17309	30230	455	49214	2227	2293	2418	200	2364	1737	1440	1337	999	867
Samborer	9 Hartmann / 30 Nugent	4 / 5	7	18	3	346	46542	77885	280	8729	277	84	21999	39475	348	59954	2806	2331	3309	127	2174	1525	1515	1230	1073	763
Brzezaner	58 Stephan / 63 Bianchi	3 / 3	3	5	14	319	32909	54575	192	1699	162	„	17911	23098	257	44531	1526	1637	1934	64	1911	1495	1238	1219	1033	933
Stryer	9 Hartmann	6	2	4	10	304	34909	58723	202	2380	192	12	17747	29741	196	48214	2160	2070	2144	95	1890	1359	1244	791	716	621
Stanislauer	58 Stephan	7	5	10	13	262	33656	60808	220	2251	295	„	15817	24736	484	53023	1683	1621	2296	164	2633	1751	1753	1539	1526	1501
Kolomaeer	24 Lucca	6	3	4	12	204	37244	53878	168	2266	230	5	18537	24878	365	48382	2184	2310	2179	99	2090	1401	1169	871	781	587
Tarnopoler	63 Bianchi	7	4	„	6	251	33583	55733	198	1544	196	„	19289	23209	550	42463	1598	1846	1739	132	1662	1494	1021	917	776	706
Czortkower	41 Sikovich	6	3	„	19	242	34715	51219	167	2466	130	14	24130	20688	196	42161	2064	2134	2132	89	2023	1274	1009	584	340	199
Bukowiner	24 Lucca / 41 Sikovich	4 / 4	3	2	4	278	55585	75845	432	1784	458	399	27441	39912	78	78424	3858	3753	3525	288	3665	2392	1551	1454	1213	888
Summa			96	75	193	6057	701.605	1,167.404	4853	30.646	5746	1794	347.263	602.064	6267	1,010.592	44.586	43.314	45.505	2.947	42.047	28925	24834	21490	18130	14910
Bei der Conscriptions-Revision im Jahre 1840 waren			96	75	193	6056	687.396	1,117.946	4783	32.212	5.395	1935	348.019	555.204	5.648	990.263	43.555	39.544	42.254	2637	39.092	32.417	24.143	21455	18414	13745
Combination, da sind: Vermehrt			„	„	„	1	14209	49.458	70	„	351	„	„	46860	619	20329	1.031	3770	3251	310	2955	„	691	35	„	1165
Vermindert			„	„	„	„	„	„	„	1566	„	141	756	„	„	„	„	„	„	„	„	3492	„	„	284	„

Namen der Kreise	Stellungspflichtige Altersklassen 7	8	9	10	11	Für die Landwehr: zeitlich Befreite	Andere	Das weibliche Geschlecht überhaupt	Summe der einheimischen	Unter der ganzen einheimischen Bevölkerung sind abwesend: männlich	weiblich	Unter der Anzahl der Wohnparteien und Summe der ganzen einheimischen Bevölkerung sind: Wohnparteien	Juden männlichen Geschlechts	Juden weiblichen Geschlechts	Summe der Juden	Fremde: Provinzialen aus Ungarn: männlich	weiblich	aus nicht-ungarischen Provinzen: männlich	weiblich	Ausländer männlich	weiblich	Viehstand: Pferde überhaupt	Maulthiere	Ochsen	Kühe	Schafe
Wadowicer	886	1140	674	668	498	18	7127	187933	361759	2570	710	1394	3507	3588	7095	1289	757	72	22	146	70	19815	20	12618	100934	63030
Bochniaer	975	608	467	503	351	36	4187	122303	237012	1800	665	1666	4068	4452	8520	1526	945	13	2	89	30	25426	15	10281	51081	31537
Sandecer	569	464	358	406	269	43	2752	132060	255874	2032	765	1369	3319	3597	6916	863	496	76	26	31	5	21037	3	38662	71432	72691
Tarnower	1160	1056	654	764	573	64	4207	133882	259973	3087	1370	3472	7700	8857	16557	1317	841	26	7	72	25	24799	36	25113	58324	87003
Jasloer	529	475	277	234	88	38	3826	138446	269520	3430	1528	1640	4040	4389	8429	541	334	17	10	9	7	19633	32	24634	53062	57559
Rzeszower	1075	824	661	661	319	101	5700	156283	304177	4429	2261	3910	8944	9867	18811	2256	1392	20	10	100	8	42785	70	23513	79930	82405
Sanoker	740	702	437	349	222	22	2150	147772	289657	3200	1177	2272	5668	6187	11855	424	158	29	3	7	2	19994	74	49509	54694	38652
Przemysler	435	395	368	295	251	108	1605	133970	261451	3699	1748	3931	8699	9691	18390	2040	1329	24	11	46	18	50556	59	19672	74827	80762
Zolkiewer	523	432	430	360	253	16	1795	116283	227295	2722	1648	2668	5539	6323	11862	716	311	17	5	39	14	49768	11	27274	56504	93690
Lemberger	503	410	304	317	245	284	1225	93249	183251	1558	676	5652	12006	13163	25169	3924	4274	85	8	212	34	31322	12	10996	41006	25925
Zloczower	778	818	744	575	454	214	4312	125346	247764	4293	2385	7378	15100	16208	31308	1998	1569	21	3	190	179	43004	23	28768	37114	102183
Samborer	787	636	571	497	439	109	3074	158457	312569	4314	2231	3759	8848	9259	18107	1520	688	26	5	17	1	37384	19	33501	68324	47997
Brzezaner	912	887	800	561	483	105	3732	113021	221341	2418	1303	3799	8517	9224	17741	737	438	6	3	28	9	35687	14	32377	36791	64469
Stryer	737	612	549	424	303	149	2823	119849	237220	2682	1372	4169	9481	10030	19511	1449	1009	47	21	29	16	11529	27	43615	42138	33858
Stanislauer	1499	1482	1061	1186	891	208	4826	128030	252476	2557	1077	5192	11633	12954	24587	1875	769	23	5	33	10	19510	21	52540	49959	69377
Kolomaeer	551	634	452	529	535	74	2057	116302	229636	1743	505	4097	9254	9903	19157	363	196	11	1	6	4	18625	26	42396	42389	117036
Tarnopoler	758	655	629	446	370	83	3756	107754	213791	4105	2613	4056	8778	9077	17855	2352	1558	32	23	149	61	46783	47	14019	29139	159311
Czortkower	227	271	223	260	227	37	1449	105685	210179	4688	3272	2344	5195	5748	10943	1003	663	21	1	23	8	39587	23	30014	24556	139451
Bukowiner	737	897	676	960	791	93	4671	177544	357884	5397	2958	1972	5333	5422	10755	1809	946	44	21	163	76	33278	5	82304	75538	197292
Summa	14381	13398	10335	9995	7562	1802	65.274	2,514.169	4,932.829	60724	30.264	64740	145.629	157.568	303.568	28.002	18.673	610	187	1389	577	590.822	537	601.806	1,047862	1,564.228
Bei der Conscriptions-Revision im Jahre 1840 waren	13115	10438	9391	7766	7344	1862	64.992	2,428108	4763.661	57.242	27.383	60.375	135788	147811	283599	23105	14336	521	168	1392	433	562.187	400	563145	1,003592	1,466170
Combination, da sind: Vermehrt	1266	2960	944	2229	218	„	352	86061	169.168	3.482	2.881	4.365	9.841	9757	1969	4897	4.337	89	19	„	144	28635	137	38661	44.270	98.058
Vermindert	„	„	„	„	„	60	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	„	3	„	„	„	„	„	„

			Häusernummer	Anzahl der Seelen																							
Stadt Lemberg	Stadt Bezirk		314	2420	74	332	468	247	–	1502	1578	5206	10209	220	74	798	1685	1879	3564	1064	1431	18	6	70	14
	Haliczer Vorstadt	1/4	732	2620	66	199	351	171	18	1970	1899	5753	11296	159	25	–	–	–	–	1074	1165	17	–	49	1
	Krakauer "	2/4	554	3328	283	199	257	120	34	3722	2481	7907	16316	232	112	1529	3502	3762	7264	802	520	21	–	54	13
	Zolkiewer "	3/4	451	3355	29	44	80	99	–	2472	2526	7429	14174	136	38	2372	4802	5305	10107	266	311	–	–	11	1.
	Brodyer "	4/4	473	1538	144	135	267	81	–	1147	1110	3552	6889	63	7	–	–	–	–	483	722	21	1	21	4
	Zusammen		2524	13261.	596	909	1423	718	52	10813	9534	29847	58884	870	256	4699	9989	10946	20935	3689	4149	77	7	205	33

Jahr 1851.

Galicyja z obwodem Krakowskim		Bukowina
Powierzchni mil □	1358.70	181.44
Miast	95	3
Miasteczek	193	4
Wsi	5,986	276
Domów	705,782	65,213
Familii	1,146,076	84494
Ludności (Effective Bevölkerung)	4.555.477	
pomiędzy tą jest		
~~kobiet~~		
mężczyzn	2,198,477	188,873 } 380,826
Kobiet	2,357,000	191,953
Relativer Bevölkerung	3,353	2099

Bevölkerung nach der Heimath:

Einheimische anwesende: männlich	2,169,086	185,339
weiblich	2,335,126	189,177
" abwesende: männlich	46,572	3151
weiblich	25,453	1512
Fremde		
" Aus der Monarchie		
" männlich	27,971	~~[illegible]~~ 3454
" weiblich	21,091	2763
" Aus dem Auslande		
männlich	1,420	80
weiblich	783.	13.

Bevölkerung nach Religions-Verschiedenheit

	Galizien sammt Krakau	Bukovina
Röm: kath.	2,074474	32,681
Griech: kath.	2,139,470	9743
Griechisch nicht unirt	79	311,252
Protestanten Augsburger	23,452	6,672
" Helvetischer	1,245	574
Andere Secten	2,743	3,739
Juden	334,774	14,518
Summe der effectiven Bevölk.	4,576,237	379,179

W Galicyi 1 szlachcic na 68 dusz

Styryi	1	"	353
Czechach	1	"	828
Morawii i Szlązku	1	"	855
Tyrolu	1	"	222
Dalmacyi	1	"	568
Weneckiem	1	"	260
Węgrzech	1	"	20
Siedmiogrodzie	1	"	23.

(przerabiacz)
(wydawca)

Dział	Umiejętność	Przedmiot

26

Augsburgskie wyznanie

Lemberg. Adolph Theod. Haase Superintend, ~~Jakob Kirner Senior~~ 2800 dusz
Brigittau (Sambor) Jakob Kirner (Senior) 1554
Ugartsthal ~~Joha~~ (Stryj) Johann Christ Erthner (Senior) 2214
Gelsendorf (Stryj) Joseph Lojka 1090
Dornfeld (Lemberg) Friedrich, Wilhelm Brichze 2030
Jarosław (Przemyśl) Stephan Mitschke 724
Hartfeld (Przemyśl) Johan Andreas Bolek 1889
Bandrow (Sanok) Vacat. 822
Reichau ~~Ż~~ (Zołkiew) Joseph Nagy. 735.
Josephow (Złoczow) Moriz Liedemann 1441.
Stadlo (Sandec) Eduard Bartelmusz 973
Nowy Sądecz (D.) Johann Philipek 903
Biala (~~Wadowice~~) Jacob Hönel 2100
Neu = Gawlow (Bochnia) Johann Straka. 611.
Ranischau (Rzeszow) Tobias Lindner 778
Reichsheim (Tarnow) Friedrich Wilhelm Jakitsch 878
Czernowitz (Bukowina) Johann Gottlieb Jenkner 1080
Millerscheuz (Bukowina) Johann Eduard Kerk 4577
Zaleszczyk. (Gortkow) Michael Eisner 283.
Krakau (D.) Otremba 599

599

275

Helweckie

Josephsberg (Sambor). Joseph Honeck 874
Königsberg (Rzeszow) Fabian Hroneck 508
Andras = Falva (Bukowina) Moses Biro 500.

1816. [illegible] No. 12

~~1817~~ [illegible]

~~1821~~

~~[illegible]~~ II

Historia

Cesarz Napoleon 5tym Artykułem traktatu Wie-
deńskiego dn 24 Października 1809 przyznał Rosyi
część wschodniej czyli starej Galicyi z 400000 miesz-
kańcami. Miasto Brody nie miały do tego należeć
Przez Komissarzy obu mocarstw oznaczono przy-
jacielskim sposobem granicę która poniżej Brodów
na południe ciągnęła się od Kobylny przez Cho-
darów, Wiśniowczyk, Jazłowiec aż do Dniestru.
Akt ustąpienia w 10 artykułach zawarło w Lwowie
7 (19) Marca 1810 a dn. 17 (29) t. m. potwier-
dził go cesarz Alexander w Petersburgu. Dn.
18 Aprila 1811 z części Zaleszczyckiego cyrkułu i Sta-
nisławowskiego utworzono 16 Galic cyrkuł koło
(…) przyczym ustanowiono nowe granice cyrku-
łów Stryjskiemu Stanisławowskiemu Brzeżańskiemu
Złoczowskiemu. Bukowina odstąpiła porta przez
ugodę 7 Maja 1775 i ugód granicznych z 12 Maja
1776 i 25 Febr. 1777 albowiem od r. 1774 rościła
sobie Maryja Teresa prawo że ten kraj należał do
Siedmiogrodzkiej ziemi Xże Moldaw Ghika którzy się
sprzeciwiał temuż odstąpieniu ścięty na rozkaz
Sultana 12 Oktobra 1777 w Jassach.
Roku 1741 przy Koronacyi użyła tytułu Królowej Gali-
cyi i Lodomeryi Maryja Teresa R. 1769 herby tych
Królestw do herbów krajowych przyłączyła R. 1772
nastąpiło wojskowe zajęcie Galicyi.

Roku 1624 w Czerwcu Kantemir Murza z
30000 Tatarów wpadł do Galicyi przeleciał szybko
od Śniatyna do Medyki gdzie główny obóz założył
roty jego rabując znoszując po za Jarosław, Prze-
worsk, Kańczugę, Sędziszów, Strzyżów, Dubiecko,
Brzozów: Krosno chodziły zabierając ludw jassyr.

R. 1392. gdy Król na litwie bawił Jadwiga Królowa z wojs-
kiem polskim odebrała Przemyśl, Jarosław, Grodek, Halicz, Lwów
Trębowlę i wiele innych rebelizantom których tam Węgrów Ludwik
Król posadził chcąc Ruś do Węgier przyłączyć. Po odebraniu Królowa te
starostwa Polakom rozdała.

Herb Królestwa Galicyi: pole czerwonym
sztrychem przecięty na pół w górze czarna Kaw-
ka w niebieskim polu nadole w niebieskim polu
3 złote Korony w górze dwie na dole 1 nakryty z (…)
(…) Lodomeryi niebieski
z (…) z czerwonemi i białemi kwadratami
Xtwa Oświecimskiego niebieski jednogłowy orzeł
w srebrnym polu Xtwa Zatorskiego biały orzeł w
niebieskim polu.

Herb ukoronowana tarcza na 2 części przedzie-
lona po prawej stronie herb Galicyi 2 Korony
złote na polu czerwonem na lewej Lodomeryi
pręgi w szachownicę czerwone i białe na dnie
błękitnem.

Dawne herby Galicyi
1) Wojewódstwa Ruskiego: ziemi Lwowskiej
lew w koronie złotej przedniemi łapami o skałę
się opierający
2) Wojew. Bełskiego Gryf ukoronowany
3) " Podolskiego Słońce
4) " Wołyńskiego Orzeł: Krzyż biały
5) Ziemi Przemyskiej: (…) Orzeł dwugłowy z
koroną jedną
6) Ziemi Halickiej Kawka
7) Powiatu Trębowelskiego Kawka
8) Ziemi Chełmskiej Niedźwiedź między dwoma
drzewami
9) Wojew. Krakowskiego Ziemi
10) " Sandomirskiego.

W Galicyi były udzielne ruskie Xięstwa:
przemyskie, bełzkie, włodzimirskie,
halickie, lwowskie, trębowelskie, dźwi-
nogrodzkie, buskie

R. 1758 składała się Galicyja z następnych Senatorów:
Arcybiskup lwowski, Biskup Przemyski, Wojewoda ruski, bełzki
Kasztelani więksi: Wojnicki, lwowski, bełzki Kasztelani
mniejsi Sandecki trzymał pierwsze miejsce w Polsce między
mniejszemi, biecki, przemyski, halicki, sanocki, czchowski,
oświęcimski, lubaczowski Starości: ~~[illegible]~~ (Praefecti)
Sandecki, Biecki, Oświęcimski, Lwowski, Przemyski,
Sanocki, Żydaczowski, halicki, trembowelski bełzki
prócz tego miało każde województwo swego podkomorzego
starostę, chorążego, sędzię ziemskiego, stolnika, podczaszego
podsędka, podstolego, cześnika, łowczego, wojskiego,
pisarze ziemskiego, skarbnika.

R. 1462 w Brześciu Król Kazimierz III ziemię bełzką
przyłączył do Królestwa polskiego, książę płocki z
tamtą podymnego po 2 grosze Królowi
R. Król Kazimierz IV na prośbę Wacława Xcia
Oświęcimskiego i Zatorskiego przyłącza Xtwo Oświę-
cimskie i Zatorskie przyłączył do Polski, które dawniej
było pod Czechami

R. 1494 Jan Albert Xtwo Zatorskie z miastem Zator:
zamkiem i dobrami kupił od Xcia Janusza Zatorskiego
i jego żony Barbary za 80,000 florenorum hungarica:
lium auri veri puri na więzne czasy Sięz obiecał Król
Janusowi z żup Wielickich dawać dożywocie co roku
200 grzywien polskich i 16 bałwanów soli działo się tow
Krakowie. Tenże ostatni Xię został zabity przez Waw:
rzyńca Myszkowskiego na polowaniu ze złości że mu
przeszkadzał w budowie wody
Dwurzeski w Kalend. z r. 1764 cytując Hartknocha lib I cap.
3 de Silesia pag 116 mówi że ~~Jan Kaz~~ Jan Król Xięstwo Zators:
kie za 50000 czerw. złot. kupił, gdy Janusz r. 1513 bezpo
tomnie zmarł jako Wazal polski Xięstwo Zatorskie ex
pacto do Polskiego Królestwa przyłączone. Jednakże Xięstwa
Zatorskie i Oświęcimskie w całości zjednoczone są z Ko:
roną polską r. 1564. mit Vorbehalt der Schwedischen Landr.

R. 1179. po śmierci Konrada Xcia Głogowsk. kłócili
się bracia Bolesław wysoki, i Mieczysław o ziemie
jego wtedy Kazimierz Król polski dla uspokojenia
odstąpił Xciu wyższego Śląska Mieczysławowi
Osvientimense territorium

R. 1433 umarł na zamku Oświęcimskim Kazimierz
Xię Oświęcimski syn Przemysława pochowany u oj:
ców Dominikanów w Oświęcimiu zostawił 3 synów
z żony Anny. Ci się podzielili majątkiem. Wacław
został Toszek Przemysław Zator Janusz
Oświęcim

Przywilej Kazim. Króla polsk. z r. 1335 wspo:
mina między Xtwami Śląskiemi należącemi do
korony czeskiej także Jana Xcia Oświęcimskiego
jako czeskim Vasallem.

Pokucie podług piarczyńsk. kraj ku ~~czyli~~ Księżyk
bliski Województwo ruskie dzieliło się 1) Ziemia Lwowska
z powiatem Żydaczowskim 2) Ziemia Przemyska z Powia:
tem Przeworskim 3) Ziemia Sanocka 4) Chełmska z
Powiatem Krasnostawskim 5) Halicka z powiatem
Trębowelskim i Kołomyjskim

Gallicyja składała się I) z Wojew. Krakowskiego był
wojewoda i ~~starosta~~ Kasztelan Krakowski oraz
Kasztelani Sandecki, Wojnicki, Biecki, Oświęcimski
W tym wieku jeden Kasztelan Wojnicki był znaczniej:
szy zwanego Krzesłowym, reszta mniejsi prócz tego
a) Xięstwo Oświęcimskie które miało w herbie orła czar:
nego z literą O na piersiach; Xięstwo nabył Król Kazimierz
IV od Xcia Wacława b) Xięstwo Zatorskie miało w herbie
Orła niebieskiego z literą Z na piersiach; Xięstwo nabył Król
Jan Albert od Xcia Jana. Gwagnin pisze że Zator przeszedł
pod polskie panowanie wtedy gdy rycerz Spytek Miśkow:
ski Xięcia zdradnie zabił. Oba te Xtwa należały dawniej
do Śląska Zygm. Aug. r. 1564 złączył je z Królestwem polskim
II) z Wojew. Sandomirskiego to miało jednego mniejszego
Kasztelana w Czchowie. III) z Woj Ruskiego które się skła:
dało 1) z ziemi lwowskiej i halickiej 2) Przemyskiej 3)
Chełmskiej urzędnicy byli Wojewoda ruski kasztelan lwowski
mniejsi Kasztelani: Przemyski, halicki, Sanocki, Chełms:
ki. IV) z Wojew: Bełskiego — (Ziemia Przemyska dzieliła
się znowu in tractum Premisliensem & Przevorsensem)
V) z Wojew. ~~[illegible]~~ Podolskiego VI) z Woj: Wołyńskiego
Ród Xiąt Oświęcimskich Przemysław Xię Cieszyński i
Wielkiej Głogowy + 1401 z Jadwigą żoną córką Ludowika Xcia
na Brzegu miał dzieci 1) Annę Liginiczkę Oświęcimską za:
mężną de Czastalowitz 2) Jana Xcia Oświęcimskiego 3) Kaz:
mierza Xcia Oświęcimsk. który z żoną Anną córką Henryka VIII Xcia
Głogowsk. i Zagańskiego następ. miał Potomstwo ~~[illegible]~~:
~~[illegible]~~ a) Przemysława Xcia Zatorsk + 1484 b) Janusza
(Jana II). Xcia Oświęcimskiego który miał za żonę Barbarę
córkę Mikołaja Xcia Karnowskiego c) Zofię która poszła za
Wiktoryna Xcia Monsterberskiego d) Wacława Xcia Toszeckiego
który z żoną Małgorzatą de Nowyna miał potomstwo:
α) Kazimierza β) Wacława γ) Janusza III + 1513 δ) Władysława
ε) córki: Zofię, Katarzynę, Agnieszkę.

Wielm. P. Dobr

W odpowiedzi na ~~[illegible]~~ wyrażone w liście z d. 26 Maja zapytanie winien jestem donieść niniejszem iż dzieło z opisujące herbami miast galicyjskich wcale nie ist: nieje: oprócz znanych herbów miasta Krakowa i Lwowa częstokroć w litografiach napotykanych innych miast herby dotąd jeszcze ~~[illegible]~~ nie były ogłoszone. Co do innych ziem dawnej Polski, to posiadamy niektóre herby miast dzisiejszego Królestwa Polskiego i Litwy w „Starożytnej Polsce Balińskiego i Lipińskiego" jednak ~~[illegible]~~ pomiędzy niemi ani jednego z Galicyi – herby miast Xięstwa Poznańskiego obejmuje książka Vossberga: „Wappenbuch der Städte des Gross: herzogthums Posen. Berlin 1866. 4o"; Szląskapruskiego dzieło ~~[illegible]~~ barona Hugona Saurma v. Jeltsch „Wappenbuch der schlesischen Städte Berlin 1870. 4o." Jest też i dzieło z wizerunkami ~~opisujące~~ herby miast Cesarstwa Austriackiego z wyjątkiem jednak Galicyi i ~~Węgier~~, które dotąd nietknięte. Jeszcze r. 1840 mieszkając w Lwowie ~~zacząłem~~ zbierać rysunki herbów miast galicyjskich, mam ich tylko około 40 miast; jeżeliby się z nich niektóre przydać mogły, jak najchętniej takowe prześlę w kopii WWPanu ~~[illegible]~~: tylko bym prosił o nazwy ~~[illegible]~~ miejsc żądanych. Reszta możeby się u p. Schnajdera wydawcy Encyklopedyi Ga:

Miler Wawrzyniec

Pamiętniki – na ojczysty język wyłożył

J. J. L.

Poznań i Trzemeszno 1840. 8°

29

licyi we Lwowie dobrać mogła. Życzyć tylko należałoby, aby się kto wydaniem herbów miast galicyjskich zajął: gdyż taka praca bardzo by dziś była na czasie i dosyć często zgłaszają się z litografij i drukarni tutejszych zarządcy do mnie o podobne wiadomości, których im tylko ledwie w małej części dostarczyć zdołałem.

Co się heraldycznej strony miejskich herbów dotyczy wypada tu nadmienić, iż tylko same miasta królewskie (autonomiczne) miały swoe własne herby, najczęściej trzy wieże (jako oznaka prawa magdeburskiego czyli niemieckiego na którem były lokowane) z dodaniem godła w środkowej bramie; miasta zaś szlacheckie (patrymonialne) pieczętowały się zwykle herbem ostatniego właściciela. Pod względem blazonowania, niebyło w naszej heraldyce na to stałych zasad, wszakże tło herbu jest albo czerwone albo niebieskie stosownie do barwy godła herbowego. — Słownik heraldyczny Krzyżanowskiego wyszły w Krakowie, zawiera w tym względzie po większej części mylne i niedokładne wiadomości.

Oczekując w tej mierze dalszych WWPana poleceń poczytam sobie za największą przyjemność jeżeli w czemkolwiek będę mógł WWPanu być pomocnym; łączę wyraz powinnego szacunku

zostaję

WWPana D.

najniższym sługą

Helleniusza

Wspomnienia narodowe –

Paryż 1861. 8vo

VI. 6. 73.

Herb Galicyi zachodniej

Urządzenie: Rządowe Rząd - prawa

Chcący mieć indygienat czyli prawo incolatu płaci
się 1000 f WW i wymaga się dobro któreby corocznie
75 f w. dominikalnego 12 procentowego podatku opłacać
mogło potem wpisuje się w metrykę. Stanów jest 4 Prałaci
Panowie, Rycerze i Królewskie miasta. Do stanu panów
należą Arcybiskupi, biskupi infuł. prałaci i opaci, Książęta,
hrabiowie i baronowie 2) do stanu rycerskiego infuł.
proboszcze, kanonicy katedr. i szlachty. Wysoki klerus nie robi
żadnego stanu podług patentu 27 stycznia 1782 dostał
sam Lwów tytuł królewsk. miasta i może na sejm 2 depu-
tatów postać, lwowska kapituła 2 reszte kapituł po 1mu
Szefem sejmu [Komitetu] jest gubernator któremu stany za darmo indy-
genat dają. Obręb czynności rozszerza się podług patentu
13 Stycz 1775 nie na quaestio an? tylko na quomodo?
Prawo cywilne i karne od Franciszka I nadane pierwsze
z r. 1812 drugie wraz z procedurą od r. 1814 jest w uży-
waniu - Galicyja dostarcza do 11 pułków piechoty i 4
ułanów.
Stany dla reprezentacyi narodu na sejmie 1817 usta-
nowione 1) Stan duchowny Arcybiskupi, biskupi opaci
którym prawo reprezentacyi przez cesarza nadane 2) Stan
Magnatów Książęta, Hrabiowie Baroni posiadający
inkolat 3) Rycerski Szlachta krajowa do 75 fb po-
datku płacąca 4) Miejski dotych czas Lwowu udzielony
składa się z 2 deputowanych Lwowa. Działanie
Stanów: po odebranej instrukcyi od rządu podatki roz-
kładać indygienaty nadawać i deputacye ale tylko po
odebraniem w tej mierze upoważnieniu do tronu wysy-
łać. Prawo ustanowienia podatków monarcha sobie
zostawił. Sejm corocznie na rozkaz cesarza jednak przy
ważnych okolicznościach może z upoważnieniem Monar-
chy być sejm nadzwyczajny. Ciągle zasiadający komitet
sejmowy składa się z 2 deputowanych pierwszych 3 klass
i z 1 miasta Lwowa płatnych i z 6 innych z 3 pierwszych
klass niepłatnych powinni posiadać język niemiecki
łaciński i polski. Bukowina udzielną reprezentacyę

Miasta Zator i Oświęcim (w Wadowick) należą
do krajów połączonych niemieckich bo te niegdyś
były koronne lennictwa polskie.

Rząd w Galicyi uneingeschränkt monarchisch
in männlicher u weiblicher Linie beim Hause
Österreich erblich

Wolności stanów galicyjskich 1) mogą posia-
dać stanowy dominikalny fundusz z tax opłaca-
jących indygienat zbierany 2) der Antrag die in
den Wirkungskreis der Landstände liegenden Geschäfte
durch einen zu ernennenden Ausschuss aus ihrer Mitte
besorgen zu lassen. 3) Naradzać się i środki
różne do dobra kraju podawać Gubernii do roz-
ważania oraz naradzać się nad sposobem reparty-
cyi podatków dominikalnych, udzielać indygienaty,
kreować stanowych kancelistów, oraz wybierać dzieci
na fundusze n. p. w Wiedniu. Wolności pojedynczych
szlachty 1) być na sejmie mieć głos 2) kupować dobra
dla siebie i następców szlacheckie 3) nosić Uniform
stanowy. Landeswürden: Primas vom Königreich
Oberlandeshofmeister – Marszałek – Kämmerer – Küchenmeister
jägermeister – koniuszy – sokolnik – Mundschenk – Silber-
kämmerer – z stanu rycerskiego Erbtruchsess – Landes-
Untermarschall – Unterkämmerer – Schwertträger –
Schatzmeister – Silberunterkämmerer – Landes Vor-
schneider – Chorąży
Majoraty: Lubomirscy w Przeworsku, Potoccy w Łańcucie
R. 1773 zaprowadzono 12 to procentowy domi-
nikalny podatek dla wojska.

język rządowy w administracyjnych sądowych i woj-
skowych stosunkach w instrukcyi i naukach niemiecki.
Intraty królestwa do 10,000000 fl połowkę czyni sól
po odtrąceniu wydatków prowincyonalnych dochód
rządowy 4,000,000 fl (tylko 2½ mill. podt. Hassel)
Bukowina połączona co do administracyi z Galicyą
lecz takież same oddzielne ma urządzenie Stany
składają się z magnatów do których biskup Czerno-
wicki, hrabiowie i baronowie posiadający 3000 fl
przychodu i ci co mogą wykazać że przodkowie
ich jeden z 12 urzędów wielkich in Moldau piasto-
wali i z panów (Ritter) do tych należą bojary
i mazyle płacący rocznie krajowi 75 fl podat-
ku.

Rząd w Galicyi
R. 1772 otworzono we Wiedniu Galizische und Lodomeri-
sche Hofkanzlei lecz zgasła r. 1777 a sprawy galicyj-
skie oddano czesko-austryjackiej nadwornej kancelaryi
Urzęda A) polityczne a) Gubernium pod nim 1) Gouv:
ernements- und [illegible] 2) Kameral- und Provinzial
buchhalterei 3) Kameral und Provinzialzahlamt 4) 19
Kreisämter 5) Kameral und Provinzial Oberbaudirektion
6) Salzgefällendirection 7) Mauthgefällen-administra-
tion do której należą Anweisungsconfection – Zollleg-
stätte in Lemberg – Inspectorat in Brody in Bukowina
Podgorze & [illegible] 8) Taback und Siegelgefällen
administration 9) Lotterie administration 10) Ober-
postamt mit den Postämtern nach den Routen
Wiener, Ungarischer über Dubiecko nach Dukla, Za-
moscer, Broder, Podoler über Tarnopol nach
Zaleszczyker, Bukowiner und Samborer durch
Rudki 11) Universität 12) Konsistorien 13) Ma-
gistrate B) Justizstellen 1) adelige Instanz
3 Landrechte Lemberg, Tarnow, Stanisławów
dazu gehört a) Taxamt b) Pupillarverwaltung Depositen
zu dem Lemberger Landrecht gehören die Kreise
Lemberg, Przemyśl, Zołkiew, Zamość, Brody, Brzeżany,
Sambor zum Tarnower Landrecht, Tarnow, Rzeszow, Sanok,
Dukla, Sandetz, Bochnia, Myślenice. zum Stanisławower
Landrecht Stanisławów, Zaleszczyk, Tarnopol, Bukowina
2) Appelationsgericht 3) drey Tribunalgerichte 4) fünf Kri-
minalgerichte 5) Landtafel

dem Gubernium sind die politischen Ämter
untergestellt a) Landesbauprobieramt 2) Bürgereinquartier-
amt 3) Polizeidirection
F C) Vermischte Behörden 1) fiskalkollegium
2) Magistratsgericht 3) Herrschaftsgericht
zum Lemberger Magistrat gehören a) Grund-
buch b) Stadtkasse c) Bauamt d) städtische
Ökonomie e) Konskriptionsamt f) städtisches
Schrankenamt g) Todtenbeschauamt
beim Magistrat ist ein Merkantil und
Wechselamt — die Grundämter.
30 November 1786 Kundmachung des bür-
gerlichen Gesetzbuches
Gouverneurs in Galizien
1772 Johann Anton Graf von Pergen k. k.
Kämmerer
1774 Andreas Graf von Hadik General der
Cavallerie
1774 Heinrich Graf von Auersberg und
Gottschee
1780 Joseph Graf von Brigido und Bresowitz
Margelek, Trautmansdorf, Gallenberg, Gais-
ruk.

R. 1775 zaprowadzono stany w Galicyi; patentem z dnia
13 Czerwca 1775 ~~ogł~~ potwierdzono bez taxy tytuły hrabiów, xiążąt
wszystkim którzy tę godność posiadali za 4 części taxy otrzymali
wszyscy stan hrabski którzy godność wojewody, starosty z juryzdykcyą
lub kasztelana posiadali w stan hrabski a w stan baroński
wszystkich którzy dignitarzami dystryktowemi byli; ułożono
oraz 2 klassy szlachty 1) Herrenstand Xiążęta, Hrabiowie, Baroni
2) Ritterstand. D: 12 Septembra 1782 było uroczyste zaprowa-
dzenie stanów

Sandomirskie województwo r. 1772 po Wisłę Austryja zabrała połowę
połowa prawie powiatu i Starostwa Sandomirskiego, Wiślickiego części
mała większa części Pilznieńskiego odpadła. Kraj miły żyzny równy
bogaty obfituje w zboże osobliwie w pszenicę najlepszą w Polsce dawniej
nawet były i winnice. Chęcińskie starostwo tu należało. Mundur tego
Województwa był kontusz błękitny, żupan biały obszlegi ponsowe
guziki żółte.

Allgemeine Gerichtsordnung für Westgallizien
Wien gedruckt bey Joseph Hraschanzky 1796. 8°
K. 3. ft. 278. i K. 1.

/: Kodex postepowania sadowego cesarza Franciszka II dany
w Wiedniu 19 Grudnia 1796. :/

Anis

34

I. II. III.

Bürgerliches Gesetzbuch für Westgallizien
Wien gedruckt bei Joseph Hraschanzky 1796. 8º.

Erster Theil. K. 6. St. 115.
Zweiter Theil St. 259.
Dritter Theil. St. 254.

/: Kodex cywilny cesarza Franciszka II dany w Wiedniu 13 Lutego 1797. :/

V

Anif

I. II. 35

<u>Codex</u> civilis pro Galicia occidentali. Viennae typis Josephi Hraschanzky. 1797. 8°.

Pars II K. 2. ft. 256
Pars III K. 2. ft. 259.

36

Codex poenalis de delictis politicis. Viennae typis Joan. Nob. de Trattnern 1803. 8o.
K. 1 st. 172. K. 2.

/: Jest to druga część Kodexu Karnego (Kryminalnego) obowiązującego Galicyję wschodnią wydanego przez cesarza Franciszka II w Wiedniu 3 Septembr. 1803: /

37

Codex poenalis pro criminibus. Viennae typis Joan. nob. de Trattnern 1803. 8o. k. 7 st. 256. k. 2 i 1 tabl. Druk.

/: jest to pierwsza część Kodexu karnego (Kryminalnego) obowiązującego Galicyją wschodnią wydanego przez cesarza Franciszka II w Wiedniu 3 Septembr. 1803 :/

38

Codex poenalis pro Galicia occidentali. Viennae typis Josephi Hraschanzky. 1796. 8vo
st. 291 i 1 tabl.

/: jest to Kodex karny dla Galicyi zachodniej dany przez cesarza Franciszka II w Wiednia 17 Czerwca 1796 :/

39

Codex judiciarius pro Galicia occidentali.
Viennae typis Josephi Hraschanzky caes.
reg. aulae typogr. bibliop. 1797. 8º k. 7. fl. 29.5

/: dany przez cesarza Franciszka II w Wiedniu 19.
Grudnia 1796 :/

40

<u>Przepis</u> powszechny względem sposobu postępowania w sądach Galicyi zachodniej. W Wiedniu drukiem Józefa Hraszańskiego 1801. 8º. st. 247.

✓

41.

Norma generalis procedendi in judiciis Galiciae occidentalis. Viennae typis Josephi Hraschanzky. 1801. 8vo. ft. 232.

42

(Kropatschek) gesucht Sammlung aller K. K. Verordnungen und Gesetze Prawo 200

1–9 Bd. v. 1740 – 1780 und Elenchus

1–11 Bd 1780 – 1786

12. Bd Haupt Repertorium

13 – 18 von 1787 – 1789

unter Leopold . Prawo 199

1 – 5 Bd von 1790 – 1792

unter Franz II Prawo 201.

1 – 10 Bd. 1792 – 1798

Repertorium 1 Vol.

1 – 15. Bd. 1798 – 1791.

fehlen Bd 17 – 76 1802 – 1848

Numerus currens	Litera	Artes
	C	
1883. XIII. 30 4 fl.		Costume p XXXVI rycin Costumes histo français et d peuples. [dessinées par D

Pillerische Gesetzsamlung v. 1772–1818 43

~~Provinzial~~ Galizische Provinzial-Gesetz-Samlung v. 1819–1840.

Chronologische Sammlung jener Patente und Kreisschreiben welche vom J. 1772 bis 1818 in Galizien durch den Druck bekannt gemacht wurden. (Piller)

Ordacki, Kabath

Löwenwolde: Handbuch der Galizischen Gesetze in Auszügen vom J. 1772 bis 1790. 3 Thle

Köfil Seyfr.: Systematischer Auszug aus den für Galizien bestehenden politischen Gesetzen u. Verordnungen bis 1794.

441

Strafgesetz vom 27 Mai 1852

§. 467 Nachdruck – Strafe 5 Tage bis 6 Monaten

vide ausführliche Gesetz über den Nachdruck
Patent v. 19 Oct. 1846 Nr. 992 J.G.S.
Allgem. Bürg. Gesetzbuch (Anhang)

bit, ut Dominus tandem
rum ad se rapere m-
t ad Capitaneum quo-
gnam post bimi-
lic Capitanei mei
rga se Rmae Dnis Vrae
~~Rmae~~ Dni ~~Vrae~~ omni

Oesterreichisches Strafgesetz vom 27 Mai 1852.

§. 197 (I. 176)
Wer durch listige Vorstellungen oder Handlungen einen Andern in Irrthum führt, durch welchen Jemand, sei es der Staat, eine Gemeinde oder andere Person, an seinem Eigenthume oder anderen Rechten Schaden leiden soll; oder wer in dieser Absicht und auf die ebenerwähnte Art eines anderen Irrthum oder Unwissenheit benützt, begeht einen Betrug; er mag sich hierzu durch Eigennutz, Leidenschaft, durch die Absicht, Jemanden gesetzwidrig zu begünstigen, oder sonst durch was immer für eine Nebenabsicht haben verleiten lassen.

§. 199 (I. 178)
Unter den Bedingungen des §. 197 wird der Betrug schon aus der Beschaffenheit der That zum Verbrechen
a) falsches Zeugniß)
f) wenn Jemand durch Verschwendung sich in das Unvermögen zu zahlen gestürzt oder durch Künste den Credit zu verlängern gesucht hat, oder durch Aufstellung erdichteter Gläubiger, oder sonst durch betrügliches Einverständniß oder Verhehlung eines Theiles von seinem Vermögen den wahren Stand der Masse verdeckt.

§. 200 (I. 179)
Andere Betrügereien werden zum Verbrechen, wenn der Schade den er verursacht, auf welchen die böse Absicht gerichtet worden, sich höher als auf 25 Gulden beläuft.

§. 200 (I. 80)
Die Arten des Betruges lassen sich zwar wegen ihrer zu großen Mannigfaltigkeit nicht alle in dem Gesetz aufzählen. Insbesondere macht sich aber mit Rücksicht auf den oben erwähnten Betrug eines Verbrechens schuldig:

a) wer falsche Privaturkunden verfertiget oder echte verfälscht; wer Urkunden welche ihm gar nicht, oder nicht ausschließlich gehören, zum Nachtheile eines Andern vernichtet, beschädiget oder unterdrückt . . .

b) wer den Schwachsinn eines Andern durch abergläubische oder sonst hinterlistige Verblendung zu dessen oder eines Dritten Schaden mißbraucht.

c) wer gefundene oder ihm irrthümlich zugekommene Sachen geflissentlich verhehlt oder sich zueignet.

d) wer sich einen falschen Namen, Stand oder Charakter beilegt, sich für den Eigenthümer fremden Vermögens ausgibt, oder sonst hinter einem falschen Scheine verbirgt um sich unrechtmäßigen Gewinn zuzueignen, Jemandem an Vermögen oder Rechten Schaden zu thun, oder Jemanden zu nachtheiligen Handlungen zu verleiten, zu denen er sich ohne den ihm vorgespiegelten Betrug nicht würde verstanden haben;

§. 202 (I. 181)

Die Strafe des Betruges ist mit gemeinem Kerker von 6 Monaten bis zu 1 Jahr; bei erschwerenden Umständen aber von 1 bis zu 5 Jahren.

§. 203 (I. 182)

Übersteigt aber der Betrag oder Werth den sich der Thäter durch das Verbrechen zugewendet, oder worauf die Absicht gerichtet gewesen ist, die Summe von 300 Gulden; oder hat der Verbrecher den Betrug mit besonderer Kühnheit oder Arglist verübt, oder die Betrügereien sich zur Gewohnheit gemacht, so ist die Strafe schwerer Kerker von 5 bis zu 10 Jahren.

Einleiten des Untersuchungsverfahrens.

Strafprozeß Ordnung vom 29 Juli 1853.

§. 140 Erhebliche nähere Verdachtsgründe:

1. Ein zwar nicht mit allen nach der Vorschrift des Gesetzes zur rechtlichen Kraft eines Beweises erforderlichen Eigenschaften versehenes aber doch glaubwürdiges mündliches oder schriftliches Geständniß einer Person.

2. Die Aussagen eines Zeugen

3. Die Aussage eines Mitschuldgeständigen

§. 141 Die Anzeige eines sich nennenden Anzeigers begründet nur dann einen nähern Verdachtsgrund gegen eine bestimmte Person wenn sie mit Umständen begleitet ist die mit Bestimmtheit auf dieselbe als Thäter des Verbrechens oder Vergehens hindeuten, und wenn der Anzeiger bei der darüber erfolgten Vernehmung dieselbe eidlich bestätigt.

§. 142. Allein auch mehrere entferntere Verdachtsgründe, als schlechter Leumund (ohne Zeugniß der Sicherheitsbehörden u. Gemeinde) übel berüchtigtes Verhalten (z.B. wenn der Verdächtige früher in Untersuchung und Strafe war) Mangel am redlichen Erwerbe .... können zur Einleitung der Untersuchung gegen eine bestimmte Person zureichen

23 März

38 Jahre

pro 1853

Grundsteuer	16 /	22 3/4
Zuschlag	2	44

pro 854 1te Hälfte 1854

Grundsteuer	f	5 2/4
Zuschlag		1 2/x
Hausteuer	1 /	20x
		20
	20 /	53 2/

184

[illegible] geboren

27 Mai 1854

[illegible] Nachts

Schematismus derer Königreichen Galizien und Lodo:
merien, mit Voransetzung der k. k. Böhmisch= und
Oesterreichischen Hofkanzley... für das Jahr 1782.
Lemberg, gedruckt bey Wittwe Josepha Pillerin, k.k.
gub. Buchdruck. 8vo str. 130, k. 1.

47

1802 Johann Nepomuk Graf v. Trautmansdorf
Landesgouverneur

1796 Reichsfürst Karl v. Auersberg
Kämmerer (szambelan), Feldmarschal
Lieutenant, Ritter des Goldenen
Vliesses u. Marien Theresien Ordens
bevollmächtigter Hofkommisär

1796
Johan Wenzel Freiherr von
Margelik - Hofkommissarius

Treutler Karol de Traubenberg
+ 1866
żona Symforoza Cywińska
75 lat + 1861, zm. 20 grud 1866

Antoni

Ignacy L. Stanisław

Marian

Johann Morack 1802 k. k. Krak Landrath jetzt 1813 Apelat. Rath in Lemberg F

Franz Morack Lemberger Landraths secretär + 11 Juli 1811 im 33 Jahre zrodzony in Idria kształcił się w Laybach i Wiedensk. Uniw.

Fr. 1803 ~~xx~~ Cel. w Marcu został Apellacyjnym Konsyliarzem w Wenecyi a r. 1806 podobno wrócił do Krak

Jan Morack Dr. Praw c. k. Hofrath przy c. k. oberste Justizstelle 1826 i 1833.

50

Joseph von Jam=
szowski k. k. Judi=
cial-Kreis Gränzkäm=
merer des lemberger
landrechtlichen
Bezirkes

Voyage 1797
de Nowy-Chopersk

Voyage 1791 po
Hiszpanii, Anglii

Emanuel Ritter v. Kratochwil von Kronbach pens. 57
Hofbeamter: Tableaux d'une partie du
Royaume de Galicie Darstellungen aus dem
Königreiche Galizien (mit 30 lit)

52

Kronbach. Emanuel Kratochwil Ritter von Kronbach ur. 17 Lutego 1778 na zamku Stadl w Czechach w obwodzie taborskim; r. 1799 przybył do Krakowa jako urzędnik Komissyi nadwornej, od r. 1806–1826 był Komisarzem cyrkularnym w Galicyi, potem urzędnikiem w ces. nadwornej Kancellaryi w Wiedniu. Pensionowany r. 1841 umarł w Wiedniu 4 Sierpnia 1861. Bibliotekę swą legował częścią Museum czeskiemu, a częścią dla Gimnazyum w Pisek.

Pisał:

1) Artykuły w Hormayers: Archiv.

2) Darstellungen der galizischen Karpathen fol. Heft 1–6. na tytuł: Darstellungen aus dem Königreiche Galizien insbesondere der Karpathen im Sandecer Kreise mit 30 mahlerischen Ansichten, 20 Vorstellungen der Trachten

W I a 53

Stołęgiewicz

kapściel Komory

Granica

post restante w Szczakowie

...ben überhaupt empfohlen: gewiß das beste Zeugniß für dessen
..., nach Holland, Rußland, Schweden, Frankreich, England,

...esen von L. Stehr. Preis 1 Thlr. 10 Sgr.
...mit überraschenden Aufschlüssen über die Harmonie im Weltall

---

... folgende Kalender vom Jahre 500 bis 2500 n. Chr.
...brochirt 15 Sgr., in Leinen gebunden 20 Sgr.

...ürenstein.

Szlachtowski Johann
Dr. d. Phil. Cassier
bei der galizischen
Sparkasse in Lemberg
1857

54

Drogi w Galicyi.

1 Ze Lwowa przez Przemyśl Jarosław do Podgorza. Zimna woda, Bartatów, Grudek, Bratkowice (Burgthal) Rodatycze Sądowa wiszna Tuligłowy, Twierdza, Laki, Mościska (ku północy Rudniki) (ku południowi Krysowice) Lacka wola, Szehynie, Medyka Hurko (w bok) Przemyśl Zurawice, Dunkowiczki, Brzeckowice Drohojów, Zamojsce, Skołoszów, Radymno Ostrow Tuszępy, Munina (~~Pawłosiów~~ w bok) Jarosław Wierzbna (Pełkinie Ku północy w bok Lobne) Mirocin Rozborz, Przeworsk, Rogozno, Kosina, Głuchow Łańcut, Ruska wieś, Rzeszow, Przybyszówka Świlcza, Trzciana, Zdenciany, Sędziszów, Jędrzejów Gura Ropczycka, Witkowice, Srednie, Roberyce, Nustowa, Dubicyna, Brzezówka Zawada, Nagawczyna, Dembica, Latoszyn, Podgrodzie, Parkosz (Złotoryja na boku) Pilzno Pilśnionek, Kozia wola, Machowa, Podlesie, Pogorska wola, Rzędzin, Grabowka, Tarnow, Strusina, Zbylitowska góra, Zglobice Wojnicz, Sufczyn, Łopoń, Dębno, Jadowniki, Brzesko, Jasien, Łazy, Gorzków, Bochnia, Kolanów, Łaporyce, Xiążnice Wielkie, Bierzchow, Niezwiczno Mierzięcyka wice, Mierzewice, Gdów, Grybowa, Hrusko, Łazany Trąbki, Biskupice, Tomaszowice, Wieliczka, Kryszkowice, Prokolina Wola Duchacka, Podgorze na myslenice

2. Z ~~Podgorza do~~ Ze Lwowa do ~~Boda~~ Biały. Gdów Falkowice, Kunice, Dziekanowice Dobczyce Stojowice, Orzecowice, Droginia myslenice Izdebnik et.

3. Z Podgórza do Biały na mogielany.

4. Ze Lwowa do Brodow Winniki Podberezce, Gaje Kurowice Dworyska, Podhajczyki Słowita, Nowosiółki, Olszanica Lackie, Jasienowce, Złoczow, Bzieniow, Jelechowiec, Sasow, Pobocz (lasem się jedzie) Podhorce, Jasieniow Ponikwa, Suchodol, Brody Koziełniki odtąd rzywatna droga

5 Ze Lwowa przez Bursztyn Czerniowce do Suczawy (Sichow Dawidow Wodniki, Bobrka i Chodorkowce, Sokolowka, Piętnicrany Repechow, Dakowce, Kniaziosioło, Strzeliska nowe, Fraga, Brenkowce, Kmehynice, Zagórze, Jawcze Koninski stąd droga cesarska następuje Bursztyn Demianow

Ogrody stawne w Wysocku za Sobieskiego dębowe ulice w Ogrodzie w Żołkwi, Łańcut, Olszanica, Krzysowice, Krakowieo, Pieniaki, Bursztyn

Szkoła pływalnia kamień węgielny poświęcony d. 4 Czerwca 1820. pomnik dwa geniusze trzymają wieniec w którym napis: „Założycielowi Jeneratowi Karolowi Hrabiemu Henequin de Fresnel i Curel C. K. Jeneratowi Jazdy poświęcony od załogi lwowskiej r. 1820."

Żydzi mordowali dzieci Chrześciańskie oprócz zagranicznych wypadków w Kraju 1590 pod Szydłowem; 1595 w Gostyniu; 1597 pod Szydłowem; 1547 w Rawie żydów stracono; 1598 w Swinarach pod Łoficami sprawa sądzona w trybunale Lubelskim w przytomności ~~[illegible]~~ rabinów stracono 3 żydów ney wyszła na jaw 1574 w Litwa ~~[illegible]~~ we ~~[illegible]~~ miasteczku Punie (v. Skarga); Piotrków 1569 Ludwik Dyes Wojt piotrkowski o tem pisze; 1407 w Krakowie (Miechov. p. 294) (Ob dzieło żydowskie okrucieństwa nad Sakramentem Przenajświętszym i dziatkami Chrześciańskiemi przez Szymona Alexandra Hubickiego (Lektor bisk. Krak. r. 1598 in 4°; Marek Chirurg żyd w Lublinie wiertowany że Zacota laika Karmelite discalceata z niego z niejakim Luteranem Joannem ~~[illegible]~~ Smyth do zabobonów krew toczył 1636 ob. Processus causae inter instigatorem judicii tribunalis regni et perfidum Marcum Judaeum Anno 1636 agitatae. Cracoviae in officina ~~[illegible]~~ typogr. Matthiae Andreowien. A. D. 1636. ~~W zgubi [illegible]~~ Żydzi mowią że krew Chrześciańska w pokarmie dana do jednania miłości jest pomocna ~~dzieci ukradli [illegible]~~ — X. Przecława Mojeckiego Op. i W. Kan. ~~[illegible]~~ Żydowskie Okrucieństwa Mordy i zabobony i Taski — 4° w Lublinie u Andrzeja Loba 1636. — R. 1753 zamordowali dziecię Stefana Studzińskiego półczwarta roku mające w Markowej wolicy 12 żydów w Żytomierzu ćwiertowano, pasy darto, ścięto R. 1761. zamordowali dziecie ze wsi Czarnołozy koło miasteczka Wojsławic 4 żydów ścięto w Krasnostawie Ob: dziełko: Złość żydowska w zamęczeniu dzieci katolickich in 4° i Processus judiciarius in causa patrati cruenti infanticidii per infideles judaeos seniores synagogae Woyslavicensis ac alios, in officio castrensi capitaneali Crasnostaviensi definitus Anno D. 1761.

Ogrod Botaniczny r. 1823 na Strzelnicy lwowskiej założył Ernst. D. Witman.

Głęboko leżą w ciemnem łonie ziemi
Kości z rycerzów w proch zmienione moje
Ledwie wpół wklęsłe pomniki nad niemi
Poświadczyć mogą ich grobowe łoże.
Wiele z nich zniknęło w powietrzu z wiatrami
Znikła ich pamięć jak zachodne cienia
Wieku rycerstwa! nad twemi czynami
Wznosi się czarna chmura zapomnienia.
Mathisson.

57

Komunikacya gościńce i drogi w lwowskim okręgu administracyjnym w r. 1856 w szczególności ze względem na kolej żelazną przez Ka..... Wa..... Lwów zdruk. rząd. Z dodatku tygodn. nakładem Redakcyi Gazety Lwow 1857. 8o st. 37. 2 tabl. i 1 map

50 kr

Kanały

R. 1659 wysłani byli mierniczy do znalezienia miejsc najbliższych w których by kanały do połączenia Sanu z Dniestrem przez rzekę Wiśnię wykopane być mogły. —

Nakładem Tadeusza Czackiego wynoszącym 10,000 czerw. złł. odkreślona i odrysowana została Mappa hydrograficzna Polski i Litwy wystawiająca koryta rzek większych i mniejszych ich źródła bieg i ujścia w liczbie 4819 z oznaczeniem zawad i przeszkód dla spławu. Jest i druga karta hidrograficzna zrobiona przez półkownika Zerthes z pomocą X. Rostana Jezuity dla Stanisława Aug. Król. pols. r. 1787 a przez Sładziewicza dla Jenerała Komarzewskiego zarysowana i wybita w Paryżu r. 1809.

Rymanow

Sieniński był Kalwinistą gdy umarł w dobrach swoich Rymanow zwłoki jego w miejscowym Kościele będącym pod rządem ministrów tegoż wyznania pochowane zostały. Syn tegoż imienia ~~jest~~ przeszedł do Aryjanów i Kościół Rymanowski w ich był mocy ale wnuczka jego Krzysztofa Wiszowatego małżonka po śmierci męża Katoliczką została i ze wszystkich swoich dóbr Aryjanów wypędziła. ~~Za~~ W Rymanowie Kościół oddano Katolikom Rymanow przeszedł na Ossolińskich z tych wojewoda podlaski na miejsce zrujnowanego starego Kościoła kazał wymurować nowy piękny do którego gdy r. 1780 i nagrobek przenieść wypadało pleban lękał się skazić miejsce święte nagrobkiem kacerza udał się więc do Tadeusza Kierskiego bisk. przemysk. który sąd ludzi Bogu zostawiwszy nagrobek w nowym Kościele osadzić kazał. Tenże Józef Ossoliński wojew. podlaski w tym Kościele w środku kazał nie nakryty otwór do grobu zostawić otoczony poręczami tam miał być pochowany chciał aby widok grobu przypominał go pamięci ludzkiej lecz r. 1820 rząd austr. otwór kazał nakryć i zawrzeć.

…regulowano 1775 Brody r. 1779 dni 21 pierwszego za wolne miasto urządzone
Gross założył 1775 drogę od Dukli r. 1776 od Bilska do Lwowa – Most w Przemyślu
kosztował 40500 fl – most na Białej zbudowany pod Tarnowem na 1 łuku
30 sążni długi kosztował 8400 fl przez Grossa założony
mosty w Galicyi r. 1775 koło Dukli 20 sążni długi przez Grossa kosztuje 3000 fl
" " " 1776 " Iskrzyni przez Wisłokę 20 " " 3000
" " " 1780 " Kulasa 20 " " " " . . 3000
" " " 1782 " Tarnowa 30 " . . . 8400
" " " 1783 " Rzeszowa 20 przez Wisłokę . . " 3100
" " " 1784 Trochin i 37 " (opodal Myślenic) środkowym kamiennym filarem 3500 fl
" " 1789 Bugschoja w Bukowinie 18 sążni 2400 fl
" " 1789 Suczawa 60 sążni na 2 filarach 14600 wszystko
na Dunajcu Ostawił – Dąbr.
9 mostów z Przemyskim zbudował Gross oraz 2 Schiffbrücken
przez Dniestr koło Zaleszczyk 164 kl. przez Prut koło Czerniowiec
70 sążni

Miejsca składowe w Lisku dawniej Baligród wina Konst 1633 Bełz sól
podług Konst z r. 1616 Drohobycka sól jedynie tylko tam sprzedawać można
innej nie – Kołomyja skład soli przez przywileja Kazimierza IV z r. 1456 [potem]
i Zygm. I z r. 1513. Oświęcim skład ołowiu od Mieszka Xcia Oppelskiego potwier-
dził Kazimierz IV r. 1454 i 1565 sól dla morawy i śląska Kost 1565
Rzeszów skład win Kost. 1633 Sandec soli skład win & soli dla Węgier ~~XX~~
1565 Tarnów win i towarów węgierskich i idących do Węgier r. 1647. Wieliczka
mogła co wtorku czwartku i piątku w Krakowie wolno sól przedawać r. 1565
Zygmunt August Nowemu Sączu dał przywilej aby węgierską stał miedź tylko do
Sącza prowadzono lecz na użalenie się Spiskich stanów zniesiono to prawo 1563
Piotr Sachs Consul Lwowski r. 1400 wał koło miasta dał kanały i wodociągi w Lwowie
dzie Witold Alexander r. 1418 przyjął 3000 familij ormiańskich z Azyi osadził ich w Łu-
czawie i s innych miastach – Skład Malwazyi podług Konst r. 1611 tylko był we Lwowie

60

X Kasparí budowniczy dyrektor lwowski odebrał
naypierwszy rozkaz 1802 obyéchać z potrzebne
mi osobami wzdłuż cały <u>Dniestr</u> od wschodu
Galicyi do czarnego morza przy Odessie ~~do~~ i
zrobi~~enia~~ jego położenia hidrotechniczney
rozmiarowey mapę, którą ukończył w środ
ku Listopada b. r. rozciągającą się na 150
mil niemieckich. Do tego przyłożył się inży
nier <u>Mucka</u> przez zręczne wyrobienie ~~mapy~~
plany

ob. Gaz. Krak. r. 1804. str. 14

Żegluga Dniestrem odprawiona. (na milę 10 wiorst)

61

Karol Bauer Kupiec Lwowski przemyślny naładowawszy gałar towarami r. 1804 dnia 25 Kwietnia w Rozwadowie 5 mil od Lwowa Dniestrem się do Odessy puścił w 4 dniach przybył do ~~[illegible]~~ Zaleszczyk. Pod Janpolem na odbyciu znalazł tylko jedno niebezpieczne miejsce to jest kilka raf z wody sterczących, które jednak szczęśliwie przebył. Dnia 2 Czerwca przybył do Złowadzio gdzie już Dniester spokojnie i bardzo szeroko płynie mając bardzo niskie brzegi bieg jego bardzo tutaj kręty a koło brzegów dno szlamowate. Od Czobrucza idzie kręto bardzo Dniestr i do ujścia pod Odessę liczy się nim 70 werst gdy tymczasem wprost lądem przez równiny - którędy by wygodnie mógł iść kanał - droga 7 werst wynosi. D. 10 Czerwca przybył do Odessy i tu się z rachunków pokazało że cała droga po odciągnieniu czasu na lądzie strawionego wynosiła 11 dni. Przeciwnie zaś galerami bez żaglów i masztu droga trwa 30 dni zwykle. D. 27 Czerwca obładowawszy swój statek 144000 funtami wied. towarów w górę wodą płynął. Głębokość Dniestru między Owidopolem a Benderem wynosi często 18 do 24 stop. D. 5 Septembra przybył znowu do Galicyi z galerami a 20 Sept do Rozwadowa szczęśliwie, podróż ta nazad daleko więcej czasu kosztowała. Brzegi Dniestru od ujścia aż do

Zlowadic są niskie bardzo od Thereshpolu podnoszą się
w górę formując pagórki a ~~koło~~ Raszkowa aż do Miast:
teczka Buzniowa w Galicyi w przeciągu 700 wiorst pły:
nie Dniestr między wysokiemi skałami od Buzniowa
aż do Koniuszek skąd Dniestr spławny być zaczyna się
koło brzegów równiny i małe pagórki. Począwszy od
Benderu aż do Owidyopola niemasz ani jednej wyspy
za Benderem zaś aż do Raszkowa ~~zał~~ brzegi i rzece
przyległe okolice są gołe w pośród rzeki zaś wznoszą
się najładniejsze wyspy mające pełno owocowych
drzew i kieby parki wyglądające. Między Raszkowem
a Mohilowem Dniestr tworzy wiele bardzo wysep i nie:
kim ponieważ woda rozdzielona na dużo części
Koło Raszkowa ~~[illegible]~~ po obu stronach Dniestru są
obszerne pieczary niektóre zamieszkałe, do niektórych
przecież tylko przez podziemne chodniki dojść może
Kryły one dawniej mnóstwo rozbójników. Podróż
swoję w francuzkim języku napisaną wydał 1805 dru:
kiem zachęcając oraz innych swym przykładem. ~~X~~
wielka byłoby ~~było~~ korzyścia gdyby Dniestrem handel
z czarnem Morzem otworzono ~~x~~ Drzewa okrętowe i sól
pławi się teraz lecz nadal możnaby wszelkie pro:
dukta wschodnie z Arabii i zinąd aż do Niemiec Dnies:
trem prowadzić. ~~Aby~~ tylko towarzystwo akcyonaryu:
szów złożyło się na zrobienie kanału z Sanu do Dnies:
tru a już by baltyckie morze z czarnem było spojone
Kanał taki kosztowałby mniej niż 2 milliony reń:

skich. O ważności takiego to kanału z Sanu do Dniestru pisali obszernie: Joh. Gottfr. Braumüller: Das schwarze Meer 1844 Berlin 8vo tegoż: der wichtigste Kanal in Europa durch die Vereinigung des schwarzen Meeres mit der Ost u. Nordsee vermittelst der Weichsel und des Dniesters Berlin 1845. 4o z mapą hydrograficzną
– Po ogłoszeniu podróży Bauera rząd austryjacki powziął projekt kopania kanału z Sanu do Dniestru i już zjechała na to komissyja lecz owczesne wojny niedopuściły wykonania tego zamiaru.

Notizenbl. Galiziens N. 7 p. 33.
Lemb. Volksfreund N. 83 p. 441.
" Stern " 88 p. 465.
Zeitschrift gebräuchl " p. 514. etc.

Dunajec wezbrał mocno d. 11 Września 1813.

63

Rzeka Wisła handlowna płynie pod Sandomierzem od zachodu zimo-
wego ku wschodowi letniemu, wedle samej góry na której leży miasto
względem miasta rzeka jest z strony południowej; to zaś koryto,
którym teraz wedle samego miasta płynie, zrobiła sobie Wisła około
r. 1500 przedtym jej koryto było bardziej ku południowej stronie
oddalone, płynęła albowiem Wisła pod wieś nazwaną Trześń,
gdzie podziśdzień jest koryto nazwane Starowiśle, i zatenczas
Wisła z strony południowej była granicą gruntów miejskich.

Rzeka San także handlowna łączy się teraz z Wisłą niżej Sando-
mierza o milę, lubo niedawnych czasów o 1/4 mili tylko San
wpadał w Wisłę.

Młynów na Wiśle ma mieć miasto (Sandomierz) 5. szkuty u
Strochcicach dla samego magistratu, jeden w Radoszkach Kupnay
przywil. Kazim. IV r. 1491.

w przeciągu mili
Połów ryb w Wiśle (m. Sandomierzowi)

Opłata z mostu lub przewozu na Wiśle (do Sandomierza) do
skarbu miejskiego iść powinna, co do mostu w Robczycach,
do miasta Sandomierza należy

ob. Pam. Sandomirski T. II. str. 524–537.

Löbliches k: k: Kreisamt

Zu Gemäßheit des Inhaltes hoher
Vorschrift wird der Aus-
weis über die Erbsteuerpflichtigen
Verlassenschaften der ersten
Hälfte des Jahres 1839 Einem
Löblichen k: k: Kreisamte

/.

w Kościele Szczurowskim (?) którym fundował Jak. Sobieski woj. Krak. testamentem przekazuje, aby ciało moje w grobie mojem leżało, nakazuje Kościół pobić, formy sprawić, ołtarz wielki, organy, kopułę pokryć, gałkę i krzyż na wierzch dać zrobić, przekazał co rok 40 złp na wieczną lampę, na miejscu gdzie był dawniej szpital przed bramą tarnopolską zmurować szpital skromny na 13 ubogich z kaplicą Łazarza św.

ob. Zprod. (?) Jak. Sob. woj. Krak. str. XIII–XIV.

Wisła jej bieg, własności i spławność rozpoznawane
przez Wilhelma Kolberga. Część II z 10 tablicami.
Warszawa w dr. Jana Jaworskiego 1861. 8vo str. 254.
(Stan wody - puszczanie lodów - najdawniejsze zapiski
poczynają się od r. 1824.

największy stan 1813. + 15 stóp 6 cali nad 0
najniższy " 1834 - 1 " 9 " pod 0.

r. 1774 w lipcu nad wodę z r. 1839 wyżej o 1 stopę 9 cali 6 linii (mniejsza od 1813)
1787 1839 " 1 " 9 " 6 "

Wykaz stanu wody pod Krakowem od 1831

obacz str: 635 Gazeta Lwow. 1811 66

Wody Galicyiskie

Wyiątek z Geografii Galicyi na przysłość wyięc maiącey.

Rzeki:

1. Wisła (Vistula, bierze swoy początek w austryackim Szląsku przy gorze Baraniey i tworzy aż do obwodu około Podgorza część połnocney granicy między galicyą i xięstwem warszawskim; koło Sandomirza wpływa zupełnie do tegoż xięstwa. Już tam gdzie ona do Galicyi wstępuie, można na niey promom się przewozić; niżey bardziey ieszcze po niey przewozić się można ponieważ mnostwo małych rzek i potokow w siebie zabiera. Rzeki te są następuiące:

San w r. 1818 i 1819 Kamieniste łożę ... Sanu począwszy od wsi Smolnika aż pod Sanok oczyszczono z urwisk skalistych w pobliżu wsi Krywe, Kulskie, Chmiel i Procisne i zniesiono tam jazy szkodliwe i tamy młynowe przez to San spławny uczyniono. Spuszczano odtąd trafty z balami drzewa budulcowego, sosnami do galarów na Wiśle, tarcicami drzewami na instrumenta muzyczne do Gdańska oraz na ~~sanice~~ szkiltru do Jarosława

R. 1817 aby kręty bieg Dniestru uregulować i osuszyć mocżary wytknięto 3 900 sążni długiego przekopu od Hordyni aż do granic Dołubowa i Czajkowic, który kanał w cztery lata dokończono we wsi Dołubowie uzyskano przeto około 1000 morgów ziemi ornej podobnie i we wsi Chłopczycach Osuszono przez to 45 kwadratowych mil które woda często z Dniestru zalewała.

68

Urzęda Cłowe

W Wadowickim Hilfszollämter: Kaniow, Spitkowice, Zasieka, Tyniec Comerzialzollamt Babice w Bocheńskim: Hzollamt Podgorze Hilfszollamt Rybaki, Przewoz, Niepołomice, Sieroszowice w Tarnowskim Hilfszollamt Uscie jezuickie Szczucin Baranów Zolntantramt Otałęż, Niziny w Rzeszowskim Hilfszollamt: Dzików, Nadbrzezie, Dombrowa, Kurylówka Comerzzollamt Bieliny Chwatowice w Przemyskim Hilfsamt Majdan. w Zołkiewskim Hilfsamt: Lubliniec stary, ~~Bełzec~~, Uhnowek, Szczepańce Comerz. zollamt: Bełzec, Uhrynów w Złoczowskim Hzollamt Alt Brody Hilfsamt Szczurowice, Bezlin, Dzikowce, Gontowa Com. zollamt Stojanow w Tarnopolskim Hilfsz. Sieniawa, Toki, Tarnoruda, Katahorówka Comzollamt Podwołoczyska w Czortkowskim Comzollamt Husiatyn Kozaczówka w Bukowinie Hilfszollamt Onuth, Zurin Boiansce, Bojarkeszte Comzollamt Bojan Sinoutz, Suczawa, Dorna Zolntantramt Bojana stampsi.

Grenzt Zollrevisoriatt: Brody, Czernowice, Jarosław, Lwów, Podgórze Zollausgfsstellen Tarnopol Commerzial: Gränz-Zollämter Altendorf ~~Alfa~~ (w Węgrzech) Ausczatyn Babice, Barwinek (w Węgrzech) Bielin, Bojan, Borek Chwatowice, Dorna (siedmiogrodzkie 30 szystą Galicyjskie zollamt) * – Gabołtow* – Grab* – Humenau Husiatyn – Konezka – Körösmezö (*) (w Węgrzech) – Koriłówka – Leordina – Lubicze – Majdan Mniszek – Muszyna* – Neumarkt – Niepołomice Okopy – Onuth – Pocowis – Podwołki – Podwołoczyska – Prokocin – Rybaki – Sinoutz – Stojanowce – Sucha hora – Suczawa – Uscie – Uzsok*) – Warężwisawa (w Węgrzech) Alsowereczke*) (w Węgrzech) Zywiec (Naznaczone (*) sz. nenninigtr Zoll u. Zwischenämter) Inspectoriate Podgórze Jarosław, Brody, Czerniowce, Nowy Sącz Zollrevisoriate w Tarnowie, Stanisławowie

W galicyi można przyjąc na 12 osób jednego co tytun pali lub tabakę zażywa więc w zapadki tabaki na jednego 6 Łutów a 27½ łóta tytuniu roczne

Zollämter pro commercio necessario w Węgrzech ku Galicyi Borsa, Czeewrice, Czertiszna, Grab, Konczna, Mniszek – Muszyna – Neumarkt – Podwilk – Ruskowa Poliana – Stawna – Starina – Tarno – Toronya Wollosańska – Zywiec ku Bukowinie Plaiu Rodna Comerziall zollamt (w Siedmiog.) Borgo.

Handel. Uprawa, Przemysł

W Sadagórze bywa czasem na jednem targu
13,000 bydła, bywają tam znaczne targi na
bydło również w Wojnitowie, Żórawnie, Rymanowie
Do Sadagóry pędzą bydło z Bessarabij, Molda-
wij. Do Rossyi wychodzi zboże do Węgier wódka
najwięcej do Morawij woły. Bugiem z Galicyi co
roku do 100 galarów ~~zbożem~~ z pszenicą szło do Gdań-
ska teraz bardzo idzie opieszale. Handlowi na prze-
szkodzie który najbardziej mógłby zakwitnąć w Galicyi
stoi Wiedeń który rząd za centralny punkt handlu
uważa niestosownie, z resztą żydzi mają w rękach cały
handel
Rolnictwo przy bardzo urodzajnych gruntach jeszcze nie-
wiele postąpiło; narzędzia orne jeszcze bardzo proste nawóz
gnoju słaby Bydła niewiele utrzymują Stanisławowski naj-
bogatszy w trzody Rybołówstwo i polowanie dość znaczne
i intratne nie mniej pasieki. Lasy obszerne, jedne z głównych
bogactw stanowią dają drewno do budowli, opału, kopalni, hut,
potaż, smołę. Kopalnie żelaza wydają 40,000 cetn. rudy
Żupy w Wieliczce wydają rocznie 800,000 cetn. a 26 warzonek
700,000 cetn. soli. Przed zajęciem przez Austryję prawie
żadnego niebyło handlu. Zgoła intratna gałęzią dla Złoczowskiego
Przemyskiego, Rzeszowskiego, Stryjskiego, Jazłowieckiego
Znaczny odbyt grubego sukna sieraków koców w Myśle-
nickim, Brzeżańskim Czortkowskim – Wiele towarów z
drzewa robią w Złoczowskim Tarnowskim – Garncarstwo
kwitnie w Stryjskim lecz to są pojedyncze przedsięwzięcia
Fabryki tytuniu w Winnikach Zborowie – sukna w Jarosławiu
Zaleszczykach, Białe – Szatek w Niżniowie – Skór w Wal-
czy i t. p. Hut szklannych 20 hamerni żelaznych 40 pa-
pierni 10. Galicyja wywozi do ½ miliona korców (więcej
jak 2000000 korców) zboża częścią do Gdańska częścią do
gór Węgierskich – solą opatruje Czechy, Moraw. Szląsk
Do wywozu należą wosk miód, żelazo, a nadewszystko
drewno. Przeciwnie zaś tyle płaci za wino korzenie i inne
potrzeby cywilizowanego życia że bilans nie jest na korzyść
kraju. Tysk[o]rowanym jest handel przewozowy prowadzony

R. 1836 na targu wiosennym w Wrocławiu było
wełny z Galicyi 2,187 cetn. 55 funt.

R. 1790 do Węgier z Galicyi wywieziono
1,000,000 korcy owsa i 500000 korcy żyta

Dotąd jeszcze jak w każdym nieprzemysłowym
kraju włościanin sam sobie wszystkie potrzeby
i narzędzia opatruje sam robi płócienną lub wełnianą
odzież sam jest kołodziejem do prostego wózka, pługa i
brony, cieślą i mularzem do domostwa. Jedno tylko
żelazo do pługa, kosy, sierpa i siekiery wóz i brona
bez żelaza – naród polski długo był tylko rolniczym
chociaż rolnictwo przy trzypolowem gospodarstwie
i grubych narzędziach mało umiejętnie było pro-
wadzone jednakże z urodzajnej gleby tyle dostarczało że
było co wywozić

R. 1779 d. 21 Augusta ogłoszono Brody za
wolne handlowe miasto r. 1786 ogłoszono Sniatyn
które jest punktem ~~[illegible]~~ średnim handlu spedy-
cyjnego między Moldaw. i wschodnią częścią Niedmiogrodz-
kiej ziemi, za wolne handlowe miasto lecz r. 1787
znowu to ustało; r. 1790 było w Galicyi 4 Zanzt
Engpässe Lemberg, Brody, Podgórze, Jarosław
3 Legstätten Czernowitz, Tarnow, Neu-Zamość = 23
Grenzeinbruchsämter.

Na drogi publiczne w Galicyi wydano roku 1787

Na drogi publiczne	447521 fr
An baarem Geld	268659 "
Beitrag an Naturalien	176,352 "
Naturalien concurrenz	
	892,532 fr.

przez Żydów Brodzkich i Podgórskich z Rossyją, Turczyzną i Angliją z jednej strony a prowincyjami Austryjackiemi z drugiej strony. Wogóle handel wielką część mieszkańców zajmuje. Żydzi nie znają innego prócz niego zatrudnienia połowa Chrześcian po miasteczkach małych trudni się Kramarstwem – Lwów ważnym był punktem dla handlu wewnętrznego w Czerwonej bywały Kontrakty handlowe za które z wielki był napływ cudzoziemców

~~Z Galicyj wełny na jesienny jarmark w Wrocławiu 1833 przywieziono 926 cetn.~~

Z Krakowa do Warszawy idzie co rocznie do 50 galarów obładowanych jarmi te najwięcej z cyrkułów Wadowickiego, Bocheńskiego i Sądeckiego pochodzą; albowiem każdy szlachcic z roli pobiera do 30 jaj corocznie. Na galarach po Wisle robionych z drzewa galicyjskiego pławią z Galicyj do Warszawy kamienie łamane, wapno, gips

Galicyjski łokieć 263,4 parysk. linij; 100 łokci gal. mają 76,26 wied. Korzec gal. ma 6165,4 parysk. kubik. calów, 100 korcy galic czyni 198,96 Wiener Metzen dzieli na 4 ćwierci 32 Garce 128 Kwart Stągiew ma 2 beczki 72 garcy czyli 288 Kwart Kwarta ma 47,8 par. kub. cali 100 Kwart jest 67 Wiener Maß – Cetnar polski ma 5 Kamieni po 32 funtów polski funt ma 8,550 do 8852½ holland. asów; 100 galic ℔ czynią 73,34 do 73,38 ℔ wieden. złoto i srebro idzie podług grzywny kolońskiej

70

Felix Saeculum Cracoviae .. b. Is Bonerov honor. 4º b.r. K.6. Teol. 6038.

Bericht der Handels- u Gewerbekammer in Krakau 1851. 1852. I. II.

Tafeln.

Bericht der Hand. u. Gewerbekam. in Lemberg I (1854-1856) II (1861-1865) III (1866-1870)

d. d. in Brody

I (1857-1860). II (1860-1863)
III (1863-1865). IV (1866-1870)
V. (1869) VI. (1871). VII. (1871-1875.)

Hauptbericht über das Herzogth. Bukowina d. Hand. u Gewerbekam. 1862-1871.

Czas 1860 Nr 82 z d. 8 Kwiet. 71

Doniesienie galicyjskiej Kasy Oszczędności
Nr. 533. Przy zwyczajnem szkontrowaniu
miesięcznem galicyjskiej Kasy Oszczędności
dnia 31 Marca r. b. odbytem, odkryto
decez w gotowiźnie 27,900 złr. W. A. a w
obligacyjach 36,000 złr. m. k. wynoszący,
który z funduszu rezerwowego, to jest
z własnego majątku zakładu 249,930 złr.
50 1/2 kr. W. A. obejmującego, natychmiast
zastąpiono.
Sprawca przyznał się do winy.
Tym więc sposobem fundusze przez pub-
liczności Kasie Oszczędności powierzone,
wcale nie są tknięte.
Od Dyrekcyi Galicyjskiej Kasy oszczęd-
ności
we Lwowie dnia 2 Kwietnia 1860.

27,900
36 000
63,900

Długosz piszący o Rusi mówi kraina miodem i mlekiem płynąca co
z natury urodzaj wielki

Płody

Zioła apteczne Podbiał (Tussilago farfara) Rumia=
nek (Matricaria camomilla) Kocie łapki (Gnaphalium
luteum) Wrotycz (Tanacetum vulgare) Brodownik
(Leontodon taraxacon) Krwawnik (Achillea mille
folium) Warzęcha (Cochlearia officinalis) Łopian (Arc=
tium lappa) Kozłek (Valeriana officinalis) Rzeżu=
cha wodna (Cardamine pratensis) Rukiew (Sisimb=
rium nasturcium) Bobrek (Menianthes trifoliata)
w Karpatach przeszło 1000 [illegible]
Goryczka (Gentiana centaurium) Kluczyk (Pri=
mula veris) Lnianka (Antirrhinum linaria) Mięta
pieprzna (Menta piperita) Rozchodnik (Sedum acre)
Dziurawiec (Hipericum perforatum) Melilot (Trifo=
lium melilotus) Grzybień (Nimphea lutea) Pięciornik
(Potentilla anserina) Drzewienka (Tormentilla erecta)
Zygmarek (Althea officinalis) Róża dzika (Rosa ele=
ganteria) Fijołek (Viola odorata) Szczawik (Oxalis
acetosella) Piołun (Arthemisia absinthium) Perz
(Triticum repens) Wrzos (Erica vulgaris) Babka
(Plantago major) Tatarak (Acorus calamus) [arskie ziele] Wid=
łak (Lycopodium clavatum) Porost (Lichen islandicum)
Zioła Farbiarskie: Marzanka (Asperula tinctoria)
Przytulia (Gallium boreale), na czerwoną farbę — Miod=
rzenka (Anchusa tinctoria) Karbieniec (Licopus europaeus)
Czernice (Actea spicata) na czarną — Urzet (Isatis
tinctoria) na błękitną — Janowiec (Genista tinctoria)
Rumian (Anthemis tinctoria) Sierpik (Seratula tincto=
ria) Rozeda dzika (Reseda luteola) na żółtą krokosz (Carthamus) Szaktak zwyczajny (Rhamnus catharticus)
Zioła wonne dla pszczół: Macierzanka (Thymus
serpillum) Lebiotka (Origanum vulgare) Melissa (Draco
cephalum moldavica) Mięta kędzierzawa (Mentha Crispa)
Szałwija dzika (Salvia pratensis
Zioła paszne: Koniczyna (Trifolium montanum) Owies
polny (Avena elatior) Tomka (Anthoxantum odoratum)
Rośliny pojęone na jeziorach orzech wodny (Trapa natans)
rzadki, trufle rydze (Agaricus deliciosus) grzyby pospolite
(Boletus bovinus) Manna (Festuca fluitans) wszędzie prawie

Tatarka robią z niej kaszę, mąkę, chleb Tatarkę
sprowadził do Polski Polak koło r. 1665 który
uciekł z Tureckiej niewoli

Lasy w Galicyi użytecznej (benutzten) ziemi
podług najnowszych dat jest 13,508.793 Joch
z tych zaś lasów jest 3,468.467 Joch 1499 □
Klafter lasów mit dem Jahresertrage
von 2,444.697 sięgów drzewa. Lasy są kameral=
ne, rustykalne, dominikalne, fundacyjne czyli
kościelne R. 1822 było w Galicyi 3,412.833
Joch $469\frac{1}{12}$ □ Klafter dominikalnych a 24,085
Joch $11,079\frac{10}{12}$ rustykalnych lasów
Lasów wolnych nie należących ani domini=
kalnym ani rustykalnym stronom było
31,558 Joch 1540 □ Klaft.
R. 1820 [illegible] 33 Jahren früher
die Hälfte des Ackerlandes [illegible]
sich auf 1/4 bis 1/5 verringert
Galicyja prócz towarów osadniczych (?) niekto=
rych stalowych i trunków wszystko bierze z
innych prowincyi Austryi daje za to byd=
ło, konie sól, skóry, wosk, miód, też
nieco zboża lnu i konopi za granicę wy=
wozi sól nieco grubego płótna drewa
i pszenicę fabryka skór w Busku w
[illegible] Galicyja surowe skóry za
granicę wysyła, wyprawne nazad bierze
(po co?)
Miechowita mówi że na Rusi było mnóstwo grani
tinctorum które posyłano do Genui florencyi i
nunc vix aliquid de eisdem colligitur.

[illegible] wielu miejscach z zbożem sieją i zbiera
Koniczyna
ją przez 2 lata po 2 razy
Ryżowa trawa [illegible] lubo tu i owdzie
dziko rośnie jednak z niej nie robią wiele
użytku

Zwierzęta wyginęły Suhak (Antilope Scythica) na Podolu Bobry (Castor Fiber) koło Lwowa w stawach: nad Bugiem Żubr na Wołoszczyźnie Zimbr zwany

Są zaś Borsuki (Ursus Meles) rzadko, Pilch (Mus cricetus) który wybierają im orzechy zwane myszarki Sarny (Cervus capreolus) Bobak czyli Świszcz (Arctomys Bobac) Kuny (Mustella Martes) Łasice Mustella vulgaris. Krety (~~Tal~~ Talpa europea) Jeże (Echinus) Kanie (Falco milvus) Sowy: rdzawe (Strix stridula) puszczyki Kruki (Corvus corax) Wrony (Corvus Cornix) gawrony (Corvus frugilegus) Kawki (Corvus monedula) sroki (Corvus pica) Dzięcioły Zimorodki rzadkie (Alcedo ispida) wodny wróbel złotny kukułki (Cuculus canorus) dudki (upupa epops) wróble szczygły (Fringilla carduelis) czyże (F. spinus) zięby (F. coelebs) makolągwy (F. cannabina) gile (Loxia pyrrhula) trznadle (Emberiza citrinella) Dzierlatki (Alauda cristata) Skowronki Szpaki (Sturnus) Jaskółki, Pliszki (Motacilla alba) Słowiki – Gołębie dzikie t.j. Turkawki (Columba turtur) grzywacze, wilgi Kuropatwy (Tetrao perdix) przepiórki (T. coturnix) dropie (Otis tarda) czaple, bąki, bociany (Ardea ciconia) kuliki czajki (Tringa vanellus) łyski (Fulica) nury (Colymbus) Kaczki Krzyżówki; cyranki Jaszczurka zwyczajna (Lacerta agilis L.) i zielona pospolita (Lac. viridis)

R. 1719 około Śniatyna Podhorec, Brodów, Lwowa były około Niemierowa całej okolicy wyżarły R. ~~[illegible]~~ 1747 – 1755 – 1780 w Zaleszczyckim wiele szkody zrobiła Roku 1828 w Czortkowskim: Tarnowskim szkodę zdziałała.

na łąkach rośnie: delikatną kaszę dostarcza (?)

Z ogrodowin prostych najwięcej Kapusty z delikatniejszych uprawianych po dworach i pobliżu znaczniejszych miast w ogrodach: Szparagi, Karczochy, Groch cukrowy, Kalafiory, Jarmuż, Kalarepa Brukiew (Karpiele) Rzepa, Marchew, Pasternak, Buraki, Szpinak, Szczaw, Fasole, Bulwy Rzodkiew, Sałata, Ogórki Chrzan, Selery, Pietruszka, Rzeżucha, Gorczyca, Koper, Kmin Cebula, Pory Czosnek, Dynie

Z roślin handlowych len, konopie, tytuń cychoria rabarbar, chmiel, mak. grzyby

W ogólności mniej ogrodowin się używa niż gdzie indziej

Z drzew zagranicznych szczęśliwie przeniesiono i klimat wytrzymują: orzech włoski, kasztan dziki akacya biała, topola włoska, brzoskwinie, morele

Szkodliwe ptaki jastrząb, krogulec, kania, puszczyk, sowa, żołna rzadko orzeł, sęp, sokół.

Z płazów do jedzenia żółw, ślimak, żaby w medycynie używane pijawki. Nieszkodliwe mimo wkorzenionego przesądu ropuchy; jaszczurki i 2 gatunki wężów Wąż pospolity (Coluber natrix) i Padalec (~~Anguis~~ coecilia fragilis) Jadowitemi są Żmija pospolita (Coluber berus) Żmija ruda (Coluber chersea) Żmija czarna (Coluber prester)

Dla rozrywki po dworach pawie, perłowe kury, łabędzie, bociany, żurawie rzadko.

Szarańcza (~~G~~ gryllus migratorius) owad wędrowny na palec długi trzeci stadami po kilka mil długiemi i szerokiemi ze wschodu zwiedza czasami obwody Czortkowski, Kołomyjski, Stanisławowski pędzone wiatrem wschodnim padając na miejsca wszystko pożera roślinne i płód zostawia Najpamiętniejsze napadnięcia szarańczy w Galicyi r. 1541 na 60 mil kraju koło Lwowa zniszczyły potem 1542 – 1600 – 1648 – 1652 R. 1690 najstraszniej [illegible] [illegible] gromadami wszystko pożarły – R. 1708 aż koło Lwowa r. 1711 pustoszyła koło Lwowa, Przemyśla, Jarosławia, Lubaczowa, Żółkwi przeszła do Litwy R. 1712 były koło Lwowa, Jarosławia

Galiziens Ortbestimmungen

	Längen Grad.	Min.	Sec.	Breite Grad.	Min.	Sec.
Bochnia	38	5	0	49	57	15
Brzezany	42	21	30	49	30	25
Jaslo - -	39	5	15	49	44	15
Lemberg	41	42	30	49	51	42
Myslenice	37	32	35	49	49	50
Neu-Sandec - -	38	19	30	49	36	0
Przemysl -	40	29	20	49	47	20
Rzeszow - -	39	42	0	50	0	55
Stanislawow - -	42	23	0	48	56	0
Stry - - -	41	37	0	49	24	50
Sambor - - -	40	54	15	49	31	30
Sanok - -	39	52	0	49	33	5
Tarnow - -	38	40	0	49	59	50
Czernowitz	43	39	0	48	25	40
Zaleszczyki	43	25	50	48	43	0
Zolkiew - -	41	40	0	50	4	0
Zloczow - -	42	30	0	49	49	45
Krakow	37	35	30	50	3	52

Obliczenie Statystyczne r. 1821.

Cyrkuły.	Dominij	Przed mieście	Koni	Wołow	Krów	Owiec
Lwowski	94	10	15111	6227	21336	797.
Złoczowski	195	5	29831	28468	43688	41729
Zołkiewski	197	—	33833	26738	57017	33048
Przemyski	230	8	30936	17023	53013	13547
Rzeszowski	124	—	23386	21186	63138	10849
Tarnowski	262	—	12329	17933	42036	5375
Bocheński	244	—	15276	8260	53606	3644
Wadowicki	206	—	14011	10531	90132	20890
Sandecki	174	—	10747	24731	45209	22466
Jasielski	219	—	10187	15689	32923	3191
Sanocki	278	—	7354	27175	34710	3121
Samborski	256	—	19459	21482	45702	8285
Stryjski	176	—	4430	31346	36054	18980
Brzezański	137	—	19265	22317	25088	23405
Tarnopolski	110	—	37116	10665	30812	65182
Czortkowski	116	—	16513	19455	14239	40665
Stanisławowski	144	—	5807	29606	34504	23036
Kołomyjski	117	—	7887	20222	25883	73274
Czernowiecki	156	—	10715	30210	31464	65997.

Przemysł niebardzo się jeszcze wzniósł w Galicyi trzeba aby się
miasta podniosły a stan włościan był zamożniejszy jednakże w
porownaniu z sąsiedzkiemi Krajami (Polska Rossyja. Węgrami) w
dość kwitnącym stanie. Galicyja ma 21 hut szklannych 40 hamerni
żelaznych (?) 11 prochownie (???) 12 hut saletrzanych (?) wiele
papierni, potażarni, maziarni. Blechy wosku i świec wosk. fabryka
w Jarosławiu, Lwowie i Kabarowcach – Pszczelnictwo w kwitnącym sta:
nie mianowicie w wschodniej Galicyi, czasem jeden chłop ma kilkaset
pni dosyć wosku i miodu prowadzą za granicę. W jasiel. sanock.
tarnows. sambor. przemysk. wyrabiają wiele płócien (w samem
przemysk: liczą przeszło 2000 tkaczów którzy co roku przynajmniej 6000
półsetków do Gdańska wysyłają, w samborskim w górach prawie
każden wieśniak jest tkaczem; w Przeworsku trudni się blisko 1000
ludzi płótnem i drelichami, w Czechowcach (tarnowsk. wyrabiają
płótno równające się w dobroci nadreńskiemu w Dębowcu rąbki w
Stryjowie (wadow) czapki niciane Koło Chyrowie prawie każda
wieśniaczka robi skarpetki których rocznie do 10000 sprzedają
W Myślenicach i Andrychowie zbywają co roku wielką liczbę bardzo
drelichów i Kobierców (?) obrusów dymek w Żmigrodzie, w Złoczow:
skim robią wiele płócien żeglowych które żydzi zakupują i po 1000
balów do Gdańska prowadzą w Radymnie dobre sieci powrozy w Jaros-
ławiu, Mikulińcach, Łańcucie, Kętach, Biały sukna i dobre robią, Fab
ryka fajansów w Glinsku i w Lubczy (koło Tarnowa) Niżniów (fabryka
szkatek) Wojniłów dobre naczynia garncarskie. niemamy do rolnictwa
i rękodzielnictwa dobrych narzędzi niemamy dobrych fabryk do biele:
nia nici, Kowale dość mało posiadają wiadomości a Konie chłopskie
nie kute po większej części Brak szkół zakładów rękodzielni:
czych szkoła pasterska i ogrodnicza (w Pawlikowskich) Handlowi
sprzyjają położenie i dobre gościńce jednak handel wchodowny
przeważają. Handel przechodowy kwitnący.

Królestwo Galicyi (E. B.) We Lwowie 1821 nakładem Karola
Wilda. (ark)

76

Chorkowka, Lubatowka, Beſko koło Dukli
ſławnego gorzelnie

Zakłady jedwabników chown w Galicyi

Sieniawa — Nizniow
Przeworſki — Piotrow
Łańcut — Sedliſka
Zarzeyze
Kobylanka
Bruzacz
Cieſzanow
Biały kamień
Barwałd
Kleeza
Bratyſzow

Fabryka makaroni włoſkiego we Lwowie 1839
Fabryka cukru z buraków w Nizniowie ſławna
Handel wodką w Kraju wyrobiona konſumuje ſie

Galicyja wydaje do 20,000 wełny ulepszonej r. 1839 było
jej w Lwowie na targu 3000 ctn. r. 1842 zaś 800 ctn.
Kupców najwięcej było z Wrocławia i Bielska. Szpekulanci
przed strzyżą po bardzo niskich cenach za 2000 ctn.
zakupili Ceny były Mittelwolle 100–120 fl CMz Ctn.
na targu była najwięcej ~~a~~ ungewaschene Einschur 2–5°
Dolland prawie było dobre lecz sortowanie liche
(10 proc. zwykle Schmutzwolle ~~przy~~ nie sortowana niżej ~~dawano~~
a za sortowana 6–8 proc. Lockenabgängen wypada od
padków. Ceny wełny były 32–95 fl ctn.
było 50 Stähre 20 Mutterschafe najlepszy był Majera
Infantado Widder potem Eskurialschafe a Bocho
rodzaju i 10 Widder z niźniowa sprzedana 20 Widder
po 30–60 fl CMz.

78

O winniciach że się znajdowały w Polszcze, jako to pod Sandomirzem, świadczy Sarnicki. W Krakowskim Kromer w Prusach Długosz w roku 1422. pod Toruniem, Chełmżą Elblągiem, Malborgiem, Runawi Schutzius. Pod Poznaniem świadczą przywileje Przemysława i Bolesława temu miastu dane w R. 1252. O winniciach pod Lwowem świadczy Rosselius Heirat, Seyfried: Więc to nie ziemią ten defekt wina w Polszcze idzie, ale zaniedbaniem. Na jednym jarmarku Jarosławskim wołów na 40,000 a koni na 20,000 przedażnych rachował Starowolski.

g… Feldspital mit letztem März d. J.
cia nach Cremona übersiedeln, dagegen im, näch-
ste mit 1ten April l. J. ein Spital durch das 3
lon von Haugwitz Infanterie in dessen Ver-
und Verpflegung errichten, und nach dem Ei-
des Feldspitals No 2 in Cremona das daselbst

79

Scleranthus perennis i Koszenilla koło Janowa
koszenila prowadzono wielki handel do
Włoch który podług Miechowity w roku
rocznie 6000 czerw złł Królom polskim
czynił

Brzezański cyrkuł wydaje 2,720
781 Korcy zboża

22

Kapitel 2

Chapter 1

[illegible] 2

[illegible] 1

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Handel Rossyi przez Brody 1838 Handel Brodów jeszcze od r. 1818 do 1816 był kwit: nęły a odtąd upada odczęści wzrostu handlu marynarskiego portowego w Rossyi, podniesie się wtedy handel jeżeli kolej żelazna zaprojektowana dojdzie do Brzezan a odtąd jej odnoga do Brodów. R. 1838 z Rossyi do Brodów dostawiono 40000 cetnarów, wywieziono z Brodów do 41,000 cetnarów samych skór juchtowych do Brodów z Rossyi przybyło 34000 pudów dla Galicyi, Wiednia Włoch Francyi do tych ostatnich państw najwięcej – surowych skór do 8000 pudów dla garbarni austryjackich wosku dostawiono 15000 pudów (na cała Austryję) anyżu do 17,500 pudów (dla Galicyi) Wełny 46,000 pudów (dla Wrocławia) Łoj 2500 pu: dów (większa część do Wrocławia) (Potaż Galicyja ma dosyć potażu na własne potrzeby i wysyła go nawet za granicę jest lepszy od drugich.) Miodu do 7500 pudów (transito przez Galicyję która go ma dosyć) Futer 6000 pudów (do Lipska) Skórek zajęczych 12,000 pudów (zagranica) Szczeciny 5000 pudów (za granicę) włosienia końskiego 6000 pudów (za granicę) Żyta w ziarnie: mące do 27000 pudów pszenicy do 72000 pudów – samowary tulskie, mie: dziane naczynia Z Brodów do Rossyi wprowadzono 1838 Kosy 70,000 pudów w wartości 3,000000 rubl. assig. Sało styryjskie, i jedwabiu z Wiednia 675 pudów Wina węgierskiego 380 oxeftów, szampana 9000 butelek, pereł szklannych 800 pudów (z Czech) Żywego srebra, ałun do 3200 pudów. cynobru do 450 pudów towarów rękodzielniczych do ~~3000~~ 10000 pudów miarowicie bawełniane i wełniane jedwabne towary (z Wiednia w cenie 2,500000 rubli assygn.

Handel: Produktami: zbożem bydło karmne, łój, wosk, miód, len konopie, potaż, rzepak, koniczyna, nasienie lniane, wełna, okowita płótno mogła by Galicyja powetować znaczne summy które wydaje za towary zamorskie kolonialne (cukier, kawę, arak i t.d.) oraz za wyroby rękodzielnicze z innych fabryk austryjackiego państwa i obcych krajów. gdyby była kolej żelazna Do Rossyi handel ziemiopłodami galicyjsk. mały po części że sama Rossyja je ma i dla wielkie nałożono

Handel wołmi z Bessarabii

Płody Węgle ziemne niedaleko Żółkwi składają się z drzewa zywicznego i węgli ziemnych (Braunkohlen) pomieszanych z szczątkami flory przedpotopowej.

Galicyja obfituje w smołę kopalną wosk kopalny, olej skalny węgle kamienne:

węgle kamienne (w Żółkiewskim koło Skwarzawy w Myszynie w Kołomyjskim, w Wadowickim Inwałd, w Podgórzu bocheńskim) smoła kopalna (Erdharz? / Pissasphalt) (w znacznej ilości wzdłuż całego łańcucha gór Karpackich: w Samborskim w Podbuż między Załokciem a Smolną, pokład tej smoły ciągnie się w łupku węglistym ponad okolicą czarnych Horbek, ślady jej koło Tustanowic i Borysławia dobywają takową. ~~[illegible]~~ w Truskawcu ostatniemi czasy wykopano jej do kilkaset cetnarów tamże pokazał się wosk kopalny (Ozokerit) Olej skalny (ropa) podobnie jak sól znajduje się w warstwach bitumicznych łupka w Samborskiem w Truskawcu kopiąc za siarką trafiono na pokład oleju skalnego wyczerpano go do 1000 wiader nareszcie szyba się zasypała w Stryjskiem w pobliżu Rozniatowa we wsi Łęcówka są na przestrzeni 150 sążni □ kotliny mające 4 stóp □ powierzchni a 2 sążnie głębokości w łupku twardym bitumicznym w przeciągu 24 godzin wydają one 1 do 2 garcy podobne kotliny w Perehińsku w państwie Kameralnem Kałusz we wsiach Niebytów i Mizki podobny olej skalny. W Stanisławowskim olej skalny we wsi Babcze, Roniarka nad rzeczką Łukawcem. W Staruni kotliny kształtu walcowego 2 do 3 sążni głębokie jedna kotlina wydaje 1 do 2 kwart w 24 godzinach; jest tych kotlin 8. a w Staruni kotlin 25. W Kołomyjskim we wsi Prokurowa nad rzeką Rybnicą także w Brusturach 7 kotlin półtrzecie 13 garcy wydających.

Sławne jarmarki na płótna 1) w Derewaczu 2) Mościskach 3) Starem mieście 4) Dobromilu 5) Birczy 6) Dynowie, 7) Drohobyczu (na targach tygodniowych) 8) w Korczynie (na targach) 9) w Błażowie 10) w Narajowie, Przemyślanach, Gołogórach, Glinianach, Bóbrce, Brzeżanach (w Komarnie tu robią prócz tego drelichy) równie jak w Jasielskim. Pomorzanach robią sławne płótno; w Gorlicach w Bieczu, w Kołaczycach

Potaż wyrabiają sławny koło Śniatyna w Dobrach Dorosz[illegible]

Maź (w Mostach)

Żelazo Galicyja posiada miliony cetnarów wydatnej rudy błotnej (Raseneisenerz)

Rudy złote odkryto w Starej Dornie za Bukowinie

R. 1838 do Gdańska płótna flisowego dostawiono z Galicyi 13248 sztuk, potaszu z Galicyi do 300 beczek mąka, belki sosnowe bale dębowe, drewno, zboże najwięcej menij do 3000 łasztów.

Jaśliska mieszkańce trudnią się handlem orzechów włoskich i śliw suszonych z Węgier

Handel Rossyi z Galicyją przez Komorę cłową w Nowosielicach r. 1839.

Wprowadzono

Belek jodłowych za ~~29~~ 57,426 rubl. assygn.
Kosy ~~1403~~ pud ~~28~~ pudów " 44,793. "
wyrobów rękodzielniczych " 30,577. "

Wywieziono z Rossyi

Rogaiżny ~~[illegible]~~	37081 sztuk	za	2737582 rubl. ass:
Konie..	2362 d^o	"	250450 "
Skory..	2553 pudów	"	42240 "
Wełna...	23133 d^o	"	193280 "
Ryby solone i kawior	— d^o	"	13,320 "

Galicyjskie fabryki cukru z buraków:
r. 1838. r. 1839 było 16 fabryk.

1. Łuzniki (stanisław) najpierwsza w kraju
2. Sokołówka (brzeżan)
3. Olszanica (złocz)
4. Kryłowce (lwowsk)
5 Zbaraz (tarnop.) w zamku urządza
6. Białykamień (złocz)
7 Łańcut (rzesz) r. 1836 wyrobiła 54834 funtów cukru
8 Niżniów (stan)
9. Żurawniki (lwow)
10. Grzymałów (tarnop)
11. Rzepniów (złocz)
12 Tłomacz (stanisław)
13. Zieniaki (złocz.)
14 Siemiakowce (kołom)

Fabryki syropu z ziemniaków:
1. Sieniawa (obw. wadowicki)
2. Lachowice (stryjski)
3 w dobrach xięży Porińskiej

Fabryka świec Milly, fabryki cykoryi

Zakład Konstrukcyi Machin w Bilce Szlacheckiej (obw. lwowskim) r. 1838 założony w osobnym gmachu: lejarnia żelaza z 2 piecami pięć ślusarski 8 kuźni kowalskich; tokarnie świdrownie i miechy porusza machina parowa w sile 12 koni tu wyrabiają młockarnie, sieczkarnie pompy, prasy hidrauliczne korby, młyny, pługi, aparaty do cukrowni gorzelni

Jest w Bilce fabryka naczyń glinianych fabryka cykoryi — Olejarnia — szkoła elementarna

Obacz Opis Gazeta Lwowska 1839 N^r 33.

Drohowyż tu są hamernie

Rozubowice Konst. Pawlikowski ma sławną owczarnię i szkołę owczarstwa.

83

R. 1839. dostawiono do Gdańska z Galicyi i z Krakowa prod-
cenie 1,697,535 złł m. kon.

Pszenicy	szefli	329249	w wartości	1,316,996 złł m. k.
Żyta	d[o]	1938	——	2907
jęczmienia	d[o]	— 681	——	1022
grochu	d[o]	— 9655	——	19310
Siemienia lnianego	d[o]	17890	——	53676
d[o] konopnego	d[o]	165	——	495
Rzepaku i nasienie rzepniku	d[o]	4020	——	12060
bali dębowych	sztuk	~~266~~ ~~10770~~ 15672	—	109704
belek dębowych	d[o]	~~266~~ 163	—	2445
belek sosnowych browarek okrąglaków i murłat	d[o]	~~15567~~ 9828	—	58968
klepek	Kop	~~630~~ 430	—	9030
Płótna flisowego	sztuk	~~13038~~ 10404	—	52020
potażu	beczek	~~517~~ 389	—	35010
roboty powroźniczej w worach po 20 kręgów worów		~~21~~ 11	—	220
przędzy surowej	cetnarów	~~42~~ 466	—	13980
kopru włoskiego	d[o]	~~270~~ 90	—	1350
orzechów włoskich	worów	~~475~~ 111	—	666
Kości zwierzęcych	cetnarów	1450	—	2900
żelastwa starego	d[o]	2391.	—	4782.

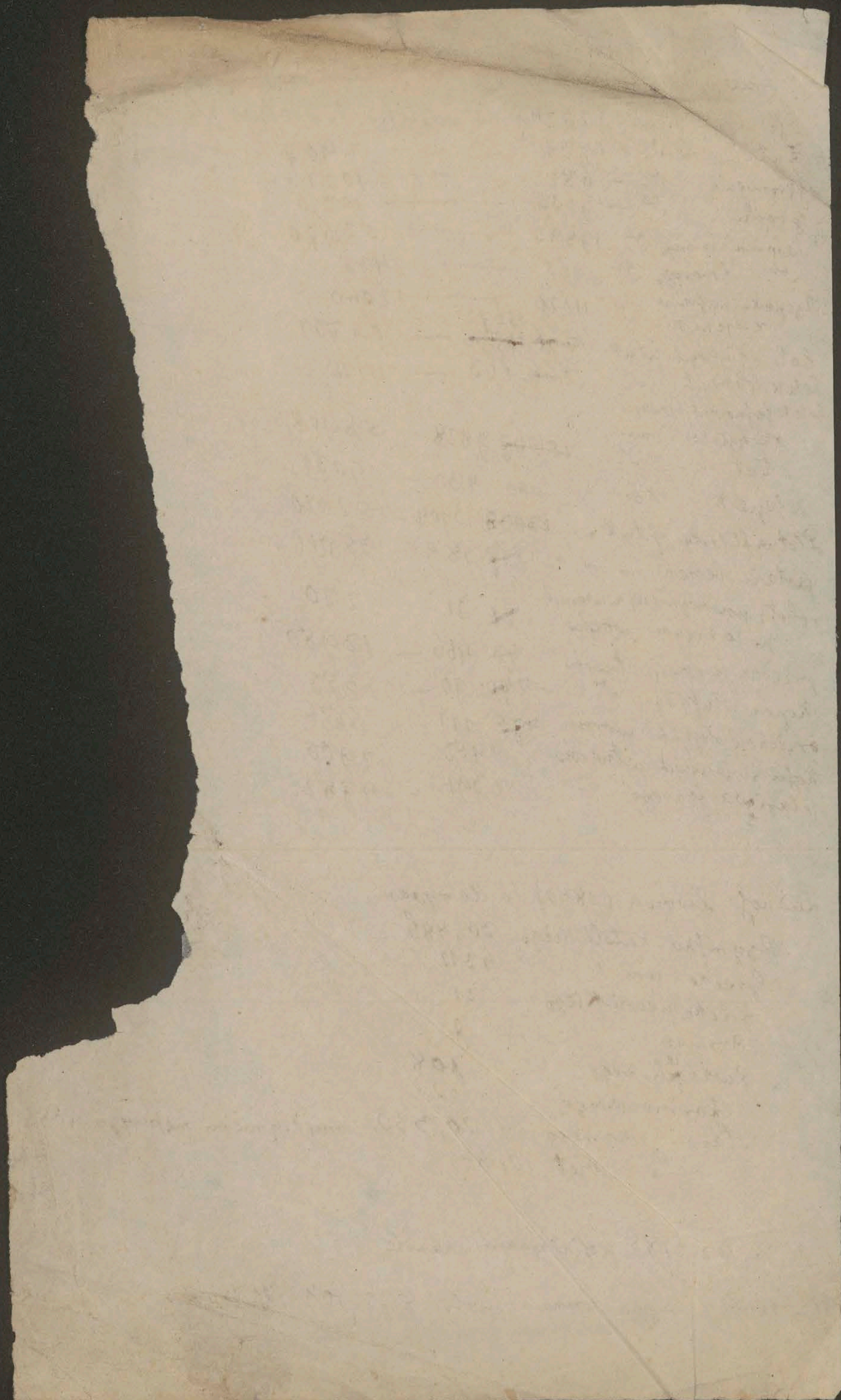
Ludności Lwowa (1840) co do wyznan

Rzymsko-katolickiego	30,486
Grecko-unick	4311
Grecko nieunickiego	21
Ormian	71
Ewangielickiego	708
reformowanego	21
Staro-zakonnego	20,330. między niemi mężczyzn 9685 a kobiet 10,645

---

między temi 185 posiadających handle

Dochod z najmu domow wynosi 876,604 złł m. kon.

do Prus. Szlaska, polska ordynarna i cienka

Tarnowiec cyrk jaś tu się urodził 1784 Michał
bisk. Tar. przemyski + 1839.

84

Stryjski cyrkuł handluje zbożem wodka do Węgier a z Węgier śliwy, suszone
owoce kasztany, orzechy winogrona.

We Lwowie wychodzi gazet politycznych w języku polsk 1 w języku niem 1 w
języku polskim pi 3 w niem. 2.

Stauropigialna cerkiew przy niej instytut dla diaków kształcących się

Rymanowie na jarmarkach do 2000 wołów na raz sprzedają

Zebrzydowice r. 1840 przybyło nowe 4 łożka.

Sanocki cyrkuł wiele wołów karmi

Ulanow spuszczają zboże galarami na które ładują do
600 Korcy. oraz szkutki mniejsze statki z płotnem siemieniem

Bukowsko w sanocki sławne targi na woły

Jacmierz sławne woły na jarmarki ~~w Sanocki~~

Kolej żelazna :-

Mykitynce obw. Stanisław. 4 jarmarki na bydło do 10000
wołow na raz

Wojniłów targi na woły

85

Wódka, żyto do górnych wschodnich Węgier

Buczacz Anyż w tym cyrkule

Sanok Jarmarek na woły

Pszenica do Gdańska

Mieszkańce z Bocheńskiego wadowickiego trudnią się wożeniem soli równie jak z Brzeżańskiego i samborskiego warzonki

Woły do Wiednia Ołomuńca r. 1839 sprzedano tamże galic. wołów 64943.

R. 1839 spławiono Dniestrem koło Zaleszczyk galarów 28 promów 9 tratew 139 zbitych z 13256 jodeł krokiew 938 tarcic miękkich 58,483, bali miękkich 4100 dranic 344000 łat 152½ kop gątów 3,615,000 drzewa opałowego sągów 24 co razem wynosi wartość pieniężną od 80,000 złr. M.K.

R. 1839 Bydła rogatego we Lwowie zabito 19158.

Sadagóra jarmarki sławne na konie skóry wołowe idą do Austryi i do Siedmiogrodzkiej ziemi

Łój, potaż za granicę sprzedają wosk

Jarosław tu płótnem szczebłem handlują.

Jahresschrift des galiz. Forstvereins Krakau
1857 – 1866. 13 Hefte 86
(Saibusch 2 – Jaworzno 3 – Neumarkt 4 – Sucha 5 –
Zdżary 6 – Lanckorona 7. – Maków 9 – Karpaty, Sandec
11 – Sandec 12 – Żywiec. 13. Nowytarg 13)

87

Radłów w bochen. na łąków 5815 morgów niemieckiej ~~ludności~~ Rinfen

Borek (Brzesków) w " " " 934 "

Jodłówka " " " 800 " "

Łotwina, Jadowniki (wpańskie Bożesko) " 675 " na gruncie piastrzystym (z tych 599 Rinfen 75 Buchen)

Płody natury i Kunsztów.

a) z ~~Minerałów~~ kopalne: Kizły w górach karpackich są całe pasma kwarcowe wiele piasku kwarcowego na prawym brzegu Wisły w cyrkule Rzeszowskim i innych stronach warstwami, używają go do hut w Galicyi i Krzemień po wszystkich prawie cyrkułach niżej Karpat leżących w ziemi słabo spojonej przychodzi w Stanisławowskim, w mocnych wapiennych opokach w Bocheńskim i Myślenickim. Skałki z nerek krzemienia galic. robione [illegible] mało co francuzkim ustępują w nerkach tych są często rzeczy skamieniałe W Karpatach się znajdują lecz w niewielkiej ilości Rogowce, Jaspisy, Kryształy górne, Krwawniki Agaty proste Opale, Kamienie drzewne i inne tego rodzaju minerały. Łupki Kizłowe bardzo obfite. O Karpatach mówiono fałszywie że tam drogie kamienie. Glina pospolita, glina lepna w obfitości; oraz glina garncarska we wszystkich gatunkach szczególniej koło Glińska, [illegible] gdzie ją górniczym sposobem kopią, Załoziec i Olejowa. Również znajdują się Łyszczak, Blenda rogowa, Szpat polny, Glina twarda i folusznа koło Uniowa i Załoziec, Łupki ałunowe i gliniaste rubryka czerwona – Talków nie wiele. W Kamieniu piaskowym koło Mogilan(?) pokazują się często żyły chlorytowe nadające postać marmuru kamieniowi. Ogromne bryły piaskowych kamieni oraz wapienne [Kamienie bardzo często Marmur koło Kurowa (w Sądeck?) w Solcu (Sambor) i na innych miejscach. Marmur galicyjski jest więcej szpatowym. Gipsu pod dostatkiem. Alabaster w Surowie (Brzeżań) Maryampolu (Stanisław) i na inych miejscach co do trwałości i piękności może być z włoskim porównany. Szpaty wapienne często całe skały formują n. p. koło Klasztoru Krischatek (w Bukowin) Rzeczy skamieniałe w wielu miejscach nayznakomitsze 1808 pod Sataguzą nad

cf. Rzączyński – Weninger Beytrag zur Naturkunde von den Carpatischen Hochgebirgen und von der Natur gemachter Steine Przemyśl 8. (1871)

Sól ciągnie po obu stronach Karpat w długości więcej jak 100 mil a szerokości 10 do 12 mil przez Szląsk, Galicyę, Węgry. Nieoszędzie jednakoleży. W okolicy Delatyna Prut wymył r. 1781 w swym korycie pokład soli podobnej do Bałwanka w Wieliczce

Dragomity koło Oporu Stryju w Karpatach znajdują się te pół dyjamenty w Polszcze Krakomitami zwane są to Kryształy 6 granne czystego kwarcu zwykle 2 linie długie a 1 linię szerokie są bardzo czyste i kryształy czystego kwarcu, trudno je czasem od dyjamentów rozeznać.

Kamienie litograficzne w Sanockim

Kopalni kamieni węgielnych do tych czas 2 w Skwarzawie w Żołkiewskim – w Myszy nie w Kołomyjskim obiete kopalnie dostarczają rocznie koło 2600 Metznn

W Galicyj wiele torfów używają ich tylko w Zamarstynowie koło Lwowa i w Olszyrowice w Brzeżańskim do opału szesztów i miejskich zakładów

Kamienne węgle przeszło 2000 lat, jeżeli będą maszyny parowe to więcej poptacać będą.

Ałun zmieszany z ziemią i łupnikiem dla małego do bytku nigdzie nie dobywany – Sól gorzka wszędzie przy żupach.

Kamienie młyńskie piasek biały przymieszany z ziarkami kwarcu osobliwie w Wisle i Sanie

Kryształy gorne, Opal pospolity koło Sanu

Kwarzci w górach – Kamień wapienny, Kryda, Gips alabaster dobre i wiele

[bardzo opoczyste czyli wapienne

Marmur na bukowinie czysty i najpiękniejszy w Czorsztynie

Rudy s Kaliste żelazne ciągną się w liniach równoległych przez całe góry Karpackie że w Galicyi niegdyś wiele było Kuźnic świadczą nazwy miejsc Ruda, Rudańce, Rudenko, Rudawka, Rudka, Rudki, Rudniki, Rudzo, Demnia oraz po wielu miejscach żużlowe kupy, to za [illegible] dowodzi jak wiele dymarek było w kraju naszym. Produkcyę żelaza r. 1817 rachowano w Galicyi blisko na 300,000 Cetn. Osobnych praw górniczych niemasz w Galicyi tylko kazano się stosować do ustawy górniczej dla Węgier przez cesarza Maxymiliana wydanej. R. 1817 wytapiano w 12 wielkich piecach w Galicyi rudę żelazną gliniastą której 10 Tawic w górach wierzchowych w połowie XVIII wieku znaleziono. [Koło Mizunia]

Koło Sambora skalny olej

[Skwarzawy]

W Weldziżu cyrk. Stryjskim są piece do prętania surowego żelaza robią blachy, drzwi galerye kowadła młoty i inne narzędzia piece moździerze, pomniki

Żelazo Kopią w Mizuniu Jakobeny, Koło Smolna Drohobycz razem 10,000 Cetn.

W rzece Bistrzycy kilka rodzin cygańskich trudni się myciem

Żelazo: 271 jam rocznie wydają razem 60,000 Cetn.
srebra trochy w Kościeliskach koło Nowego Targu

W Lubowej górze na granicy Spiża (koło Sanoka malachit w podobieństwie) w

Merkuryusz koło Baligrodu
Węgle ziemne we Lwowskim Witriol i siarka przy Lesku i Szczerzewicach
miedzi r. 1836 = 1820 Cetn najlepszego gatunku wie sana z Dzwiszczyzny znajduje

Rośliny w Galicyi 567 plemion 3081 rodzajów (w Bukowinie 65)

R. 1821 oprócz tatarki i kukurudzy zebrano zboża w Galicyi 33,522,015 korcy wiedeńskich samej pszenicy było 2501185 korcy wied. chłop mało jada z pszenicy więc wiele wywieźć można

Szlachta po swych ogrodach ma piękne owoce sprowadza szczepy z zagranicy (w Medyce) ma dobrych ogrodników, mieszkańcy wsi chłopi zwykle mają koło

Prutem za Kamieniat. Słonia wykopano R. 1806. odkrył Ofterlam dyrektor nawigacyi na brzegu Prutu niedaleko Czerniowiec skamieniały szkielet ludzki. Wapienne kamienie mnóstwo zawierają Konkiliów skamieniałych n.p. Chamitów, Perlinitów, Trochilitów i.t.p. Sól kamienna w Wieliczce Bochni, Kałschika (Buk) żupy w Drohobyczy, Bolechowie, Dolinie, Nadwórnie, Kałuszu, Delatynie, Łaczynie, Jabłonowie, Utoropiu, Pistynin, Kossowie, Kutkowie. Pod Wieliczką w glinie Kryształy saletrzane. Pod Delatynem kupki ałunowe a w wielu miejscach saletra. Samorodna siarka koło Szczerca w gipsie — bursztyn w górach cyrk. Stanisławowsk. i Bukowinie, olej ziemny koło Kut. Węgle kamienne, koło Lwowa i Kałusza torfy najlepsze (r. 1808 koło Lwowa zrobiono 400000 sztuk cegieł torfowych za tysiąc branow Lwowie 4 złr. 30 Kr.) W kruszce Galicya nie tak obfita jak Węgry choć może w Karpatach niejeden skarb ukryty. Kopalnie złota w Sądeckim koło Nowego Targu i Łącka mało co znaczące koło Kirlibaby (Buk.) płuczą złoty piasek (r. 1803 nazbierano złotego piasku wartości 7 piastrów) mało co lepsze są kopalnie srebra — W kopalni ołowiu na górze Dudul w Kirlibabie wydobyto 1808 srebra 1065 grzyw 1 łót 3 drachmy — prócz tego Kopią w Sądeckim srebro; Miedź śliznięjsza w Kirlibabie — Żelazo dobywają w Jakobeny, Pożorita, Wamma, w Mizuniu, Koło oraz innych miejscach cyrk. Stryjsk. w Smolnie i Dołhem (Samb.) — Koło Wiśnicza (w Boch.) wykluwa się średnia ruda żelazna której pikt nie dobywa. W Kirlibabie wydobywają i ołów. r. 1808 dobyto 1537 Cetn. r. 1836 = 1400 Cetn. w Kirlibabie w 5 miejscach kopią jeszcze w innych miejscach ale mało wydatne dla tego nie kopią.
b) Rośliny. Największe bogactwo żyto pszenica, jęczmień, owies, proso, Kukurudza wiele wywożą — Groch soczewica nie tak dobre jak węgierskie ale sieją podostatkiem. Kukurudza na Bukowinie głównem bogactwem, skoro się w Galicyi hreczka i Kartofle zro

dra niem aż głodu. – Len w cyrkułach pod Karpata-
mi wiele. Tytuń sieją w cyrkule Stanisławowskim.
Konicyny niemcy Koloniści tak rozkrzewili że jej
rocznie kilkaset cetnarów do Szlązka i Węgier wywożą.
Uprawa w Mokrotynie Rebarbarum już od kilkunastu
lat ustała jednak rośnie wiele mianowicie w państwie
Uniowie. Rzepak Koloniści w Winnikach sieją Anyż
sieją tylko w cyrkule Stanisławowskim. Ob: Besseri
primitiæ floræ Galiciæ utriusque. Enchiridion
ad excursiones botanicas concinnatum Viennæ
1809. – Drzewa owocowe które tylko klimat znieść
może (a nawet orzech włoski w Kortuma ogr.) wiele
do rozkrzewienia się przyczynili na Kolonii Landes
treu w państwie Kaluskim 13 Kolonistów otrzymali
nagrodę kilku czerwonych złotych ze każden 300
drzew owocowych z których 3cia część lepszego gatunku
zaszczepić musi. W Frederikenhof miał Kortum
Winnicę lecz wino kwaśne dawniej było dosyć
win w Lwowie i w Winnikach więc się klimat
zmienił. Drzew leśnych wiele. najsiężniejsze w cyr-
kułach Rzeszowskim Tarnowskim, Brzeżańskim,
Złoczowskim i pod Karpatami nawet Lwowskiem
cyrk nie zbywa na lasach Administrator dóbr kame-
ralnych konsyliarz nadworny Kortum zaprowadził
przyzwoity porządek leśny i na zręby podzielił
lasy Kameralne, pozasiewano też lasy – Galicyja ma
wszystkie pożywne grzyby i wiele gatunków mchu
rosnącego w leśnych okolicach. W Podzimnem jest wię-
cej niż 60 sztuk pospolitych Klonów (acer pseudo pla-
tanus) z wieloma tysiącami młodych takich drzewek.
Koło Kościoła S. Mikołaja w Lwowie jest kilka jaworów
acer platanoides W Galicyi w latach 1810–11–12 robiono
próby cukru z klonowego soku lecz przy nieznajomości
rafinowania zaniechano. Pomiędzy zwierzętami

(W Znosiłach (Żółk) założono r. 1810 pieców terpen-
tynowych 3 a w Zarzyce r. 1812 również 3.)

domu sad jabłek, śliwo, małych wiśni i trześni
i kiepskich gruszek – więcej już owoców i lepszych chodzą Koloniści szwabscy – Orzechy tylko
koło Lwowa rosną (Steinpier sp.) Bukowina ma
właściwe wielkie jabłka (domneskie) (od desen)
Dawniej do r. 1829 była premia 6 ℔ dla poddanego który 200 drzew owocowych zaszczepił. Wydano
premij R. 1817 = 297 ℔ W.W. R. 1820 =
918 fl. C.M. R. 1822 = 1364 fl. C.M. (z tych
w Czortkowskim tylko 11, 394 ℔) R. 1823
3,834 fl. C.M. (z tych w Kołomyjskim ~~1829~~
2943 ℔) Od Roku 1829 premie dla
poddanego nie podług pewnej ilości lecz tylko
naznaczono dla znacznego i ulepszonego
chowu owoców

Zasiali rocznie w Galicyi 30,000 Korców Gal Soczewicy
8000 Kor. grochu 50000 Kor.
Chmiel największy z Czech W Galicyi nie umieją chodować
jednak za cetnar płacą 100 fl. C.M.
Buraki wiele już potrzebują do cukru 100 ℔ buraków
dają 8–9 ℔ cukru
Rhabarbar, mak, cikorya, manna, rośliny olejne
mało
modrzew rzadki.
Sosna świerk, jodła, dąb, brzoza, olsza buk i pojedyncze zaś jasion, wiąz, lipa, klon, topola, osiczyna,
grabina, wierzba, leszczyna, jałowiec lasy dostarczają z jagód: poziomki, maliny, czernice, borówki (brusznice?) i z pożywnych rydze, grzyby trufle dziko rosnące zioła apteczne, farbierskie, paszne, – Cychorię
Sady wydają: morele, brzoskwinie rzadko winograd, berberys – porzeczki, agrest.
Lasy żadne: puszcza niepołomska w bochen. lasy
wiewióreckie, rzemieńskie, baranowskie w tarnow
Podług Zawadzkiego 83 rodzai drzew: z tych 23 rodzai
wszelakich krzewiastych 9 r. Nadelholz 18 r. twardego
a 56 r. miętkiego drzewa 45.
Dęby białe i czarne a zimowe nigdzie dziko nie rosną
tylko ojczyste po całej Galicyi lipa w zachodnich cyrkułach tylko
pojedynczo posadzona dziko rośnie dziś jej na sadzą.
R. 1822 mogła wydać Galicyja sągów drzewa 2,344.697

nagrody za chow bydła za wygubienie wilków
Chorostków (Czortk) Stadnina ładna } 1830.
Podhajczyki stadnina ładna
podlug ustawy z 20 Marca 1826 mają być w Gali:
cyi nagrody wydawane za najlepsze 3letnie źrebce (od 20# naj więcej) do najmniej
[illegible] 5, [illegible]# od jednego razem na całą Gali:
cyę 1728# za 203 źrebców t. j. za 29 ogrów i 174
Premia takowa mają: Czerwcu po cyrkułach wydzielone bywają u klaczy co roku, zwykle konie poddanych tylko dostępują premii;
Ulepszone owczarnie: w Szadlowie barona
Badenfelda w Łańcucie, Horodysławicach
Alfreda Potockiego w Nahaczowie (przem)
Badenfelda.

Czerwiec polski w Tarnopolskim: Czortkowskim 294
prowadzono nim wielki handel niegdyś i
zbierano na Wołyniu zwano go Kermes czyli
Karmazyn na roślinie: (Biedrzeniec, Czerwiec
trwały (Scleranthus perennis Linn) po rusku
Smitka na korzonku tej rośliny znajduje się robak
ten lecz blady ma kolor w farbowaniu w Bro=
dach prowadzono handel nim dawniej lecz Kosze=
nilla Amerykańska zakasowała.

Zdziczyzny: jelenie w Karpatach Koza dzika
(~~[illegible]~~ Antilope rupicapra) i Suhak (Antilope
tartarica) z ptastwa: dropie, głuszce, cietrze=
wie, jarząbki, kuropatwy, słomki, bekasy gęsi i
kaczki dzikie oraz niedzwiedzie, lisy, kuny,
borsuki, wiewiórki, wydry, bobaki w Karpatach
Koń nie tak dobry jakby mógł być. Ryby: wę=
góż, łosoś mięczus, okoń, sandacz, łosoś, pstrąg, jelec.
karp, leszcz, sum, szczupak (ciecznga w Dniestrze 2) rzutko brzamka pirobie kietb
Suhak-dzika Koza podolska — Tatarka dziś jej
niema — ryś rzadki

Z owadów Kantaryda szkodliwe w gospodarstwie:
Chrząszcz (Melolontha majalis) gąsienica kapustnika
(Papilio brassicae) Maszka (Altica oleracea) Zbo=
żowik (Curculio frumentarius) pszczolojady: osy
szerszenie oraz komar i t. p. muchy, mrówki
świeżure

W Sanie ryby: jesiotry, sumy, łososie szczupaki.
wielkie wiele węgorzy
Dla ulepszenia rasy koni są w kraju na koszta rządu
(Beschälpatt....) wojskowe osobne. Galicyja
jest dość zamożna w konie czynią 4 część całej
ilości koni w Austryi było w Galicyi r. 1826 | r. 1830

	r. 1826	r. 1830
	39,390	40,958
Źrebiąt	3,445	3,524
Ogrów	184,640	193,687
Klacz... ków	237,921	259639
Razem koni r. 1826	465,396	r. 1830 = 497808 Koni

główne Koń, Krowa, owca. Wół galicyjski nie
jest tak mocny i piękny jak węgierski toż samo kro=
wy. Konie są te zwierzęta niepokaźne i małe cho=
ciaż klimat dobry i stra wy wiele przyczyny w tym
chodowaniu szukać należy ~~[illegible]~~ po Na całym Po=
kuciu i Bukowinie bydło w źle pokrytych chróstem
oborach stoi. Konie i woły nędzne bo je zaraz od
zadrają i do roboty zaprzęgają. Owca galicyjska
lepsza od Węgierskiej. — Owce hiszpańskie zaprowa=
dzono dobrze się chowają. W r. 1805 płacono w Lwowie
za cetnar wełny z nich 140–160 Złr. Woły Kar=
mione po dworach ~~[illegible]~~ są piękne. Stadniny
wydają ładne konie dla lekkiej kawaleryi; w szczegól=
ności stado na Bukowinie pod zarządem jenerała
Cavallar. W r. 1808 było bydła w cyrkułach

	Koni	Wołów	Krów	Owiec
Myślenick.	9637 —	5745 —	48252 —	11865.
Bocheńsk.	14399 —	7126 —	34105 —	4470
Sandeck.	9419 —	20315 —	33632 —	20785
Jasielsk.	9551. —	11254 —	21498 —	2811
Tarnowsk.	12754 —	15608 —	36360 —	7773
Rzeszowsk.	18516 —	15177 —	34412 —	3347
Sanock.	6998 —	20192 —	29291 —	42308
Samborsk	18176 —	19424 —	36992 —	5166
Przem.	20561 —	10181 —	33576 —	3879
Zołk.	25595 —	20778 —	27588 —	14404
Złocz.	21896 —	21585 —	25853 —	23380
Lwow.	15,757 —	7524 —	20407 —	1390
Brzez.	21546 —	21788 —	25409 —	15704
Stryjs.	4049 —	22339 —	22861. —	8623
Stanisł.	8730 —	28622 —	31983 —	49901
Bukowin	13286 —	38820 —	38915 —	73684
Summa	231070 —	286477 —	501234 —	247056.
W roku 1810 było		310758 —	527579 —	381108

W roku 1779 było Koni 285,557
Koni wraz z tym czasowym cyrkułem Śniatyńskim o
15062 mniej było co zdarzeniom wojennym z 1809
przypisać należy. W Bukowinie jest najwięcej wołów
i owiec w Myślenickim Krów w Żołkiewsk. Koni. Wca=
łej Galicyi mułów 51 za to raz więcej bydła niero=

gatego; drobiu na wsi wiele oraz w lesie zwierz.
zyny, w rzekach i stawach ryby w tej mierze Galicya
może z każdą prowincyą być porównana, wyjąwszy
Węgry. Raków wiele szczególniej w Bugu – Pszczoły
mają pożywienie na hreczce i lipie – motyle, skow-
ronki, słowiki. Wody i kąpiele mineralne: Kwaśne:
1) w Krynicy (Ueber die Mineralquellen zu Kry-
nica im Sandecerkreise in Ostgalizien, über
ihre Bestandtheile, über ihren Gebrauch und
über ihre Heilkräfte von A. Schultes Dr der
Medizin, Wien bei Doll 1807) najlepsze na całą Ga-
licyą 2) w Tyliczy 3) Szczawnicy (Szczawnicką i Kry- po Uszku (?)
nicką wodę rozsyłają w butelkach 4) w Korsowie
ale słabsza jak Krynicka. Na Bukowinie 5) w Dor-
nie wsi do dominium Sollka i 6) nad rzeką Bystrzycą
niedaleko siedmiogrodzkiej granicy; piją z nich wodę
z winem wołoskiem. Źródła siarczyste 1) w Lu-
bieniu 2) Sikle z piękną budowlą dla gości. Oba te
zdroje opisał Haquet 3) we wsi St. Onuphrey koło
miasta Sereth na Bukowinie wspomina o nim
Haquet 4) w Żabokrukach – Żelazne wody w
Lwowie więcej dla pięknego położenia niż swej
mocy są sławne.

II Płody Kunsztu

Przemysł się w podniósł teraz upadł a) z Królestwa
wcięgł. Towary jedwabne tu wyrabiane mało znaczą
W Jędrzejowie i Kętach robi 5 jedwabniarzy, 4 w
Rzeszowie i Łańcucie. W Sokalu wyrabiają na 10 warszta-
tach 455 jedwabnych pasków do opasywania w Brzeża-
nach wyrabia 2 szmuklerzów 200 łutów a w Lwowie
58 jedwabniarzy 15,465 łutów jedwabiu – nieco znacz-
niejszy jest wyrób bawełn. towarów. W Białej robią
po 100 fartuchów i sukien kobiecych w Skrzyszowie i
wzdłuż nie wyrabiają na 20 warsztatach perkal (w obw.
Tarnowsk) w pierwszym miejscu są maszyny do prze-
dzenia – W Nawsiu uprzywil. fabryka hrabiego

W Mostach żółk. smolarnia gdzie z
korzeni i pniaków sosnowych robią smołę
terpentynę olej terpentynowy i kolofonię
W Prusach umarł Kasz Jan Urszulak mający
116 lat r. 1811 miał 6 żon i 115 roku córkę

5) w Szwoszowicach, Truskawcu, Nowosiełkach (Brzez.)
w Wapiennie (Sądec)
Die Bolechower Salzsohlen wurden im J. 1826 zum Baden
bestimmt und ist unter andern Vorrichtungen die
größte Quantität der Sodenverbindung – dort ist
auch ein Salzdunstbad errichtet.

Na Bukowinie w dobrach Czernauka załozył Doxaki de Hormuzaki fabrykę dywanów ładnych.

Fries & Comp. najwięcej bawełnianych płodów
wyrabia r. 1808 wyrobiono tu na 206 warszta-
tach 500 tuzinów Madrasu 18 do 20000 sztuk
nankinu 30000 sztuk gainghams (płócienka
angielsk) i wiele innych towarów Dochód tej fa-
bryki cenią blisko na 300,000 złr. t. j 200,000
złr. z kraju a 10000 złr. z zagranicy. W Su-
czawie 4 majstrów na 4 warsztatach wyrabia
4000 sztuk fartuchów dla kobiet wołoskich, prze-
że fartuchy robią sobie same wieśniaczki. — Znacz-
niejsze są towary wełniane. W Białej wyrabiaju
100 sztuk muszlinu 115 sztuk kazmiku i 52
08 postawów (à 22 łokci wiedeńsk) sukna różnego
gatunku na 185 warsztatach do tego należą
r. 1808 na 10 warsztatach cienkie sukna i kazimei-
ki wyrabiane w uprzywilejowanej fabryce Wil-
helma Trikard — W Wadowickim cyrkule r. 1807
wyrobiono sukna w Lipniku, Zętach, Kozach,
Jędrzejowie 1065 postawów na 50 warsztatach.
W Żółkwi w fabryce Heimelowskiej robią
rocznie 250 postawów sukna i 50 sztuk bai.
W Załościach w uprzywil. fabryce ś. p. Ignac.
Miączyńskiego który maszyny z Anglii sprowa-
dził wyrabiano co rok więcej jak 2000 sztuk
sukna, bai i kołder angielskich — W Krzywo-
tułach robią w fabryce Dawida Nikorowicza
272 sztuk sukna, bai, i kołder angielsk. w
Dukli 106 postaw. sukna 8 szt. bai 13 szt. flaneli
120 sztuk worków na spodnie i 300 par pończoch.
Sieraków robią w Dobczycach (obw Bochen) 50
postaw. w Cieszkowicach (Sandec) 60 w Ujanowi-
cach 30 w Kulikowie 42 w Jaryczowie 60
w Krzywotułach 20 a ile w Podhajcach (Brzeżan)
w Rzeszowie i na innych miejscach nie-
wiadomo. Sukna cienkie w jednej cenie z zagranicz-

nemi Grube sukna tańsze. Za łokieć sieraku 1805 r. 30–40 kr. r. 1810 zaś 90–100 kr. Cł. 1805 cetn wełny pośledn. 19–25 fl średniej 25–80 fl najcieńszej 80–100 fl hiszpańskiej 140–160 fl roku 1810 nad 3 razy podniosła się wełna. Materye tawet= niane jedwabne i sukienne krajowe nie wystarczają dla Galicyi dlatego przywożą z innych prowincyi Austryjack. Fabryka uprzywil. skór w Busku wyprawia do 15000 sztuk w rożnych gatunkach mniej znaczna fabryka skór w Załosciach która osobliwie czerwone skury wyprawia. W Wołdżizu r. 1810 założyli Werner i Köhler fabrykę w której się piękne skóry wyprawiają – W Kuttach i Tys= mienicy 124 majstrów wyprawia rozmaite skóry safianowe w Suczawie wyprawiają skóry Kordua= nowe. Wielkie garbarnie w Jaworowie, Tar= nowie (Wohllebera) Żółkwi, Lubaczowie, Kamionce Strumiłowej w Lwowie i.t.d. Wyprawiający maj= strowie dębiankami i nie robią professyi po fabrycznemu. Prócz tego szewcy wszyscy po wsiach sami wyprawiają skóry. Gospodarstwo pszczołowe w bardzo kwitnącym sta= nie niektórzy księża po wsiach mają do 100 ulów. Miodu i wosku z Galicyi wiele wywożą do Węgier częścią do Austryi i Tryjestu – W Jarosławiu w fabrykach Sta= wika i Wapińskiego blichują po 400–500 cetn wosku i świece z niego robią. Fabryka Schwarzmanna mało im co ustępuje. W Kaberowcach uprzyw. fabry= ka Kriegshabera wyrabia rocznie 400 cetn wosku Miodwarnie po rożnych miejscach.

b) z Roślin W Oświecimie i Żywcu robi 138 sztuk tkaczów Adamaszek, Obrusy, Serwety w Dębowcu i Żmigrodzie 348 sztuk cienkiego rąbku. W Lwo=

Jedwabne wyrobi robi w Suczawie kilka rodzin bulgarskich
Koronki, pończochy liche zato zaś sznurki lepsze które idą za granicę
Papierni 50 robi bibułę i prosty druk – Szreib papier

Fabryki gipsu 2 w Lwowie
" Kapeluszów słomianych 1. we Lwowie
" powozów " "
Garbarnie (w Przemyślanach lub Kurowicach ??)
skóry z 9 za granicy garbowane powracają.
Tapicerstwo i stolarstwo we Lwowie ma odbyt
Koszykarzy koło Lwowa oraz w Przemyskim
Kuśnirzów wiele starym sposobem i Żydów w miasteczkach
Kapeluszników dobrych nie masz
Garncarstwo w Kołaczycach, Mikołajowie
Cegielnie wiele ich
Hut szklannych przeszło 30
Kotlary w miastach wiele

Korczyna w Jasielsk. jest prawie stolicą handlu na płótno – w Korczynie w Kąborni prawie wszyscy włościanie tkaczami do Węgier mało kupują przędzy i lnu ale dużo wódki, zboże

Mrozowicki dziedzic w brzeżańskim i stanisławowskim obwodzie pierwszy fabryki cukru z buraków do Galicyi zaprowadził

W Zbarażu założył ~~???~~ hrab. Franciszek Potocki fabrykę cukru z buraków r. 1831. wyrobiono z niemal 50,000 korcy buraków 10,000 ℔ moskowady niecyszczonego cukru fabryka ta w rodzinnym zamku hrabiego machina parowa na szczególną zasługuje uwagę

Fabrykee przez Fresnela w Olszanicy urządzona tez ładnie rafinowany cukier wydaje że go z zagra. nicznemi porownać można.

Gorzelnictwo krajowe na najwyższym stopniu gorzelni przeszło 14000 para zwykle z korca 3½ do 4 ~~???~~ garcy surówki 20° pędzą odbyt tej wódki przeszło 100 million garcy, konsumcyja na miejscu i wywóz do Węgier i Szlązka teraz wiele upadło gorzelni.

Browarow było 260 z tych wiele dla małego odbytu i podatku upadło – Ocet najwięcej żydzi robią

Cukrowarni burakowych: 12 w Krzywczycach (De Laux) – Gry. małowie – Sokołowce (Mrozowickich) Zbarażu, Budzanowie (?) Olszanicy, Łańcucie, Rzepniowie, Białym Kamieniu Uloropie: – w Tyśmienickim państwie u Rom... (?)

Olejarni 300 lecz się nie wypłacają biorą go do oświecania do farb i lud prosty do potraw w poście | Cetn.

Sukienne fabryki: Mikulińce, Kurowice, Łaszki Brody, Żurakow, Szymankowczyki (Czork)

Cykoryi " " Sasow

Fajans w Siedliskach, Sasowie, ~~??~~ Glinsku

R. 1811 Aptekarz Ignacy Laneri założył w Lwowie fabrykę likarów które i francuskim nie ustępują w Brodach w dobroci

Huty Niska (Rzesz.) Krościenko (Sanock)

nie wiele cienkiej, bielizny stołowej: W najwięcej cyrkułach szczególnie w Przemyskim, Rzeszowsk. Samborsk. Sanock. Sandec i Wadowic. robią wiele tysięcy sztuk grub. płótna które belami do Gdańska posełają. W różnych miejscach robią sztuczni tkacze cienkie płótno; Płótno krajowe niewystarcza jednakże dla Galicyi dla tego sprowadzają wiele płócien szlązkich i czeskich. R. 1800 w Galic. wschodniej było warsztatów tkackich 4209 w Górach kobiety same w zimie tkają P. Luca w Geografii i Statystyce Galicyi przesadził że w wschodniej Galicyi 18000 tkaczow. W Kryzchowcach blisko Stanisławowa w dobrach P. Dochowcach ... założono r. 1808 wielki blich szlązki i hollenderski na płótno (od sztuki z maglow i transp. 42 kr.) Najwiekszа fabryka tytuniu w Winnikach z 70000 cetn. liści surowych tabaki i tytun robią pracuje 885 robotn. w Manasterzyskach cyrk. Stanisław. jest druga fabryka tytuniu robi robotników 436. – W Lwowie robią wiele stolarzy i instrumentmacherów meble z drewna krajowego zagranicznego i cisów bukowińskich które się mahoniowi równają. Zapisują jednakże wiele mebli wiedeńskie Proste meble robią wszędzie mianowicie w Kolbuszowe (Tarnow) Potażarnie znajdują się szczególnie w Bukowinie srednia ilość wynosiła w latach 1806-7-8 rocznie 5822 | Galicyja potrzebuje 3950 pozwolono wywieźć 2244 Cetn. – Papiernie: w Żudniczej (Sąd) w Przedborzu i Skle (Przem) Kuczku (Żołk) Kutkorzu Lelechowie, Nawaryi, Zawadowie (Lwowsk) Nowogrobli (Brzez) Gerynin, Lechowej (Stryjsk) Krzywotułach (Stanisł) Bezmichowej (Sanoc) Rozsolisz 2 fabryki w Lwowie Baczelesa i Margelesa 1810 trzecia w Jarosławiu założona Gorzelni pełno w każdym dominium. Piwa mniej warzą.

Karpaty z Hofmana Vollrath: Der Fuhr. Co jest Arszya, Tan

Tarnopol najładniejszy gmach jezuitów koło Tarnopola na wzgórzu Zagroble ładny domek wiejski z ogrodem ładny z stamtąd widok na miasto i na staw.

Mikulińce fabryka sukna

Warzelnie soli w Galicyi cesarskie: 1) Oddział Bukowiński ma Koktury w Kaczika przy Solka i inne źródła (z których się teraz nie waży sól) 2) Oddział Kołomyjski w Kossowie, Utoropie, Jabłonowie, Kniażdworze, Słobodzie, Mołodiatynie Łączynie. 3) Odd: Delatyński w Delatynie, Maniawie, Mołodkowej, Rosulnie, Krasnem, Petrance, Kałuszu. 4) Odd. Samborski: w Dolinie, Bolechowie, Lisowcu, Stebniku, Solcu, Modryczu, Drohobyczu, Starejsoli, Huczku, Łackim, Tyrawie solnej = Razem 26 Koktur. Otrzymuje sól z wody słonej pochodzącej z formacyi (pokładu) soli zmieszanej z iłem solnym (Salzthon) Gypsem, Kamieniem wapiennym, Kamieniem piaskowym (opoka) a częstokroć i z żywicą ziemną. Wodę słoną dostają Koktury albo ze źródeł słonych albo robią się doły w pewnej odległości od siebie i w nie się naprowadza woda słodka która rozpuszcza pokłady solne. Te galicyjskie Koktury mogą rocznie do 9,000000 Cetn. warzonki wydać. Sól się przedaje w beczkach mających po 140 funtów wiedeńskich; w Zapiekankach mających 70 funtów w rolowie mającej dno a górze głowę soli; w Naliwankach po 70 fun. w beczkach z dwoma dnami; w Rozhudkach po 93½ funtów bez naczynia i w postaci wiader po 30 funt. bez naczynia; w Hurmanach których 100 sztuk waży 140 funtów; wreście ja Ko sól na miarę.– W Roku 1815

Monasterzec niedaleko Sanoka tu odkryło ślady miedzi w Malachicie, Kupfergrün i w czystej miedzi

Żelazo się jeszcze znajduje w zneucznej ilości i dobre do wyrobu nad Lisną w Sanockim

J. E. v. Fichtel mineralogische Bemerkungen von den Karpathen 2 Thle gr 8° Wien 1794 bey Camesina

Koło Niżniowa znajduje krzemień w gliniastem marglu (Thonmergel) w postaci nyrek lub skamieniałych kamieni; w Niżniowie znaczna fabryka krzemieni.

Kamienie smolne węgielne: w małej ilości pod Wierzbanową w Bocheńskim
Braunkohlen: w Starejwsi koło Nowego Sącza, Mokratynie, Glińsku, Rawie Mirzynie, Nowosiołce w Kołomyjskim – Moorkohlen: w Hucisku koło Lwowa

Źródła słone koło potoka: Ostawa w Sanockiem, koło Zubrzycy w Samborskim, koło Jasienia w Stryjskim koło tych ostatnich solnych źródeł wielkie się rodzi Wasserstoffgas, który ~~po~~ za paliwszy świecą ładnie bardzo płonie

Skałooleje w Galicyi w dołach zbierają: w Słobodzie koło Peczeniżyna w Kozmaczu koło Jabłonowa w obw. Stanisławowskim w Drohojowicach, Popielu, Borysławie w Samborskim, koło Wapienny i Uhercach w Sanockim w Truskawcu w Samborskim jest siarczyste skałoolejne źródło niegdyś tu na ołów kopano.

Źródła kwaśne żelazne w Żabowej, Krynicy, Głębokim, Tyliczu, Ochotnicy, Szczawnicy, Krościenku w Sądeckim Burkut niedaleko Kut w Kołomyjskim w Dornie w Bukowinie w Korsowie niedaleko Brodów w Złoczowskim obwodzie małe odwiedzane kąpiele

Źródła siarczyste i siarka: Kąpiele: Swoszowice koło Wieliczki, Szkło, Lubień, Truskawiec, Nowosiołek w Brzeżańskim, Wapienna w Sądeckim prócz tego siarka zmieszana z gipsem w Tustanowicach, Uniowie w Czereczu; koło Tłumacza i Obertyna

Ślady złota jednakże w bardzo małej ilości koło Majdanu i w innych potokach górskich z resztą nazwiska same Złoty Potok koło Kamienicy w Sandeckim, Sołotwina w Stanisławowskim (Złota Lipa: Złoty Potok koło Tylmanowy.)

Ślady des Kupfer u. Silberhaltigen Ungarerzes wzdłuż granicy węgierskiej między Prutem i Czeremoszem

Mimo tego że Karpaty (Galicyja) miedź, ołów, ałun wydać mogą największe ich jednakże bogactwo zawisło w żelezie i w soli.

Dawniej więcej w Galicyi produkowano żelaza niż teraz poświadczają to nazwiska: Ruda, Ziemna liczne, z resztą bardzo wiele śladów przetapianych żużli.

Warzelnie Soli w Galicji

a) Rządowe: Drohobycz, Modrycz, Nahujowice, Kolpiec, Truskawiec, Stebnik, Solec, Sprynia (koło Drohobycza), Starasol, Lacko, Huczko, Hryśko, Kałusz, Sołotwina, Krasne, Kuty, Dolina

b) Prywatne: Szumin (pod Dobromilem) hr. Mniszcha; Tarnawa Białogłowskiego starosty; Rozulna, Markowa, Mołodkowa, Maniawa hrab. Kossakowskiej; Gwoździec Sopow (pod Nadworną) hr. Wincentego Potockiego; Starunia (miasta Bohorodczan); Delatyn hr. Cetnera; Peczeniżyn Teodora hr. Potockiego; Liśtyn hr. Ponińskiej; Kossow hr. Dzieduszyckiego; Kossow Romanowskiego; Jabłonow księcia Jabłonowskiego; Kosmacz gminy; Utorop i Kluczow Bilskiego; Nowica hr. Dzieduszyckiej; Bolechow Joachima hr. Potockiego; Lissow Młockiego; Słoboda leśna (koło Bolechowa) hr. Dzieduszyckiej; Lissowice (pod Bolechowem) hr. Kossakowskiej, Broniewskiego, hr. Skarbka, Sulatyckiego.

Wywarzano tę sól w panwiach (22' dług. 8' szer. 1' głębok.) – lub w czerunach (8' dług. 6' szer. 1' głębok.) – Czas warzenia panwi 12 godzin. – Sól tę warzoną sprzedają w beczkach (do 145 funtów), w nalewankach, zapiekankach, rozhutkach, hurmanach.

94

Za staraniem X. Ossowskiego zaczęto sól szukać za radą Scheera w Busku 1781 przestano do Krzestawic Benyst 1782 radził dalej – w ogóle do r. 1786 kopalni Carossi (w Krzestawicach) dyrektor Weber porucznik kawalerii

wstępnie na ręce Przezbieskiego Krzysztofa Kor Kompania Gór olkuskich Komisja skarbowa węgle 1796 w Xtwie Siewierskim Bernard Szykowicz, Śniadecki w Łodzi

w Ilsenach odkryto

w Grojcu panien Zwierzynieckich węgle kam. odkryta

Ferber radził potrzebę kopalni i Lelów z Przenosza

ded. Zygm. III

(Hippika) 2 kart brak tytułu i dedykacji

X ij. Do Łaskawego i rycerskiego Czytelnika

X iij Co się w tych czworgu księgach ...
... zamyka
(i X iiij) } 2 kart

4 36
9

Q. Hippica

a. b. c. d. e f. g. h. i

A B C D E F G H I K L : księgi III ae
M N O P Q i kart 2.

(4 rycin)
(ryciny od A iij do L ij.)

Cum gratia et privilegio
S. R. M.

W Krakowie w drukarni
Andrzeia Piotrkowczyka 1603.

95

Obentraut's Jugend=Bibliothek Nr. 40.
Die Salzbergwerke von Wieliczka.
Wien Manz'sche K.K. Hof-, Verlags-
Buchhandlung. (około 1880) 12° str. 63 i
rycina

R. 1839. przy wydobywaniu kamieni z góry Cecyny na Bukowinie wydobyte rożne stroje niewieście z czasów cesarstwa bizantyńskiego: 3 wielkie otwarte roboty plecionej obręcze srebrne (pewnie złotowy) 2 małe obręcze z fontaziami 2 srebrne płaskie szerokie obręczki 4 obręczki metalowe w pukle i gwiazdy 2 w trójgran plecione naramienniki z podłego srebra, 1 kryształ jak gołębie jajo w srebro oprawny 2 małe medaliony z uszkami na których wyryty podwójny krzyż grecki.

Wydmiska piasku ulotnego (w Galicyi koło Jaworowa, Tuligłowy nad rzeką Wisznią tutaj do 500 morgów zasiano owsem piaskowym (elymus arenarius Sandhaber) przez co zaradzono toż samo koło Łańcuta i Sieniawy.

Stadniny koni najsławniejsze w Chorostkowie, Podhajczyki, Kopyczyńce, Smolanka, Bortkow, Kalne, Kołodziejówka (w tarnopol. i czortkow) Strusow. W tarnopolu 26 Lipca sławne jarmarki na konie z wyścigami konnemi

Seret jarmarki na woły. Rogi w Sanockim jarmarki na woły

Rudnik (rzeszowski) tu budują Galary które w Ulanowie spuszczają.

Bryszko piękna gorzelnia

Stanisławow pomnik dla cesarza z lanego żelaza Franciszkowi I r. 1837 postawiony statua [illegible] 6½ stop a cały pomnik 15½ stop wysoki

Sadagory jarmarek 16 września zwany Kławosiki na woły, konie.

W okolicy Szarej Dorny na Bukowinie odkryto rudy złote 97
Wosk ziemny (pissasphalt, ozokerit) w Galicyi
R. 1836 w Niemirowie 20 rodzin Kąpiele solne w Bolechowie
w Delatynie Truskawcu więcej odwiedzają; w Szczawnicy
więcej wodę rozsełają niż na miejscu piją Wody w żelazie
w Krynicy: Dornie mało odwiedzane.

Krościenko, w zrodle mineralnem r. 1826 znaleziono
żywe srebro przeto górnicy z Wieliczki kopiąc za nim
zasypali źródło. 98

Kretowicz Z.A zapowiedział we Lwowie: Wycieczki w
okolice Galicyi czyli opisanie celniejszych piękności Kraju
tego 1830.

Brzozow kollegiatę założył około 1730 Szembek b. przem.

99

Rozbiór chemiczny wody żelaznej Stawin=
kowskiej przez W. Karpińskiego. (Tygodnik
lekarski 1857 № 20: Gazeta warsz. 1857.
№ 171)

P.

Moraczewski J.

Ex. 1. Dzieje Rzeczypospolitéj polskiéj z XV i XVI^go wieku - Poznań (u N. Kamieńskiego) 1843-1849. 5 Tomów. in-8°.

Złp. 45.

100

R. 1864 po Krakowskiem wyniosła produkcyja
cynku 16527 Centn. Wied. (po 8 f. 50 kr.)
w Węgli: eraryalne Kopalnie 1,086966 Centn. Wied
prywatne 1,245045

Razem 2,332011 " " (po 15-30 kr.)

Soli 1,204455 Cent. Wied.
Industriesalz 242,867 " "
Salzsoole 13,154 Eimer
pracowało 1547 górników i 153 chłopaków.

Mittheilungen aus dem Gebiethe der Statistik II Jahrgang
4 Heft Skizze von Bulgarien
III Jahrg. 1 Heft: Landwirthschaft und Montan=
industrie der Bukowina 1851-1852 70 kr.

Salzkokturen 18 die Salzquellen deren wird aus 32 Schachten werden Galizien hat ~~[illegible]~~ anbemerkten:

	Schachte	Salzquellen
Galizien …	328	162
Bukowina	25	24
	353	186
benützte Schächte in Galizien …	32	

Mutterlauge v. Modrycz ma 1,5 Prozent a w Stebniku 14,5 Prozent Aluminium chlorid

podług obrachunku 385 Soolenschächte u 186 Salzquellen Schindlera (Geognostische Bemerkungen über die Karpatischen Gebirge Wien 1815) mogą wydać rocznie 900000 Ctr. Warzonki Zrodła mają wodę słoną z formacyi soli która zmieszana mit Salz-Thon, Gyps, Kalkstein u Kiesel erstlich mit Erd herz. Die Soolenschächte sind entweder natürliche Soolenzuflüsse oder künstliche Wässerungs-Schächte zum Auslaugen des Salzflötzes

Soldezkowa Brunnsalz najczystsza w 100000 częściach ledwie ślady von Bittersalz-Salz. Sól Szybikowa Schachtsalz czyście w Bochni między Warzonkami ~~w~~ w Kałuszu najczystsze chociaż w 100000 części 930 ~~[illegible]~~ fremde Bestandtheile a 325 Wasser najwięcej innemi solami napełniona warzonka w Kraśna w 100000 częściach miała 4,901 fremde Salze u 802 Theile Wasser dlatego Salzquellen verstopft u Saline aufgehoben.

Od r. 1826 rząd Bolechowską wodę słoną przeznaczył na kąpiele w chronicznych chorobach Bolechów miasteczko ma 324 domów i 2769 mieszkańców, doktorów i apteka okolica romantyczna w wodzie więcej jodu ~~[illegible]~~ Bolechowska Mutterlauge von 1,208 Eigengewicht nach Abdampfen u Austrocknen aus 1000 Gewichttheilen zostawiła ausgetrocknet 267,10 Theilen które się składają z:

Natronsulphat	6,29
Kalk do	1,20
Magnit do	1,40
natrium Chlorid	250,37
Magnesium do	8,39
natrium jodid	0,03
	267,29

W drohobyczu Sola ma Eigengewicht bei 14° R. 1,208 in 1000 Gewichttheilen ma 732 Wasser a 268 feste Bestandtheile:

Natronsulphat (Glaubersalz)	6,060
Kalk do (Gyps)	1,200
Magnit do (Bittersalz)	4,400
Kalium chlorid (Digestivsalz)	7,169
Natrium do (Kochsalz)	220,372
Magnesium do (Salzs. Magnesia)	29,175
Kalium bromid	0,539 ./.

	Zusamm
Jod … Kieselsäure (Kieselerde)	0,260
	269,175

Starasoler Salzsoole Eigengewicht ~~wie~~ wie 1,274 zu 1,000 —

die 297 Gran wog dieser bestand

magnit sulphat	38,20
Kalium chlorid ...	11,79
Natrium chlorid	235,91
magnesium do	20,05
Kalium bromid	nicht ausgemittelt
Kieselsäure	.. 0,05
	298,00

1 Quart der Mutterlauge hat Gewicht

Bolechow } Drohobycz }	14,000 Gran
Starasol	14,760 "

die Mutterlauge verhielt sich zum destillirten Wasser

1000 Gr. Mutterlauge gaben einen trocknen Rückstand

Vergleichende Tabelle

1 Quart (= 2 lb oder 11500 Gran bz. d. destillirten Wasser) Mutterlauge bestand

	Drohobycz	Bolechow	Starasol
natron Sulphat	84,84 Gran	88,06	—
Kalk do	16,8	16,8	—
magnit do	61,6	19,6	445,752
Kalium Chlorid	100,366	—	174,1
natrium do	3085,208	3505,18	3482,03
Magnes do	408,45	117,46	295,938
Kalium bromid	7,546	—	nicht ausgemittelt
natr. jodid	Spuren	0,42	—
Kieselsäure	3,64	—	—
	3768,450 "	3747,520	4398,588

Roku 1772 było 81 kottów od czasów rewindykacyi przybyło 12 było więc 93 z tych 75 zaniechano zostało 18 teraz w Maniawie i Kniazdwor sa sistirt.

jstki

czyli porkura

Skało-olej, dawniej po polsku kipiączka lub ciekączka a na rusi porkura lub ropa zwany, jest tak, jak sól, bursztyn, żelazo, i t.d. właściwym ziemi galicyjskiej płodem. Gdzie wody są słone, i porkura znajduje się (tam) lub takie znalezioną być może, przeciągniona z wewnątrz ziemi, zbiera się na jej powierzchni, a to tak spokojnie, że ani się burzy, ani wytryska, ani przybywanie jej cieczy postrzegać się daje. Ponieważ cały ogrom naszych Karpatów na soli kamiennej posadzie leży, a nią nasiąknione wody słone wzdłuż całego ich podgórza i prawie równolegle względem ich grzbietu się ciągnie, przeto i porkura niewątpliwie tegoż położenia się trzyma. Do zbierania porkury takiego pospolicie używa się sposobu. W bliskości jej ścieku bierze się dół w ziemi głęboki na 3 sążnie do którego porkura z wodą zbiega, woda na dół opada, a porkura po wierzchu pływa. Aby zaś ją oczyścić z brudnych wyziewów miesza się ją często w tym dole z wodą, potem zawsze czystsza na wierzch wypływa. Na około tego dołu wygrzebują w ziemi małe dołki na kształt wyżłobionej głowy cukru, w nie oczyszczoną porkurę zlewają, a gdy po 2 lub 3 dniach woda w ziemię wsiąknie, zbierają samą już porkurę czystą szaro żółtawą, zlaną do beczek, po wsiach i miasteczkach rozwożą; dawniej kwartę po 5 krajcarów sprzedali. Używają jej też do kaganków, do

smarowanda skór, wozów i bydła prze
ciw zarazie; wylewają statki i czotnie
by trwalszemi być. Oczyszczona porkura
pali się dobrze, do oświetlenia Lwowa uży
wany bywa. Porkury obficiej płynie z
w Nahujowicach i Popielach w obw.
Samborskim, gdzie fabryka ich czyszczenia
znajduje się, także w państwie Droho
byczkim, w Truskawcu, Słobodzie, w blisko
ści Starosoli, Perzyniczyzna, Łacka, Ko
smacza, Smolnej, Stanisławowa.
Fabryka czyszczenia rocznie przeszło
1000 garncy skało-oleju wydaje. P. Hecker
przeczyszczony skało-olej nafta nazywa,
różni się ona od zwykłej w handlach wi
dzieć się dającej, przez zapach juchtowy
i smak oleisty. P. Hecker sądzi iż bardzo
dobrze też służy do wywabiania wszelkich
tłustości, nawet smaru wozowego z wszel-
kich tkanin wełnianych, również używać go
można, jako balsamu do gojenia ran, a pozo-
stającej zaś po spaleniu sadzy, czyli wę-
gla, do robienia tuszu; w podziemnych
kopalniach, bez żadnego szkodzenia zdro-
wia pracujących, dobrze świeci to
gdzie kolwiek znajduje się porkura, tam
w ziemi różnej głębokości i w roznem
podobieniu znajdowany bywa kurszlyn;
najczęściej jednak na Pokuciu po nad rzeka-
mi: Opir, Stryj, Mizunia; około Brzezan, z
Bruzdzca i Drohobyczy, to jest tam naj-

więcej, gdzie skało-oleje są lub były źró=
dł; iż bursztyn nasz zpewnością ska=
mieniały i krzystalizowany skało-olej
powszechnie wydaje. ~~Nao~~ Pokucki bywa
zielono-żółtawy, czerwony, lub ciemno=
brunatny, zawsze w kształcie ~~kawał~~
~~nym~~ kulistym, powłoką cienką glinka=
wą powleczony; na ogień rzucony
łatwo się w płomieniu zajmuje i zapach
przyjemny daje, koło [illegible] dla różno=
rodnych cząstek do kadzenia nie jest
przydatny. Hacquet około Buczacza
znajdował bursztyn w marglu wapien=
nym i w piasku napełnionym [illegible]
morskiemi, i ztąd że mógł być krysta=
lizacyi zwierzęcej od [illegible] utworem.

ob. Czasop. Ossol. 1828. zesz. IV. 93–101

103

gehorsamst zur Aushändigung
übermittelt.

Cieniawa am 30ten März 1839.

Werchomecki

[illegible]

W Męczenach w meja
fr. Brunicki wydobyw
olej skalny
Szyb nowy 2½ sążni głęb
wybity w przeciągu wydaje
dziennie 35 do 40 garncy
czystej nafty
a drugi o 26 sążni odległy
wydaje 25 do 30
garncy

napisał Krasz[illegible]

No 3

Johan Kuszkiewicz ur. 1730
umr. d. 13 Octob

No 1 Joseph Hermann
68 jahr umrz 11 Octob

	1730
	56
	1674
	730

Jadwiga + 8 pazd 1858
17 lat córka Adama
Hanenskiego i Celiny
hrab Badeni

105

Perutz H. Die Industrie der Mineralöle des Petroleums, Paraffins und der Harze, nebst sämmtlichen damit zusammenhängenden Industriezweigen. Mit vielen Holzschnitten. Wien (Verlag von Carl Gerolds Sohn) 1868 8°. ppg. 348 4 f. 50 kr.

Schmidt C. F. E. Das Erdöl Galiziens, dessen Vorkommen und Gewinnung; nebst naturwissenschaftlichen Beiträgen zur fabriksmässigen Darstellung seiner Produkte. Wien (Carl Gerolds Sohn) 1865. 8°. 90 kr.

Leipzig, den 5. October 1871.

P. P.

Zum Zwecke des Gewinnens neuer Abonnenten auf **Das Neue Blatt** stehen noch eine mässige Anzahl **No. 1. des IV. Quartals** mit aufgeklebten Bestellzetteln zu Diensten. Diese erste Nummer enthält die grosse Extra-Mode-Beilage für October und ist sonst in ihrem Inhalte ganz unabhängig von den vorangegangenen Nummern. Auf angefügtem Zettel bitte zu verlangen.

Hochachtend

Koło Szara Dorna 1836 znaleziono rudę złota mamy także wosk kopany (pissasphalt, ozokerit)

Na najwyższych śniegach galicyjskich Karpat ~~bawi insekt~~ ~~wszystko~~ w cyrkule Sandeckim bawi insekt Podura ~~glacialis~~ glacialis ~~nivalis~~, należący do rodzaju Thysanura, Latreille wielkości ziarnka piaskowego czerwony. — ma ono dwa skoczki.

Koło Żółkwi są kopalnie węgla kamiennego górne pokłady bituminöses Holz mit Braunkohlen und Schiefer farrenkräuter Abdrücke.

W Cyrkule Samborskim kilka rysiów (Luchs – Felis Lynx) ubito 1836

Mohilew drukarni

Węgle kamienne w Galicyi 107

a) [illegible]

1) w Krakowskiem od Tęczynka, Filipowice Myślachowice, Lërsza, Liszkowice, Trzebinia, Kowa, Czarne Bagna, Dąbrowa, Niedzielisko Jaworzno, Pechnik, Lubzowice, Trebinia (granica na południe linia kolei żelaznej.

b) [illegible]

2) Grodna dolna (między Tarnowem a Jasłem)

3) Żołkiew, Kamionka wołoska, Rawa, Potylicz, Buda magierowska, Glińsko, Nowa Skwarzawa, Mokrotyn

4) Skrzywe (na zachod od Potylicza)

5) Mikołajow (poniżej Lwowa)

6) Podhorce (pod Brodami)

7) Złoczow, Skwarzawa, Woroniaki

8) Myszyn, Nowosiełica (poniżej Kołomyi)

9) Rożniow

10) Karapcin (w Bukowinie na granicy Kołomyjskiego paralell. z Czerniowcami)

11) Kamena } na Bukowinie

12) Karapczyn, Kaczyka

Physikalisch-Chemische Analyse der mineralischen Schwefelquelle zu Lubien im Königreiche Galizien, von Theodor von Torosiewicz Apotheker zu Lemberg.
12 Mai 1828.

Najznacznieysze zdroje wód siarczo-wych znajdujące u nas w Szkle, Rozdole, Niemirowie, Swoszowi-cach i Nowosielcach, które wszyst-kie jako siarczyste kąpiele są w używaniu oddawna.

Czasop. Ossol. 1828 Zesz. II 122. dopisek
należy do. Szkła w lwowskim obwodzie

Löbliches k:

Den bestehenden
Einem Löblichen k
Ausweis über die
vorgeschriebenen für
bis Ende März 8
Gehorsamen vorzul
darlegt Verbesse

Piwo angielskie warzą w Hureczku (Przem) w fabryce Bechnera i Millardowskiej w Mościskach w browarze X. Czartoryskiego w Lwowie u Maxymil. Brunnera. W Jarosławiu założono niedawno fabrykę pudru i krochmalu, podobna fabryka w Łanowce ustała. Fabryka cykoryi w Brodach w Sasowie od 1838. Sieci rybackie i liny z konopi robią w Radymnie i prowadzą do Gdańska gdzie dobrze sprzedają. W Lwowie wiele siodlarzy. Fabryka powozów wyrabia podobne do wiedeńskich dla Galicyi i Rosyi

c) z Mineralnego

Fabryka Fajansów w Glińsku przedaje rocznie za 25–30000 złr. robi piękne naczynia do 30 robotników w niej robi. Fabryka naczyń kamiennych i fajansów w Worończu którą L. Ludwig dopiero (1810) założył. Fabryka w Olesowie ustała. Fabryka w Sasowie bierze glinę z olesowa

Fabryki szkła w Kamienicy, Porębie wielkiej (Sądec) Gumniskach, Niwiskach (Tarnow) koło Niska (Rzesz) w Ostałowie, Pieniakach (Złocz) Zawałowie (Brzez) Skolu (Stryj) Fürstenthal, Krasna Putna (Bukow) W Skolu dobrach Xt Jabłonowskich założono z wielkim nakładem szlifiernie szkła i sprowadzono czeskich robotników lecz fabryka ustaje. W Krasna i robotr. (Bukow) szkło szlifuje w hucie w Fürstenthal (Buk) robią 6 do 7000 kop szkła do perspektyw i zapalania co zagranicę wywożą. Ozdoby na szkle dopiero za żądaniem wyrzynają. Zdaje się by należało aby z tych tyle szkła nie sprowadzano szlifowanego. Saletrarnie są w Wieliczce i Brodach. Z Węgier do Galicyi co roku podług Schwerdtnera (Statistik J. Öst. Ung. I Th.) 276 Cetr saletry w tabliczkach sprowadzają. Fabryka sukcessorów

II r. 1811 ustała fabryka ta na Bukowinie a robotnicy robią na swój koszt w Gura humora naczynia gliniane do kamiennych podobne

W Wysowy (1830) jasielsk huta – papiernia oraz mineralne wody

Nowa Grobla (Brzeż) papiernia (1830)

Sam Bocheński i tarnowski cyrkuł wyrobiła ~~1836~~ co miesiąc około 300,000 garcy wódki.

W Tarnopolskim cyrkule zboże miód wełna dobre owczarnie w Touste, Iwanówka, Strusów (Tarnop) Chorostków i Kopyczyńce (Czort)

W Tarnopolskim wyrabiały 1835 potażarnie

W Sciance . . .	2000 Cetr.
" Krasnem . . .	1500 "
" Hnilicach . . .	500 "
" Zarubińcach . .	1000 "
" Podhajczykach . .	1500 "
" Kopyczyńcach . .	1000 "
" Skałacie . . .	600 "
" Torówce . . .	700 "
" Wolicy . . .	150.
" Brzozowicy Wielkiej	1000
" Zagrobeli . . .	150
" Zarwanicy . . .	500
" Tostoługach . . .	500
W Złoczowskim w Jesiernej	2000
" Czortków w Zwiniaczu	800
" " " Czarnokońcach	600
" " " Horodnicy	600
" " " Tudorowie	500
Razem	164000. Cetr

(i Żydzi w sklepach Kad.)

Młyn parowy w Przemyślu zbudowany sposobem amerykańskim maszyna o sile 10 do 12 koni i 4 kamienie każdy ma 4 stopy średnicy i obraca się 120 razy na minutę ~~[illegible]~~ ciągle iść może 2 albo 3 kamieni. Młyn ten miele w największym ruchu 4 korce pszenicy na godzinę jest tu zarazem maszyna do pytlowania mąki i aparat do suszenia zboża

Koło Wama gdzie Moldawica wpada w Moldawę
widać pierwsze hamernie oraz góra Kamienna w
której kamienie młyńskie łamią. w Poszhorita kopią
miedź i siarkę (1811) w Jakobeny w 2 piecach topią
rudę żelazną miejsce to jest prawie miastem górni:
czem w Jakobeny ~~robią~~ leją z żelaza albo naczynia
albo sztaby

W Weldziżu (Stryj) r. 1836 fabryka odlewów z
żelaza i mosiądzu różnych machin narzędzi rolni:
czych i rękodzielniczych Wiliamsa Grienfield
sola, surowica solna

Źródła słone: Strutyn, nadworna, Łojowa
Iwanowce, Zarysie, Kolomea
W Selotin (Zlatna ?) w głębokich lasach niedaleko
manasteru banie solne

Solowek gatunki Zapiekanki 94 ℔ wied.
Rozszutki 115 ℔ wied – Nabwanki 130 ℔ wied –
Hetmanki 154 ℔ wied – Hurmany małe.

Skałolej (bitumen-petroleum) ~~mineralny~~ – Kipiączka, ro:
pa po ruski porkura) prawie na całem podnożu
karpat. Sprzedają w beczułkach kwartę po 5, 6 kr używają do
smarowania bydła, skór, wozów do kaganków, do oświe:
cenia ulic we Lwowie używano, z ruzli można robić
też, przeczyszczony skałolej jest nafta dwie trzecie części
jej skałolej wydaje to jest 3 garce porkury dają 2 oleju
fabryczna nafta różni się od handlowej przez zapach much:
towy: smak olejny, w podziemnych kopalniach dobra
do oświecania najwięcej jest w Nahujowicach i Ło:
pielach (samborskim) gdzie jest fabryka czyszczenia
wydająca rocznie przeszło 1000 garcy skałoleju – czarny
jest porkura która sączy się z ziemi w Państwie
Drohobyckim w Truskawcu, Słobodzie, w bliskości
Starej soli, Pszeniczyna, Łacka, Kosmacza,
Smolnej, Stanisławowa i indziej.
F. Siarczyński nazywa Bursztynem mylnie jest na
Pokuciu po nad rzekami Opór, Stryj, Mizunia, około
Orzechowa Buczacza: Drohobyczy są to z gęsniałe bryły
skałoleju w kształcie kulistym powłoką cienką z glin=
kowatą porosły na ogień rzucony łatwo się pali, dość
przyjemny zapach wydając na Pokuciu zielono żółty
czerwony lub ciemno brunatny (bursztyn zaś jest
produkt z drzewa)

Freudenheima robi skałki do strzelby pracuje w
niej 33 ludzi. Fabryka prochu uprzywilejowana
(a 11 flm Cetn) do Sukcessorów Serca jest w Bez=
brodach (i Kutkorzu) w Fabryce Singera w
Lwowie robią ołowiane blaty na tabakę do kin=
nik Kopalnie ołowiu i srebra w Kirlibabie
zatrudniają 66 ludzi Hamernie są w Skolu, Pod=
horodcach, Synewódzku, Mizuniu, Podmichalu,
Sokołowie (Stryj) w Smolnie i Majdanie (Samb) pracuje
104 ludzi. (W Cisnie (Sanock) ludzi 10 W Zakopanem
(Sąd) 55 ludzi więcej jeszcze w Jakobeny (w
Kosielisku. ~~[illegible]~~ Pororinie) w Siełcach
Bunkowie, Ostapkowcach (Złocz) są hamer=
nie, w Sopocie i Rybnicach (Stryj) również wy=
tapiają żelazo. Rząd sprzedał dobra Kitałowice i
Snorowsko P. Litschke na założenie fabryki suk=
na dla ekonomii wojskowej w Jarosławiu również
P. Fürstenbusch król. zamek w Sarnowicy z po=
bocznymi budynkami i stawem do tegoż celu
W Swoszowicach kopalnie ~~soli~~ siarki udoskonalone za
rządu Ks. Warszawskiego przez wybicie 2 kosz=
townych sztolniów są tam i wapna siarczane
kilka źródeł nieużytych słonych koło Sambora
i Dobromila – W Nahujowicach najobfitsze źródła
skałoleju w bliskości źródła takiego kopią dół blisko
3 sążnie mający na około zaś robią dołki małe, napuszczają wodą dół ~~abyś więcej na wierzch~~ ~~wyskakiwało~~ ~~skałolej~~ zlewają oczyszczony w
dołki tu na wierzchu pływa olej czysty żółto siarawy
zbierany używają do lamp pali się jasno i wypala się
całkiem ~~rozchodzi~~ koncząc się bitumen fluidissimum, levissimum
nephta – Pod tem jest czarny albo czarniawo brunatny
lipki płyn pali się lecz nie tak jasno zostawia po sobie
popiół jest to mineralny bitumen glutin. używają go
do smarowania: polewania czółn. W piasku lub
glinie znajduje się często kłęby, plastry niby smoła
gęsta brunatno czarna pali się także: niektóre ob
rzyzgi podobne do żywicy niektóre twarde niektóre miękkie
W Samoklęskach źródła siarczyste.

W Kle 3 źródła siarczyste najznaczniejsze w 17 wie-
ku opisał je lekarz Sixtus Lebn. P ogniej zar
lekarz nadworny Jana III Konnor źródła te żywo biją
z piasku marglowego w górę źródła siarczyste w oko-
~~Węgle ziemne w okolicach Stanisław~~
licach Halicza, Stanisławowa, przy Nowym siele
gdzie wiele wodorodu siarkowego Chocimierzu – Kor
sowie gdzie wiele żelaza

Gipsy i Alabastry koło Halicza, z Kokolników Meduchy
Kopalnie siarki 1 i 3 źródła siarczyste w Swoszowicach
~~Źródła siarczyste~~

Galicyja dostatecznie w wodę do picia opatrzona, po wsiach
tylko na równinach niedobra woda bo zaniedbują budowę i
czyszczenie studni

Piwo po wsiach letkie, ponieważ mało chmielu dają i z tego
i w piwo-
nicy go nie trzymają wnet kwaśnieje i jest szkodliwe Konsumpcyja
piwa w porównaniu z wódką mało znacząca w Lwowskim, Przemys-
kim, Stanisławowskim, Złoczowskim i na Bukowinie znacz-
niejsza nieco.

Wódka stanowi u wieśniaka i u większej części innych miesz-
kańców Galicyi główny napój, bo jest tani, żadne nie przejdzie
święto albo uroczystości w którymby jej nie używano każda wioska
miała czasem po kilka ~~browarów~~ gorzelni w samem lubem miejscu Ryboty-
czach było przeszło 10 ~~bro~~ gorzelni Od ustanowienia podatku
od wyrobu wódki r.   upadło wiele gorzelni, konsumcyja
i cena wódki jednakże bynajmniej się nie zmieniły.

Wino używane tylko od wyższych stanów i majętniejszej klasy
mieszczan, chłop go nie zna wyjąwszy w Bukowinie chłopów
co nad Siedmiogrodzką granicą mieszkają. Win najwięcej
z Węgier sprowadzają R. 1822 sprowadzono z tamtąd
44,116 wiader a roku 1823 ~~wiader~~ 98,000 austryjackie-
go wina mało używają również mniej zagranicznych
Siedmiogrodzkich i wołoskich Win

Galicyja dostarcza płótno konopne, żaglowe, sieci, lepsze płótno w
Jasielskim i Myślenickim r. 1782 było więcej jak 20,000 tkaczów
54 drukarzy płóciennych i 57 blicharzy Łapierni r. 1817 było
12 W Jarosławiu na Blechach blichowano do 4,000 ctn. a w Ka
barowcach 400 ctn. – wosku

Rozdół, Niemirów, Swoszowice,
Nowosielce kąpiele siarczyste

Aby poznać konsumpcyję trunków Gali
cyi dajemy wyrachowanie ile czystej
opłaty (Verzehrungssteuer) w konw.
monecie na jedną głowę wypadło R. ~~1822~~
1831.

Cyrkuły	Odwódki	od wina	od piwa
Wadowicki	9	4/8	6/8
Bocheński	9 3/8	7/8	1 5/8
Sandec	7 2/8	~~1~~ 3/8	4/8
Jasło	7 5/8	3/8	3/8
Tarnów	8 4/8	6/8	7/8
Rzeszowski	8 4/8	4/8	1 4/8
Sanocki	7 3/8	3/8	6/8
Samborski	9 4/8	3/8	1 3/8
Przemyski	10 5/8	7/8	4 6/8
Żółkiewski	11 6/8	2/8	1 5/8
Lwowski (prócz Lwowa)	16 3/8	2/8	5 1/8
Stryjski	12	3/8	1 7/8
Brzeżański	10	2/8	1 5/8
Złoczowski	12 7/8	4/8	2 3/8
Tarnopolski	12 1/8	4/8	1 4/8
Czortkowski	10 6/8	1/8	6/8
Stanisławowski	14 1/8	5/8	3
Kołomyjski	10 3/8	3/8	6/8
Bukowina	12 4/8	2	2 6/8
Przeciętnie w całym kraju	10 2/8	5/8	1 6/8

1838 Galicyi a z Bukowiny ma 5,758,188 Jos
ornego pola 2077148 Jos tak winnic tylko w Bukowi
nie i chmielnych i ogrodów 1363100 Jos pastwisk
i krzaków 4254974 lasów 94676 stawów z całego
Areale wyprawione 89 3/8 i użyte 10 5/8 nieużyte
Zbiory 1445126 korcy pszenicy 3806741 żyta
5011039 jęczmienia 7124659 owsa 20,818714
Cetn. siana 4990942 Grunt 66,000 Cetn tytuniu
nad 60,000 Cetn żelaza nad 2000 Cetn miedzi 2000
Cetn. ołowiu (mogło by i więcej być lecz nie biorą go)
1022 mark srebra 1200 Cetn srebrnej glejty nad
318200 Cetn soli 2587 Cetn siarki 600000
Torfziegel Wełny nad 160000 Cetn pomiędzy
którą 15,000 Cetn. fajnej. —

111

Wiadomości

o fabrykach Skur i Sukien w dobrach Alfreda Hrabi Potockiego

Fabryka Skur założona w Przemyślanach w Systemie Amerykańskim od lat dwóch zajmuje co do wyrobów swoich jedno z pierwszych miejsc Monarchii - takowe są tak doskonałe - że tylko z najlepszymi zagranicznemi porównane być mogą - niektóre Gatunki jak n.p. Blankleder według znawców zdania - angielskim się równają - co jest skutkiem łatwości w kraju najpierw - użycia do wyprawy kory dębowy lub świerkowy - gdy przeciwnie za granicą - a nawet w Wiedniu miasto tej - tylko surrogatów używają - Wyroby tej fabryki zajmowały na zeszłorocznej wystawie produktów krajowych w Wiedniu jedno z pierwszych miejsc - i bardzo celowały - tak iż fabryka ta już kilkokrotnemi obstalunkami z Wiednia poszczyca się - chociaż tamże handel prowadzić niebyło jej zamiarem - z powodu że w kraju posiada znaczny odbyt. - Wyrabia zaś następujące Gatunki skur główne.

a Blankleder wyż wspomniane czarne na kory i pasy - brane na siodła niemieckie
b. Dachleder - t. j. skury do pokrycia powozów -
c. Juchty szare gładkie z skur krowich - na buty -
d. Juchty czarne groszkowane na buty do błota, myśliwskie - na fartuchy do powozów
e. Skury cielęce szare i czarne z glansem na obuwia męskie
f. Skury cielęce czarno groszkowane na obuwia damskie, do obkładania [illegible]
g. Kordwany na obuwia damskie i męskie
h. Saffiany kolorowe na meble
i. Skury podeszwowe [illegible] - Sohlen oder Brandsohlen-Leder

i wiele innych gatunków - które wszystkie gibkością trwałością jędrnością miękkością pięknością - a juchty czarne i inne skury na obuwia nadto własnością nieprzepuszczania wilgoci i wody odznaczają się - cena w porównaniu z jakością jest mierna -

Fabryka sukien założona jest od lat 3 w dobrach Łemnickich w
folwarku Laskim – wyrabia sukna średnio cienkie i ordyna-
ryjne w cenie od 2 złr do 10 złr w.w. – w rozmaitych
kolorach – między którymi osobliwie sukna po cenie od
4 do 5 złr w.w. w kolorach szczurkowym migdałowym
i czarnym osobliwie na sukni dla kleryków i służy zdatnym
odznaczają się cienkością i trwałością – oprócz sukien wyra-
bia ta fabryka także Baje z długim kutnerem i bez
kutneru na kształt angielskich – w kolorach czarnym bronzo-
wym i zielonym – Kołdry na łóżka kraciaste – bardzo
gustowne i ciepłe na kształt ulubionych Stanowskich a nie-
równie od tych tańsze; i Derki na konie w rozmaitych
gustach i fasonach tych wyrobów dochodzi coraz wyższej
doskonałości, co taniość ceny umiarkowana sprawia
że takowe powszechnie są poszukiwane – a nawet z tych
sukna liberyjne do urzędnika zmarłego potrzeb dozierczych. –

Skład tych wyrobów skóry i sukna znajduje się we Lwowie
przy ulicy szerokiej w dworku pod № 164/4 – który jednak
w krótce dla większej dogodności publiczności do miasta przenie-
sionym zostanie. –

Nadmienić tu jeszcze wypada że możny ten Pan, o podniesie-
nie przemysłu krajowego tyle troskliwy – wiele innych zakładów
w dobrach swoich porozpoczynał – jako to wyroby płócien – kotto-
nów – mydła – świec – oleju rzepakowego – które jednak dopiero
są w powstaniu – spodziewać się należy jednak ich wydoskonalenia
i powiększenia na większą skalę – Fabryka cukru w Łanowicach
jedna z pierwszych w kraju naszym – już dawno pierwsze miej-
sce między tymi zajmuje. –

Machiny parowe w Galicyi 1851.

Tłumacz	5 machin przy cukrowni			
Biała	2	" o sile	42 Koni	do fabryk sukna (wypisane)
Podgórze	1	" o "	35 Koni	młyn na mąkę parowy (Barucha)
Łańcut	1	" " "	12 "	cukrownia
Podgórze	1	" " "	10 "	młyn gipsowy Steinkellera
Mokrzyszowice	2	" " "	24 "	fabryka gontów, tartak
Siersza	3	" " "	51 "	kopaln. węgla (z tych jedna 1816 machinę naj dawniejsze
W Krzu	2	" " "	10 "	kopaln. węgla i galmanu
Jaworzno	1	" "	4 "	d. d.
Kraków	1	" "	8 "	(Zieleniewski, Baranowski)
Rzeszów	1	" "	6 "	

Ojwiec 1163
Krakow 894
Tatry 894.
Tyniec 862
Przemysl 981.

Oświata. Kulture

R. 1833 było na prawach w Lwowie 233
słuchaczy z tych najwięcej z Lwowa 67 i z Sam-
borskiego 15 najmniej z Kołomyjskiego 2 Z
tych szlachty i magnatów 126 z Mieszczan
104 wieśniaków 3 Co do stanu było
Synów urzędników cesarsk. 90
" wojskowych 6
" rusk. księży 12
" rzemieśln. i sztukarzy .. 39
" szlachty i possesorów 59
" urzędników prywatn. ~~[illegible]~~ 24
wieśniaków z innych prowincyj 3

Ubywa jurystów bo r. 1831 było zapisanych
403. Po ukończonych prawach skończyli

r. 1828 ... 119 jur | w r. 1831 jur. 72
1829 ... 75 " | " " 1832 " 63
1830 ... 79 " | " 1833 " 39.

Roku 1829 było na prawach w Lwowie
392 studentów ze szlachty 172 urzędników
142 mieszczan 48 chłopów 1. possesorów 24
nauczycielów ~~5 popow~~ 19 wojska 3.

Drukarnie w Wadowicach Pokornego — w Bochni
Ant. Soneck — w Czerniowcach Eckhardta i żydowska —
w Tarnopolu żydowska — w Tarnowie Karnstaedta — w
Samborze Pillera — w Stanisławowie — w Przemyślu Gotz-
biowskiego teraz Arcybiskupia w Żółkwi żyd. Saul Mey-
erhoffer we Lwowie żyd 2. Mathus = Grossman — Cera-
rialna — Ossolińskich — Pillera — Schnaydera — Stauropigialna
Księgarnie Lwów. Franz Piller — Kuhn et Millikowski
założone 1822 — Bogust. Pfaffa — Jabłońskiego — Wilda
w Przemyślu K. Fr. Wentzla zał. 1829 — w Tarnowie Kuhn
& Millikowski założone 1824 — w Stanisławowie Kuhn & Milli-
kowski zał. 1829. w Tarnopolu Fr. Piller & Franke zał.
1829. — w Czerniowcach Dobrzańskiego zał. 1828.
Litografije 3 Aerarialna — Pillera — Ossolińsk.

gazety, szkoły, teatr, biblioteki, towarzystwa
naukowe, literatura, muzea, prywatne biblioteki
Litografie, drukarnie, spis dzieł r. 1830 w całej Galicyi
wydanych (w aktach cenzury cf Jabłońsk.) Księgarnie
Klassyfikacye
1838
Uniwersytet z 1263 uczniami 4 filozof. i
teologiczne uczyliszcza i filozof. i teolog. dla
zakonnych i Akadem. stanowa 13 gymnazyów
w których r. 1839 = 3,500 było młodzieży
3 Semin łacińskie 1 unickie 1 nie unickie
1 realna Akadem 1 realna szkoła w Brodach
31 Haupt 290 Triwial = 1203 Pfarr=
24 Mädchenschulen 2 Hebammenschulen
zu Lemberg u. Czernowitz.

Drukarni w Galicyi 15 z 45–50 prasami 3 litografie
10 księgarn kilka antykwaryuszów wypada na 450,000
jedna księgarnia
Drukarnie w Lwowie 7 (żydowsk. 2) w Samborze 1. Przemyślu 1.
Tarnowie 1. Wadowicach 1, Bochni 1. Stanisławowie 1 Czer-
niowcach 1. w Żółkwi 1 żydowska.
Liczne zbiory medalów w Galicyi posiadają Henr. ks. Lubo-
mirski Ign. hr. Krasicki. Franc. hr. Potocki. Gwalb. Pawlikowski
Tad. Wasilewski Ign. hr. Łoś który także posiada ciekawy zbiór
półgroszków ruskich a lwowskich od Kazim. Wielk. do Władysł.
Jagiellończyka w zupełnym prawie na każdy rok następstwie
Tablice z odryssami blisko 40 sztuk zawierające ma już od-
ciśnięte na kamieniu

Handel Kultura

Miary dawne: czasza, dojnica, kłoda, konusz-
ki (2 garce) na Rusi Jutrynia tyle co bez dzień
zaorał pługiem blisko morg pola. (Łaszt gdański
ma 62½ szefli berlińskich czyli 30 korcy galicyj-
skich) fałsze na Bukowinie

Autorowie Galicyjscy.

114

Tarnowski Jan hr.
Turowski Kazmierz
Gorzałkowska panna
Fischer Stefania
Chłędowski Walenty
Stawiński Henryk
Pohl Wincenty
Zamojski Adam
Zawadzki Alexander
 d. (poeta)
Dobrzański
Wasilewski
Wagilewicz
Głowacki
Szaszkiewicz
Łoziński
Paumann
Jasrowski
Szczepański
Podolecki
Chlebkiewicz
Skałkowski
Wiktorowicz
Jaworski
Wesołowski Michał
Tomkowicz
Sartini
Tullie
Kirchański
Boznański
Deszkiewicz
Kamiński Julian
Pawlikowski Gwalbert
 d. Konstanty
Goszczyński Adam
Rosinkowski
Przyłęcki
Zubrzycki
Kompaniewicz

Kłodziński
Batowski
Torosiewicz
Kulczycki
Krewrzykiewicz
Borkowscy III
Kamiński Ludwik
~~Chlibkie~~
Tomkowicz
Bąkowski
Piątkiewicz
Bielowski
Bełdowski
Michalewicz
Łoś Wład.

Belii Mathias Scriptores rerum hungaricarum III Vol.
Vindobonae 1746. fol. XXXVIII G 8-10.
— — Adparatus ad historiam Hungariae Posonii
1735 fol. XXXVIII G. 6.
— — Notitia Hungariae novae Geographico-historica Tomi IV Vienna Austriae 1735-1742
fol. XXXVIII G 1-4.

1493. Marcus Dandolo Doctor et Eques
1502 Legatio ad Alexandrum

J. D. Philippin geb. Tyszang in Soul. pietre wenicte do Dagola.

Dogiel Codex Diplomaticus regni Poloniae 1758.
fol. T. I 7420. L. E. 19.

Instytuty

R. 1811 postanowiono instytut kuracyi oczu, okulista objeżdżał kraj co roku i w Lwowie, Czerniowcach, Przeworsku, Zebrzydowicach ~~leczył~~ gdzie się ludzie z przyległych cyrkułów zbierali; co roku w jednym z tych miejsc leczył. — Nad stanem zdrowia jest protomedyk.

Klasztor Klarysek w Starym Sączu skasowany 1782 potwierdzony zaś przy którym szkoła dla panienek r. 1811.

Instytut czyli fundacyja Hallerowska do tej należą wsie Dwory i Monowice dochód r. 1832 był 6,745 fl. 30 kr. Cm. z tych wydano 54 starcom oraz 37 dzieciom sierotom 2073 fl. 46 kr. Cm.

Szpitale 1) Ogólny szpital we Lwowie 2) bonifratrów na Kalwaryi 3) szpitale miłosiernych panien: w Lwowie 4) Rozdole, ~~[illegible]~~ 5) Załoścach 6) Nowosiołkach 7) Przeworsku 8) Mariampolu (w Mościskach opuszczony) 9) Miejskie szpitale w Przemyślu 10) w Samborze 11) w Czerniowcach 12) w Suczawie 13) ~~Żydowskie~~ szpitale w Lwowie 14) w Brodach 15) Kryminalne szpitale w Lwowie 16) Stanisławowie 17) w Samborze 18) w Rzeszowie 19) Czerniowcach. Cyrkularne opuszczone w Sączu, Tarnowie i t. d. mniejsze) Ogólnie co do zdrowia Galicyja bardzo źle opatrzone

R. 1826 lekarzy 69 Chirurgów 197 akuszerek 444 Aptek 87 Z tych płatnych od cesarza ~~mie~~ lekarzy 31 chirurgów 70 akuszerek 52 od miast zaś fizyków miejskich 33 chirurgów miejskich 76 akuszerek miejskich 33

Wypada więc ~~[illegible]~~ 1 ~~[illegible]~~ szpital na 13 □ na 231500 ludzi t. j. na 78 □ mil — 1 apteka na ~~[illegible]~~ mil t. j. na 50800 ludzi 1 lekarz na 21½ □ mil t. j. na 62550 ludzi — 1 chirurg na 7½ □ mil na 21694 ludzi — 1 akuszerka na 3¼ mil □ na 9700 ludzi

Opryszki w Stanisł. i Kołomyjsk.

U miłosiernych panien w Mościskach (Przemyśl) było r. 1833 chorych mężczyzn 298 kobiet 405.

R. 1829 (1833) u miłosiernych panien było chorych w Lwowie 1358 mężcz. 1368 kob. w Mariampolu 430 mężcz. 454 (875) kob. w Załoścach 128 (959) męż. 313 (119) 130 żeńsk. w Nowosiołk. 147 (375) męsk 96 (112) żeńsk. w Przeworsku 257 (134) męsk 283 (89) żeńsk. w Rozdole 252 (237) mężczyzn 283 (313) żeńsk.

Sierot na edukacyi było w Lwowie 64 (154) w Załoścach 60 (251) w Mariampolu 68 (66) w Rozdole 49 (43)
(w Mościskach r. 1833) 43 (50)

1790

Szkoły trywialne w Bukowinie: Czernowitz, Suczawa, Waszkoutz, Kozman, Radautz, Tschinkow, Kryszczatyk, Sereth, Kimpolung

Wojsko ma Generalmilitär Obercommando in Lemberg 2 Divisions Kommandanten zu Lemberg, Grodek, 2 Brigadiers Lemberg u. Przemyśl — feldkriegs kanzlei Oberkriegscommissariat, Stabsauditoriatamt Judicium delegatum militare mixtum feld superiorat, Verpflegs commando R. 1790 było w Galicyi 6 Kornmagazine 4 filial stationen 6 fourage magazine mit 4 filialstationen 6 finlir[?]: fassungs magazine 1 Haupt[?] magazyn we Lwowie: Garnisons artillerie R. 1781 utworzono Fleischecker[?] galicyjską Leibgarde R. 1781 d. 1 Novembra skasowano tę gardę.

Podług Buschinga czyniła Galicja pod rządem polskim 3,800,774 złp. (pomiędzy temi same Salzwerki 1,936,773 złp)
Dochód w r. 790 rachuje Busching na ~~10,000,000~~ 10,532,745 złp. nie licząc w to kontrybucyi wojskowych i cła.

116

Dokumenta fundacyi Stanisława hr. Habdank Skarbka tworzącej Zakład sierot i ubogich w Drohowyżu. Lwów 1875. 8. Prawo 2365.

Ziemia lwowska za rządów polskich w XIV i XV wieku ze względu społecznych stosunków rozpoznana (przez Stadnickiego) b. r. 8º. str. 103 (20 dyplom.) Hist. 896.

Czasopism naukowy im. Ossolińskich Rok II gi 1829. Zesz. I. (Imiona polskie, tudzież niektórych imion obcych znaczenie, przez F. Siarczyńskiego) str. 37-50.

Żydaczów kupił 1813 Jan hr. Skarbek
od Rządu

117

Gmach w Drohowyżu budow. od 1866
-1873 kosztował 400000 złr.
Fundacja 1 Sierp. 1843.
przez Stanisława Skarbka Szambe-
lana (+1848)

Barbara
za Jakobem
Dębińskim

Anna
za Pilec
kim

Rafał
1529

N za Jaro
Sławskim

Hieronim

Klimat.

R. 1838 było w Lwowie 4 Lutego — 24° R
a 6 Sierpnia + 26° R. — ~~[illegible]~~

Największe zimno — 24° R. największe gorąco dochodzi +30° R.

Na cholerę w całej Galicyi od czasu wybuchnienia
zachorowało ogółem 260044 z tych umarło
97770 Na ospę naturalną przed zaprowadzeniem szczepienia
do r. 1802 podczas szerzenia się tej choroby umierała
prawie czwarta część ludności w niektórych stronach

Wiatry panujące północno wschodnie bardzo
bo wysoko leży Galicyja

Ku północno wschodniej stronie równina otwarta dla
tego działają w Galicyi zimne wiatry najwięcej późne
i wczesne mrozy. Średnia temperatura podług Fahren
heita 52 gradusów.

Kretyny są to istoty ułomne, zadurzałe, w mówieniu mające
trudności i niezrozumiałości w zmysłach i działaniu umysłu
jakaś ciężkość, zgłupiałość. Głowy wielkie obrzmiałe, wole
napęczniałe wargi rozdziawiona gęba, brew gruba, opadłe
szczeki, czarno żółtawa skóra. widzieć ich pełno w górach
Żywieckich koło Babiej góry i gór Konin Sczawa, Zarzec, Oby-
dza. Łazy w okolicach Starego Sącza, Uhryna, Stawiska,
Konieczny i. t. d.

Szczepienie ospy zaprowadzone 1803 r. rządownie lecz szcze
piono już 1800 Do r. 1828 było szczepionych 2,640,706
wszystkich

Zaraza morowa było w Galicyi w 18 wieku r. 1600 — w Jarosławiu
w Samborze, w Lwowie samym zmarło 10,000 ludzi
~~R. 1718~~ R. 1770-71 Zaleszczyki i Żółkiew przez nią
prawie w pustynię przemienione w Państwie Grodku było 13
wsi zapowietrzonych

Fauna Galicyi.

Ze zwierząt: Liścionos podkówka (Rhinolophus ferrum equinum) Ryś (felis linx) Bobak (arctomis bobak) Suset kropkowaty (Spermophilus guttatus) Nurka czyli wydra mała (Mustela lutreola) Nurzfottner maści ciemnobrunatnej podobnej do sobolowego 22½" długa w cyrkule stryjskim koło Mrazniców w lasach – Bóbr (Castor fiber) nad Bugiem i Wisznią Czapla piaskowiec (Ardea comata Hallmannischner) w cyrkule samborskim maści izabellowéj.

Szpital dla małych dzieci we Lwowie w domu hr. Jelskiego przy ulicy poje-zuickiej N^ro 642 otworzony 1845 ze składek na 12 dzieci

Białka rzeka płynie koło Komorowic (Batzdorf)

Międzybrodzia 3 żywieckie, lipnickie i Kobiernickie w wadowickim tam stroma góra Kocierz na niej droga w zygzak

Białka czyli potok rzeczej Lipnicki: Bir Au

Koło Międzybrodzia kobiernickiego przysiołki Żarnowka, Grabie, Skarz – góra Żyrć

A) Haushunde

a) Hofhunde

1. Canis familiaris domesticus Schäferhund
" " pomeranus Spitz (Pommer)
" sibiricus sibir. Hund
" islandicus isl. Hund "
" villaticus Kettenhund
" laniarius Fleischer "
" aprinus Saufinder "
" suillus Saurüden
" molossus Bullenbeißer
" palmatus Doggenart mit Schwimmhäuten an Füßen
" anglicus die Dogge

b) Bauernhunde
" fricator der Mops
" hybridus Bastardmops
" aquaticus Pudel
" extrarius Seidenhund
" brevilis Wachtelhund
" gryphus Pinscher

c) Schooßhunde
" melitus Bologneserhund
" leoninus Löwenhund
" variegatus der Harlekin

B) Jagdhunde

21 Canis familiaris sagax gemeiner Jagdhund
" terrae novae Neufoundländer
gallicus Parforcehund
venaticus Spürhund
scoticus s. sanguinarius Schweißhund
avicularius Hühnerhund
danicus dänischer Blendling
platyurus Otternhund mit glattem Schwanze
vertagus Dachshund

C.) Windspiele

30. Canis familiaris grajus gemeiner Windhund
italicus kleiner "
hybernicus großer "
cursorius [illegible]hund

Abarten

34 Canis familiaris luparius Wolfshund
" borealis Eskimohund
" otahitensis otahitischer Hund aus Neuseeland u. Sandwichinseln
" spartanus spartanischer Hund
" albanus albanesischer Hund (der größte unter allen)
" calabricus Calabreserhund in Italien
" gibbosus amerikanischer Buckelhund
" sancti Bernhardi großer St. Bernhardshund
" aegyptius (caraibicus) ägyptischer ([illegible]anischer) Hund
" [illegible]

Wilde Hunde

44. Canis Dingo neuholländischer Hund
" Nippon japanischer Wildhund
" primaevus Buansu
" rutilans sumatranischer Wildhund.

Scheda d' Associazione.

li 185

Il sottoscritto si associa alla **Biblioteca classica Italiana,** *che uscirà dai torchi della Sezione letterario-artistica del Lloyd Austriaco in Trieste, in dispense di circa 80 pagine in 8.° grande a doppie colonne, al prezzo di carantani 12 ovvero centesimi 60 di Lira Austr. la dispensa, obbligandosi di acquistare*

Copie dell' **opera intiera** *alle condizioni espresse nell' avviso del 10 Novembre 1856, e di pagarne le dispense all' atto della consegna.*

(Regulus ignicapillus zniczek)

121

W krakowskiem:

niedoperz zwyczajny (Vespertilio serotinus) N. uszak (V. auritus) N. myszak (Ves. murinus)

Rinolophus bihastatus (Vespertilio hipposideros) Podkowiec mniejszy (rzadkie w Tarach)

Drozd skalny (Turdus saxatilis) Pokrzewka Kopciuszka (Sylvia thitis) czyli węgielnik

Pokląskwa czarogłów (Saxicola rubicola) zwana trakacz; Pliszka wolarka (Motacilla boarula) Lubczak Kulczyk (Fringilla serinus) Cierniokrzt (Lanius collurio) Strzyżyk (Troglodytes vulgaris) Pokląskwa podkamionka (Saxicola oenanthe) Pluszcz czyli Zielona kokoszka (Cinclus aquaticus) Świergotek polny (Anthus campestris) Świergotek drzewny (Anthus arboreus) Skowronek leśny (Alauda nemorosa) Czyż (Fringilla spinus) Mazurek (Fringilla montana) Kręto głów (Yunx torquilla) Dudek (Upupa epops) Pełzacz (Certhia familiaris) Kozodoj (caprimulgus europaeus) Słomka (Scolopax rusticola)

Penna veriger = Schwungfeder = Zbrzejne pioro
Pluma Pflaumen ~~[illegible]~~ Puch - Kwap
Rump, Guzica Chrząp.

Abonnements

Jesch

Ein Monatsblatt zur Förderung jüdi

in Haus, Gemein

herausgegebe

Samson Raph

Rabbiner der Israelitischen Geme

Diese Zeitschrift, welche während der kur
samkeit aller Freunde jüdisch-religiöser Interessen
„Förderung des jüdischen Geistes und jü

Diesem ihrem Ziele gemäß sucht sie den ge
und deren Beziehungen zu der Aufgabe einer je
Originalcorrespondenzen die faktischen religiössittliche
schaulichen, und durch Würdigung dieser Zustände
sowie der dadurch bedingten Mittel einer Bessergesta
in den Verhältnissen des Hauses, der Gemeinde un

Der Preis des Jahrgangs dieser Monats
(Rthlr. 2. 9 Sgr.) festgestellt.

Die unterzeichnete Buchhandlung erbietet sich
nehmen, und bittet zu diesem Ende den untenstehend
stellen zu wollen.

Szczęka – wierzchnia połowa dzioba
Żuchwa – dolna " "
Kraje – ostre zewnętrzne brzegi szczęk
Woskówka – błona kolorowa okrywająca szczękę przy nasadzie
Nozdrza – otwory nosowe po bokach dzioba
Tęcza – krążek kolorowy otaczający źrenicę w oku
Czał – tylna część czaszki
Czoło = przednia " "
Brew = smuga barwiasta nad okiem
Twarz = przednia część głowy
Podbródek = spodnia część głowy między widłami żuchwy a gardzielem
Kark = tylna część szyi
Potylica – wyższa część karku do czaszki przytykająca
Gardziel – przednia część szyi
Szlara – obwódka barwiasta pierzana otaczająca twarz
Grzbiet – wierzchnia część ciała od szyi do ogona
Plecy – wyższa część grzbietu między łopatkami
Kuper – tylna " " nad ogonem
Płaszcz – cały grzbiet i powierzchnia złożonych skrzydeł
Piersi – część spodnia ciała od szyi do długości tułowia
Brzuch – " " " aż do otworu odchodowego
Podbrzusze – " " " od otworu " aż po pokrywy podogonowe
Sterówki – pióra ogonowe na brzegu kupra osadzone
Lotki – pióra lotowe na tylnym brzegu skrzydeł; są pierwszego rzędu i drugiego rzędu.
Nadlotki – pióra krótsze nad lotkami
Barkówki – pióra przy pachach okrywające złożone skrzydła
Pacha – okolica spodnia osady skrzydeł.

Pokrywy – Pióra okrywające skrzydła i ogon

Skok – trzeci członek nogi od nasady pierzem lub rogową powłoką odziany

Nogawica – pierzasta opona goleni

Obuwie – rogowa powłoka stopy i skoka

Stosina – część trzonu pióra suchem rdzeniem (duszą) wypełniona

Chorągiewka – pióra czyli puch na piórze

Sęp kasztanowaty	Vultur cinereus	Gryf sjeryj (w Tatrach)
Orzeł przedni –	Aquila fulva	Oreł bjerkut (w Karpatach)
" orlik –	" naevia	" krykun
" włochaty –	" pennata	" karlyk
" bielik –	" albicilla	" bielochwost (morsky. Czes.) Haliaetos
Krótkoszpon gadożer (Falco)	Aquila leucopsis	" Kraczun gołubonogi;
Rybołów rzeczny "	" haliaetos	" Skopja rjecznaja
Kania wielka (Milvus) "	milvus	" Korszun krasnyj
" czarna "	ater	" " czernyj
Trzmielojad pospolity (Pernis) "	apivorus	" Osojed jewropejskij
Myszołów pospolity (Buteo) "	buteo	" Sarycz sarn
" włochaty "	" lagopus	" " kanjuk
Sokół raróg (Falco) =	" laniarius	" Sokoł bałaban
" wędrowny "	" peregrinus	" " kapsan
" kobuz "	" subbuteo	+ " czegłok
" drzemlik "	" aesalon	" derbnyk
" kobczyk "	" rufipes	= " kobczyk
" pustułka "	" tinnunculus	" pustełga
" pustułeczka "	" tinnunculoides	" krasnyj
Jastrząb gołębiarz (Astur) "	palumbarius	Jastreb teterewjatnik
" krogulec "	" nisus	" " perepeljatnik
Błotniak błotny (Circus) "	rufus	" Łun kamyszewoj
" zbożowy "	" cyaneus	" " polewoj
" popielaty "	" cineraeus	" " gołuboj
" blady "	" pallidus (dalmatinus)	" " stepnoj
Sowa jarzębata (Ulula)	Strix funerea	"
" biała "	" nyctea	" Sirin bjełyj
" długoogonowa "	" uralensis	" Nejasyt uralskaja
" puszczyk "	" aluco	(puszczyk)
" włochatka "	" dasypus	(pojdźka)

Sówka pódźka	(Athene)	Strix	passerina	– Sirin domowoj
" karliczka	"	"	pygmea	– " worobnyj
Puszczyk płomykowaty	(Strix)	"	flammea	– Sipucha ryżaja
Puhacz błotny	(Bubo)	"	ulula	– Sycz bołotnaja
" uszaty	"	"	otus	– Sowa uszataja
" właściwy	"	"	maximus	– Filin puhacz
" syczek	"	"	scops	–

O ptakach drapieżnych w Królestwie Polskiem pod względem wpływu jaki wywierają na gospodarstwo ogólne przez Władysława Taczanowskiego. Warszawa (w dr. Gazety codziennej) 1860. 8° str. 203. 6 złp.

Spis ptaków

w Galicyi, W. X. Krakowskiem i na Bukowinie dziko przebywających.

(z nazwami łacińskiemi, niemieckiemi, czeskiemi, polskiemi i innemi sławiańsk.)

Rząd I Śpiewające.

1. Sylvia luscinia — Nachtigall — Slavik obecný — Gajówka Słowik Bel. leśny (rdzawy Wod., pospolity Jar.) Słowik bałamut Lietr. wielki

2. " philomela — Sprosser — Slavik uherský — 15/4 " Pokrzywka (Bekwarek, Słowik Wag. szary Bel.) mały rudy Jar. Słowik ogrodowy Wodz. 1/8

3. " rubecula — Rothkehlchen (Rothkehliger Grasmücker) — Červenka — 16/3 " Włodarka gm. (Reszka gm., Raszka, Gajówka rudzik J., rudopierś, Pokrzywka rdzawogardła Jar. Czerwienka Lodarka 1/10 (1526)

4. " suevica (cyanecula, azuricollis, coeruleecula, Wolfii) — Blaukehlchen (Blaukehliger Grasmücker) (Wassernachtigall) — Modráček — 1/4 " modra J. Gajówka błękitnopierś, Ludarka Wod. błękitna) Wag. Jasnomuszka Lietr. 15/8 Jar.

5. " phoenicurus (Motacilla) — Warakuszka sinoszyjka — Rothschwänzchen (Gartenröthling) — Rehek zahradni — " Pliszka J. Popek gm. (Pokrzywka czarnousta Wag. Ludarka rutochwast, Słowik murowy gm. Gajówka rudogon ogrodowa)

6. " tithys (Motacilla) — Haus-Röthling (Hausrothschwänzchen) — Rehek domaci — 1/4 " Kopciuszka J. Kowalik (Pokrzywka podczerniona Jar. Pokrzywka rudogon) 1/10 Rudogonek domowy Lietr.

7. " hortensis — Garten-Grasmücke (Graue Grasmücke) (Weißkehlchen) — Pěnice slavíková — 15/4 " ogrodowa J. (Pokrzywka szara stalowa, popielata Jar.) 1/8 Bel.

8. " atricapilla — Schwarzplättchen (Mönchs-Grasmücke, Schwarzköpfiger (Mönchs) Grasmücke) Klosterwenzel, Schwarzblattigel — Černohlavek — 15/4 " czarnołbista J. (Pokrzywka czarnogłowa Jar.) czarnogłówka 15/8 Bel.

9. " cinerea (fruticeti) — Dorn-Grasmücke (Fahle Grasmücke (Zaungrasmücke) (Graue Grasmücke) — Pěnice popelava — 15/4 " Cierniówka (Pokrzywka szara popielata Bel., Pokrzywka gm. Bel.

10. " curruca (garrula) — Zaun-Grasmücke (Weißbärtel, Kleine graue Grasmücke) (Weißkehlchen) — Pěnice pokřovni — " Piegża Rz. Bel (1526) (Pokrzywka piorka Wag. mała, Pliszka nocośpiew. Kluk.)

11. " Nattereri (prasinopyga, albicans) — Brauner Laubvogel

11.	Sylvia nisoria	Sperber-Grasmücke Pěnice vlaska	Gajówka Rybieoko (Gajowka jarzębata Jar. 1/5 Krogulcowata, Pokrzywka rybieoko) 1/8
12	Sylvia orphea	Sänger-Grasmücke Pěnice mistrna	
13	" hypolais (motacilla hypolais)	Garten-Laubvogel, Gelbbrüstiger Grasmücke Sedmihlasek	" 1/5 szczebiotliwa T. [illegible] (Pokrzywka zielonawa żółta [illegible] podżółtka Jar. 1/8
14	" sibilatrix	Wald-Laubvogel (Grüner Laubvogel) (Waldzeisig) Sykavka	" Świstonka T., Przyziemek gm. (Gajowka leśna Pokrzywka zielonawa Jar.
15.	" fitis (S. trochilus)	Fitis-Laubvogel, Fitis Budníček větši Weidenzeisig	" Fitys (Gajowka pierwiosnka T., mała)
16	" rufa (S. abietina, nemorosa)	Tannen-Laubvogel (Weiden-Laubvogel) Budníček menši	" rudawa T. Piecuszek gr. (Pokrzywka brudna Jar.) 15/3 Wójcik
17.	" troglodytes (troglodytes parvulus)	Zaunschlüpfer (Zaunkönig) Střízlík	" Strzyżyk (Strzyżyk wołowe oczko, Piecuszek, Rz. Bel. Krzciuszek gm.
18.	Krapiwnik " regulus (Regulus flavicapillus) (R. cristatus) (Regulus crococephalus)	Gelbköpfiges Goldhähnchen Kralíček obecny	" Królik, (Mysi królik Bel, Królik czubaty Rz., Bel Królik żółtogłówka, Pokrzywka mysikrólik) Jar.
19.	" ignicapilla (Regulus ignicapillus)	Feuerköpfiges Goldhähnchen Kralíček ohnivy	" Królik śmieszek T. – Bel.
20	" turdoides (turdina - Turdus arundinaceus) turdoides)	Drossel-rohrsänger Rákosník velký	" Drozdówka T., Trzciniak gm. (Gajowka drózdzik Wod., Pokrzywka krzyczka Wag., Drozd sitowiaczek Jar.
21	" palustris	Sumpf-rohrsänger Rákosník bahní	" błotna Wod. (Gajówka łozówka T., Pokrzywka błotniczek Jar.
22	" arundinacea (motacilla)	Teich-rohrsänger, Rohrschirf Rákosník obecny	" 1/5 Trzcionka T., Trzcionek Wag. (Gajówka trzcinna Wod., Pokrzywka świegotka Jar.) Trzcinniczka 1/8
23	" cariceti (striata)	Seggen-rohrsänger Rákosník pruhovany	" Łączna Wierzbowniczka (Klein)
24	" phragmitis	Schilf-rohrsänger Rákosník menši	" Rokitniczka T. (Pokrzywka szarobrwista Jar.
25	" aquatica (salicaria) [illegible]	Binsen-rohrsänger Rákosník vodní Rohrschwirl, Rohr-Grasmücke, Binsensänger	" Wodniczka T. (Gajowka wierzbowa)
	" luscinioides		Gajowka wierzbówka Tyz. Pokrzywka wierzbówka

26.	Sylvia fluviatilis	Flußrohrsänger Rákosník říční	Gajówka strumieniowa, T. rzeczna
27.	Sylvia locustella	Buschrohrsänger (Heuschreckenrohrsänger) Rákosník zelený	" świerszczak T.
28	Accentor alpinus (Motacilla alpina)	Alpenbraunelle (Alpenflüevogel-Felsenlerche, Alpengrasmücke) Pěnice podhorní	Płochacz tatrzański (alpejski)
29	" modularis	Hecken-Braunelle, Flüevogel (Baumnachtigall, Braunfleckchen, Grasmücke) (Graukehlchen) Pěnice modrá	1/3 pokrzywnica jar. (popielaty) Wodz. marmurek 1/10
30.	Saxicola oenanthe	Grauer Steinschmätzer Bělohříb (Weißkehlchen)	1/3 Opocznik białorzytka T. (Pokląskwa gor., Klaskacz gm., Podkamionka Lietz. Rudzik siwy jar., Podkamionka popielata, Białorzwostka Bel. Ka. 15/8 ... Bel. pospolita)
31.	" rubetra	Braunkehliger Wiesenschmätzer (Braunkehlchen, Kohlvogel, Todtenvogel) Bramborníček hnědý	Opocznik Bel. białobrwisty jar. (Pokląskwa zwyczajna, Wag. Podkamionka łączna)
32	" rupicola (rubicola)	Schwarzkehliger Wiesenschmätzer (Schwarzkehlchen) Bramborníček černý	Opocznik czarnoszyj (Podkamionka czarnogłowa.
33.	+ Motacilla alba Triasoguzka biełaja	Weiße Bachstelze (Ackermännchen) Konipasek obecný	Pliszka siwa Wag. Bel. (biała) jar. (Pasterka ?) (Trzęsidupka) 15/8 15/3 Trzęsiogonek – Bel. Pliszka (1526)
34	" sulphurea (boarula)	Graue Bachstelze (Gebirgsbachstelze) Konipasek šedivý	Pliszka ~~...~~ Wolarka (Pliszka górska, 15/3 siarczysta) szara
35	" flava (melanocephala)	Gelbe Bachstelze (Wiesenbachstelze) Konipasek žlutý	Pliszka żółta. Klut. Bel. 15/3
36.	Anthus campestris (rufescens)	Brachpieper Linduška rolní	Świergotek polny jar. Bel. (rudawy T.
37	" arboreus (Alauda trivialis, obscura)	Baumpieper (Spießlerche) Linduška obecná	Świergotek Bel. (leśny (drzewny Jar. 15/4 Łonerka Lietz.
38	" pratensis	Wiesen-Pieper Linduška luční	Świergotek łąkowy (łączny Jar. 15/3 Podrest Lietz.
39	" aquaticus	Wasser-Pieper Linduška vodní	Świergotek nadwodny, jar. Siwarniak, gor. (Świergotek wodny) (od siwer-szuwar)

40. Alauda arvensis — Feldlerche — Skowronek rolny [J. Bel] (pospolity, Rolnik [Jun.])
Žaworonok polewoj — Skřivan obecny — 1/3

41. " arborea (nemorosa) (trivialis) — Grünlerche (Baumlerche) — Skowronek leśny, borowy, [Rz.] drzewny (Lednucha borowa Kl.) (Leśniaczek, Wygońka [gm.], Juliszka [gm.], Dzierlatka ledwuchna, [Wag.] Skowronek firle, [Firley] Drzewiec)
Ž. liesnyj — Skřivan lesni — 1/3

42. " cristata — Haubenlerche — Skowronek Łośmieciucha [gm.], Łośmieciuszek (Skowronek Dzierlatka, [czubata] [Rz.] [Bel] Śmieciucha) gm. Śmieciuch Kl. Łośmieciuszka Bel.
Ž. chochlatyj — Chocholouš

" alpestris — Alpenlerche — Skowronek górniczek [Kluk] [Bel] (północny) 15/3
15/11. Dzidzik Lelt

43 " calandra — Kalanderlerche — Skowronek Kalander
[sic] Skřivan mongolsky

44. Parus major — Kohl-Meise (Finkmeise) — Sikora wielka (większa, [Jun.] [Bel] Bogatka) gm.
Sinica kuzneczyk — Sykora velka

45 " ater — Tannen-Meise — Sikora czarna [Jun], ciemna [Wodz] (Sosnówka) Kluk
Uhelniček

46 " cristatus — Hauben-Meise — Sikora czubata [Rz] (Koziołek) gm.
Parukářka

47 " palustris — Sumpf-Meise — Sikora błotna [B.] (popielata, [Rz.] czarnogłówka, [Wodz.] biała, [Wag.] uboga) gm.
Sykora lužni

48 (?) " cyanus — Lasur-Meise — Sikora, Dzięcioł modrawy (Klein)
Sykora ruská

49 " caudatus — Schwanz-Meise — Sikora [B.] ogoniasta [Jur.], Raniuszek gm.
S. ~~...~~ chwostowka — Mlynářik

50 " biarmicus (barbatus) — Bart-Meise (Rohrmeise) — Sikora czarnobroda
Sýkora vousatá

51 " pendulinus — Beutel-Meise (Remiz) — Sikora remiz [Bel] (Rzemieślnik) J. rdzawa Jar.
S. siniczka — Moudiváček

52 " coeruleus — Blau-Meise — Sikora modra, [Rz.] [Bel] (niebieskawa, niebieska, Sinuk) ~~Dzięc~~ Bargiel (1526)
Modřinka

53. Muscicapa atricapilla (luctuosa) — Schwarzköpfiger Fliegenschnäpper (Trauer-Fliegenfänger) — Muchołówka [Bel] (żałobna [J.] ~~czarnogłowa~~ Jar. 15/4 1/8
Lejsek černohlavý

54 " albicollis (collaris) — Weißhalsiger Fliegenschnäpper (Halsband-Fliegenfänger) — Muchołówka ~~Bel~~ białoszyjka J.
Lejsek bělokrký

55 " grisola — Grauer Fliegenschnäpper (Gefleckter Fliegenfänger) — Muchołówka [Bel], szara [Jar.] (Łaciasta)
Lejsek šedivý

56 " parva — Kleiner Fliegenschnäpper, Kleiner Fliegenfänger — Muchołówka mała
Lejsek malý

126

57. Hirundo rustica — Dorf-Schwalbe, Rauchschwalbe — Jaskółka Łastówka (Bel dymówka) Jun. 15/4 15/4
Łastoczka derewenskaja — Vlaštovka

58 " urbica — Stadt-Schwalbe (Hausschwalbe) — Jaskółka domowa (oknówka, Jun. piszczyk) 15/4
Ł. gorodskaja — Jiřiček

59 " riparia — Ufer-Schwalbe — Jaskółka brzegówka Jun. Bel. (Grzebielucha Rz., Grzebółka gm., Podleszczek) Grzebiołucha (1526) 15/4
Ł. Stryż — Břehule

60 " apus (Cypselus apus, Micropus murarius) — Thurm-Schwalbe (Mauersegler, Mauerschwalbe) 15/4 — Jerzyk (Jerzyk murowy Jar., Murzynek gm.)
Ł. Kosatka — Rorýs

61 " melba (Cypselus melba, Micropus alpinus) — Alpen-Schwalbe (Alpensegler) — " tatrzańska (Jerzyk alpejski)
Rorýs podhorný

62. Caprimulgus europaeus — Nacht-Schwalbe (Ziegenmelker) (Ziegenmelker) 1/5 — " Kozodój (Lelek J. Bel, Śpiuch gm., Kozodój pospolity Rz., drzymlik Leti) 15/8
Kozodoj jewropejskij — Lelek

63. Lanius excubitor — Grosser grauer Würger / Grauer Würger — Dzierzba wielka (Srokosz Wodz. Rz.) Sorokoped Bel.
Sorokoput sierokopytka (Lanius collaris) — Ťuhýk šedivý

64. " minor — Kleiner grauer Würger (Schwarzstirniger Würger) — Dzierzba mała, czarnoczelna Jar. (Srokosz zemszczyk Wag.
Ťuhýk menší

65 " rufus (ruficeps, pomeranus), collurio) — Rothköpfiger Würger — Dzierzba rudogłowa, rdzawogłowa Jar., rdzawo-karczysta J.
Ťuhýk červenohlavý

66. " spinitorquus (collurio) — Rothrückiger Würger (Dorndreher) — Dzierzba cierniokręt Jar. (Dzierzba śpiewak (Wodz) Srokosz ugot, Gąsiorek gmin., S. ugogot. Wag.
S. żułan — Ťuhýk obecný

67. Turdus viscivorus — Mistel-Drossel (Ziemer, Schnarrdrossel, Schnarre) 1/11 — Drozd jemiołowy J., wielki Jar. (Drozd jemiołucha Kl., Paszkot gm.) Jemiołużka Leti
Drozd dereba — Brávník

68 musicus — Sing-Drossel (Zippe) (Weiss-Drossel) (Graudrossel) [illegible] 15/3 — Drozd śpiewak Bel J. (Paszkot Rz., Lepak Wag. 1/10
D. piewczij — Drozd obecný

69 " pallidus (?) — Gelbe Drossel
Drozd žlutý

70. " torquatus — Ring-Drossel (Schnee-Amsel) (Schildamsel, Bergamsel) 15/3 — Drozd obróżny, Jar. białopręki (Grzywka, Drozd Paszkot Wag.) białobrzeg Leti 1/10
Kos Turecký

71 " merula — Schwarz-Drossel (Amsel) — Drozd Kos Rz. Bel
D. czernyj — Kos obecný

71 " pilaris — Wachholder-Drossel (Krammetsvogel, Schacker) — Drozd Kwiczoł Rz. Bel
Kvíčala

72 " iliacus — Roth-Drossel (Weindrossel) — Drozd mały, mniejszy Wag. (Bel. winny) rdzawoboczny, Jar. (Marczok, Drozdzik) 1/4
Cvrčala (Weinvogel) 1/10

Turdus atrogularis (auroreus) | Schwarzkehliger Drossel | Drozd czarnogardlisty

" ruficollis (Naumanni) | Naumannische Drossel | Drozd rdzawy

" arundinaceus | Rohr-Drossel | Drozd trzcinowy

" saxatilis | Stein-Drossel, Drozd skalni | Drozd skalny, kamienny.

Oriolus galbula (Zwolga żełtaja) | Pirol (Kirsch-Pirol) (Golddrossel, Pfingstvogel) Žluva (Goldamsel) 1/5 | Wilga żółta, czarnożółta T. Bel., czerwonożółta Wodz. (Wywielga Wag., Boguwola gm., Zofia gm., Złotnia gm.)

Bombycilla garrula | Seidenschwanz, Brkoslav | Jedwabnik jemiołucha Bel (jedwabniczka Rz.) 1/4, Jemiołuszka Lietz

Sturnus vulgaris (varius) (Skworec obyknowennyj) | Staar (Sprehe) Špaček obecný | Szpak, skorzec Bel, T., pstry Jar., prosty.

Pastor roseus (Gracula rosea, Turdus roseus) (Merula rosea) | Staar-Amsel (Rosenfarbiger Hirtenvogel) (Viehstaar, Rosendrossel) (Rosendrossel) Špaček růžový | Gwarek różowy (Pasterz różowy, Drozd różowy Belk)

Cinclus aquaticus | Wasser-Amsel (Wasser-Schwätzer) (Wasserstaar) Skorec | Pluszcz wodny Jar. (Wodnokos Wodz.

83 ~~Nucifraga caryocathactes (Corvus caryocathactes) (ob. Corvus)~~ | ~~(Nusshäher) Tannenhäher~~ | ~~Orzechówka stryszek, Kostogryz orzechówka.~~

Rząd II Wróblowate

Emberiza citrinella (Podorożnik owsianka) | Gold-Ammer, Strnad obecný | Poświerka, trznadel Rz., żółtobrzuszek Rz. (Stérnal) Jar.

" cirlus (elaeathorax) (P. derewenskij) | Zaun-ammer, Zirl, [illegible], Strnad cvrčivý |

" miliaria (P. prosianka) | Grauammer (Gerstenammer, ~~[illegible]~~) Propáska | Poświerka Rz. siwa, łączna, prosowa T. (Potrest Wag., Świerczak myśl. ptas., Trznadel Jar. Potrzeszcz gm.

" hortulana (P. sadowoj) | Gartenammer (Ortolan) Zola | Poświerka ogrodowa Rz., ogrodniczek, Ortolan, Strzeznadel, Trindo (Klein)

" schoeniclus | Rohrammer (Rohrsperling) Strnad rákosní | Poświerka trzcinna, potrzos Rz. (Sitówka Jar., Wróbel trzciny Kluk) 15/3, Wróbel trzcinny

" nivalis (P. punoczka) | Schneeammer (Schneespornammer) (Schneelerche) Sněhule | Poświerka śnieguła Rz. (~~Gluszek (Klein)~~ Bel, Śnieżniczka (Klein) 15/3), 15/II Śniegowiec Lietz, Śniegura Lietz.

" cia (P. duraczok) | Zippammer | Poświerka płotolub

" pithyornis | Fichtenammer | Poświerka sosnowa, sosnolub.

" calcarata | Lerchenspornammer |

Fringilla nivalis — Schnee=Fink — Zięba śnieżna, tatrzańska, Głuszek (Klein)
Worobej polewyj — Pěnkava ~~pl~~ podhorni

" montifringilla — Bergfink — Zięba jer, [T.] sosnówka, (Łuszczak jer), 1/4
W. wjurek — Jikavec — 1/90 Jer. Łuszczak górny Bel.

" coelebs — Buchfink, gemeiner Fink (Blutfink) — Zięba [Rz.] pospolita, zwyczajna, prosta
W. zjabłyk — Pěnkava obecna — Łuszczak zięba) Rz. ~~Bogatek~~ (Belke)

" ~~ro~~ rosea (Pyrrhula rosea) — ~~Rosenfarbiger~~ Fink — Zięba różowa

" domestica (Passer domestica) — Haussperling — Vrabec — Zięba wróbel, [Rz.] (Łuszczak wróbel, Wróbel domowy) Wróbel Domowy Bel.

" montana (campestris) (Passer montana) — Feldsperling — Oupolník
W. gornyj — Zięba mazurek [Rz. Bel.], Marcinek, Wróbel polny, Łuszczak mazurek.

" petronia (Passer petronius) — Steinsperling, Waldsperling — Březovka — Zięba leśna, Wróbel skalny

" cannabina — Hänfling (Leinfink) (Rothänfling) (Grauhänfling) — Zięba makolągwa Rz. Bel.
W. Konoplanka — Jiřice polní — : Dzwoniec, Dzienice (1526)

" flavirostris (montium) — Berghänfling — Jiřice severní — Zięba północna, Łuszczak górnicki (Taczanowski)

" serinus (vulgaris) — Girlitz (Grüner Girlitz) (Grüner Hänfling) kleiner Grünfink — Zvonohlík — Zięba gil wtaśniwy T.

" erythrina (flammea – Loxia serinus) (Pyrrhula erythrina) — Karmin=Girlitz (Zwergfink) — Zięba Gil [Bel] (dziwoni. T.

P. żełtowatyj
" carduelis — Stieglitz (Distelzeisig) [fink] — Zięba Szczygieł Rz. Bel.
W. szczegłonok — Stehlík

" spinus — Zeisig (Erlen-Zeisig) [fink] — Zięba Czyż [Rz.], Czyżyk Belk.
W. czyż — Čížek

" linaria (flavirostris) Leinfink — Flachsfink (Birken-Zeisig) (Bergzeisig) — Čečetka — Zięba czeczotka [Rz. Bel], Trawniczek 15/3
1/11 Dzwoniec Konopka (Klein)

Loxia pityopsittacus — Kiefernkreutzschnabel — Großer Kreutz — Křivka bavorská — Krzyżodziób papużka, [Górsk.] większy, Krzywonos krótkoszczęki [Jer.], sosnowy, Krzywodziób.

" curvirostra — Fichtenkreutzschnabel (Krummschnabel) — Křivka obecna — Krzyżodziób mniejszy, Krzywonos długoszczęki, [Jer.] świerkowy, Krzywodziób Rz.
Klest — Krzywoń (Klein)

" enucleator (Fringilla enucleator, Loxia enucleator) — Fichtengimpel, Fichtenkernfink (Hakengimpel) — Hýl ořešník (Fichtenkernbeisser) — Gil Klęsk [T.], Dębonosek Klęsk [Wag.], Łuszczak grubodziób [Jer.], Łuskowiec [gm.], Zięba ziarnojad. 1/10
Gil grubodziób. Klęsk (Kl) Sójka czarna (Kl)

Loxia pyrrhula (Fringilla pyrrhula) — Gemeiner Gimpel, Dom-Gil właściwy, ziarnojad
Snigir obyknowennyj — Hejl obecny. Zjeść Blut-Fink

" chloris (Fringilla chloris) — Grünling (Grün-Hänfling) Łuszczak Dzwoniec Rz. Wywielga 1526
Zvonek (Grosser Grünfink)

" coccothraustes — Kirschkernbeisser (Kern-beisser, Kirschbeisser) Łuszczak grubodziób, Grubodziób jun., jer, Grabołusk gm., Pestkogryz gm., Kostohryz, Wiśniojad gm., Ziarnojad Klerk.
Dlask (Kirschfink)

" longicauda (Pyrrhula sybirica – Fringilla longicauda) — Langschwänziger Gimpel

114 " leucoptera (taeniptera, falcirostra) — Zweibindiger Kreuzschnabel: Krzywodziób białoskrzydły.

Rząd III Gołębie

Columba turtur — Turteltaube — Gołąb turkawka (Kluk) 15/8
Hrdlička divoka 1/5

" oenas — Hohltaube (Holztaube) — Gołąb hurkot, siniak jun., dziupnik gm., Gołąb polny.
Gołub dikoj — Doupňák 15/3 Huczek 1/10

" palumbus — Ringeltaube (Ringtaube) — Gołąb grzywacz Rz. Bel. 1/10
G. wjatyr. — Hřivnáč 15/3

118 " livida (?) — Feldtaube (Felsentaube) — Gołąb polny, Sinogardlica (Kl.)
Holub skalni — Turkawka Bel.

Rząd IV Łażące (Pełzacze)

Certhia familiaris — Baumläufer — Pełzacz drzewny jun. Bel., zaskórnik (Kowalik szary gm. myśl. ptas. Bel.
Piszczucha swerczek — Šoupálek obecny — Krepera (Klein)

Tichodroma muraria (?) phoenicoptera (Certhia muraria) — Mauerläufer (Mauer-specht) — Pomurnik skalny (Pełzacz pomurnik)
Borowniak (gór)
Šoupálek zedni

Upupa epops — Wiedehopf — Dudek (właściwy Bel., czubaty J., pospolity)
Udot obyknowennyj — Dědek 15/4

Sitta europaea (caesia) — Spechtmeise (bläuliche Kleiber) (Blauspecht) — Bargiel Kowalik jun. Bel., Dzięcioł modry Rz., Kowal gm.
Połzen obyknowennyj — Sinice obecná — Zalepiarz gm., Sikorożołn (Kluk)

Jynx torquilla — Wendehals — Krętogłów europejski, szaropstry J., pospolity jun., Wągłów gm. Krętogłówka Łeti
Wertygołowka — Krutihlav 15/4

Picus martius ~~Dja~~ Djatel żełna	Schwarzspecht Žluna černá	Dzięciot czarny, T. wielki, Żołna czarna. gm. **Dzieniot (1526)**
526 Picus viridis D. zełenyj	Grünspecht Žluna zelená	Dzięciot zielony, T. B. Żołna zielona. gm.
Picus canus	Grauspecht Žluna šedivá	Dzięciot pszczołojad, zielono siwy, jar. Żołna zielona gm.
" leuconotus ~~D. pestryj, bolszoj~~ D. biełospinnyj	Weißrückiger Buntspecht (Größter Buntspecht) Dátel bělohřbetý	Dzięciot białogrzbietny jar.
" major D. pestryj, bolszoj	Rothspecht (Großer Bunt=specht (Kurzschnäbliger Bunt=specht Dátel velký	Dzięciot B. pstry T. = większy, T. wielki
" tridactylus D. trepałyj.	Dreizehiger Buntspecht Zlatel	Dzięciot trójpalczasty
15/8 " medius	Mittlerer Buntspecht Dátel malý (Weißspecht)	Dzięciot pstry średni, T. mniejszy, pstry. T.
" minor D. małeńkij	~~Dátel~~ Kleiner Buntspecht Dátel stráček (Grasspecht)	Dzięciot (B. ~~mały~~ pstry, mały, T. Świerczyk Wag.
Merops apiaster Szczurka zołotisznik	Bienenfresser (Immenvogel) Vlha (Immenwolf)	Żołna Bel pszczołojad, Szczurek (Bel)
~~Al~~ Cuculus canorus Kukuszka obyknowennaja	Gemeiner Kukuk (Guckuck) Kukačka	Kukułka T. B. zezula gm. gzegziołka, Kukawka gm. 15/8 15/4 **Gzegulka (1526)**
" rufus	Rothbrauner Kukuk	Kukułka rdzawa T.
135 Alcedo ispida Zimorodok obyknowennyj.	Eisvogel (gemeiner)	Zimorodek zwyczajny, Wag. pospolity, błękitny, europejski. T.

Rząd V Kruki (Dziwokrzyki)

Corvus glandarius (Garrulus glandarius) Woron	Nußheher (Eichelhäher, Nuß=hacker, Eichelk.) (Holzschreier) Markolf Sojka	Sojka pospolita, Kruk sojka Rz. Bel
" caryocatactes Nucifraga caryocathactes Kedrowka obyknowennaja	Eichelheher (Gefleckter Nuß=häher, Türkischer Nußknacker) Tannenheher Żaludnik	Sojka orzechówka, Bel turecka Orzechówka, Stryszek K.; Kostogryz orzechówka Wag.
" infaustus	Rothschwänziger Häher (Un=glücksvogel)	Sojka syberyjska
Coracias garrula Siwoworonka obyknowennaja	Mandelkrähe (Blau=racke) (Birkhäher) Mandelik	Kraska gwarliwa T. Bel pospolita jun. 1/8 1/5 Krasowronka Liets
Corvus pica (Pica caudata) - europaea) W. Soroka	Elster (Schalaster) (Gägster) Straka	Kruk sroka Rz Bel
monedula Gałka	Dohle Kavka	Kruk Kawka Rz. Bel.
" frugilegus Gracz	Saatkrähe (Schwarzkrähe) Havran (Feldkrähe)	Kruk Gawron Rz Bel.

Corvus corone — Gemeiner Raabe, Raben-krähe — Kruk wroniec, T. Bel. czarnowron (Wag.) Wrona czarna (Kl.)
Worona czernaja — Krkavec polni

Corvus corax — Kolkrabe (Kolk = Raabe) — Kruk właściwy, pospolity gw. Bel.
Woron obiknowennyj — Krkavec horni

Corvus cornix — Winterkrähe (Gemeine Krähe) (Nebelkrähe, Graue Krähe) — Kruk wrona Bel. Gapa.
Worona

" pyrrhocorax — Thurmkrähe — Wrończyk żółtodzioby

147 " graculus (Fregilus graculus) — Steinkrähe — Kruk wieszczek, skalny.
Soja obyknowennaja

Rząd VI Drapieżne.

Vultur fulvus (leucocephalus, percnopterus, Trencalus) — Weißköpfiger Geier (Alpengeier) (Gänsegeier) — Sęp rdzawy, okrutny, Orzeł łomignat Rz. płowy Tyz.
Sup šedohlavy

Gryf jagniatnyk bieloglowoj Orbiel chwostyk
" cinereus — Grauer Geier — Sęp szary, W. kasztanowaty, T. popielaty

Aqvila fulva (Falco fulvus) — Steinadler — Orzeł bielik, Wag. przedni, Rz. zwyczajny Orlicz (1516)
Orel skalni
Sokol, Orel obyknowennyj

Aqvila albicilla (leucocephala, Falco albicilla) — Meeradler (Fischadler) (Weißschwänziger Seeadler) — Orzeł morski, bielik, myśl. pt. białogon
Orel mořsky

O. Sierowaten " haliaëtos (Falco arundinaceus, haliaëtus) — Flußadler (Fluß-fischadler) (Fischaar) — Orzeł rzeczny, Wod. rybitw, T. rybołów, gm. rybożer morski Jund. ~~mniej~~ Orzeł morski (Klein.) Łomignat (Kl.)
Orel řični

" naevia (fusca, bifasciata, Falco naevius) — Schreiadler — Orzeł krzykliwy, T. orlik, Wag. mogilnik Rz. Krzykliwy T. O. mniejszy Klein.
Orel křiklavy

" minuta (Falco pennatus) — Zwerg Adler (Gestiefelter Adler) — Orzeł mały, Orzeł włochaty Tyz.

" brachydactyla (leucophomma, Falco leucopsis) — Natter-Adler (Schlangenadler) — Orzeł gadożer, ~~Zaw.~~ półry, Jar. krótkoszpon, T. półorlik (gmin.)
Orel kratkoprsty

" chrysaëtos (Falco chrysaëtos) — Goldköpfiger Adler (Goldadler) (Steinadler) — Orzeł złotogłów, Zycz, Orzeł zyz Wodz. przedni Kl.

" imperialis (Falco imperialis) — Königsadler — Orzeł królewski

Falco milvus (austriacus) — rother Milan (Gabelweihe) — Kania Rz. wielka myśl. pt. rdzawa, czerwona.
Sokolus) Orel korszun — luňák

" ater — Schwarzbrauner Milan (Gabelweihe) — Kania czarna Tyz. ciemno-ruda Jar. 15/4
Luňák černý

" buteo — Bussard (Mäusebussard) — Kania myszołów, jun. Bel. Kaniuk gm. myszołów
Kaně lesni

~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~

Falco apivorus | Wespenbussard (Wespen- falk) Včelojed | Kobuz trzmielojad, Gorsk. pszczołojad. Kl. Bel.

" lagopus | Rauhfußbussard rauhfüßiger Schneeaar (Rauhfuß) Rousse | Kobuz włochaty, Jar. Łuszcz (gm) 13/11 Kobuza śnieżna 15/3

" palumbarius (regalis, gallinarius, atricapillus) | Hühner-Habicht Jestřab | Jastrząb Rz. kurnik, gm. gołębiarz, gołębnik, gm. Kuro-patwiarz (gm.) jastrząb myszi (Klein)

B. jastreb
" nisus (Astur nisus) | Finkenhabicht (Sperber, Sperlingstößer) Krahulik | Jastrząb krogulec, Rz. rabiec (Wag)

" islandicus (candicans, gyrifalco) | Jagdfalke (Isländischer Edel falke) (Edelfalken) Sokol islandský | Sokół rarog.

" lanarius (laniarius) | Würgfalke (Blaufüßiger Falke) Raroh | Raróg (Belke)

S. P. batabin
" peregrinus (gentilis) | Wanderfalke Sokol obecný | Sokół wędrowny, Jar. szlachetny

S. P. nastojaszczyj, rjabik
" subbuteo | Lerchenfalke (Baumfalke) Roßfalke, Blaufalke Ostříž | Sokół leśny, Kobuz, Rz. Belk. Kobiec. (Waga) Kobaszek (Kl)

S. P. czegłok
" aesalon (caesius) | Merlinfalke, Zwerg- falke, Blaufalke) Dřemlik | Sokół drzemlik, Rz. Bel drzewiak (gm)

" tinnunculus | Thurmfalke Rüttelfalke Poštolka | Sokół pustułka 1/4, Rz Bel wieżowy. Wodz. Pustułeczka 15/8

S. P. pustelga
" cenchris (?) tinnunculoides | Röthelfalke Poštolka jižni | (Sokół rdzawy) S. Pustułeczka Tyz. S. Światoszpor Jar.

S. Kopczyk
" rufipes (vespertinus ?) | Rothfußfalke Poštolka rudonoha | Sokół rdzawonóg, Jar. czerwonóg, Koburek T. Belk.

" pygargus (cyaneus) (Circus cyaneus) | Kornweihe Pilich | Błotniak zbożowy, T. ~~Bel~~ błękitny (Jar.) Błotnik zbożowy Belk.

" rufus (arundinaceus, aeruginosus) (Circus rufus) | Rohrweihe (Große Sumpf- weihe) Pochop | Błotniak błotny, Jundz. trzcinny, Kania mała, Myśl. pty Kanuik. (gm.) Błotnik pospolity (Bel.)

" cineraceus (cinerascens) | Wiesenweihe Moták | Błotniak łączny, Wod. popielaty. (Jar.)

Strix bubo | Uhu (Uhu-eule) Výr (Große Ohreule) | Puhacz (właściwy, Belk Rz. wielki, Wyk. (Wag)

Sowa filyn, puhacz
" otus | Waldohreule (Mittlere Ohreule) Kalouš | Puhacz uszaty, Jund. T. leśny. Uszatka Belk.

" brachyotus (palustris, tripennis, brachyotos) | Sumpfohreule (Wiesen-uhu) Puštovka | Puhacz błotny, T. krótkouchy. Jar.

Strix scops	Zwergohreule (Kleine Ohreule (Zwerguhu) Výreček	Puhacz syczek T. leśniczka (Wag.) sówka (Jund.)
" aluco (Syrnium aluco L.)	Waldkauz (Baumeule, Brandeule, gemeiner Kauz) Puštík	Sowa rdzawa Jun., puszczyk, lelek Rz. Wag. Bel.
" flammea	Schleiereule (Schleierkauz) Perleule Sova pálená	Sowa płomyczkowata T., płomykowata Belk. T. płomienista Jun. Puszczyk Rz.
" noctua (passerina, accipitrina) [Sowa nocznaja]	Steinkauz, Leichhuhn Sýc (Kulich)	Sowa sówka Rz., Pódzka zwyczajna Wag.
" dasypus (Tengmalmi)	Rauhfüssiger Kauz Sýc rousňák	Sowa pójdzka T., Sówka włochatka Jar.
" passerina (pygmea minutissima)	Sperlingseule (Zwergeule (Leichhühnchen, Todtenvogel, Käuzchen) Sýc nejmenší	Sowa karliczka Jar.
" uralensis (liturata)	Habichtseule (Habichts-Eule) Sova bělavá	Sowa uralska, długoogonowa, jarzębata T.
" nivea (nyctea)	Schnee-Eule	Sowa biała Jun., śnieżna.
187 " nisoria (funerea, hudsonia)	Sperbereule (Sperber-Eule) Sova krahujní	Sowa jarzębata

Rząd VII Wodne

Sterna hirundo	Gemeine Seeschwalbe (gem. Meerschwalbe) Rybák	Rybołówka rzeczna, pospolita, Rybitwa Rybołów, zwyczajna T.
" minuta	Zwerg-Seeschwalbe (Kleine Meerschwalbe) Rybák malý	Rybołówka białoczelna Jund.
" nigra (naevia fissipes)	Schwarze Seeschwalbe (Schwarze Meerschwalbe) Mořská vlaštovka	Rybołówka czarna Jar., Krzyczek. T.
" leucoptera	Weißflügelige Seeschwalbe (weißfl. Meerschwalbe)	Rybołówka białoskrzydła Jar.
" leucopareia	—	Rybołówka białowąsa T.
Larus ridibundus [Czajka rybak]	Lachmöwe (Lach-Möwe) Elbmöwe Racek chechtavý	Mewa śmieszka Kluk
" argentatus (glaucus) (giganteus) [Cz. gołubowataja]	Silber-Möwe Racek stříbřitý	Mewa srebrzysta T., Szybkolot prosty, Mewa blada Jun., rzonek (Kluk)
" tridactylus	Dreizehige Möwe Racek trojprstý	Mewa trzypalcowa T., zimowa. Kluk

Larus marinus — Mantel = Möwe Seemöwe — Mewa czarnogrzbieta[T.], siodłata[Jar.], Rybitw

" flavipes (fuscus) — Hering = Möwe (Gelbfüßige Möwe) — Mewa żółtonoga Jar.
Czajka temnaja

" canus — Sturm = Möwe Graue Möwe (Kurzschnäblige Möwe) — Mewa pospolita[Jund.], Wrona morska gm.
Cz. dymczataja

" minutus — Zwerg = Möwe (Kleine Möwe) — Mewa karłowata. Rybitw kulik (klein)

" capistratus — Kapuziner = Möwe — Mewa kapturowata.

Lestris ~~[illegible]~~ parasitica — Kleinschnäblige Raubmöwe (Raub = Möwe) — Wydrzyk krótkodzióby

" catarrhactes (Larus) — Chaluha; Große = Raub=Möwe — Wydrzyk wielki, białopiór Jar.

" pomarina — Große = Raub = Möwe

" crepidata — Dickschnäblige = Raub=Möwe — Wydrzyk grubodzióby

Procellaria pelagica — Kleiner Sturmvogel, Sturmschwalbe

~~[illegible]~~ — ~~[illegible]~~, ~~[illegible]~~

Phalaropus hyperboreus (cinereus, Tringa hyperborea) — Schmalschnäbliger Wassertreter. Grauer Wassertreter — Płatkonóg cienkodzióbo, rdzawoszyjny

" rufus (platyrhynchus, Tringa fulicaria) — Breitschnäbliger Wassertreter.

Podiceps cristatus (urinator, Colymbus cristatus) — Haubentaucher (Groß: haubiger Steißfuß) Roháč obecný — Nurek czubaty[Kl.], wielki[Wod.], Nur, Perkoz dwuczubny[T.], Pernikoza, Koza gm.

" rubricollis (subcristatus, Colymbus rubricollis) — Rothalsiger Lappentaucher (Rothalsiger Steißfuß) Roháč červenokrký — Nurek dwuczubaty[J.], Perkoz rdzawoszyjny. współczubaty Jar.

Podiceps cornutus (Colymbus cornutus) — Gehörnter Lappentaucher (Gehörnter Steißfuß) Roháč prostřední — Perkoz uszaty[T.], Nurek rogaty Jar.

Podiceps auritus (obscurus, Colymbus auritus) — Geöhrter Lappentaucher (Ohren = Steißfuß) Roháč malý — Perkoz zausznik[T.], Nurek zausznik, uszaty[Kluk]

" minor (Colymbus minor, hebridicus) — Kleiner Lappentaucher (Kleiner Steißfuß) — Perkoz mniejszy, nurek mały[Jund].

Eudytes septentrionalis (Colymbus septentrionalis, rufogularis) — ~~Roháč~~ Potápka obecná; Rothkehliger Seetaucher (Nordischer Seetaucher) — Nur rdzawogardlisty[Jar.], rdzawoszyjny.

Eudytes arcticus (Colymbus atrogularis)	Schwarzkehliger Seetaucher	Nur czarnoszyj T., czarnogardł T.
" glacialis (Colymbus glacialis)	Eis=Seetaucher	Nur lodowiec. T.
Mergus merganser Krochal obyknowenny	Großer ~~...~~ Säger morčak velký, Taucherganß, Gänsesäger, Kneifer, großer Sägetaucher	Tracz wielki, nuroges, Jund. Słachara gmin. norek (1526) Kozi nurek (Klein)
" serrator	Mittlerer Säger (Langschnäbliger Säger) Taucherente morčak prostřední	Tracz średni, długodziób. Kluk
" albellus	Kleiner Säger (Weißer Säger) morčak bílý	Tracz bielaczek Jar.
Halieus carbo (Pelecanus carbo, Carbo cormoranus)	Kormoran = Scharbe	Kormoran, Kruk morski. T.
Łyżyk czuik Pelecanus onocrotalus	Pelikan	Pelikan olbrzym, Baba. Jund.
Anas fuligula Hydrobates fuligula Utka	Reiherente (Zopfente, Traubentauchente) Kachna chocholatá	Kaczka czernica, Górsk. czubata 1/90
" rufina Hydrobates rufina	Kolbenente (Kolbentauchente) Rothente Kachna zrzavá	Kaczka hełmiasta T., rdzawoczub Jar.
" glacialis Utka rawka	Eisente (Eis=Tauchente) Kachna lední	Kaczka lodówka, wdówka Kluk
" ferina Fuligula ferina L.	Tafelente, Rothhals Polák velký	Kaczka podgorzatka T., dzika Kl., kasztanowata Jar.
" nyroca (leucophtalma) Hydrobates leucophtalmos	Braunkopfente (Weißäugige Tauchente) Polák malý	Kaczka białooka Jar. Podgorzatka gm.
Gogol " clangula Hydrobates clangula Fuligula clangula	Schellente, Quakente Hohol	Kaczka krzykliwa Jund., Gagoł gmin.
" Penelope (cagolca)	Pfeifente Hvízdák	Kaczka gwiżdżąca Jar., Piszczatka Kl., Świstun gm.
" nigra	Trauerente Kachna černá	Kaczka czarna Kl.
U. czernawka " fusca	Sammetente (Trauerente) Kachna hnědá	Kaczka uhla Rz. Markaczka Kl.
" marila Hydrobates marila	Bergente, Schwarzente Kaholka	Kaczka ogorzałka (Myol. ptasz.)
" crecca	Krickente (Zirrente) Čírka obecná	Kaczka cyraneczka Kluk
" querquedula	Knäkente (Krickente) Čírka modrá	Kaczka cyranka. Rz. Cyranka mniejsza (Klein)

131

Anas strepera	Mittelente (Mittel-Knäkente), Schnatterente) Kopřivka	Kaczka grzechotka Kluk. Chrochawa Kl.
" clypeata U. szyrokonos	Löffelente Ploskozobka	Kaczka płaskonos, [Jan.] płaskodziób, Łyżkodziób.
" tadorna	Brandente (Höhlenschwimm: Lügen Fuchsente) Kachna strakatá	Kaczka ohar) [redacted]. Podgorzelec. Jar.
" rutila	Rothe Höhlenente	
" acuta U. szytochwost	Spießente (Fasanenente, Spitzschwanz) Ostralka	Kaczka długosterna T., Rożeniec, strzałogon) Kluk. jaskółczyogon gm.
" boschas	Stockente, Wilde Ente Kachna divoká	Kaczka krzyżówka gm., Szarka gm., burka gm., krakwa T. Kaczka dzika, pospolita T.
leucocephala (Hydrobates leucocephalus)	Weißköpfige Ruderente	Kaczka białogłówka
Anser cinereus Gus dikoj	Graugans Wildgans Husa velká	Gęś szara T., gęgawa T., siwa, popielata. Jar. 15/3 ~~15/3~~ 1/90.
" segetum (Anas segetum)	Saatgans Husa polní	Gęś dzika, posiewnica, litewka gar. gm. 15/3 ~~15/3~~ 1/90
" arvensis (rufescens)	Ackergans Husa rolní	Gęś rolna, polna T.
" bernicla (torquatus, Anas bernicla) Gus. siewernyj	Ringelgans (Brandgans) Bernešká	Gęś bernikla T., szyjobręcz
" albifrons	Blässengans Turkyně	Gęś białoczelna Jar.
" minutus (Heckelii)		Gęś Heckela Tyz.
" hyperboreus (niveus) (Anas hyperborea)	Schnee-Gans	Gęś śnieżna
ruficollis	Rothhalsige Gans	Gęś czerwonoszyja Kluk.
G. czagwa " leucopsis	Weißwangige Gans (Brandgans)	Gęś białolica T., kaczka
Cygnus musicus (melanorhynchus, Anas cygnus) (Olor xanthorinus) Łebed	Singschwan Labuť divoká	Łabędź gędziec T., dziki T.
" melanorhinus	Schwarzschnäbliger Schwan Labuť malá	
251 " gibbus (Cygnus olor Anas olor) Ł. klykun	Höckerschwan	Łabędź nadobny T.

ek (1526)

Jar.

gm.
n

lein)

Rząd VIII Bagienne (Błotne)

Haematopus ostralegus: Europäischer Austernfischer (Rotfüßiger Austernfischer) Austerndieb — Ostrygojad
Ústřičník

Himantopus rufipes (atropterus): Rotfüßiger Strandreiter (Storchschnepfe, Riemenbein) Schwarzflügeliger Strandreiter — Cienkonóg

Charadrius oedicnemus (Oedicnemus crepitans): Triel (Europäischer Dickfuß, Kleiner Trappe) Dytík — Siewka grubonóg, Kulon właściwy T. Kluk

Charadrius fluviatilis (minor, curonicus): Flußregenpfeifer (Kleiner Strandpfeifer) Kulík říční — Siewka mniejsza rzeczna Jar., Dżdżownik rzeczny T.

" cantianus: Seeregenpfeifer
Kulík pomořský

" morinellus: Morinellregenpfeifer, Dummer Regenpfeifer Kulík hnědý — Siewka mornel Jar., Dżdżownik górny

Żujek czarnogłowy

" hiaticula: Sandregenpfeifer (Buntschnäbliger Strandpfeifer) Halsbandregenpfeifer Kulík písečný — Siewka piszczek Wag., żółtodziób Jar., Dżdżownik obróżny T., Sępówka gm.

Ż. z pojaskiem

" auratus (pluvialis, apricarius): Goldregenpfeifer Tütr — Siewka złocista Wodz., Dżdżownik siewka T. Siewka zwyczajna Wag.

" squatarola (Vanellus melanogaster, Tringa helvetica): Weißschwänziger Regenpfeifer — Siewka północna, Czajka siewnica T., podczarniata Jar.

" albifrons: Weißstirniger Regenpfeifer

~~[illegible]~~

Tringa alpina (variabilis, Numenius variabilis): Alpenstrandläufer (Veränderlicher Strandläufer) Jespák podhorní — Biegus górny T., odmienny Wodz. zmienny

" minuta (Calidris minuta) pusilla: Kleiner Strandläufer (Zwerg-Strandläufer) Jespák malý — Biegus malutki T., Wróbel rzeczny (Siewniczka, Kluk)

" subarcuata (Numenius subarquata, ferrugineus): Bogenschnäbliger Strandläufer Jespák křivozobka — Biegus kuliczek T., Kulik krzywodziób. ~~4/1~~ Siewka, Siejka (Klein) ~~Kulon~~

" Schinzii: Schinzischer Strandläufer
Jespák Šincův

" maritima: Seestrandläufer
Jespák pomořský

Tringa Temminckii — Temmincks Strandläufer (Temminckscher Strandläufer) Jespák Teminkův — Biegus Temminga T., Wróbel rzeczny

" arenaria (Charadrius calidris, Calidris arenaria) — Grauer Sanderling — Żółtaczek (Klein)

" platyrhyncha (Numenius pygmaeus, Limicola pygmaea) — Breitschnäbliger Strandläufer — Kulig, Biegus płaskodzióby T. Bekasik 15/8; 1/4 brzegowy Wodz.

" cinerea (canutus) — Graulichter Strandläufer — Biegus rdzawy Jar.

Actitis hypoleucos (Totanus hypoleucos, Tringa cinclus, hypoleucos) — Flußuferläufer (Trillernder Wasserläufer) Písik podbílý Sandpfeifer, gemeiner Strandläufer, Uferläufer — Brodziec piskliwy T., Łądzik piskliwy Wodz., Kuliczek Jar. 1/4

Totanus ochropus (Tringa ochropus, littorea) — Punktirter Wasserläufer (Getüpfelter Wasserläufer) Schwalbenschnepfe, punktirter Strandläufer; Sluka kropenatá — Brodziec samotny T.

" fuscus — Dunkelfarbiger Wasserläufer (Dunkelbrauner Wasserläufer); Sluka tmavá — Brodziec śniady T., ciemny Wodz., Łądzik rudy Jar.

" glareola (Tringa glareola) — Bruch-Wasserläufer (Waldwasserläufer; Sluka malá — Brodziec leśny T. Kokoszka błotna (Kl.)

" glottis (chloropus, leucophaeus) — Grünfüßiger Wasserläufer (Grünbein); Sluka bělava — Brodziec kwokacz T.B., Łądzik szary Jar.

" callidris — Rothfüßiger Wasserläufer (Meer-Wasserläufer, Kleiner Rothschenkel); Sluka rudonoha — Brodziec morski, Krwawodziób Jar.

" stagnatilis — Teichwasserläufer — Brodziec pławny T., brzegowy (Wodz.)

Machetes pugnax (Tringa pugnax) — Vielfarbiger Kampfhahn (Kampfstrandläufer) Streitvogel 1/5; Jespák bojovný — Batalion T., bojownik zmienny T.; Łtak bitny (Kl)

Scolopax gallinula — Kleine Sumpfschnepfe (Kleinste Sumpfschnepfe, Haarschnepfe, Stumme Schnepfe, kleine Bekassine) 15/4; Kozlík — Bekas mały, Ficlaus Jar. gw. Baranek (Klein) Bekas (Kl.) Kozietek (Klein) Kulizek Lietz 15/8

" major (media, palustris) — Große Sumpfschnepfe (Bekassine) Moorschnepfe, Doppelschnepfe 15/4; Ležák — Bekas dubelt T., właściwy Jund.

" gallinago — Gemeine Sumpfschnepfe, (Himmelsschnepfe, Gemeine Bekassine) Himmelsziege, Bruchschnepfe 15/4 — Bekas kszyk Jund. Baranek gw.

Kulik baraszek

" rusticola — Waldschnepfe; Sluka otavní; Sluka lesní — Bekas słomka 15/3, Rz. Kluk, Kuropatwa pardwa (Kluk) 1/10; Pardwa (1526)

Kulik lesnoj

Limosa melanura (Totanus limosus)	Schwarzschwänzige Uferschnepfe (Schwarzschwänziger Sumpfläufer) Sluka pobřežní	Szlamnik czarnosterny T., Nabłotnik rdzawoszyjny Jar. Błotniak 15/4
" Meieri	Rostgelbe Uferschnepfe Sluka Meierová	
" rufa (Scolopax leucophaea, lapponica, Totanus leucophaeus, glottis)	Rostrothe Uferschnepfe (Rostrother Sumpfläufer) Sluka červena	Szlamnik rdzawy T., Nabłotnik podgorzały Jar.
Numenius arquatus (Scolopax arquata)	Große Brachschnepfe (Großer Brachvogel, Großer Keilhaken) Doppelschnepfe Koliha	Kulig ugorowy Jar., Kulik
" phaeopus	Regen-Brachschnepfe (Kleinerbrachvogel, Kleiner Keilhaken)	Kulig kulon T. 1/4 15/8
Vanellus cristatus (Charadrius cristatus, Tringa vanellus)	Kiebitz (Gewöhnlicher Kiebitz) Čejka	Siewka Czajka, Czajka właściwa T., czubata Jar.
Ardea nycticorax (maculata)	Mittlere Rohrdommel (Gemeiner Nacht-Reiher) Bukáč prostřední	Czapla ślepowron właściwy Rz., nocoryk Del.
" stellaris Čapla wyp.	Große Rohrdommel Bukáč obecný	Czapla bąk właściwy, Czapla huk Rz. 15/8
" minuta	Kleine Rohrdommel Bukáč malý	Czapla zdrobniała, bączek Jar., huczek Tyz. Del.
" cinerea (major) Čapla bolszaja	Fischreiher (Grauer Reiher) Volavka šeda Fischreiher	Czapla siwa, popielata Jar.
" purpurea	Purpurreiher Volavka červena	Czapla purpurowa. (Kluk)
" egretta (nivea)	Silberreiher (Großer Silberreiher) Volavka stříbřita	Czapla biała duża Jar., Jorga T. Del.
" garzetta nivea Č. Garzetta	Kleiner Silberreiher	Czapla nadobna T., biała mniejsza Jar.
" comata (ralloides castanea)	Schopfreiher (Rallen-reiher, Rohrdommelreiher)	Czapla modronos Jar.
297 Ibis falcinellus (Tantalus falcinellus)	Dunkelbrauner Ibis (Sichler, Sichelschnabel, Sichelreiher, Gemeiner kupferfarbiger Nimmersatt.)	Ibis

Ciconia alba (Ardea ciconia) — Gemeiner Storch (Weißer Storch) — Čáp bílý — Bocian biały Jund. 15/3 — 15/8

" nigra (Ardea nigra) — Schwarzer Storch — Čáp černý — Bocian śniady T., czarny, Kl. hajstra gm.

Platalea leucorrhodia — Weißer Löffler — Kolpík (Weißer Löffelgans) — Warzęcha biała (Kluk) Weißer Löffelreiher — Łyszczak (1526)

Grus cinerea (Ardea grus) — Grauer Kranich (Gemeiner Kranich) — Jeřáb (Żoraw) — Żóraw pospolity T., popielaty Jar. 15/3 — 15/8

Recurvirostra Avocetta — Krummschnäbliger Wasserschnäbler (Wassersäbler, Säbelschnabel, Gemeiner Säbler) — Szablodziób

[illegible]

[illegible]

Rząd IX Kurowate

Rallus aquaticus — Wasserralle, Rohrhühnchen — Chřástal vodní — Chróściel wodnik T., wodny, Wodnik zielonawy Jar. 1/5 — 15/8

" pusillus (Crex parvus, Gallinula pusilla) — Kleines Sumpfhuhn (Kleines Rohrhuhn) — Chřástal malý — Chróściel Kurka zielonka T., Kurka mała Jar.

" Bailloni (Gallinula pygmaea, Gallinula Naumanni) — Zwergsumpfhuhn (Zwergrohrhuhn) — Chřástal nejmenší — Chróściel Kurka karliczka

" porzana (Gallinula porzana) Ortygometra porzana — Gesprenkelte Ralle (Punktiertes Rohrhuhn, punktiertes Sumpfhuhn, Mittelhühnchen) Sumpfralle — Chřástal kropenatý — Chróściel Kurka wodna T., Kurka nakrapiana W., Kurka Kokoszka Jar.

" crex (Crex pratensis) — Korostel dergacz — Wiesenralle (Wachtelkönig, Gemeiner Wiesenknarrer) Schnarz — Chřástal polní — Chróściel łączny F., Derkacz Jar., T., Kiecak gm. 1/5 — 15/8

Fulica chloropus (Gallinula chloropus) — Grünfüßiges Wasserhuhn (Rotblässiges Rohrhuhn, Braunes Wasserhuhn, Gemeines Wasserhuhn) [illegible] — Slípka vodní — Kokoszka zielonoga Kl., wodna, Kurka wodna Jund.

" [illegible]

" atra — Gemeines Wasserhuhn (Wasserhuhn, Blässente, Blässhuhn, Schwärzliches Wasserhuhn, Blässe) — Lyska — Łyska czarna Jar.

Tetrao coturnix (Perdix coturnix) Perepelka obiknowennaja	Wachtel Křepelka	Przepiorka, Kuropatwa przepiorka, Przepiórka 1/5 właściwa J. 15/8
" perdix (Perdix cinerea) Kuropatka sieraja	Rebhuhn (Grauens Feldhuhn) Koroptev	Kuropatwa pol. właściwa, jar. polopolita, szara
" saxatilis (Perdix saxatilis)	Steinhuhn (Steinfeldhuhn)	Kuropatwa skalna, Kamionka
" bonasia Teter ~~[illegible]~~ riabczyk	Haselhuhn (Haselbaumhuhn) Jeřábek	Kniejotok Jarząbek Dz.
" lagopus T. bielyj	Schneewaldhuhn (Schneehuhn)	Jarząbek tatrzański Kuropatwa mięznicyka Kl.
" arenarius.	Ringelwaldhuhn	Jarząbek obrączkowaty
" tetrix T. kosacz	Birkhuhn (Birkwaldhuhn) Tetřívek (Birkhahn)	Kniejotok cietrzew, Głuszec cietrzew, Dz.) Trzetrzew. Kurdziel (Klein) Cieciorka (1526)
" medius	Rackelhuhn Tetřev prostřední	
" urogallus T. głuchar	Auerhuhn (Auerwaldhuhn) Tetřev	Kniejotok Głuszec właściwy, Dz. Głuchoń, Jędor dziki. Głuch (Klein) Pietruski starał się sztucznie z jaj wychowywać lecz się nie udało.
Otis tarda	Großer Trappe Drop velký	Drop brodacz J., właściwy, jar. wielki Wodz.
" tetrax	Zwergtrappe Drop malý	Drop strepet J., mniejszy, Jun. Karzetek.
" houbara	Kragentrappe	
Glareola torquata (austriaca, Hirundo pratincola)	Ringel-Sandhuhn	Piaskowiec

Willibald E. Dr: Die Vögel Teutschlands nebst Anleitung zum Ausstopfen für die Jugend bearbeitet Mit 68 illum. Abbild. auf 6 Tafeln Zweite Auflage Leipzig (Friedrich Fleischer) 8°. Str. 1-32 (wstęp) 32-156 (Opis) 1 Thlr.

Haustaube: Columba domestica
a) Kropftaube, Kröpfer Columba gutturosa Garłacz
b) Höckertaube, Spanische Taube, Bagadetten Columba curvirostra
c) Türkische Taube, Briefstaube Col. tabellaria
d) Schleiertaube, Perückentaube Col. cucullata
e) Trommeltaube, Latschentaube, Federfuß Col. Dasypus
f) Mövchen Col. turbida
g) Polnische Taube, indische Taube, Mondtaube (Mohrenkopf) Col. polonica
h) Tümmler, Purzeltaube Col. gyratrix
i) Klatschtaube Col. percussor
k) Pfauentaube, Hühnerschwanz Col. laticauda.

Türkische Ente - Hydrobates moschatus
Kanarienvogel: Fringilla canaria

Hausgans = Anser domesticus
Höckerschwan (Hökerschwan) - Cygnus olor.

Fasan: Phasianus colchicus | Pfau Pavo cristatus | Perlhuhn Numida meleagris | Puter = Meleagris gallopavo
Haushuhn: Gallus communis (der Kräher Hahn (Kapaun) kastrierter Hahn (Kollande)) | Truthahn, Calkutischer Hahn: Indyk

I Bodziat z. v. 1853. Leunis Schul Naturgeschichte. Hanover (Hahn) 1853.
I Th. Zoologie. 27 Sgr.

I Aves aëreae Luftvögel

I Ord: Rapaces Raubvögel
- I. Familie: Vulturinae Geier
- II " Accipitrinae Falken
- III ~~Strigidae~~ Strigidae Eulen

II Ord: Scansores Klettervögel
- I Fam: Picidae Spechte
- II " Cuculidae Kukuke
- III " Psittacinae Papageien
- IV " Bucconidae Bartvögel
- V " Musophagae Pisangfresser
- VI " Rhamphastidae Großschnäbler
- VII " Buceridae Nashornvögel
- VIII " Halcyonidae Eisvögel (Alcedo, Coracias)

III Ord: Passeres Singvögel
- I Fam: Dentirostres Zahnschnäbler (Lanius, Muscicapa)
- II " Subulirostres Pfriemenschnäbler (Motacilla, Turdus, Cinclus, Saxicola, Accentor, Sylvia)
- III " Conirostres Kegelschnäbler (Fringilla, Parus, Regulus, Alauda, Loxia)
- IV " Corvinae Raben
- V " Tenuirostres Dünnschnäbler Sitta, Certhia, Upupa, Tichodroma
- VI " Fissirostres, longimanae Spaltschnäbler (Hirundo, Cypselus)

IV Ord. Columbae Tauben
- I Fam. Columbinae Tauben

II Aves terrestres Erdvögel

V Ord: Gallinae Hühner
- I Fam: Gallinaceae Hühner (Pavo, Phasianus, Meleagris, Numida, Gallus)
- II " Crypturidae Steißhühner Halbhühner

VI Ord. Cursores Laufvögel (Struthio)

III Aves aquaticae Wasservögel

VII Ord. Grallae Sumpfvögel Watvögel

II Bodziat: Willibald E. Die Vögel Deutschlands Leipzig 2te Auflage. 1 Thlr.

A Gruppe: Landvögel Aves terrestres

I Ordnung Raubvögel Accipitrinae Raptatores
- I Familie: Raptatores diurni Tagraubvögel
- II " Rapt. nocturni Nächtliche Raubvögel, Eulen.
  - a Ohreulen
  - b Käuze, glattköpfige Eulen

134

II Ord: Rabenartige Vögel Coraceae, Corvinae
- I Fam. Würger Lanii
- II " Raben Coraces (Dohle) Krähe

III Ord: Singvögel, Kegelvögel Passerinae, Ambulatores
- I Fam: Sänger Canorae Drosseln
  - 1. Drossel Turdus
  - 2. Fliegenschnäpper Muscicapa
  - 3 Grasmücken Sylvia
  - 4 Steinschmätzer: Saxicola.
  - 5 Goldhähnchen Regulus
  - 6 Zaunkönig Troglodytes
  - 7) Meisen, Parus
  - 8 ... 9) Accentor, Alauda, Motacilla
- II Fam: Finkenartige Vögel Fringillaceae
  - 1) Sperling Passer
  - 2) Fink Fringilla
  - 3) Kreuzschnabel Loxia
  - 4) Ammer Emberiza.

III Fam: Langflügler
Longipennes
a) Hirundo
b) Merops
c) Certhia
d) Sitta

IV Ordnung Klettervögel,
Spechtartige Vögel
Scansores, Picariae
I Famil: Wurzelzüngler
Lipoglossae
Upupa, Alcedo
II Famil Spechtartige Vögel
Picinae
Picus, Yinx
III Fam Kuckuckartige Vögel
Cuculinae
Cuculus

V Ordn: Scharrvögel Rasores
I Fam Taubenartige Vögel
Columbinae
II Fam: Hühnerartige Vögel
Gallinaceae
Tetrao, Perdix

VI Ord: Laufvögel: Cursores
I Fam: Trappenartige Vögel
Alectorides
Otis

B. Sumpfvögel.
VII Ord. Watvögel, Sumpfvögel, Stelzenläufer Grallatores, Amphibolae
I Ord. Reiherartige Sumpfvögel Herodii, Grues (Ardea ciconia
II " Schnepfenartige Sumpfvögel Scolopacinae
Scolopax, Recurvirostra, Himantopus, Phalaropus, Tringa Charadrius
III " Hühnerartige Sumpfvögel, Rallen Fulicariae, Ralloidea

I Famil Alectorides Hühnerstelzen (Otis, Grus)
II " Fulicariae, Rallidae Wasser- oder Sumpfhühner (Fulica, Rallus, Crex)
III " Charadriadae Regenpfeifer (Vanellus Tringa)
IV " Scolopacidae Schnepfen
V " Ardeadae Reiher

VIII Ordnung Palmipedes natatores Schwimmvögel
I Fam: Anatidae Enten (Cygnus, Anser)
II " Pelecanidae Pelikane Ruderfüßer (Carbo)
III " Procellaria Sturmvögel Röhrennasen)
IV " Laridae Möven, Seeschwalben (Larus Sterna
V " Colymbidae Taucher (Podiceps)
VI " Alcidae Alken

C. Gruppe Wasservögel, Schwimmvögel
VIII Ord: Wasservögel, Schwimmvögel natatores, Plamipedes Palmipedes
I Fam: Langflügler Longipennes (Larus, Sterna
II " Pelikanartige Wasservögel Steganopodes (Pelecanus)
III " Gänseartige Wasservögel, Zahnschnäbler (Anserinae Lamellirostres) (Cygnus, Anser)
a) Schwäne
b) Gänse
c) [illegible] Hydrobates
d) Enten Anas e) Sägetaucher Mergus
IV " Kurzflügler [illegible] Brevipennes Pygopodes (Podiceps)

Ob: Leunis Joh: Schul-Naturgeschichte zum Gebrauch beim Unterricht in höheren Lehranstalten. Hannover (Hahnsche Buchhandlung) 1853. 8.
I Th. Zoologie mit 304 Abbild. 27½ Sgr. Dritte Aufl.
II. Botanik mit 156 Holzschn. 1851 zweite Aufl. 22½ Sgr.
III Oryktognosie u. Geognosie mit 177 Abbild. 1852.

Ryby galicyjskie.

I Rząd: Ryby kościste (Teleostei – Osteacanthi – Grätenfische)

A.) Podrząd: Ciernioplетwe (Acanthopteri – Stachelflosser)

a) Rodzina: Okuniowate (Percoidei – Barsche)

1. [illegible] Rodzaj: Okuń (Perca – Barsch)

Perca fluviatilis (Flußbarsch – Barschling – Okuń rzeczny; czesk. Vokaun, illir. ostresh; wind: Pirsholz. Dniestr.

Okuń Rząca Kluk
Okuń rzeczny Leśń.
czesk. Okoun
ross: Okuń, Szagla
slov: Okun

2. Rodzaj: Sendacz (Lucioperca – Hechtbarsch

Sandacz – Sudak. Dniestr

Lucioperca sandra (Schiel, Zander, Sandbarsch – Nagmaul – Sendacz; czesk: Czandat; rossyj. Sudak. – w całej Galicyi i w Wisle.

ros: Sudak
Sandacz Leśń.
czesk. Candat
Sędacz Rząca Kluk

Lucioperca volgensis (Schilus Pallasii – Zander – ross: Berszyk, Sekret – tylko w Dniestrze ma łuski większe

Ostrzyca Kluk
~~ros. Sudak~~

Aspro zingel. Czop Rząca. potamopiso w Dniestrze

3. Rodzaj: Jazgarz (Acerina Jazdź

Jazdź

Acerina vulgaris (Perca cernua vel secunda – Kaulbarsch, Schroll, Kugelbarsch, Goldfisch – Jazgarz rzeczny, Jazdź, Holperz (Rząca) – czesk: Ježdik – krain: Zeleni okak, Okuk – w Wisle. Jersz (w Dniestrze

Acerina tanaicensis – Sesotka (w Dniestrze?)

Jazgar, Jaźdź, Holperz
Jazgarz Kluk Rząca
Jazgarz rzeczny Leśń.
czesk. Jeresz ježdik
ross: Jersz
star. pol. Jaźdź, Kolpersz

4. Rodzaj: (Percarina

Percarina Demidoffii – tylko w Dniestrze; żółtawo biały, płytwy jasne, odznacza się ząbkami – zresztą podobny do jazgarza.

(Czop Rząca ??)

b) Rodzina: Głowaczowate (Cataphracti, Scleroparei – Panzerwangen.

1. Rodzaj: Głowacz (Cottus capito fluviatilis

Dickkopf, Kaulkopf

Cottus gobio (Kopp, Groppe, Kaulkopf, Kaulquappe – Rap, Głowacz, Wilk, Rząca Głowacz, Wilk, Rap – krain: Menkiżek, Kapzh. – w Wisle, w Sanie

Luzzer Pomochel
czesk: Pulec obecny
Kijanka Kluk

Capito fluvii Hierafsi (Rnt)
Głowacica Rzącz.

Capito fluviatilis coeruleus (Gesn.)
Głowacz modry Rzącz. Bratfisch
~~Babka (Dnestr)~~

Kaiuk Rzącz.
pol. Kolczyk & Kluk
Ciernigek Kluk
Ciernik pospolity Leśn.
czesk: Koliszka, Chacholeze
ross Koluszka

Karp pospolity Leśn.
Karp Lustrzeń Leśn. czesk: Karp tarant
Ulak Jundzit
czesk: Kapr
ross: Karp.
Slov. Karp. Szaran
Karpkaras Rzącz
Dubiel Rzącz
Karp fałgski Leśn.
~~[illegible]~~

Karaś Rzącz
Karaś właściwy Leśn.
czesk: Karas, Karasek
ross: Karaś
slov: Karaz

KarpKaraś Leśn.
pol. Dubiel
czesk: Hyblik

Cottus poecilopus (Głowacz ~~Gobio exanthematopus, fluviatilis Welke~~ Babka – ma płetwy brzuszne z ciemniejszemi pręgami – w Galicyi najpospolitszy w rzekach górskich w Wisle, Stryju, Oporze – Zawadzki nazwał go mylnie Cottus gobio) Dniestr

Cottus microstomus (Głowacz małousty – ma pyszczek mniejszy, płetwy brzuszne krótsze jasne, czerwonawo brunatny długości 4 cali – w Wisle pod Krakowem i w Popradzie

c) Rodzina: Ciernikowate (Scomberoidei – Makrelen)

1. Rodzaj: Ciernik (Gasterosteus

Gasterosteus aculeatus (Gasterosteus trachurus vel leiurus vel gymnurus vel semiarmatus & Ciernik pospolity, Kacik (Rzącz.) ~~Makrela~~, Wrzeciennica – Stichling, Stachelfisch, Stichbüttel – w Wisle pod Krakowem

B) Podrząd: Miękkopletwe (Malacopteri – Weichflosser)

a) Rodzina: Karpiowate (Cyprinoidei – Karpfenähnliche)

A) Pachychili

1. Rodzaj: Karp (Cyprinus – Karpfen.

Cyprinus carpio (Karp – Karpfen, ~~Carinus~~ karp rybiec, Zingelkarpfen, Karpfenkönig, Teichkarpfen – czesk. Kapr; krain. Karf – w rzekach i stawach – chodzi ~~się~~ – do 3 stop długi waży do 35 funtów

2. Rodzaj: KarpioKaras Carpio – Halbkarausche Cyprinus hybridus

Carpio Kollarii (Cyprinus Kollarii – szerszy od karpia, podobny do karasia do 8 cali długi – koło Lwowa – Karpfgarniel, Halbkarass, Kittigkarpfen

3. Rodzaj: Karas (Carassius – Karausche

Carassius vulgaris (Cyprinus carassius, ~~Coracinus~~ Cyprinopsis carassius – Karas – Karausche, Rotkarpfen – czesk: Karasek; krain. Koresel, Kuresel. – do 6 cali długi 1½ funta ważący – w stawach i bagnach.

Carassius gibelio (Cyprinus gibelio – Karas mały – Kleine Karausche, Giebel, Giebling, Kleiner Karpfen (Karasik?) – podobny do Karasia

Carassius moles – znacznie szerszy i grubszy od zwykłego – w stawach koło Lwowa.

Carassius oblongus – podobny zwykłemu tylko głowę ma większą – długi przeszło 6 cali – w stawach koło Lwowa i w rzece Stryj.

*) Carassius auratus (Cyprinus auratus – Goldfisch – ryba zbytkowa chińska chodzuje się tylko sztucznie w mieszkaniu. – ross: Czebak — Karp Złotawiec Leśn.

4. Rodzaj: Lin (Tinca – Schleihe)

Tinca vulgaris (Cyprinus tinca, Tinca chrysitis, vel aurata, Tinca italica – Lin pospolity – Schley, Schleim – czesk: Lin – windyż: Linj – krain: Karpoz, Schlajn – w całej Galicyi i około Krakowa. — Lin pospolity Leśn. Lin Rzącz. czesk: Lin, ross: Lyn, slov: Linj

5. Rodzaj: Boleń (Barbus – Barbe) Brzana

~~Brzana~~

Barbus fluviatilis (Cyprinus barbus, Barbus communis, Mullus barbatus – ~~Boleń~~ ~~pospolity~~ Brzana, Barwana Rzącz. Marena Rzącz. – Gemeiner Barbe, Fluß=barbe, Barmer – ~~Rossy~~: Podust – czesk: Parma, Barma – krain: Mrena, Pohra, Poharza. – bywa czasem do 10 funt. ciężki i do 2 stop długi – ~~[illegible]~~ ~~[illegible] w stawach~~ – we wszystkich rzekach, w Dniestrze. — Barwana, Marena Rzącz. Barwena Kluk. Boleń rzeczny Leśn. Staropol: Barwena, Brzana, Parma, Toporek. Boleń Rzącz. czesk: Parma, Parmice, ross: Podust, Czebak, slov: Mrena

Barbus Petenyi (Pseudobarbus – Smuling – wołosk: Schamle – pyszczek ma przytępiony i dłuższemi płetwami tylnemi, do 7 cali długi, pokazuje się w Wisle pod Krakowem.

6. Rodzaj: Kiełb (Gobio – Gründling

Gobio vulgaris (Gobius fluviatilis, Cyprinus gobio, – Kiełb, Rusik, Kiełbik – Gründel, Grundling, Greßling, Gründling – czesk: Hřez; krain: Krashorka, Globozhek, Babka (Dniestr) — Kiełb Rzącz. Kluk. Kiełb, ~~[illegible]~~ pospolity, Leśn. Kiełbik pol. czesk: Hrziz, Rzerzucha

7. Rodzaj: Płocica (Rhodeus – Weissfische) Kleń (Belke)

Mrzewka Rzącz.
czesk: Horzasici
czesk: Kapr holesice

(Leuciscus albula)

Rhodeus amarus (Leuciscus amarus, Cyprinus amarus, Alburnus Ausonii – Płociczka gorzka – Bitter-Weissfisch, Bitterling – krain: Pesdirk – najmniejsza rybka krajowa do 2 cali długa, w Wisle, Stryju.

Leszcz

8. Rodzaj: Leszczoluskowate (Abramis – Brachsen Prasinus)

Leszcz, Kleszcz, Rzącz.
Leszcz właściwy Leśn.
czesk: Prażma

Abramis brama (Cyprinus brama, – Leszcz, Kleszcz Rzącz. – Brachsen, Brassen, Bleie – czesk: Cein; krain. Kozel. – koło Krakowa i Lwowa czasem 1½ stop długi, 6 funt. waży.

Leszczyk, Połleszcza Rzącz
Leszcz Certa Leśn
Certa Rzącz
czesk: Hustera; Taran
pol. Guszczora (?)

Abramis vimba (Cyprinus vimba vel carinatus, Capito anadromus – Certa Rzącz. – Blaunase, Näsling, Mennasse, Zärthe – czesk: Prandnik; krain: Vogriza; rosyj: Syrka, Soroga – w Wisle mały do ½ funta waży – wychodzi z morza północnego)

Wyrozub

Abramis melanops (koło Lwowa – wychodzi z morza czarnego, podobny do Certy, tylko ma główkę czarno nakrapianą, dług. 13 cali.

polsk: Bleja
czesk: Lubacz, Sapa

Abramis ballerus (Cyprinus ballerus – Pleinzen, Zope, Schwuppe, Spitzpleinze – węgier: Balin – w Dniestrze 1 stop. dług 1 funt. waż. – w stawach.

Abramis sapa (Brama secunda Foem., Abramis Schreibersii – Schreibzleinzen, Zorro, Zobel – w Dniestrze podobny innym.

9. Rodzaj: Blik (Blicca – Güster

Guszczora Rzącz (?)
Blik, Blejak (Rzącz.)
Leszcz Podleszczyk Leśn.
(Płocica)
czesk: Kapr taran, Prażma mala

Blicca argyroleuca (Cyprinus blicca vel ballerus, Abramis blicca – Blik, Blejak Rzącz. Leszczyk, Połleszcza – Zobelpleinze, Güster, Blicke, Schreiber – czesk: Teyn; krain: Androga Kozel – we wszystkich rzekach.

Blicca laskyr (Cyprinus laskyr vel lasgyr, Cyprinus gustera, Abramis laskyr – płetwy ma brunatne – na Bukowinie i w Rosyi. a Buggenhagii

10. Rodzaj Pelecus, Sichling. – Koza, Szabla

Pelecus cultratus (Cyprinus cultratus vel clupeoi- = Leszcz Koza Leśn."
des, Chela cultrata, Leuciscus cultratus – Ziege, czesk: Kapr czachonie,
Zicke, Sichel, Messerfisch, Schwertfisch, Messerkarpf, Koszter Kluk
Dünnbauch, Sichling – ryba morska w Dniestrze i w Wisle
½ stopy długi w Dniestrze

Płocica

11. Rodzaj: Ukley (Alburnus – Ukelei. (Belke)
Ukley Belke Albula Płoć

Alburnus lucidus (Cyprinus alburnus, Leuciscus (Płocica, Płotka (Rzącz)
alburnus, Phoxinus secundus, Aspius ochrodon, Ukleyka Rzącz Kluk
vel alburnus vel alburnoides – Ukleyka, Kleń Białoryb Kleń Leśn. Kleń Kluk
– Laube, Ukelei, Weissfisch – 4 do 6 cali długi czesk: Oukleyka, Bielice
koło Krakowa, w Stryju. Karp Bielousz
Ouklej, Płodice, Bielun, Biel, Bieliczka

Alburnus bipunctatus (Cyprinus bipunctatus, Leu- = Guszczora Rzącz
ciscus bipunctatus vel Baldneri, Phoxinus Gistner
primus, Aspius bipunctatus – Schneiderlaube – Białoryb Ukley Leśn."
czesk: Oukleje. – mniejszy od Ukleyki; koło Krakowa Białoryb Pstrzęga Leśn."
w Wisle z Popradu, w Stryju, Czeremoszu. czesk: Kapr czorek

12. Rodzaj: Lipień (Aspius – Rapfen – Chwat (Belke)

Aspius rapax (Cyprinus aspius, Leuciscus aspius Krywoszyok, Swinka Kluk
– Lipień, Rap (Swinka ?) – Schied, Rapfen, Rapfe, Białoryb Rap Leśn.
Alet – czesk: Bolen – bywa 2 stopy długi i 12 funt. waż. czesk. Kapr szeroper, Proudnik
w Dniestrze polsk. Rap.
Rapa Kluk

13. Rodzaj: (Leucaspius

Leucaspius abruptus 3½ cala długi srebrny:
Fly podobny do Ukley, tylko koło Lwowa

14. Rodzaj: Jaź (Idus, Gösen – Wyrozub, Wyroza Dniest. Jaź Kluk
Idus melanotus (Capito fluviatilis coerulens, Cypri- = Głowacz modry Rzącz
nus idus vel jeses vel idbarus, Leuciscus jeses Zwartfisch Rzącz
vel idus vel cephalus, Idus jeses – Jaź – Güng- = Białoryb Jaź Leśn.
ling, Aland, Jesen, Gösen, Zinsen – Krain: Jes; wę- Białoryb Guszczora Leśn.
gier Jesz.

15 Rodzaj: Jelec (Scardinius – Plötzen) Płoć (Belke)
Scardinius erythrophthalmus (Cyprinus erythrophthal- Białoryb Rumienica Leśn.
mus, Leuciscus erythrophthalmus, Scardinius hesperidicus, Jaź, Jazica Rzącz.

czesk.

Rothauge, Rothfeder, Rothschwanz, Rothflosser, Rothkarpfen, Furn, Schwal – Jaź, Jazica Rzącz. ; czesk. Lin czerwene ; węgier. Konczer – 10 do 12 cali długi 1 funt. waż. Koło Lwowa i w Wiśle. – dalmac. Plotizza – Płoć, Płocica, Płotka

Anmienica Kluk
Jaź, Jazica Rzącz
Wzdręka Rzącz
Białoryb, Leśn.
Weißfisch
Białoryb Płoć. Leśn.
staropol. Jazic
czesk: Podoust
pol.: Świnka

16. Rodzaj. Jazica (Leuciscus – Rothauge)

Leuciscus rutilus (Cyprinus rutilus, Leuciscus lividus, Rubellus – Jaź, Jazica Rzącz. – Rothauge, ~~Rothfeder~~ Plötze – ryba najpospolitsza koło Krakowa i Lwowa, 1½ funt. waż.

Dubiel Rzącz.
~~Białoryb~~ Jelec Leśn. Kluk
staropol. Dubiel
Jelec Rzącz.
czesk: Kapr tloust, Jelec
Bzdręga (Haur)

17. Rodzaj: (Brzanka) (Squalius – Döbel Dubiel

Squalius dobula (Cyprinus cephalus vel dobula, vel orfus vel idus, Leuciscus dobula vel frigidus, Capito fluviatilis vel Ausonii vel Cephalus, Dobula Schoneveldii, Gardonus cephalus – Brzanka – Aitel, Alet, Alten, Altfisch, Döbel – czesk: Tloust ; Krain: Klenezh – ryba najpospolitsza koło Krakowa i Lwowa.

~~[illegible]~~
Jelec
czesk: Kapr bělouš, Bělice
polsk: Kleń

Squalius lepusculus (Mugil, Cephalus fluviatilis minor, Capito fluviatilis, Squalus minor, Cyprinus leuciscus seu dobula, Leuciscus argentatus vel vulgaris – Hasel, Häsling, Weißling, Dinsling – Marfisch pol: Jalez (?) może Jalec ; czesk. Bielice – mniejszy od tamtego ÷ 8 cali dług. stalowej barwy, koło Krakowa.

Squalius leuciscus (Cyprinus leuciscus vel jaculus, Leuciscus argenteus vel vulgaris, vel saltator, Vandoise. – dług. 9 cali, płetwy pomarańczowe – w Wiśle

Olszanka Kluk
Białoryb Olszanka Leśn.
Białoryb Mrzewka Leśn.
Mrzewka, Owiesek Rzącz:
Owsianka starop.
Olszanka Rzącz (Elritze)
Milling, Grling

18. Rodzaj: Olszanka (Phoxinus – Pfrille. Szweja, Mutawka

Olszanka

Phoxinus laevis (Phoxinus Bellonii, Cobitis fluviatilis Aphya, Cyprinus phoxinus vel aphya, Leuciscus phoxinus Ocella, Phoxinus Marsilii vel Lamaireul – Olszanka (– Pfrille, Zwiebelfischl, Sgirling, Zauberl, Pfeize, Grasßling – czesk: Střevle, Hrebec, Oresek ; Zitterfisch, 3 nöstr

Owesnicky, Strelicek; krain: Trigle; dalm Ukla, czesk: Strzevle
Ukliva metrschizza – rybka mała 2 cale długa przebywa w licznym towarzystwie w rzekach podgórskich niezbyt głębokich pod Tatrami polsk: Strzebel
czesk: Ouklej

B.) Temnochili.

1. Rodzaj: Podustwa (Chondrostoma

Chondrostoma nasus (Nasus, Cyprinus nasus, Leuciscus nasus – Podustwa – Näsling, Schwallfisch, Asche, Schwarzbauch – czesk: Padaustew, Bodowste; węgier: Paduez – w Wisle pod Krakowem, w Stryju Dniestr.

Białoryb
Świnka Leśn
Brzoza Pzyg.
Płoć Kluk

a) Rodzina: Łososiowate (Salmonoidei – Lachse)

1. Rodzaj: Lipień (Thymallus – Asche)

Thymallus vexillifer (Thymallus vulgaris vel communis vel gymnothorax, Trutta edentula, Coregonus thymallus, Salmo thymalus – Lipień właściwy lub promienisty, – Asche – czesk: Lipan; krain: Lipan; węgier: Tomolika; włosk: Temolo – pod Tatrami, w Stryju w Oporze do 1 stopy dług, 1½ funt. waż, grzbiet zielonawo brunatny, po bokach szare pręgi podłużne, płetwy skrzelowe żółtawe a tylne fioletowe w czystej płynącej kamienistej nie głębokiej wodzie; w jeziorach tylko przy ujściu, trą się w marcu; mięso ma delikatne.

Lipień Pzyg. Kluk
Lipień właściwy Leśn.
czesk: Lipan, Kwietoń
ross: Charius

2. Rodzaj: ~~Salar~~ Pstrąg (~~Salar~~ Trutta – Forelle

~~Salar~~ Ausonii (Trutta, Trutta nigra, Salmo fario vel gadoideus vel alpinus vel sylvaticus vel saxatilis, punctatus, marmoratus) Pstrąg – Forelle Forchen – czesk: Pstruh; krain: Posterva, Postern; węgier: Pisztrang; włosk: Trota – ryba najdelikatniejsza żyje w zimnej czystej wodzie 1 do 1½ stopy długa i ½ do 1 funta waż. może być chodowana w stawach, żarłoczna trze się w jesieni i żyje do 20 lat żyje w Wisle w Stryju

Pstrąg Leśn
Pstrąg Pzyg
czesk: Pstruh
ross: Pestruszka
slov: Postern, Posterva
Łososiopstrąg Kluk

Odmiany a) Trutta nigra (Salmo fario) Pstrąg leśny czesk: Łosos lesni

Wald- oder Steinforelle, Schwarzforelle

β) Salmo alpinus (Alpen- Bergforelle – zwykle mniejsza ma łużniejsze brunatne, czarne i czerwone centki

γ) Trutta (gemeinen Bachforelle – ma brunatnoczarne i jasnoróżowe centki

δ) Trutta (Gold- oder Teichforelle

czesk: Losos skrziknik

Salar spectabilis bywa przeszło 2 stop długi grzbiet ma stalowoniebieski i centki czarne; w Wisle

czesk: Losos modrawy

Salar Schiffermülleri (Salmo lacustris, Maiforelle Mailachs – żyje w jeziorach górskich w głębinach, tylko rano i wieczór na połów wychodzi drobnych rybek; łuski ma stalowoniebieskie, centki nierówne czarne pomiędzy któremi niekiedy i różowe, waży często kroć 10–40 funtów, mięso ma białe

3. Rodzaj: Łososiopstrąg (Fario – Lachsforelle

Łososiopstrąg. Lesn.
Pstrąg. Kluk

Fario Marsiglii (Salmo trutta, secundus, Fariotrutta Grubenlachs – żyje w jeziorach górskich, waży 25–65 funt. Kolor srebrzysty, centki czarne, mięso czerwone

4. Rodzaj: Łosoś (Salmo – Lachs)

Salmo salar (Lachs, Salm – Łosoś; – czesk Losos; ross: Semga – bywa 2½ – 3 stop długi; 30 do 40 funt. waż. wychodzi na wiosnę z morza północnego i baltyckiego, powraca z tarliska w jesieni, mięso czerwone; w Wisle, Dunajcu, Sanie.

Łosoś właściwy. Lesn.
(samiec: Kruk, samica: Białka)
czesk: Losos, Mielnice
ross: Semga
slov: Losos, Zlatoka, Zlatovka, Helc

Salmo hamatus (Salmo eriox – przy dolnej szczęce ma hak na cal wysoki – waży do 27 funt. – czasem z morza do Wisły i do Bugu się zabłąka.

Salmo salvelinus (Salmo alpinus vel distichus, vel monostichus vel Schrankii, Umbla, Salmo umbla Agassizii – Łosoś tatrzański – Salbling – łuski ma drobne, grzbiet brunatnozielonawy, po bokach okrągłe centki czerwonawe i w różnych kolorach, płetwy grzbietowe zielonawo żółte, płetwy skrzelowe i brzuszne czerwone, płetwy ogoniaste bladoróżowe, lecz zmienia często barwy; bywa 8–9 cali a czasem 1 stopę długi, waży ½ funta czasem i 5 funtów, żyje w jeziorach 6000 nad powierzchnię morza, przebywa w czystej wodzie w głębinach żyje ślimaczkami, rośnie powoli, przesadzone rozrastają się

Łosoś jeziorny. Lesn.
czesk: Losos stredliczka
Silberlachs, Schwarzreuterl Fig. 155.

trą się w listopadzie, grudniu – żyją w Morskiém oku w Tatrach i Czarném stawie koło Czernahory. Znajduje się też w jeziorach salcburgskich gdzie się zowie Schwarzröthel i w jeziorach tyrolskich zwany Goldforelle.

b) Rodzina: Szczupakowate (Esocini – Hechte)

1. Rodzaj: Szczupak (Esox – Hecht.

Esox lucius (Szczupak, Szczuka Rzącz. – Hecht; czesk: Stika; ross: Szczuka; krain Shuka, Krashshuka; węg: Csuka – w Wisle i koło Lwowa

Szczupak właściwy Leśń.
pol. Szczuka, Szczupak Rzącz.
czesk. Sztika
ross: Szczuka
slov. Szuka, Sztuka

c) Rodzina: Ślizowate (Acanthopsides – Schmerle

1. Rodzaj: Śliz (Cobitis – Schmerle)

Cobitis fossilis (Mustella fossilis, Enchelyopus barbulis – Piskorz – Schlammbeisser, Schlammschmerle, Schlammpitzker, Wetterfisch; czesk: Piskorz [wiun koło Lwowa]

(Śliz, Rzącz Kluk
Śliz Piskorz, Leśń.
starop. Ślizyk
Piskorz, Rzącz Kluk
czesk: Czik, Piskorka

Cobitis barbatula (Cobitis Fürstenbergii – Śliz brodaty, Śliz wąsaty Rzącz. Wąsak, Kaszub. – Bartgründel Schmerle, Schmerling; czesk Mrzenka; krain Grundel – w potokach tatrzańskich miewa do 5 cali dług.

Śliz wąsaty Rzącz. Kluk
Wąsak Rzącz.
Śliz właściwy Leśń.
czesk: Piskorz Mrzeń, Mrzinek, Śliz

Cobitis taenia (Cobitis aculeata vel oxyrhynchus, Taenia cornuta, Acanthopsis taenia – Kózka – Steinbeisser, Steinschmerl, Sandgründel; dalmat: Lampreda, Lisibaba; krain: Shtajngeljni

Śliz Kózka Leśń. Kluk
czesk: Piskorz kamenni

d) Rodzina: Sumowate (Siluroidei – Welse)

1. Rodzaj: Sum (Silurus – Wels)

Silurus glanis (Silulus saluth, Glanis, Piscis barbatus – Sum – Wels, Schaiden, Scheiden; czesk Sunez; krain. Som; wołosk: Som – w Wisle, miewa do 400 funt. w Dniestrze, w Sanie, Wisłoku

Sum właściwy Leśń.
starop. Spotnica
Sum Rzącz. Kluk
czesk: Sumec
ross: Som
slov. Som

e) Rodzina: Miętusowate (Gadoidei – Schellfische)

1. Rodzaj: Miętus (Lota – Quappe) mniuch (Dniestr) barbota

Lota vulgaris (Lota communis, Gadus Lota – Miętus – Aalrutte, Aalraupe, Quappe, Trüsche; czesk: Mik, Mnik; Krain: Menek; węgier: Menyhal – waży 8–10 funtów w Wisle, w Stryju.

Miętus Rzącz.
starop: Węgorzyca
Miętus rzeczny Leśń.
czesk: Mnik, mień, mik.
ross: Natym

f) Rodzina: Węgorzowate (Muraenoidei – Aale

1. Rodzaj: ~~[illegible]~~ Węgorz (Anguilla – Aal)

Węgorz pospolity Leśn.
czesk: Ouhorz obecny
ross: Ugor, ugr.

Anguilla fluviatilis (Anguilla latirostris vel obtusirostris vel acutirostris vel vulgaris, Muraena anguilla vel unicolor – Węgorz – Aal, Aalfisch; czesk: Ouhorz; krain: Ogur – W Bugu, w Popradzie; niesie jaja, a nie żywe jak dotąd mniemano, bywa 3–4 stop długi.

II Rząd: Ryby
(Ganoidei – Glanz-oder Schmelzschupper)

a) Rodzina: Jesiotrowatych (Accipenserini – Störe)

1. Rodzaj: Jesiotr (Acipenser

~~Jesiotr właściwy Leśn.~~

Accipenser glaber (Huso secundus, Antaceus glaber, Acipenser nudiventris, vel Schipa, vel Marsiglii – Glattdick – Wychodzi z morza czarnego do 6 stóp długi waży do 60 funtów –

Jesiotr Sterlet. Leśn. ~~[illegible]~~
pol. Czeczuga (1526)

Acipenser ruthenus (Huso, Sturio, Sterleta, Accipenser ruthenicus, vel pygmeus vel Kamensis vel sturio – Czeczuga, Sterlet – Sterlet; ross. Sterlad Stör, Sterl; węgier: Ketsege; sławoń: Stjr; krain: Kezhiga – Wychodzi z Morza czarnego do Dniestru 1½ stop dł.

2. Rodzaj: Gwiazdziec (Helopes

Jesiotr Gwiazdziec. Jarośl
ross: Sewruga

Accipenser stellatus (Huso, Acipenser ~~[illegible]~~ sturio vel Helops, Antaceus rostratus, Sewruga – bywa 4 stop długi, wychodzi z Morza czarnego – Scherk, Schirk, Sternhausen; węgier: Söreg.

3. Rodzaj (Sturiones

Jesiotr właściwy Leśn.
czesk: Jeseter, Pokatnice
ruski: Osetr

Acipenser sturio (Silurus, Sturio, Attilus, Accipenser Lichtensteinii – Jesiotr – Stör – żyje tylko w morzu północnem i baltyckiem, skąd do Wisły i Sanu się udaje – miewa 18 stop, zwykle zaś 5–6 stop i waży do 200 funt. – czesk. Jeseter
(accipenser Gülden-staedtii)

4. Rodzaj: Wyż (Husones – Hausen)

Acipenser huso (Huso Gesneri, vel Germanorum vel genuinus

Ichtyocolla, Piscis exos, Antacæus Borysthe: nis – Wyż – Hausen – ross: Bieluga; węgier: Viza – Bywa do 25 stop długa i 2800 funt. waż. zwykle 6½ stop dług. waży 100 funt. Ojczyzna: Czarne morze skąd do Dniestru przybywa. Bieluha Rzącz

III Rząd: Kręgouste

Cyclostomi, Marsupobranchii – Rund= oder Ringmäuler, Sackkiemer.

a) Rodzina: Minogowate (Petromyzonini, Hyperoartii – Lampreten, Pricken)

1. Rodzaj: Minog. (Petromyzon

Petromyzon fluviatilis (Lampreta fluviatilis vel subcinerea – Minog rzeczny – Pricke, gem: Fluss Neunauge – czesk: Lihabice, Mihule; krain: Piskur; węgier: Orsohal – żyje w Popradzie do 1 stop dług. – 1

Minog rzeczny Leśn
Minog rzeczny Rzącz
Minoh a obecna czesk
ross. minoga
slov: Szwelozica
czesk. Mihule, Okatice

Petromyzon Planeri (kleines Neunauge, kleine Pricke – w potokach podtatrzańskich, 7–9 cali długi. – Minog Ssacz –

czesk: Mihule mala

2. Rodzaj (Ammocoetes

Ammocoetes branchialis (Petromyzon branchialis, Lampreta minima – Uhlen, Querlen, Kiefenwurm, Querder; krain: Pohkarha – 5 cali długi, podobny do pijawki, barwy mdłosrebrzystej, płytwy ma żółtawe, w Popradzie, koło Krakowa. – Minog strumieniowy, średni

Minog strumieniowy, Leśn

Die Süßwasserfische der österreichischen Mo-
narchie mit Rücksicht auf die angränzen-
den Länder bearbeitet von Jakob Heckel
und Dr. Rudolf Kner, mit 204 Holzschnitten.
Leipzig (Verlag von Wilhelm Engelmann)
1858. 8o. st. XII. 388 (8 Thlr)

Rybactwo krajowe czyli historya naturalna ryb
krajowych przez P. E. Lesniewskiego. War-
szawa (nakł. Zawadzkiego) 1837. 8o. k. 4. st. 360.
i 7 tabl. lit. 15 Zł.

Zawadzki Alexand: Fauna der galizisch-bukowi-
nischen Wirbelthiere. Stuttgart 1840. st. 162–182.

Krótki rys historyi naturalnej Kamieńca podolskie-
go skreślił Gustaw Belke (Fauna) Bibl. warsz.
1858. T. III Lipiec (Zeszyt XIX Nowa serya) p. 151–165

Karp Cyprinus carpio
" długi v. wiślany " elongatus
" garbaty, v. stawowy " gibbosus
" wielkołuski, talarkowaty " macrolepidotus
" nagi, linowaty " alepidotus
" mops, potworny " monstrosus
Karas wysoki, garbaty Carassius vulgaris
" gruby, brzuchaty " ventrosus
" podłużny " oblongus
" ~~aurатus~~ chiński
złota rybka " auratus
" Karp-karas mieszaniec " Carpio-carassius hibridus
Barbus fluviatilis Brzana
" Petenyi " bezbronna
Gobio fluviat. Kiełb
" uranoscopus " niebozorek
Tinca chrysitis Lin
Rhodeus sericeus Różanka
Gardonus rutilus Płoć
" wyrozub " Wyrozub
Scardinius erythroptalamus Wzdręga
Idus jeses Jaź
Squalius dobula Kleń
" borysthenicus " Kleniek
" vulgaris " Jelec
" chalibaeus " " grubonosy, zelazisty
Phoxinus rivularis Strzebelka
Aspius rapax Rap bieleń
Alburnus mento Uklej drobnołuski
" delineatus Ukleja malutki, Ościanka
" bipunctatus " Szwej

Pelecus cultratus – Ciosa, Koza
Blicca lata – Krap Podleszczyk
Abramis brama – Leszcz
" rutilobrama, hybrida Płocoleszcz, mieszaniec Pleszczak
" ballerus – Siniec (Leuciscus)
" vimba – Certa
Chondrostoma nasus – Świnka
Coregonus maraena – Sieja
" maraenula – Sielawa
Thymallus vexillifer – Lipień
Salmo salar Łosoś
" fario " pstrąg
Osmerus spirynchus " Stynka
Esox szczupak
Cobitis fossilis Piskorz
" barbat. Śliz
" taenia Kozka
Silurus glanis – Sum
Anguilla fluviat. – Węgorz
Lota fluv. – Miętus
Platessa flesus – Flądra
Lucioperca sandra – Sandacz
Aspro zingel – Czop
Perca fluv. – Okoń
Acerina cernua – Jazgarz
Cottus gobio – Byczek, Łatos
" poecilopus " Pstropletwy
" microstomus " Szczupłousty
Gasterosteus aculeatus – Kolk, Cietnik
" pungitius – Rogitka i Koluszka
Acipenser ruthenus – Sterlet
" Gmelini – Czeczuga
" Helops – Sewruga
" Schypa – Kostera szyp
" Güldenstädti jesiotr wschodni, tęponosy.

Acipenser sturio Jesiotr wiślany
" huzo Wyz
Petromyzon fluviat. Minog rzeczny
" Planeri " strumieniowy mały.

(materiały do Fauny ichtiologicznej Polski przez A. Wałeckiego pag. 325. Bibl. warsz. 1863 Tom IV Listopad Zeszyt II.

142

České ryby od Antonína Friče. Praha Řivnac 1859. 8°. str. 56
s 60 dřevořezy. 1 f.

Neu J. F.: Die Teichwirthschaft, die Teichfischerei u. der Teichbau nach praktischen Erfahrungen in der Oberlausitz. Bautzen Welfer 1859. 8°. str. 48
10 Sgr.

Bischoff Wilhelm: Anleitung zur Angelfischerei mit Abbildung und Beschreibung der hiezu sich eignenden Fischerarten. München Verl. v. Braun & Schneider. 1860. 8°. str. 128 1 Thlr.

Salmo Hucho
Salmo Schiefermülleri Silberlachs
" fario
" Umbla Saibling
" Salvelinus
" Thymallus Aesche
Esox lucius
Perca fluviatilis
Lucioperca Sandra

Silurus
Muraena Aal
Muraena Anguilla
Cyprinus Carpio
Cyprinus Idus
Cyprinus Barbus
" dobula
" rutilus
" tinca
" aspius

Gadus lota
Cottus gobio Kressling Gründling
Cyprinus Phoxinus
Cobitis barbatula
Cottus gobio Mühlkoppen
Cyprinus leuciscus

Angeli 7/Am

Narzędzia używane do łowienia ryb:

1) Niewod czyli Knieja (największa sieć używana w jeziorach i rzekach składa się z matni (worka) i 2 skrzydeł czyli oberzwi (z których jedno osadzone grzęzami czyli głazami (ołowianemi lub żelaznemi ciężarkami) a drugie pławami (kulami drewnianemi) Używając niewodu w przeręblach przywiązuje się skrzydła do chochli (długich tyczek.)

2) Sieć czyli siatka (rodzaj niewodu bez matni) używana w rzekach. (Rete – Fischnetz)

3) Włok czyli Korba (mały niewod) zapuszczany za pomocą tyczek.

4) Drgubica, Drygi, Mrzezna (sieć potrójna z średnią gęstą (z pławami) w rzekach. (Verriculum trilix – Wathn)

5) Parkan (rodzaj siatki prostej)

6) zabrodnia, włóka Szuwata (Streichwathr – rodzaj sieci trójkątnej na 2 tyczkach)

7) Rafla (sieć walcowata) z serzami (siatkami lejkowatemi) z skrzydłami lub na półkolistym obłąku czyli pałąku (półobręczy) rozpięta.

8) Więcierz lub Żak Sak (sieć okrągła z matnią (którą się zastawia przy ujściu wody) przyczem powyżej straszy się ryby stukiem czyli bełtem (kijem) aby do Więcierza wpadały.

8[b]) Więciorki mniejsze czyli Gołomacze

9) Kłomla, Kłomia czyli Sak (sieć workowata osadzona na pałąku i tyczce)

10) Podrywka lub Czerpak lub Kaczerz (sieć czterograniasta na 2 krzyżowych pałąkach i tyczce.) (Haustrum reticulatum – Rüsstar)

11) Wiersza Wiersze lub Laska (skrzynia stożkowato pleciona z prącia wierzbowego, (wikliny lub słomy) zastawia się w strugach kamieniami zwężonych. (nassa = Sirpicula Fischreuse)

12) Motowąz (linka utwierdzona w wodzie na której wiszą haczyki czyli wędki z ponętami)

13) Wędka (haczyk żelazny) uwiązany do włosienia czyli linki włosiennej i przymocowany do strony czyli nitki mającej pławik z pióra i korku, która przywiązana do wędziska czyli laski. Wędkę nastroża się glistą lub łątką, przynętą.

14) Ość czyli Osęka lub Widełki czyli harpuny (do przebijania ryb podczas tarliska)

Stawy czyli Rybniki były trojakie: a) Tarłowy czyli Tarlisko b) Odroślisko, Odrostowy c) Główny wielki, średni i mały czyli Sadzawka.

Każdy staw ma w grobli upust z trąbą czyli mnichem

Przy stawach bywały sadze czyli skrzynie rybne

Narybek czyli przypłodek na odrost wpuszczany

Do tarlisk wpuszczano karpie na zarybienie, a do Odrośliśk młode karpie czyli kroczki na odrost; w stawach wielkich zachowano duże karpie czyli piątniki; słopnik zwała się większa ryba podrosła z kroczka – stary karp zwał się cwik

W stawach chowano: Karpie, Leszcz, Szczupak, Karasie, Liny, Okonie a nowszemi czasy Pstrągi

Piotra Krescentyna Księgi o gospodarstwie (tłom. Andrz. Trzecieskiego) 1549 i 1571 fol.

Ob: O sprawie, sypaniu, wymierzaniu i rybieniu stawów, także o przekopach, o ważeniu i sprowadzeniu wody przez Olbrychta Strumieńskiego z Mysłowic. W Krakowie Łazarz Andrysowic drukował 1573. 8º.

Janusza Dubrawiusza O rybnikach i rybach które się w nich chowają o przyrodzeniach księgi pięcioro z przydatkiem Joach. Camerariusza (tłomaczył Jan Żroga) w Krakowie u W. Siekielowica (1600) 4º. ark 10½

Opisanie porządku stawowego i przestróg domowego gospodarstwa z pilnością uczynione od Stanisława Strojnowskiego z Strojnowa. W Krakowie Bazyli Skalski drukował 1609. 4º. – przedrukowane w Krakowie u Franc. Cezarego 1636. 4º.

114

Brzuchopletwe

(hamaty)

1. Salmo Salar Łosoś pospolity — Krzywonosy, srebrzysty
(Schiffermülleri) rudawy (Hucho), Łososiopstrąg
(Salmo trutta) Pstrąg (Salmo fario) Pstrąg górny
(w morsk. oku) Łosoś Sielawa (Salmo marenula) Ł. sieja
(Salmo marena) Ł. lipień (Thymalus) Ł. stynka
(Stint, Eperlanus)
Szczupak (Esox lucius) Karp (ciprinus) Karp kró-
lewski lub lustrzeń (C. Regius Spiegelkarpfen) K. szlaski
(C. hybridus) Lin (C. tinca Schlein) K. lin złotawiec
(C. tinca aurea, Goldschlein) K. Brzana (?)
K. Karaś, K. karpiokaraś (C. gibelio) Leszcz (C. brama
Brachsen) K. podleszczyk (C. Latus Bleie) K. dubiel
(C. gibelio)
Białoryb uklej (Leuciscus alburnus) płoć L. rothauge
erithrophtalmus) Kleń (albula Weissfisch) świnka
(L. nasus Nasling) Olszanka (L. phoxinus Elritze)
Gusczora (L. idus Bordfisch) Mrzewka (L. aphya Spier-
ling) Pstrzęga (L. bipunctatus - Schneider) Jaź (L. jeses
Dartfisch)

Rumienica (L. rutilus Rotfeder) Rapa (L. aspius Rapfen) Ursa (L. ortus) Jelec (L. dobula Döbel) Kiełb (L. Gobio Gründling) Koza L. cultratus Ziege) Certa (L. Vimba)

Sum (silurus Wels)

Śliz właściwy (Cobitis barbatula Schmerling)

Kozka (C. taenia Steinbeißer) Piskorz (C. fossilis Schlammbeißer)

Okuń (perca fluviatilis Barsch) Sandacz, Jazgarz

Kaulbarsch

Cierník zwyczajny (Gasterosteus aculeatus) C. Koluszka

Flądra (Pleuronectes

Głowacz Pałasz (Cottus gobio

Miętus pospolity (Lota fluviatilis

Jesiotr pospolity, Sterlet, Wyz (Hausen białuga)

Minog rzeczny, minog strumieniowy

Brzuchopłetwe, Piersiopłetwe, Gardłopłetwe,
Bezpłetwobrzuche, Chrząstkowate.

Salmo Hucho – Rudopstrąg – Hausch forelln – rzadko.

2. Coregonus (Thymallus) maraena – Sielawa sieja – Müräne (w jeziorach w augustowskiem)

3. Coregonus (Thymallus) maraenula – Sielawa, Sutwica, maренка murezka – kleine Muräne (w jeziorach w augustowskiem)

4. Osmerus fluviatilis – Sztynka rzeczna – Stint (w augustowskiem) czesk: Loros korzicha, rzepacha –; ross: Snjatok –

5. Tinca aurea – Lin złotawiec – Goldschleie (tylko w Szlązku) ?

Piaskuzka, Flonderka

Czop (Aspro Zingel) Dn.
Piskorka (Acerina taraicensis) Dn.
Chwat (Aspius rapax) Dniestr 1–3 stop 12 funt.
Kleń (Leuciscus albula) Dniestr
Jesiotr (Acipenser Guldenstaedtii) Dniestr.

Płazy i Gady na Podolu:

Żółw (Emys europaea
Jaszczurka szara (Lacerta stirpium)
" zielona " viridis
a) elegans
" żyworodna " vivipara
Jaszczurek zmienny (Eremias variabilis) ??
Padalec (Anguis fragilis)
Węże: Miedzianka (Coronella levis
Wąż wodny (Tropidonotus natrix) do Istrzyna dochodzi
Żmija jadowita (Vipera berus)
Żaba jadalna (Rana esculenta)
" płaskonoszka (Rana platyrhinus) opisał Belkę
mieszano ją z Rana temporaria

Huczek (Pelobates fuscus) żaba
Ropucha płomienica (Bombinator igneus)
" popielata (Bufo vulgaris)
" cętkowana (" variabilis)
Rzekotka, Żabka drzewna zielona (Hyla arborea)
Traszka (Triton)
" 1. grzebienisty Triton cristatus
" 2. pstry " taeniatus
Salamandra maculosa.

Additamentum ad Floram Galiciae. Autore D'r. F. Herbich. Leopoli 1831.
str. 46.

146

niego jo przut obrom swem wierzami i twarde [illegible] [illegible]

dziś jak niegi kośćiotrup olbrzymiego wieku sporiera na

147

Nadelholzarten

1) Juniperus communis Wachholder
2) ~~Pinus~~ abies ~~sylvestris~~ jodła ~~jodła~~ jodła ~~Tannen~~
3) " larix, modrzew
4) " picea ~~jodła~~ świerk smerek fichten
5) " sylvestris sosna - föhren
6) Taxus baccata cis

Laubholzarten:
7) Acer campestre ~~Jawor~~ ~~Klon~~ jawor
8) " platanoides Klon
9) " pseudoplatanus biały jawor
10) Alnus Olsza
11) Arbutus uva ursi
12) Berberis vulgaris
13) Betula ojcovensis brzoza
14) Carpinus Grab
15) Cornus deren
16) Coryllus leszczyna
18) Crataegus
19) Fagus buk
20) Fraxinus Jasion
21) Populus - topol
22) Prunus Kresn
23) Pyrus communis grusza
24) Quercus dąb
25) Salix wierzba
26) Sambucus bez
27) Sorbus Klokoczyna
28) Tilia lipa
29) Ulmus Brzost

Pinus picea

Pinus sylvestris föhren, fichten, Pinus sosna

Pinus alba ...

Pinus abies jodła ...

Rośliny chodowane (ogrodowe)

Aesculus hippocastanum Gemeinen Roßkastanien Kasztan dzik

Amygdalus persica Pfirsich brzoskwinia

Avena sativa Hafer Owies

Beta cycla Römischer Mangold ćwikła

Brassica rapus Rübs

Brassica rapa Rzepa

Cannabis sativa Hanf Konopie

Capsicum annuum Türkischer Pfeffer turecki pieprz, papryka

Carthamus tinctorius Safflor Krokosz

Cicer arietinum Kichern

" lens Linse Soczewica

Cucumis melo Zucker Melone Melon

Cucurbita pepo Kürbiß Dynia

Hedysarum onobrychis Esparsetten Dzięcielina

Helianthus annuus Sonnenblumen Słonecznik

Hordeum hexastichon Wintergerste Jęczmień

" vulgare Sommergerste

Humulus lupulus Hopfen Chmiel

Linum usitatissimum Flachs

Medicago sativa Luzerne

Morus alba Morwa Maulbeere

Nicotiana ~~rustica~~ tabakum Taback tytuń

Panicum germanicum Hirse

" ~~italicum~~ milliaceum Hirse Proso

Papaver somniferum Mohn mak

Pisum sativum Erbsen ~~Grass~~ Groch

Polygonum fagopyrum Buchweizen Tatarka

Prunus avium Kirsche Trześnia

" cerasus Weichsel Wiśnia

" domestica Pflaumen śliwka

Pyrus communis Birnen Gruszka

Pyrus malus Apfel jabłko

Raphanus sativus Ölrettich Rzodkiew

Ribes rubrum Johannisbeeren porzeczka

Kohlkopf Kalafiory Szparagi

Kapusta ogórki

Chrzan Sałata Pietruszka Selery

Vicia faba Saubohnen Bób

" sativa Wicke wyka

Vitis vinifera Weinstock Wino

Zea mays Kukuruz Kukurydza

Möhre Marchew

Pasternak

Trifolium pratense Klee Koniczyna

Triticum aestivum Sommerweizen pszenica jarka

" hybernum Winter " ozima

Robinia pseudoacacia Akacja

Salix babylonica Trauerweide Wierzba płacząca

Secale cereale Winterkorn, Sommerkorn Żyto

Solanum tuberosum Grundbirne Ziemniak

Nowo zbudowany szpital woyskowy w Tarnowie 1835 148

Na założenie instytutu sierot złożono do 1835 od 1832 = 18,000 fl. Ch.
przyjęto 18 sierot pozostałych od 7 do 12 lat po ukończeniu szkół nor-
malnych oddają ich do rzemiosł

Szpital cywilny w Tarnowie 1835 założono

W Wieliczce słone kąpiele w chorobach skrofulicznych, artrytycznych
kołtunowych, rheumatyzmach, w początku suchot w zatwardzeniach
i bolach gwoździstych brzucha, hemoroidalnych osłabieniach lisajach świerzby
w osłabieniu nerwowym hipohondrij

Dodatek od płynów spirytusowych 1835 założono.

Za

D

wol

R. 1836

119

R. 1837

12

2,000000

~~4,000000~~

[illegible]

1844

149

<u>Fundusz krajowy sierot</u> na 21,846 flM. utrzymuje 19 chłopców chodzących do szkół

Instytut Głuchoniemych liczy 25 chłopców i 4 dziewcząt i daje innym naukę bezpłatnie Majątek z 6,803 flMze długu na budowę domu zaciągniętego 5800 flMze

Stypendium Żebrawskiego Tadeusza 20,000 flMze dla młodzi

Sportsmen, huntingmen - biblioteka salon.

Józef Borusławski urodził się pod Haliczem 1739 + 1837 w Anglii miał 3 stopy i 3 cale.

150

Galerie Dr Heindel, Kilian Lambignon - Popiela w Byſtrowicach (Achilles Pawła Veronese) - dar cnt (Kanowy geniuſ) - Przeworſk kilka obrazów ſzkoły włoſkiej - Dukla najbogatſzy weneckiej, lombardzkiej, niderlandzkiej ſzkoły

---

Zaczernie † 5 sierpnia 1844 Jan Jarmuſiewicz wynalazł klawiolin

---

Ignacy Krasicki w 1767 w Pleſzowicach w Straszęcie po Bałabanach, Bekierſkich Bielſkich ogród Sadry miał 1781 z rzymskich i greckich monet medali z złota srebra

bronzu – monet średniowiecz
nych 5220 – monet tegoczesnych
i medali średniowiecznych 3010
razem 13,042 Odcisków
gipsowych 2586
Księgozbiór miał

+ 20 Październik
1844

5 Gr.

151

7go Maja

Wtorek Krzyżowe dni byłem u hrab. Józ. Dzieduszyckiego pokazywał mi oryginalne listy Carów tatarskich szable III jedną z r. 1530 z matką boską częstochowską złotowysadzaną drugą Stanisława Potockiego z herbem Pilawa w złoto wysadzaną 3. augustowskę miała rękojeść złotą emajlowaną i prochowę jaszczurową z oprawą złotą.

8go Maja

Środa krzyżowa rano byłem u Xdza Malinowskiego ma wiele dyplomatów szczególniej ciekawe: 7 przywilejów Lwa, Kronika ruska Lwowska, Pisanskiego liber beneficiorum, Przywilej Emeryka bebeka i pacta Vinniki; przywileje zakonu Dominikanów oraz spis Monasterów bazyliańskich i inne ciekawości do Galicyi pożyczyłem mu Przywilej Władysława III Jagiell.

8 Maj

An. i czytałem Heidensteina mówiłem z Wysockim i Adwo
katem Koreckim który mówił że Maciejowski pisał do mnie

Bułki 3 kr Cm	}	dałem Heyndlowi pieśni ruskie mówił mi
" 3 WW.	}	grzecznie o protekcyi widziałem się z Uchrin
Piwo .. 3½ "	}	za pranie 6 kr WW. lingam.
Obiad .. 16 "		

Bułki 3 kr. Cm. mówiłem z X. Urbanikiem
Wódka 3 W W.
Pióra " 8 kr WW.
Chleb " 2 kr WW.
Bułki 1 kr Cm.
Piwo 3½ kr "

Bułki 3 kr Cm.
~~Chleb. 2 kr W~~
Bułki 1 kr. Cm.
Kiełbasa 3 kr WW
Cukier. 8 kr. WW.
Chleb i masło 6 kr WW.
Stancyja 4 fl.
Pawełkowi 17 kr WW.

popołudniu byłem w Monastere Bazylianów poznałem się z Xdzem Kompaniewiczem Barlaamem są tam portrety Hipac. Pocieja — Bałabana — Szumlańskiego — nagrobek Tomszy — Moskwicina — żony zakuty. widziałem figurkę rzymską która z czasów późniejszych. w bibliotece wiele Manuskryptów: dzieje Apostolskie pisane za czasów panowania Jon Stefana Wojewody hospod. ziemli Mołdawskiej syna Bohdanawojew. r. 1ЗЛКЕ (1525) w hospodstwa jego 36 lita w monastere Putnie — piękna biblija pisana przed wydrukowaniem Ostrogskiej r. 1575 przez Dmitra z Zinkowa. — Owe dzieje Apostolskie i inne rękopisy dostały Bazylianów po zmarłym Archimandrycie Dosytheju w Żółkwi który przyjechał po kości S. Jana męcz. Besarabskiego. — Jest tam biblia Moskwicina r. 1580 drukowana więc rok wprzódy przed znaniem jej, ładny zbiór minerałów i inne ciekawości w Krechowskim monastere są z dzieła Baranowicza Wierszem: Monastery w Galicyi były: Spaski, Bilcze, Czortków, Satanów, Ułaszkowce, Strusów, Zadarów, Uhernice, Szczepłock Czernielawa Koło Jaworowa) Drzewianowolica Jazinica, Złoczów, Zahajce, Zbaraż.

152

W Sobotę 11go Maja rano byłem u Kustosza Skarzyńskiego dałem mu pieśni poznałem się z bibliotekarzem Kłodzińskim oglądałem obrazy. i t.p. byłem po połudn. u Alexandra oddałem 2 pieśni dał mi 25f.

W Niedzielę 12º

Z Rosiszewskim na objedzie widziałem się z Buchowskim

Środa 15º

[illegible]

Granice języka polskiego na Szląsku austriackim (podług Mapy Morawij przez Szemberę 1863)

Miejsca polskie	— Miejsca czesko-morawskie:
Łolom (gora)	Uherska kupa (gora)
Przelac w.	Morawka
Łomna w.	Lhota
Kamenity	Hoszowice
Boconowice w.	Dobra
Kozubowa	Wojkowice
Koszarzyska w.	Koczarowice
Smilowska rzeka w.	Łazderna
Bukowiec w.	Bruzowice
Dobratice w.	Szpluchow
Sprochowiec w.	Sowince
Toszonowice w.	Dätynie
Domasławice w.	Szonow
Sebiszowice w	Lipina
Pitrow . w.	Radwanice
Bludowice w.	Michalkowice
Szumbark w.	Polska Ostrawa
Sucha w.	Zamosti
Peterwald w.	Hlednow
Podles w.	Muglinow
Ruhwald w.	Hermanice
Ładlow w,	Hruszow
Podles w.	Wrbice.
Bohunin (Oderberg m.	

X

Pieśni ludu polskiego
zebrał i wydał Oskar Kolberg
Warszawa 8
.. powitane jako słońce na podniebiu pi
śmiennictwa polskiego ....

Adam Czarnocki pielgrzymkami wszerz i wzdłuż kraju apostołował apostoł zę pieśni i podań ludowych .. Maksymowicz przed trzydziestu laty ujmował w druk zdobycze pielgrzyma..

Emeryk Staniewicz, spolszczając Gołębiowskiemu dajnos litewskie, Ludwik Osiński, Kazimierz Brodziński, A E Odyniec, Al. Chodźko, Fran. Zatorski obsypując nas pieśniami Litwinów, sięgali po kwiaty dalej, nieważąc się zrywać będących pod ręką..

Rossyanie, Słowacy ubiegli nas pieśniami ludowemi. Dalmatowie 1801, Morawcy 1813 Czesi 1822, Słowacy 1823 .. ...

..U nas dwaj tylko ludzie przeczuwali:
Kołłątaj piszący list z więzienia 1802
i Ignacy Czerwiński piszący 1811 o okolicy Zadniestrskiej...

Wiszniewski Michał stawiał pomniki w sercach naszych Zalewskiemu, Czarnockiemu, Paulemu, Wójcickiemu i Konopce za przeniesienie roślinki wieśniaczej w ogrodowe cieplarnie, aby jej zatraceniu zapobiedz.

Taki pomnik należałoby się Zaleskiemu jednemu, bo ten urzeczywistnił pierwszy to, czego wyszczególniano, należałoby się Kolbergowi wrazie gdyby dokonał dzieła zacnego, i urzeczywistnił pierwszy to, czego potrzeba do zrozumienia pieśni ludowej...

.. Dzieło Zalewskiego powitano: A. B. Rozmaitości Lwów 1833 N 3 i 4. - Czaso pism. bibl. Ossol. 1833 III; - Pielgrzym polski 1833.

.. Rozprawiano przed Szaleskim o poezyi ludowej: Woronicz w Rozynkach, JN Żukowski w Melitele, Hütner w Pielgrzymie 1821 a Patnik narodowy 1827 zapowiedział nawet wydanie pieśni ludowych...

Szalewskiemu należy się cześć za pielgrzymkę śród strzechy Rusi i Sandeczyzny ... ale u niego wadą jest, że pomieścił i pieśni miastowe i dumy poetów komnatnych które ulica, ale nie lud, wyśpiewywała, strofy z krotofil Kamińskiego i Dmuszewskiego.

.. Nikt lepiej nie odgadł wątku pieśni ludowej jak nasz lirnik Teofil, a mimo to, lud nie wie nic o jego pieśniach i nie przyjąłby ich tak, jak nie przyjął Karpińskiego..

.. Zbiór Szalewskiego schudłby do dwóch trzecich części, gdyby to odrzucił był, co nie z ludu wy-szło...

M Wiszniewski uznał ważności muzyki ludowej...

Zalewski doniescił maleńki tomik melodii sielskich i Karol Lipiński udzielał im okrasy, lecz zgasła ich zaleta, bo zginęła wierność i ścisłość nuty, jaką lud śpiewa praca więc Zaleskiego została połowiczną.

Po Zaleskim wybrzmiało kilka małych zbiorków, ale w nich taż sama połowiczność pracy, toż samo nieuwzględnienie melodii – Zobaczmy co wydano:

Wacław Hanka Krakowiaki ze zbioru Zaleskiego Praga 1835 – drugie wydanie 1830.

F.A. Märker przekład z Hanki na niemieckie.

Łoziński Ruskoje wesile – Przemyśl 1835

Wojcicki Władysław – w Ziewonii 1835

Paulego zaleca wierność językowa z oddaniem wyrażeń i słów ludowych, choć w zbiorze jego lud nie śpiewa wielu pieśni, a wiele odpisywał z Maxymowicza i Dzieła Rusałka Dniestrowaja, które prawie jest nieznane w piśmiennictwie

wydał on: pieśni ludu polskiego 1838 Lwow
Pieśni ludu Ruskiego 1839 2 T. Lwow
Ocenione w Rozmaitościach Lwowsk. 1840 i
w bibliotece Warszawskiej 1841.

Gizewiusz rękopism pieśni ludu z nad
górney Drwęcy

Ks. Głowackiego z pod Sącza rękopis
pieśni ludu galicyiskiego, z którego czer-
pali Pauli i Zeiszner.

Czeczot Jan piosneczki wieśniacze
z nad Niemna wilno 1837 - piosneczki
wieśniacze z nad Dźwiny 1839 i 1840
ocenione przez Szabrańskiego w bibl.
~~Wa~~ Warszawskiey 1841

Piosnki z nad Niemna i Dźwiny 1844
i 1845 wilno

Konopka Józef z Galic pieśni ludu
Krakowskiego z muzyką 1840 Krak.

Lipiński J. J. pieśni ludu wielko
polskiego 1842 poznań.

Brzozowski Karol pieśni ludu nadniemen
skiego 1844 poznań —

Juszkiewicz pieśni litewskie przełożone 1844 wilno

Zeiszner pieśni ludu podhalan 1845 warszawa

Turowski Józef - dodatek do pieśni ludu ruskiego i polskiego 1846 Lwow

Lompa i pieśni ludu górno-szląskiego - w Przyjacielu ludu 1845.

Wolka rozpraw rozrzuconych po czasopismach.

O poezyi gminnej u Słowian (pamiętnik nauk 1837.)

Wolniewicz o poezyi gminney. (Przyjaciel ludu 1836)

Grabowski o pieśniach ukraińskich (w literaturze i krytyce)

Kraszewski pieśni litewskie w Atheneum.

Pieśni ruskie i litewskie z nutami w Przyjacielu ludu 1843, nuty do pieśni ludu 1847.

Piosnki gminne białoruskie (w Rubonie 1843 w roczniku Podbereskiego 1843)

Szadorski o pieśniach Litewskich w przeglądzie naukowym 1846 –

Te wszystkie artykuliki i zbiory liczne na wspót dokonane, nie zważano w nich zupełnie prawie nic na muzykę – ...

...Ksiądz Głowacki nagromadził i pięknie liczbę piosnek, ale muzyki nie zbierał.

Pauli i Zeiszner umieli korzystać z jego zbiorów (pierwszy dziękuje mu nawet w przedmowie za życzliwą pomoc) ale nie dotykali muzyki, bo nie znali się na niey, dla tego wartość zbiorów znacznie się zmniejszała..

Czeczot sam przerabiał a nie zbierał. Wójcicki przepisywał jak i drudzy a po części sam zbierał. Jemu i Paulemu zawdzięczamy głównie wyjaśnienie obrzędów i obyczajów ludu

O Konopce z Balic rzec można iż praca
jego wzorowa pod względem sumienności
w spisywaniu, bo on jeden nie podał
nic, czegoby sam nie usłyszał w ustach
ludu, wśród którego od dzieciństwa
po dziś dzień żyje - Ale i on za mało
zrozumiał potrzebę podłożenia przy-
jęcej melodii pod text .....

... - Po nad tym zbieraczami stanie
najwyższy Oskar Kolberg, jeśli wyda
to tylko, co nagromadził w ręko-
pisach ... &c

Gądźba

Dziennik Literacki Lwowski
z r. 1857 № 94. 95 i 96.

Czy mamy Kompozytorów czysto-rodzinnych?
powtarzają jednak te same nazwiska:
Chopin, Ogiński, Dobrzyński, Sowiński,
Studziński, Mikuli, Lubomirski, Mo-
niuszko - i na tem niemal koniec —

Przezwy uerżenie miłosnych pryhodKod 158

Strzelec.

Wlisi na dołyni pry siumnim potoci
Pry rozpatyi skali, Kuda tecze woda
Pry sosnach Kotryi sut ptacham swoboda;
Siwem, pred zachodom operet sia na boci.

Szczo daremni chodzu nom zaczaw dumity
A rużnyciu lechkrym svitom nabywaty,
Bulo blysko mene Woribki słychaty
Aż tu wczeuto nezaz strach tysie szumity.

Ostupłen vidzu ~~now~~ wrywiem szczo dyki
Bo tysia frumito viszcza sie łomato
Aż tu tym czasom diwcza sia wkazało
A za nym w pohonii chłop ne barż wetyki

I Koro mene widrito poczało kryczaty
Ratuj! Ratuj! mene czełowicze
Mene Kotra pred tym Bisakom wticze
Ratuj bij sia Boha neday zahybaty!

Dwyhem sia na nohy już tuy tuy strilaty
Ale Boh pręci daw inne mysłyty
Sworyceew swiaszczennow by sia okruzyty
Tam w toj Kruh nebude Bisak porwaty.

Bo diwcza prybihło mene sia czipyło,
A Bisak w pohonii na Kroku pidKnuw sia

Stan Krykniw strasztywi wid nas obyrnowsia
Aż Lisy trymtiły pid zemlow dudniło.

Wtim czornyi mraki lisy pokrywajut
Pora kruk tuj Serna, tuj Woten bihaje
Taskie nam obojim prawdiwi sia zdaje
Szczo wsi uże bisy koło nas litajut

Tuj razom sia zdaje szczo sia łomiat lisy
Tuj wydytsia szczo wsi wie skały triskajut
Nariwnyi dotyni hory nam sia zdajut
Bo z kruka szczytly wsioje robiat bisy

Wrusiny cii nareszti chtiwiem daty kulu
Bo paszczmu hortan, rozmaw medwid k mni
Chor strilec... – zlakiem sia a trymtiły imeni
Werchem wsio wid sebe a diwczatko tulu.

Wże myslywem sobi tak didnia stojaty
Ale pered piwnicz seje jeszcze buło:
Switło Perunowo szcze woczach siajnuło.
Strily chwostyi poczaty litaty.

Tu udaryt tu tuone lis skały sia kruszat
Po nebi zwizdy raz wraz sia motajut
Kameni wetyki na dwoje sia krajut
Myslyły że bisy wsiu zemlu porusziat.

Aż nareszti kury poczaty pijaty
Wsio pohyehło tylko sia bisa ziwtaje
Kryczyt i wołosia szczywyczyraje
Na widchody seje nezabuw skazaty:

„ Tyś to perszyj jest toj, kotromu sia wdało.
„ Kotryjś my wydeł diw czymu Chorosu!
„ Nejednoho ia wże żytia wirukach nosu
„ Tiśz sia koły toje łobi sia nestało.

Wtim znyk nezabawom zaczało swytaty
Diwczaa sobi sito tay zarnuło w Kruchu
Aż poskiy w siudiska u lisach i po Łuhu
Płasała, Pastuchi nebuło słychaty

Zirnyczia dowsze jak usze swityła
Misiace za hory szcze ras podywyw sia
Zapach kwitiw w lisi w Łuzi podwojiw sia
Sonce promen mecze, krasa wsio pokryta.

Wzołotły koronu sonce drewa wbrało
Wze puhacz dustawyjh derewio szukaje
A medze kołody medwid powertaje
Koły mołodenke diwczatko szcze spało

Żałaxto sia buło bardzi jedno biraka
A druhe że citryju neopało niczku
Żebim mich szumnu zastawyw bym sierzku
Chtiw bym żeby wpała szcze raz sierna mraka.

Wze wohnystym wozi sonce wyjichało
Wze derowin tyrtia wczenało tużyty
Zarosow, iak sia wdraw promer oswityty
Lyce kotoroje wid krasy pałało.

Czym barziy na mene stawem promeń wziaty
So trzymtiaczym duchom ruszmyczew pidpersia
Az tu znowu w tuhu hdeś pastuch napersia
Triskom bycza hołos w lisy rospuszczaty.

Ach Boze jedyny, pok serca dwoitsia
Szczo by sia krasne diwcza nezbudyło!
Nawet żeby kryło ptyci ne szumiło
Jak czełowik może widhaniat bojitsia

Az tu zaczynajet synycia swystaty
Błysko, widhaniaty nyczez ne pomohło
No! teper mni sia wże wcali zdawało
Szczo moja krasota mufyt sia zbudyty.

Musiła z wełykow bidow perestaty
Werchem kijom ach! ach! lyszte rozumiło
Przybihaja, szczastia szczo sia nezbudyło
Sawiem, sia jeji krasoi przyhladaty.

Lyce jey krasne jak koły zirnyczka
Woczka syni, kotri szcze tohdy mrużiły
Katyniany, wargi kotry sia wdiaczyty
I rowtenka jak ten wysiła kosyczka.

Boże miy jedynyi szczo teper robyty
Czy jeho budyty czy mu daty spaty
Ale wże poczała zazula kukaty
Błysko nas, tak że sia musiło zbudyty

Zbudywszy sia diwcza stało howoryty
„Boży lubeznyi Łane choc my darowaty

„Szczom musiła tebe pomiż błahaty
„Inszoho sposobu nemałam by żyty;

„Wyjszła ia na łotań, wysłała mia maty
„Zbyrajuczy wszełam spiwaty choroszo
„Ołłasz: Ołoter moja, dole! roskoszo &c.
„Wtim nadbich Wisaz i chtiw mia zijmaty

„Diakuju ty Laze nemaju nyż tutki
„Czym bym tia za łoje mohła pohostyty
„Chocz mia na dorohu szcze wyprowadyty
„Dam ty łych pry sobi szczo maju dwa dutki

Ach moja Zirnyćo Chraszyj ja nechoczu
Dosyt dla mene szczo z tobow hadaju
Szczom tia wyratowaw jak sy spamiataju
Łyje zaraz moje wo słyzach potoczu

Ja k sobi diwczatko w szczewojem prytyskaty
Moje serce z sercziom pukom sia bawyło
Ach Boże jedynyj! jak my buło myło
Stiw mni wże nestaje by łoje skazaty.

Za biłuju ruczku wziawem prowadyty
Za łaju dorohu szczo prowadyt w seło
Sołowij szczebeczcze, w okruzi weseło
Chotiw bym tak zneju i na wiki żyty.

Wowady nam hrajut ptaszata szczebeczut
Sam samy pid nohy kwitoczki stełut sia
Wsi kwitymy, cwyty, derewcia smijut sia
Bohini winczy nam hołowy meczut

Wo takiy radosty pryjsztyszmo az k' poli
Tam musiwem sia z neju rosłuczyty
By lude nemohty na nia howoryty
Szczo piduohy dopeze swoju krasnu dolu.

Prytysnuwem k' meni serca micno byty
Szczo i uże buto szcześ's mo ne słyszyty
Na nezabudmene my sia rosłuczyty
Ach Boże jedynyj jak toj czas nemylyj

Zmuwiem czobitoczki nakonec rozłuki
Na biłyi nożki zpiszniwem weseło
Proszyta bym wstupyw jak pid u ber seło
A sama pobohła bez zrosenni łuki.

Dalszy ciąg nastąpi. M. Ludkiewicz.

Krest kaminnyj w bik Lubarewa Kruhu
Żołkiewskim
Ballada.

Tam hde prowadiat do mista dorohy
Odna wyrońka z seła Baszni druha
Tam czohoś samy wstrymujut sia nohy
Czohoś nemyło, czohoś sercu tuha.

Tam Michasenko z Kasuneju buły
Hde kryż kaminnyj prychodni wytaiut
Tam ~~hde~~ prychodyty w mytoszty tomuły
Hde teper tytyx i puhacz litajut.

W iednoje miscze ony sia zchodyly
Szcze toje po nych syrotow zostaje
Jak hołuby tak w pari howoryty
Samy iściesmo witer poticzhaje.

Chodim daleko wid toji ułyci
Tu pry cmentaru tak sumno jak w hrobi
Zbłyzim sia nyni do swiatoy kapłyci
I pered Bohom prysiahnemo sobi.

I stały dorohow wse sy howoryty
Jak sia poberut, jak sia budut maty
Tysia uhweta a zwirdy swity ty
Nebuło Otca nebuło i Maty

Swidkom jest nasym ta zemla sczo horyt
Z natecy robyt szczo raz szyrsze płasne
Zirny cia dla nas pałaje i zoryt
Misiac blidnije i switył i hasne.

Pry wze utychły, nelitały ptycy
Ony ne spały prysiahaty sobi
Z a swiatom misćy i w swiatoy kapłycy
Ze sia poberut abo budut w hrobi.

Hub uczynyły czohos potiumiły
I chiżym chodom zaczaly stupaty
Prysły do domu wże kohuty piły
A w piwnycy buła jak lihaty spaty.

Jak skoro na swit wyhladało sonce
A zora hasła w zachodi blidnenka
Sczo den wir smukaw w małoje wikonce
Sroby stawała robyty mylenka

Lubyw win jeju, ona ho lubyła
Swidom toho nedały pirnaty
Ona z barwinku winec jemu wyła.
Potom z dwoch pryczyn nechtiły sia braty.

Pryszły miasnyji a mynuły posty
Wineryt sia z innym bo duże chorosyj
Mychaś do innoj w swaty szle starosty
Żenyt sia z innoio bo maje dośt hrosyj

Wże zaraz Dażboh nebów im pryboku
Ony oboje dwojity widwahu
Bo na spowidy ne szkaraty w roku
Że zawynyty, złamaty prysiahu.

Jednoho razu piszła żyto żaty
Iło w pohodu i na pole swoje
A Mychaś piszow swoje poskładaty
Itak na polach robyty oboje.

Grosnyj chmary zaczrnut sia stupłaty
Dòszcz z pola honyt wtieczut do ulycy
Dòszcz szcze sia mnożyt ni drewa ni chaty
Wbihajut w poły do swiatoj kaplycy.

W tym doszczy lunut Hodwysznia wybyraje
Stryboh z wnukamy drewa łomit w dwoje
Perun kaplyciu z hromom zapalaje
Ibże ich razom w kaplycy oboje.

Wcerkownyj im nedzwonyły dzwony
Ni ich chowano jak sia prynależyt
By nerozneszły łoj pary worony
Tam ju zchowały tam pid kryzom leżyt.

Boh nigdy wwojczas ludyj nekaraje
Z karow czekaje, by sia poprawiały
Bże Perun ~~[illegible]~~ ktomu sia ne kaje
Jak tych szczo pred nym krywo prysiahały.
M. Muż.

Powist prawdywa 1828

Tam nedaleko Kopyszna
   Kosziertyskach zwanom
Stoit Kaptyczonka krasna
   Pid Leonom Lanom.

W noczy jemu sia pryśnyło
   Szczo sia pryhodzaje
Szczoś do sobu zastupyło
   I tak mu hadaje:

Prosyw bym tia krasni Lane
„Choczmia posłuchaty:
„Chocz! Nej tylko tiki stane
„Mi dim zbaduwaty.

Znaszczoś tobi domu treba
   Ja tebe zznaju
Jest ja swiatyj jeden z neba
   Jan sia nazywaju.

W tim chtiwby Lan howoryty
   Jino wczenaje
Ale musiw sia zbudyty
   Jan swiatyj znykaje.

Probudył sia wczał dumaty
   I żinku budyty
Szczo sia snyło powidaty
   Jeji sia radyty.

Jak by toje zaczynaty
Szczo Jemu sia snyło
Żeby buło ludim znaty
Taj i Bohu myło.

Skoro Zyrnyczeńka zajszła
Poczało switaty
Szczoby sia hromada zyjszła
Pan kazaw kłykaty.

Zyjszła sia ciła hromada
Z swojimy magistramy
Zaczeła sia tohdy rada
Z panom i dworakamy.

Wystawite kaplyczeńku
Pan Jm nakazuje,
Z derew micnych choć małeńku
Nech pamiat wikuje

Poswityte w tow koronow
Swiatomu Joanu
Nechaj bude oboronow
Wam i zwamy Panu

M. Ludk:

Powist.

Iszow ja raz z Mista temnenkoji noczy
Aż tu zaczało szczoś w Hrabnyku szumity
Hrim z błyskom chapaje wse mene za oczy
Koło uch staszływyj w czat witer swystity.

Hromy rozwalajut skały bez ustanku
A ja wse za switłom hromowym idu[illegible]

Pryszowiem błysko aż k samomu zamku
Stawiem od Peruna ostupłen budiuty.

Wid Zamczyska strasznі iskry widlitajut
Hrom za hromom pudyt w samu seredynu
Wsi ku meni duchi wstawaty sia zdajut
Witer sokruszaje wysoku dubynu.

Aż tu szczos słychaty z pid zemli dudnije:
„Perenoczuj tutka mowyt aż do rana
„Koły choczesz znaty chto w tym zamku żyje
„Koły choczesz piznaty tych zamczyskiw Pana.

„Panowaw ja tutka za czasiw Tureckich
„W tym zamczyskum zhynów jak wy spomynate
„Tutki, hde teperko za czasiw Nimeckich
„Duby, hraby, buki na budiw stynate.

W tim czasi utychła driben doszczyk sicze
Ja zaczawem tohdy chutko widdychaty
Wstaje wse dudnity, toj szczo hadaw zsicze
Tylko ne zabow mni ot sieje skazaty

„Jak sia nazywaju jeśly choczesz znaty
„Jakim maw zomiry w kotrim roku bulo
„Chocz sia pyszemnych otim zapytaty
„Ale to neznaju, czy powidiat smiło.

W tym meni wołosie poczało stawaty
Serce w hrudiach szczo raz wse micnisze było
Ale w lisach sonce poczało sijaty
Toje mia trocha taj ochołodyło.

Gohdy nyn nerdiwem jak jamu hluboku
Kotoruju kraby i dubamy win czaty
I dosohu krutu a dosyt syroku
I mur sia krusraszczyj podibnyj do skaly

Nyn bilsem newydiw, nyn zemoi skaraty
No tylko stawiem seje wyreknuty:
Koty mohly w muri lisy powzrastaty
Wik z piatsot litox wse wse mustiw mynuty.

M. Ludk.

Rozluka Matery

Lubylam was z sercia moji dity
Oj mystytam żyty
Wze w swobodi
Dosyt krasni wsim wyprowadyta
Ti sitym sia mystyta
A tu hodi
Smert zło styiwa
Opiseryjwa
Wsio zabrała
Zubihała
Szcrob dusu jak najborsze wyhnała
I tak jak w bidim sia urodyła
Tak pry kincy zyła
Jedna w rodi

2.

Kotyż budu z wamy sia wydity
Z wamy howoryty
W tyj chatyni
Idu wze do moich sester bratiw
Natyiztych swatiw
K wsiy rodyni

Tcam ja hlanu
K'switu Łanu
Hde sia dity
Hde bludyty
Bude Dobrottywyj mia sudyty
More-zhoczet datymi ratunok
A more frasunok
Wo hlubyni.

3.

Ej moji pola lisy zeleni
Kuda moji zmeni
Trawu rwaty
Wichy tyji kotrymy luki
Zmorozeni ruki
Zatyraty

Tyja rosa
Kudam bosa
Tyji hloki
Iz atoki
Kuda moji czasto chodyly nohi
Powysychajut tyji wodiata
Hdem i pastuszata
Napowaty.

4.

Jak mni udariat razom wo wsi dzwony
Budut wsi storony
Otim znaty
Eudze lude budut stupynuty
Worech sia tiszyty
Wyplakaty
Wze umeraju
Wam widdaju

Ot staroho
znendznitoho
Otca neboraka neduzoho
I was proszu byste sia molyly
I mene nosyly
Wse w pamiaty.

5.

Żal czym raz hirsze serce styskaje
Jak sy spamiataje
Na rozłuku
Boże daj raz woczy zażmuryty
Nedaj mni terpity
Dowho muki
Wmeraty muszu
Pryjmy duszu
Wże konaju
Was żehnaju
I tyji ostatnyj słowa hadaju
Budte razom mi dity zdorowyj
Konec mojej mowi
Dajte ruki.

M. Ludkiewicz.

Piśń

Proszu tia diwczyno chocz skazaty
Czy chocześ mene wzajem mia kochaty
Bo ja ty szczyrze sia toje pryznaju
Szczo w serciu jednuju no tebe maju.

Iły majesz ty wolu mia lubyty
Pryjiachny szczo zchoczesz zo mnow żyty
A może szczo insze w serciu chowajesz
Może mni na czasy tylko sprijajesz.

Jak tuju dorohu sy prypimnu
Nadiju szczo tebe wsze nemynu
A jak sy prypimnu tauer, chorobu
Tuha mia styskaje hotuwiem k' hrobu

Kolym ty nemyłyi nechocz ludyty
Mia, żyi sy z kim inszym chocz sia zwinczyty
No Imia oj Toho maj wse w pamiaty
Kotroho nebojisz sia w hrib wihnaty

Ney budut storony tii zaklaty
Tyi lude szczo Tebe daly znaty
Szczob sia zo mnow z kin czatwraz wsi hodyny
Szym tia wsze newydiw, Twoji rodyny.

Nad hrobom szcze skażu tyjy słowa:
„Zistaje tu jedna sercia połowa
„A druha ide w hrib bos' ji wtopyła
„Wsze hynu na wiki, tyś mni wse myła.
M. Ludkiew:

Na Lisnyci.

Wtsetim horodi szcze drewa bujajut
Troiha menszoje jedno jak druhoje
Szcze sia im drewa hde nehde kłaniajut
A szcziry każut: „to nasinie psioje."

„Ni cwyte znamy ni to koły rodyt
„Ni sia w horodi naszim zabawlaje
„Ni to ty otkamy swoimy cholodyt
„Ni sia w horodi rosty newsty daje.

„To sut dirnyci my nemiszkowaty
„Że jedna roki ryotri wypyvaje
„Pręcz z nymy! sczoby sy ne pochlibiaty
„Że jedna duje – druha wyrysaje

M: Mucz:

Pisń s polskiego.

Wzelenym haju pry mytym chłodi
Rwaty jahody w jednym horodi
Diwi diwczyny barz krasnyi
Buty sobi podibnyi.

Prydywlawym sia ich rodiacznoj nini
Z rozumiwem sczodwi hodyni
A to buty dwi diwczyny
Z naszoho sela pastuszyny.

Ja za nymy honiu, ony storoniat
Jak koty witer po poty honiat
Ja stawiem sy dumajuczy
Cnotliwist im pryznajuczy.

A szcze taja krasa horodyt daty w mije
Że kotra krasna wze rozumije
Szczo sut barz chtoperata Łavi
Szczo sia biut na jeji krasi.

Lylyja krasna a precij widmije
Róża najbilsze bez czytyry dny żyje
Wsio za czasom sia popsuje
Z krasa wasza newikuje

M: Ludk:

Do Kasi.

Kasiu moja ty szczestywa
Tobi rodyt twoja nywa
Moja także by rodyta
Kobys z mnoju wse raz zyta.

Tybys jeju poorata
Zwołoczyta, zatijata
Jabym zawsze Boha prosyw
Żeby dribnyi doszczyk rosyw.

Tybys wpole z mnoju wyszta
Tam pszenyczenka wse by zyszta
Jabym wsiuju tobi tyszyw
Szczastiom twoim bym sia tiszyw.

Tybys w żnywa jeju żata
Snopy w kopy poskładata
Jabym tobi wse pomahaw
Do roboty sia newahaw.

Tybys z pola ju wozyta
I w stodoli mołotyta
Jabym tobow wse sia chłubyw
Jak serdeńko tebe lubyw.

Tybys jeju zmow mołota
Tam kde woda krutit koła
Znaw bym tebe szanowaty
Koby ty Kasia sia pobraty.

Tybys z muki Chleb robyła
Z mnoju razom sia żywyła
Ja bym tobi bów żyzetywyj
I pri Tobi bów szczawływyj.

M. Mucz

Piśń.

Kobym maw kryła jak holub ptaszyna
Kotra jak strila w powitru litaje
Letiw by ja tam hde moja diwczyna
Bo moje serce dla neji sprygaie.

Spimnu ja spimnu tuteju nedilu
W kotoroj ja jichaw a zory swityły
Zomnoju ona buła na wesiłu
Hde jej susidu sluby poturzyły.

Tam my w bik sebe sydiły pry stoli
Nehoworyły bo my sia neznały
Tam w kruhtym ona hulała sy koli
Jej snižnie serce witry powiwały.

Potom try imywa mene newydiła
Aż w tym mistoczku w kotorom meszkaju
Tam sia zomnoju druhi raz wydiła
Ja jey nepoznaw tepes jeju znaju.

Dla neji żyju jeji ne zabudu
Do koły wika neba naznaczyły
Hdy ~~my~~ ne rocznok starały sia budu
Szy nas oboje śluby powinczyły. M. Mucz

Pisń.

Powiy witre w storononku
Tam hde tużyt myła
Ney jey neont tam pisenku
Swoji łechki kryła.

Powiy witre w jey horodec
Hde cwity zbyrajet
Nesy wisty że mołodec
Ju szczyre korhajet

Pohłuskaj ju witrosenku
Po jey łyczku bitym
Nechay znaje jey serdeńko
Że ja jeji mytym.

Ney zpłaczet i neślubyt
Wże czas sia zblyżaiet
Pryjde mytyi pryhołubyt
I znew sia z wincziet

H. O.

Pisń

Tłumaczona z polskiego.

Hdy połyjesz na zwiryna
Ny sia skraday ny sia zchilay
Hdy sy zdybłesz hde diwczynu
W soy czas prosto do ney strilay

Hdy netraffysz byi złotom
Nigdy toże ey nemene

Hdy wże stityż dywy potom
A zobaczyż, że ty zhyne.

Bo zoloto hde sia zużyt
Wżioże w roy czas tam witnije
Z żeliza sia zamok skruszyt
Nawet cnota sia zachwije.

Kto w zolote toy szczastywyj
Toho nigdy nezahubiat
Chotiaż brydki, nehodywyj
Preci wśudy jeho lubiat.

M. Mucz.

Satyra na Bratiw P & R.

Szczo za ditko tu rohaty
Brat nechocze Brata znaty
Jedyn upertyj druhi dumnyj
Oba kazut ja rozumnyj.

Jedyn z druhim sia nelubyt
Dumnyj z Żydom sia holubyt
Neterpiat sia jak sil w oku.
Z nych sia śmijut lude z boku.

Wpertyj wże bów pohodyw
Dumnyj jejo za nis wodyw
Swoid tretyj natrutywsia,
Bratec dumny wpokoryw sia.

Wpokorywsia bo sia boit
Swid z puhow nad nym stoit
Hycz nezrobyt choi złostywyj
Bo z Swidom Brat szczastywyj

Dumny trosze wspokojiwsia
Ale znowu rozłostywsia
Na ruchoty uże hyne
A szcze każet „peyoiy syne"
M. Muz.

Otec i synok.

S. Szczo to za czełowik tam-pry dorozi
Stojet, dujet sia jak wosz na morozi
Oczyma strilaje
Rukamy kidaje
Na pytlu jażyczok
Dowhenki jak smyczok
I szapku na bakier
Krotia jeho matier
O Nedywysia na neho lubyj chłopcze
Jak z takim budesz kruży koło neho
Tołmich dziurawyj pustyj witer z neho
Zhorden Tobow zhordyt jazykom zdopcze
Bo jak ziysow buraczok wyris burak
Tak wroczytsia duraczok i zris durak.
H. K.

Z Anakreonta Wyjimok.

Prutsze uhodiat jak kołe s spyci
Jak na młyńskim kameny tyrłwyj ci
Myra wseho lita.

Kłuchi porochi z kostey nyszczemnych
Łożyskom budem kwetiw pidzemnych
Jak pidem zo świta
H. K.

Molytwa Chłopcia

/: podług greckiego z polskiego :/

Hde syt skał ułomy
Pry bystrym potoku
Tam chatka z sołomy
Tam didok pri babci
Zawsidy pry chatci
Solonia pry boku
Prekrasna diwczyna
Jpes jak hadyna
Boże! molu tebe
Chrany mia wid świdka
U babku i didka
Zabery do tebe
Chutko wbju hadynu
Twormu diwczynu H. K.

Powist.

Z toj storony Kalwaryi hde sonce wpadaje
Z toj hde Wiahos hde horbowzoki wznosiat sia malyi
Tam hde chodiat na rozmowu czastenku mylyi
Tam wznosyt sia stara budnio kruch zemli wiczaje —
2.
Stojt zamok cały z łukowym mostom tam w dolyni
Z jednoju stinow i z basztamy kotryi walat sia

Z studenkoju hde mytyj czasto chłodjat sia
I z stawoczkom newełyczkim w samij seredyni.

3.

Tam nedałeko z poticzka woda wyptywaje
I w tyj, kuda kotys ptyta iesze stoit fosi
Po kotoroy bereżiczki chodyty po sosi
Myte Panstwo, a kotryj sia teper zawadaje

4.

Tam hde kotys zwirdoznawci zory piznawały
Tam hde kotys zymna woda bez horod stumiła
Teper zełena murawa: wsio starist posiła
Tam sia teper kawki płodiat hde sia zabawiały.

5.

A temnenki łoy sktepoczok kuda utikały,
likkom pozarostene borom tych pywnic neznały
Hde kazaw Pan Osolinski zoło pochowały
Jak na neho Luterskyji zomiry napały

6.

Tam do toji zawałenoy temnoji pywnyci
Tam hde teper czornyji duchi swoje majut chaty,
Tam kazaw Pan Stuham swojim wyno postaczaty
Kotoroho maw do woli ze swoji wynnyci

7.

A tys kazaw Pane Hrabio wse ludyi zapaty
Jednych w kaydany kuwaty sirob zamok stawiały
Druhich z hołow o kruzłaty jak sia opyraty
Ne mysływ ty wże koły budesz konec maty!

8.

Wstań i wyidy podywysia na twoju robotu
Wstań pohlany na switłyci na menszyi chaty
Oj nemoż ich wze teperka z zemlow rozi znaty.
Mawyw bysty neśia mni buto toho kto potio

9.

Po switłyciach wze poczynat moch trawa wzrastaty
Po typtyciach malowanych zymnyi witer wije
Po tednowych zymnozerkach sonce dziuramy krije
Żarko by ty buto Pane wsioie rozpiznaty.

10.

Predwiżnamy wo kruhteykim myłym horodoczku
Hde temnaja nicz ziwiatym kwitom żyzń dawata
Tam diwczyna ne jednyju, płachtu wicz nażata
Oj biynoho molodoho konim szwaroczku.

11.

I zistaty tyi mury nedowho pamyjut
Ja kostety i cmentari parkany dzwinyci
Kozmy stayni i dołhiji krasnyi kamenyci
Szkoły, stołpyi i Boh znaje szczo z onych murujut.

M. Ludk.

Można żyty bez trwozyi

Dyohenes nabuw sławy
Romul otriasł bidy
Ezop lubyw no zabawy
Żaden nemaw midy. O. Hawki.

3/ Po tem błogosławieństwie, brat lub najbliższy
krewny byleby parobek przystępuje i wypla-
ta kosmiki czyli wstążki które przy warko-
czach nosiła nawczorana i oddaje je młodszej
siostrze; druchny rozplatają do końca warko-
cze, rozczesują włosy, przypinają wstążki i
wianek – temu zatrudnieniu towarzyszą
śpiewy druchen w których nie wiele sensu –
(2) Tak ustrojona panna młoda podnosi się
pada rodzicom do nóg, matka błogosła-
wiąc kropi święconą wodą, potym odpro-
wadza obaje państwa młodych aż za wro-
ta; którzy w towarzystwie druchen i boja-
rynów z muzyką udają się najprzód do dwo-
ru prosić pana na wesele, z tamtąd do Popa
a potym oblubieniec idzie w jedną a oblubie-
nica w drugą stronę wsi prosić o błogo-
sławieństwo; obowiązkiem ich jest wstąpić do
każdej chaty, upaść trzy razy do nóg każdej z osób
tamże się znajdujących, i w twarz pocało-
wać; przy tych obchodzeniach pannie mło-
dej towarzyszą dwie druchny, a panu
młodemu dwach bojarynów.
Wieczorem po obejściu całej wsi przychodzą każde
do siebie, i zastają stół nakryty, dwa związane

kołacze, dwie nowe łyżki również związane. Na ławie
gdzie ma usiąść Panna młoda kożuch i na środku
stołu dużą gałąź drzewa, zwaną Ilce. Przy drzwiach
stoi mniejszy stół dla Korowajnic. Drużko przede
drzwiami prosi zwyczajnym wymienionym sposobem aby
mu błogosławili wprowadzić Pannę młodą do cha=
ty, i gdy mu odpowiedzą otwiera laską drzwi i wpro=
wadza ją za chustkę, a za nią idą również trzy=
mając się za chustkę drużki, i zatrzymują się przy
stole, a po odebraniu na nowo błogosławień=
stwie, oprowadza trzy razy naokoło stoła, nako=
niec zasiadają i drużki zaczynają ubierać kwiata=
mi pierzem i kaliną Ilce do którego wierzchołka
najpierwej Panna młoda bukiet przywiązuje, wszy=
stko to dzieje się przy głośnych śpiewach, które
same z siebie nie bardzo przyjemne dla uszu,
jeszcze niesfornem wyciem i straszemi krzykami
korowaj mięszających
korowajnic przygłuszane bywają. Korowaj jest
to ogromna bułka chleba różnemi figlami z ciasta
ubrana. Po upieczeniu korowaja, ~~wt~~ zatykają w
niego Ilce. Pieką jeszcze mnóstwo kołaczyków zwanych
szyszkami, z których każdemu z biesiadujących po
jednemu dostać się musi. Gdy już korowaj jest
wyrobiony, niesie go na dnie od dzieży tańcująca
starsza korowajnica, przed którą z łopatą tańcu=
je Drużko w dziwacznych podskokach, i inne raz

pomocnice maczają ręce w wodę, maczą niemi twarze wszystkich przytomnych i całują ich potym; jest to dla tego aby Panna młoda była zawsze czerstwą i ładną. Po włożeniu korowaja do pieca wszystkie kobiety czepiają się drużka (który właściwie gra rolę niezgrabnego Pajaca weselnego) i tańcują z nim; nakoniec z wielkim hałasem łamią łopatę; potem harmider ucisza się na chwilę. Dają wieczerzę. Po wieczerzy przychodzi Pan młody ze swego domu z całą swą drużyną i muzyką; wprowadza go najstarsza czyli najpierwsza drużka; podają mu na drewnianym talerzu koralę podarunek od jego narzeczonej, a starszy Bojar również na talerzu podaje boty pannie młodej wzajemny podarunek od narzeczonego. Po tych ceremoniach tańcują do późnej nocy — na reszcie panna młoda odchodzi na spoczynek do starszej drużki.

Ponieważ chaty ich są niezmiernie małe a zatym wszyscy obcy przybyli na wesele mieszczą się w sieniach albo na dworze. Mnóstwo chłopców zebranych ciśnie się i każdego wchodzącego uderzają po głowie, dla tego wieczór ten zowie się hołowycia.

W niedzielę rano każde z swej strony idzie na nabożeństwo przededniem, zwane wsiunoczna, które w greckich cerkwiach w każdą uroczystość i w każdą niedzielę się odprawia. Wracają z tamtąd na chwilę do domu, a potym z muzyką i śpiewami

idą napowrót do cerkwi. Po skończonem nabożeństwie młoda para wychodzi i staje w przysionku cerkwi; Pop zbliża się do nich wstroju moralnym, podaje im koniec stuły i pyta o religiię: te pytania kończą się najczęściej na dziesięciu przykazaniach, których większa liczba nie umie — potem wprowadza ich do cerkwi, na której środku stoi stolik na ten koniec umyślnie postawiony. Swacha rozściela ręcznik zamiast kobierca i na nim stają państwo młodzi.

Obrzęd samego aktu ślubnego u szyzmatyków ~~jest~~ ruskich jest bardzo długi: najprzód Bojaryn i drużka muszą trzymać na głowach państwa młodych korony zwane Carski wińce i zapalone świece przez chustkę przez cały akt ślubu; Pop czyta modlitwy, podaje pierścionki, potym wiąże ręce ręcznikiem podanym przez swachę; każe wykonać przysięgę, poi oboje winem, oprowadza trzy razy naokoło stolika; nakoniec, na znak że do siebie należą każe się pocałować. Panna młoda ciągnie ręcznik pod nogami leżący, dla tego aby dziewki rychło szły za mąż. Przytem uważają: u którego świeca jaśniej się pali, to dłużej żyć będzie; ktoże się zachłyśnie pijąc winno jest krzywoprzysięzcą i t. d.

Tu następują niektóre pieśni weselne.

Gdy idą do ślubu.

Dawaj maty szczubu
Idemo do szlubu
Szlubom slubowaty
Szid nasz rozmnażaty.

2ga

Maty Marysiu rodyła
Misiacom obhorodyła
I zoroju obwiazała
Do szlubu pojidy Karetu.

3cia

Gdy się do cerkwi zbliżają:

Oj pope pope batku nasz
Wistryny Cerkwoju protiw nas
Wiwczaj ditki
Jednolitki
W Bozy czas

Gdy wracają od ślubu

Dziakowat popenkowi
Naszomu Batenkowi
Szczo nas z wiń zaw
Ne bohatko wziaw
Czerwonoho zołotoho
Wit Kmazia mołodoho.

2ga

Oj Matinkor moja
Uże bo ja ne twoja
Uże ja toho Pana
Szczo z nim szlubowała

Gdy do chaty wchodzą

Dobry weczer tomu
Szczo jest w semu Domu
Staromu małomu
I Bohu swiatomu.

Tak śpiewając wracają do domu każde do swego i jedzą obiad, śpiewając:
Czerez mone huska letita
Z perciem Kapusta Kypita

Czy sperem czy ne sperem
Aby z szczerem sercem.

<u>Gdy skończą jeść</u>

Wormit sobi tożki tabirki
Dajte teper korytki
Wormit sobi i myszowki
A dajteż nam korytowki

Po obiedzie rodzice pana młodego wyprawiają po żonę Bojary, wkładają na ramiona korowaj z Chlebem, wszystkich kropią wodą święconą i wszyscy idą do domu panny młodej; przyszedłszy na dziedziniec Matka p. młodej chcąc niby odstraszyć zięcia aby jej niebrał dziecięcia, przewraca kożuch ~~do~~ na wierzch kudłami, wkłada na głowę przewróconą czapkę baranią, wsiada na ożog, bierze kubeck z wodą i po bułce chleba pod każdą rękę, tak dziwacznie ubrana i uzbrojona wychodzi na przeciw zięcia; ale widząc iż ten się nie lęka pije do niego wodą, ~~wywraca~~ przewraca kubek za siebie, objeżdża na ~~[illegible]~~ ożogu cały weselną kupę, obsypuje owsem, makiem a czasem nawet orzechami dla tego aby państwo młodzi byli spokojni i opływali w dostatki — po tej ceremonii wjeżdża naraz do chaty. Przez cały ten czas P. młoda leży twarzą na kołaczu przykryta,

matkę a drużki śpiewają.

Oj Krykuuty husi, Lebedi na wodi.
Oj stuknuty worony(1) Koni na stajni (1) Konie czarne
Oj brażnuty zołoty Kubki na stali
Oj wylikła mołoda Maryśia z Komory
Taj upała swomu Batenkowi u nohy
Ne widdawaj mene myj batenku wid sebe
Neihaj ja schożu ruttiany winec u tebe
Ne jedenwie ty moja doczenko schodiła
Ne jednymi z ty dobrymi ludmi z hodiła
A teper toho rutwianoho ne znosisz
a wiesz bo tym mołodym Iwasiom ne z hodysz.

Inna

Oj chmiel łukami
A pszenica łanami
Młoda maryśiu ta weczeraj że z nami
Oj jak myni ta weczeraty z wami
Tęściu Iwan ta morhaje(2) browami (2) mruga
A z Iwanom stary batko
Tej morhaje uszami

Tu dopiero przychodzą posły, starszy Bojar ma w ręku talerz z podarunkiem i piersi opasane ręcznikiem którego dwa końce trzymają dwaj drudzy Bojarowie; ~~[illegible]~~ wynoszą podarunki jako to;

kołacz, piersciének i buty, prosza, o pozwolenie wejścia;
ta scena trzy razy się powtarza; po przyjęciu trze-
ciach posłów pozwalają wejść; przy pannie młodej na
ławie staje mały chłopiec brat jéj lub krewny dziwacz-
nie ubrany aby jéj bronić — Pan młody wchodzi
ze strasznem krzykiem i cała jego kalwakata pro-
wadzona przez starszego starostę. Pan młody oddaje
siostrze lub krewnym zamężnym czapkę do któréj
one przyszywają wianek, a sam bierze na głowę
czapkę bojaryna, gdyż bez czapki być nie może.
Przyszedłszy do stołu, starosta targuje się z
małym chłopcem (którego na ów czas nazywają
Szurynem) o siostrę, a kupiwszy wypędzają go
kijem; po czém obchodzą stół trzy razy; po czém pan
młody siada obok żony, podnosi ją i całuje lub kąsa,
bo tu o to chodzi aby znak zrobić, a jeżeli się broni
i wstać nie chce często bije nahajką którą zawsze
ma przy sobie. Potym zaczynają darować wszy-
stkich z familii kołaczem i ręcznikami. Bojaryn
bierze na talerz kołacz i ręcznik i woła: A jest
tu Otec abo Maty (lub inny jaki krewny) Pana mołodo-
ho i Pani mołodojej, nechaj przydut bo zaprosiam
widzam (t.j. tym co za progiem stoją) — Głos się odzywa
a ten grzecznie się kłaniając mówi: Prosyt Mo-
łody i Mołoda i ja proszu na toj greczny podaru-
nok —

4) 174

Świtytki z których starsza na patyce drewniany ubrany w kwiaty i rzemykiem obwiniąty, a którym różne mogą wyrabia, koronujmie słowem cała weselna drużyna dostaje po rzemyku i kołaczu, nadto jeszcze siostra panny młodej dostaje wstążkę a wszystkie mężatki z familii po czepku kapturem zwanem; matka buty, brat nożyk. Kołacze i inne dany są pana młodego, a rzemyki panny młodej. Pan młody wykupuje także czapkę, w tej ceremonii bojarowie są jego rozgryantami – Po wszystkich tych ceremoniach, które jak się domyślić można niezmiernie są nudne i długie, starosta wyprowadza P. młodego, a drużka pannę młodą na podwórze obajgu ~~tak~~ prowadzą z przeciwnej strony tak iż na przeciw siebie stają – pan młody bierze w tem czas swą żonę, okręca się z nią i zaczyna tańczyć, Bojarynowie biorą drużki i rozpoczynają się tańce które do późna trwają. Często się zdarza iż kiedy się zejdą obie świtky i siędą za stołem, drużki w śpiewach przycinkowych kłócą się ze świtytkami i swatkami.

Nad wieczorem prowadzą obaje państwa młodych za stół, tu drużki w smutnych pieśniach opiewają przyszły stan swojej towarzyszki. Zenar–

panna młoda pochyla się na stół, matka wstążki
odpina i każdą podług woli córki oddaje; ta się na
końcu podnosi, biorą jej włosy na kij i drugimi
trzepią i śpiewają:

Nejchaty moja neńko szczoś za pany
Wziały moju rusu(1) kosu pid szpany
Jak zaczały moju kosu trzepaty
Taj zaczała rydna neńka omhliwaty.

(1) jasną rżianą

Potym wkładają czepek, ta go zrywa i rzuca, w ten
czas Bojary zakrywają przód stołu bo gdyby tak
rzuciła żeby zaleciał do sieni musieliby wykupować;
tak rzuca trzy razy. Potym nakładają raz jeszcze
(3) a pan młody nakrywa jej głowę swą czapką; zaczy-
nają dopiero dzielić Korowaj. Każdemu dostaje się
po kawałku również i po kawałku Ilca; naj
pierwszy raz kawałek przeznaczają dla dzwonu
(to i: Dolw dziedzica) Po rozdzieleniu Korowaja i po-
łamaniu ilca, panna młoda całuje wszystkie drużki,
żegna się z niemi i zostaje za stołem sama z mę-
żem, otaczają ich mężatki które piją i śpiewają.
Całe zaś wesele odprowadza drużkę, którą za chustkę
starszy Bojar prowadzi aż do chaty jej matki. Tam
matka drużki każe jej najprzód tańcować, ta udaje
że kuleje; matka wymawia pretensyą Bojarynom
że się z jej dziecięciem źle obchodzić musiano, na
reszcie wszystko się ustawia, proszą do chaty

jedzą wieczerzę i pozno w nocy tańcują; potym po-
wracają do chaty panny młodej; tu Bojariny zabie-
rają pościel i wyprawę panny młodej, jej dają kurę
i chléb pod każdą rękę, całe wesele przy śpiewach
wychodzi:

Zahortuj Maty żar, żar.
Bude tobi doczki żal, żal.
Kidaj w kułu drowa,
Zostawaj sia zdorowa!

Wyszedłszy z chaty formują grupę a pan młody
obchodzi trzy razy całe wesele i za każdym razem
uderza pannę młodą batogiem mówiąc: "Pokydaj
zakony batkowy i Materyny a bery moi" —
Idą potym do domu pana młodego, tam się we
drzwiach domu witają śpiewami i wprowadzając
do chaty synowę zakrywają starannie otwór
do pieca, przestrzegając aby tam synowa nie
spojrzała, gdyż to ma wróżyć prędką śmierć
świekrze i świekrowi. Resztę wieczora tego
Konoją niezliczone ceremonie równie niedorzecz-
ne jak nieskromne. Najważniejszem atoli jest
zerwanie Kwiatka dziewiczego. Po różnych
ceregielach odprowadzają mężatkę przy nie-
skromnych śpiewach państwa młodych do
ich sypialnej komnaty, a w braku tej gdy

to się dzieje latem do stodoły, rozstawiają ich samych i podpierają drzwi. Gromada weselna stoi u drzwi i pilnuje aby nikt nie wszedł — Pan młody powinien przez ten czas zerwać kwiatek dziewicy — po czem daje znak tupnięciem nogi — na ten czas otwierają drzwi biorą koszulę panny młodej z kwiatkiem, wieszają na kija i obnoszą pokazując całemu zgromadzeniu, śpiewają i piją. Pannie młodej dają pieczoną kurę i wódki z miodem. Gdyby się znalazło że panna młoda kwiatka już nie miała — wszyscy są smutni rozchodzą się natychmiast bez pijatyki. a pannie młodej dostaje tylko kawał suchara i wody trochę —

Ten kwiatek jest, jak każdy w mowie nie mały chlubą dla młodej dziewicy i jej rodziców, Panna młoda, ~~mająca się~~ która go w całości dochowała wszelkich dokłada starań aby tego wieczora koniecznie był zerwany, gdyż tu idzie o jej sławę — Z tąd wynikają czasem wielkie niedorzeczności. Często się bowiem zdarza iż pan młody upiwszy się porządnie jest nie zdatny w tej chwili do zerwania kwiatka. Panna młoda pomiarkowawszy to przed czasem z mawia się z jakim z najemnem sobie parobkiem

który jej tę przysługę zazwyczaj przed wpro-
wadzeniem jej do komnaty Hymena, wyświad-
cza — W takiéy zaś razie nie używa na ochotni-
kach — ten ty mój ciekawy czytelniku
śmiało uwierzysz — Byłem sam świadkiem
żak nazajutrz po hymenowej nocy, pan mło-
dy, którego dziarski zarobek w zerwaniu kwiat-
ka wysgryt, publiczną scenę z tego zrobił,
skarżąc się przed kolatorką jaką mu wyrzą-
dzono krzywdę —
W poniedziałek idzie zięć rano do rodziców swej
żony dziękować za córkę; potym zwracają po mą-
żony idą do cerkwi gdzie, jeżeli zasłużyła w kładają
jéy na głowę pas czerwony, godło dobrego spro-
wadzenia się, i znak niezawodny iż kwiatka do-
chowała; tak przybrana wraca do domu
z kąd wielka radość w rodzinie przybranej
i jéj własnej. Jeżeli jest inaczej musi cierpieć
nieskończone przykrości jako to: musi naokoło
cerkwi gołemi kolanami łazić, a w domu
czekają ją naśmiewania i przycinki od przy-
tomnych i bicie od rodziców. —
Potym ją wiodą z całem weselem do dworu,
dwaj bojarzynów po przedzie niosą prezenta,
kurę, chleb i sól — przez plecy mają czerwone
pasy, znak prawiczeństwa panny młodej, a
białe, jeżeli ta kwiatka nie miała. Za bo-

jarzynami idąca czeredą weselna, tańczy, skacze i śpiewa:

Oj Pane panowku
Widem toli poddanowku
Wczora buła u winowku
A tepera w serjanowku

We dworze dostają zarwygoway wódki, tańcują w izbie lub na podworzu a potym wracają śpiewając:

Butyrimy u Pana
Ja buła nam powaha
Pytyrimy med korytku
Za honoru diwku.

Wracając ze dworu wstępują do Popa potym do Karczmy wszędzie tańcują i bywają częstowani. Tam raz pan młody idzie zapraszać na wieczór krewnych i sąsiadów. Wieczorem idzie do rodziców swej żony, Bojary biorą jej korowaj i Ilce pan młody Stesuję pod rękę i tak z całą jej rodziną udają się do jego domu w chodzą wszyscy do chaty siadają za stół, w ten czas wprowadzają zakrytą postać i każą poznawać kto to jest; najczęściej bywał to przebrany parobek – Zagadnięci zapewne iż odgadnąć nie łatwo mogą. Ta scena trzy razy się powtarza – dopiero za trzecim razem wprowadza ją pannę młodą, która przez stół skacze siada obok rodziców, ukłoniwszy im się wprzódy – w

tem czas jeszcze nar rozdaje chustki jego rodzi-
nie i obdziela korowajem. Rodzice jej w ten czas
narzucają poszag, i każdy z krewnych coś ofiaro-
wać obiecuje — Bojarynowie to wszystko zapi-
sują kredą na ścianie różne kreśląc hieroglify
i nieforemne figury prosiąt, baranów, byków
etc — wszystkiego cokolwiek kto obiecał ofiarować
młodej parze. — We wtorek swatka prosi do siebie
najczęściej wiozą ją na wozie, na którym przewra-
cają ogromny kosz słomiany za miast budy. —
Tak jeszcze dni kilka schodzi na biesiadach
wzajemnych gościnach i odwiedzinach; aż
nareszcie we czwartek idą nar jeszcze krewni
i bliżsi szczedzi do karczmy, skąd wszyscy
dobrze podchmieleni do domów wracają i tak
się kończy wesele. Przez całe wesele Pan młody
i Panna młoda noszą tytuł Kniaź i Kniahynia.
Umieszczam tu jeszcze kilka pieśni weselnych
które później odebrałem.

Kiedy się rodzicom kłania

(1) Połhylne (1) derewo kalina
Pokirne (2) dytiatko Maryna
Pokoryła Marysiu pokoryła
Za swojej rodynie pokłonyła
Pokłonyła nyżko harneńko
Szczob było rodinońci (3) weseleńko.

(1) giętkie
(2) pokorne
(3) rodzince zdrobniałe od rodyna.

Przy rozplataniu kosy

(2) Oj brat sestricu ta rozplitaje
Wse rosu kosu wospomynaje
Oj ne idy molodа sestrico za mąż
Szcze roza ne rozwiwajet sia
Oj stań bratenku na stylec (1) (1) stołek
Podaj sestricy hrebinek
Rozczesaty rosu (2) kosu podwinci (2) rosu jasną.

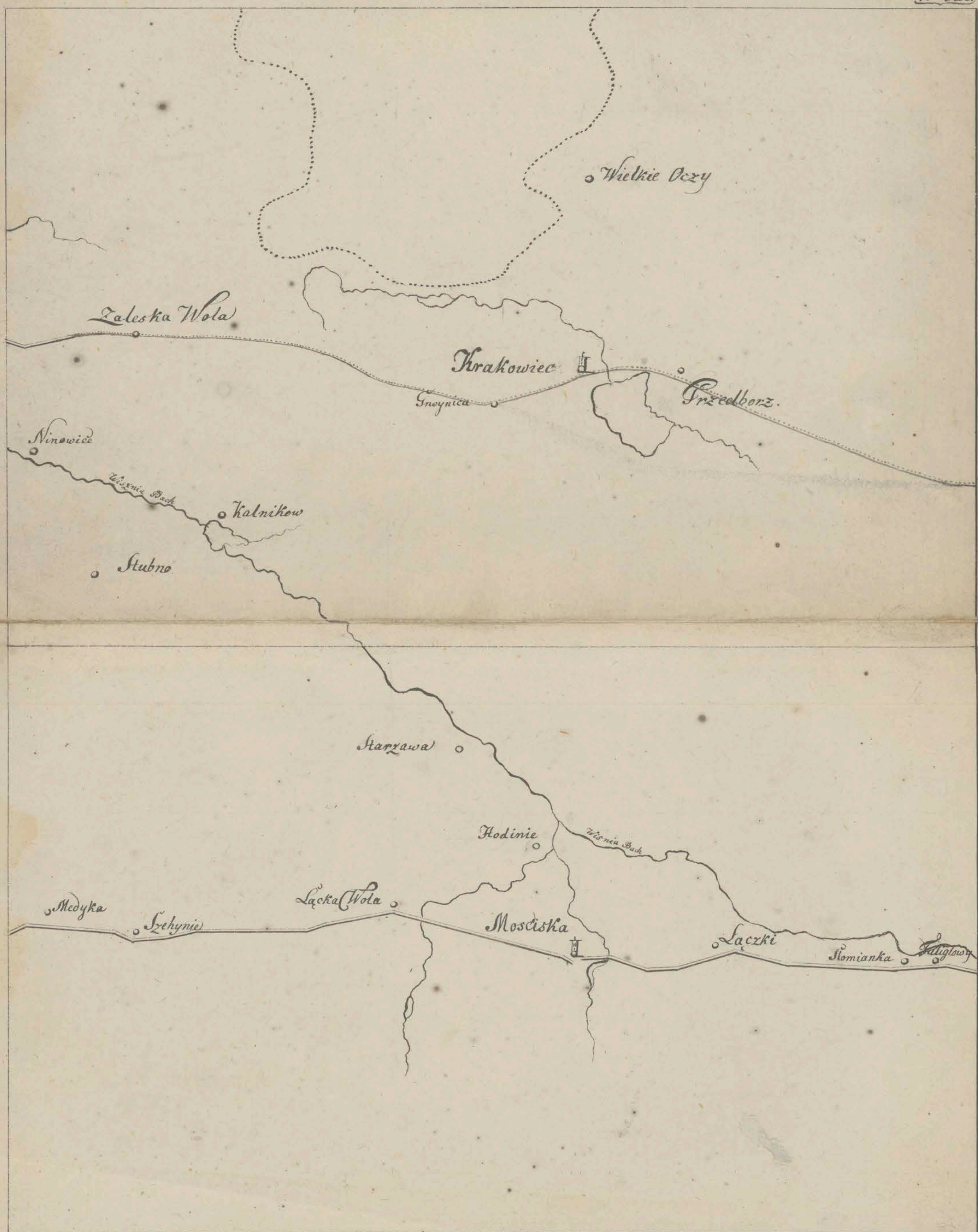
(3) Kiedy czapkę włożą na głowę P. młodej błąd

Wżeż bo my zrobity
Szczo samy schotity
Z zyta patanycju
Z diwki molodycu.

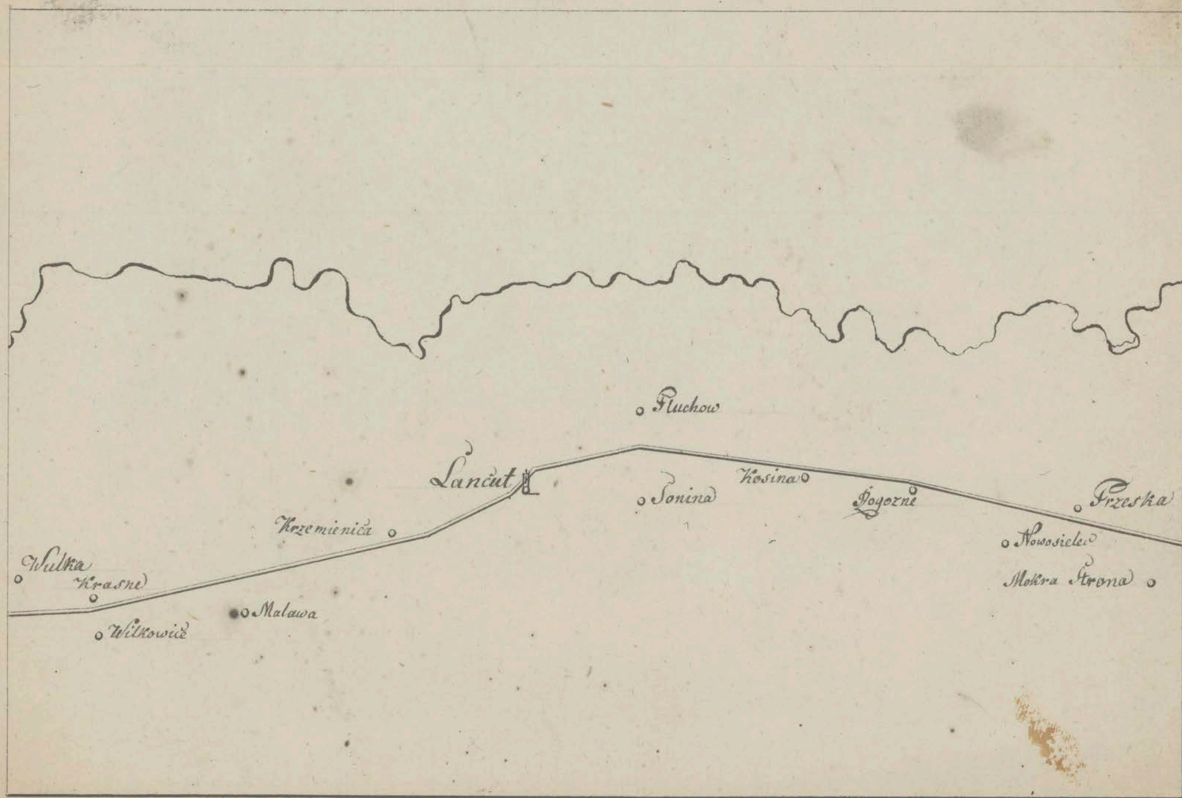
Inne pieśni śpiewane wczasie wesela są rozmaitej treści: jużto wyrażające żal z utraty panieństwa, już smutek zważając przyszły stan mężatki. Oto próbka jednej z takich pieśni.

Deż ty kalyno rosta
Deż ty katyno rosta
Takaja wysokaja
Takaja wysokaja
Listenkom szyrokaja

Rostaż boja rosta
Rostaż boja rosta
U Łuzi pry krynicy
U Łuzi pry krynicy
Pry pokoroj wodicy.

Wielkie Oczy
Zaleska Wola
Krakowiec
Gnoynica
Przedborz.
Ninowice
Wisznia Bach
Kalnikow
Stubno
Starzawa
Hodinie
Wisznia Bach
Medyka
Szehynie
Lącka Wola
Mosciska
Łączki
Słomianka
Faliglowy

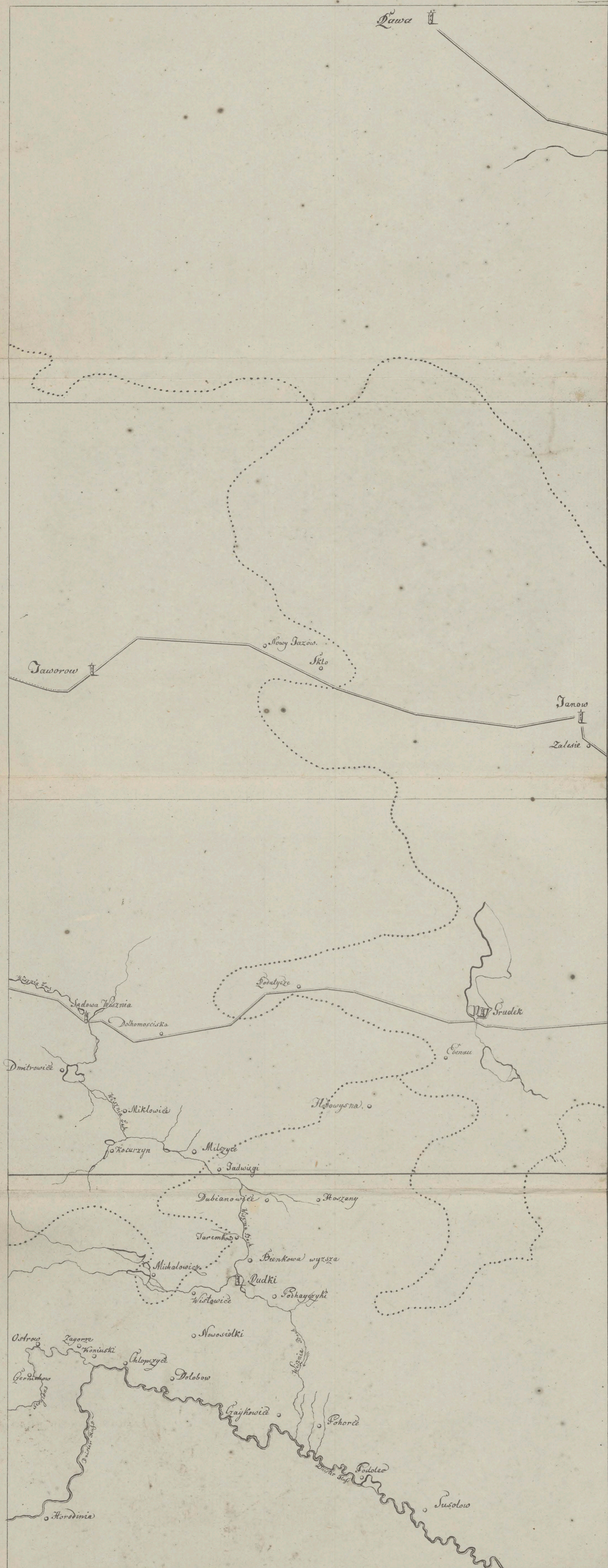
8te Sect.

Fluchow
Lancut
Kosina
Sonina
Pogorne
Przeska
Krzemienica
Nowosiele
Wulka
Mokra Strona
Krasne
Malawa
Wilkowice

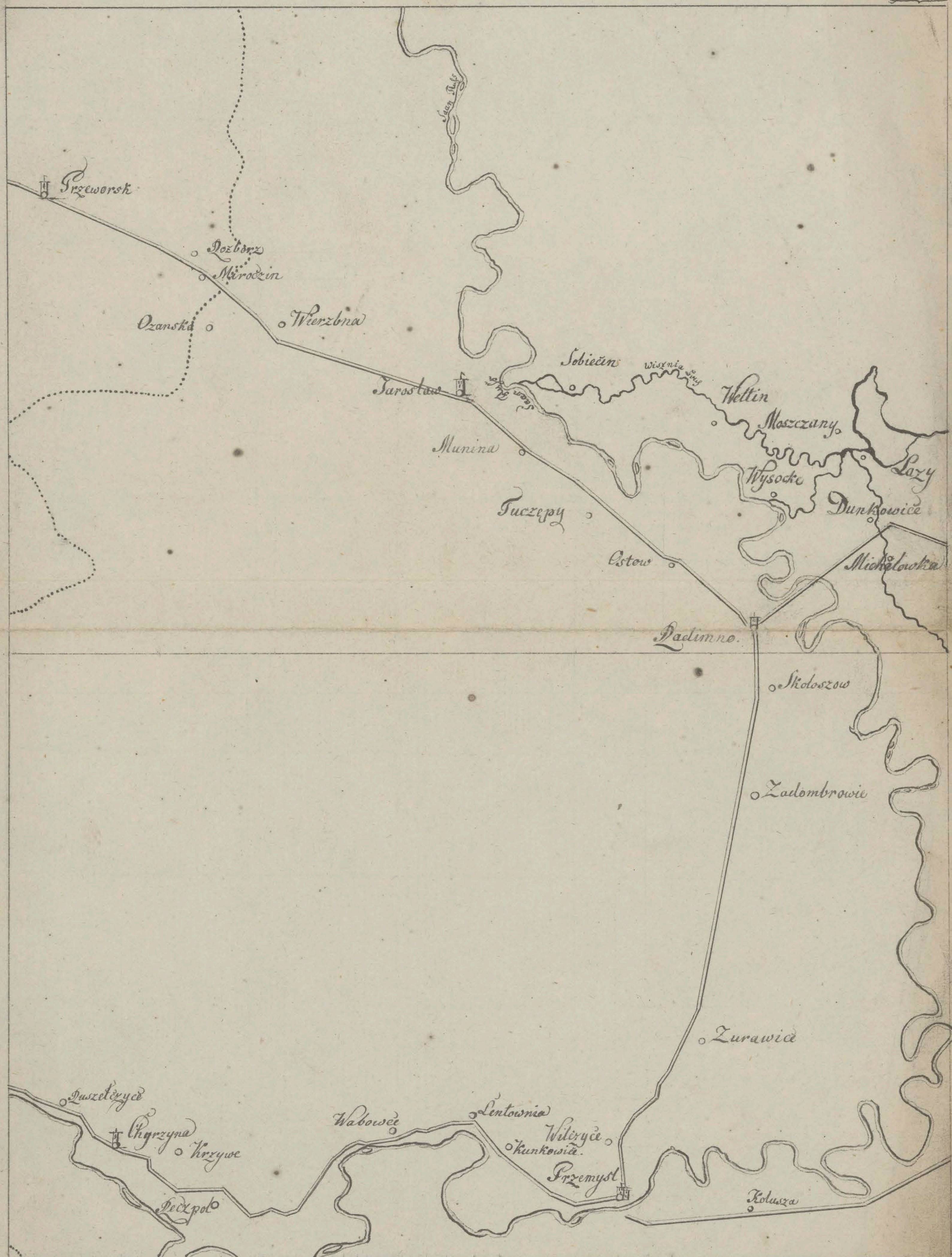
Schlesische
Post und Comertial Strasse

180

11 Section
Ława
Jaworow
Nowy Jazów.
Sklo
Janow
Zalesie
Wisznia Fluss
Sadowa Wisznia
Dolhomosciska
Dmitrowice
Miklowice
Kocurzyn
Milczyce
Jadwigi
Ebenau
Grudek
Dubianowice
Hoszany
Jaremkow
Wisznia Bach
Bienkowa wyzsza
Michalowicz
Rudki
Wistowice
Podhayczyki
Nowosiełki
Ostrow
Zagorze
Koniuski
Chlopczyce
Dolobow
Grayhowice
Pohorce
Podolec
Dnister Fluss
Susolow
Horodinia

9te Section

Przeworsk
Dobbrz
Mirodzin
Ozanska
Wierzbna
Jarosław
Sobiečin
wisznia Fluss
Weltin
Moszczany
Munina
Wysocke
Lazy
Tuczępy
Dunkowice
Ostow
Michałowka
Radimno
Skołoszow
Zadombrowie
Zurawice
Ruszelczyce
Chyrzyna
Krzywe
Wabowce
Lentownia
Wilczyce
Kunkowice
Przemysl
Reczpol
Kolusza

9th Sect: